

Mestbank
2012

Voortgangrapport Mestbank 2012

over de mestproblematiek in Vlaanderen

Voorwoord

Beste lezer

Naar jaarlijkse traditie willen we u met dit Voortgangsrapport informeren over de stand van zaken van de mestproblematiek in Vlaanderen. Elk jaar opnieuw streven we ernaar een overzichtelijk rapport voor te stellen dat bovendien een belangrijke bron van informatie is voor zowel beleidsmakers als andere betrokken actoren in het mestgebeuren. Hierbij komen we tevens tegemoet aan de rapporteringsvereisten die vast liggen in de mestwetgeving.

Om slagkracht van haar organisatie te vergroten, heeft de VLM op 1 april 2012 haar organisatiestructuur aangepast. Hierbij werd onder meer een scheiding doorgevoerd tussen de opdrachten mestbeleid, begeleiding en controle van de Mestbank. Het mestbeleid en de begeleiding van landbouwers werden ondergebracht in de Afdeling Platteland en Mestbeleid. De dienst Bedrijfsadvies en Sensibilisering (BAS-dienst) werd hierdoor volledig losgekoppeld van de Mestbank. De afdeling Mestbank van haar kant focust voortaan op de handhaving van de mestwetgeving en op het beheer van de meststromen. In dit rapport vindt u overigens een overzicht van de verschillende acties die, zowel administratief als op het terrein, op dit vlak werden uitgevoerd.

Sinds haar oprichting in 1991 als afdeling van de Vlaamse Landmaatschappij, bestaat de hoofdtaak van de Mestbank erin het mestoverschot in Vlaanderen weg te werken. Verschillende beleidsmaatregelen zoals de vermindering van de veestapel, het gebruik van nutriëntenarme veevoeders en verbeterde voedertechnieken en de mestverwerking gevolgd door export buiten Vlaanderen, hebben ertoe geleid dat het mestoverschot in Vlaanderen sinds 2007 is weggewerkt. Ook in 2011 was de Vlaamse mestbalans opnieuw in evenwicht. Dit Voortgangsrapport geeft een gedetailleerde kijk op de verschillende onderdelen van de Vlaamse mestbalans.

Ondanks de inspanningen die zijn geleverd om het mestoverschot in Vlaanderen terug te dringen, zijn de negatieve effecten van nutriënten uit bemesting nog niet van de baan. Zo zien we dat een aantal bedrijven nog altijd kampt met problemen bij hun mestbalans en dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater onvoldoende snel verbetert. We staan nog ver van de realisatie van de doelstellingen die zijn vastgelegd in de Europese Nitraatrichtlijn en in het Vlaamse mestactieprogramma 2011-2014 (MAP4). Aan de start van het bemestingsseizoen 2013 willen we als Mestbank dan ook een duidelijk signaal geven.

De uitdagingen waar we de komende jaren voor staan, zijn groot. Enkel in partnerschap kunnen we de vooropgestelde verbetering van de waterkwaliteit realiseren. Deze opdracht wil de Mestbank, samen met de beleidsverantwoordelijken, met de BAS-diensten van de VLM, met de landbouw- en milieusector maar ook met andere actoren zoals het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding Duurzame Bemesting (CVBB), tot een goed einde brengen.

Ik wens u veel leesplezier!

Ria Gielis, Afdelingshoofd Mestbank

Inhoudsopgave

VOORWOORD	1
<hr/>	
1 VLAAMSE MESTBALANS	5
1.1 Mestproductie	5
1.1.1 Veestapel in 2011	5
1.1.2 Mestproductie in 2011	7
1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2011	8
1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2011	11
1.2 Mestafzet	24
1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond	24
1.2.2 Mestverwerking	28
1.2.3 Mesttransporten	34
1.3 Mestbalans en mestgebruik	37
1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen	37
1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen	40
2 MILIEUEFFECTEN	43
2.1 Waterkwaliteit	43
2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater	43
2.1.2 Kwaliteit van grondwater	49
2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen	55
2.2 Nitraatresidu in landbouwgronden	56
2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?	56
2.2.2 Nitraatresidumetingen Mestbank	56
2.2.3 Nitraatresidumetingen beheerovereenkomst	60
2.3 Fosfaattoestand van landbouwgronden	62
2.3.1 Fosfaat in landbouwgrond	62
2.3.2 Fosfaatverzadiging	63
2.4 Ammoniakemissie en -depositie	64
2.4.1 Ammoniakemissie in Vlaanderen	64
2.4.2 Ammoniakdepositie in Vlaanderen	64

Inhoudsopgave

3	OPVOLGING DOOR DE MESTBANK	69
3.1	Opvolging van de mestproductie	69
3.1.1	Administratieve opvolging van de dierbezetting	69
3.1.2	Opvolging van de dierbezetting op het terrein	73
3.2	Opvolging van de bemesting	74
3.2.1	Aanwending van dierlijke mest	74
3.2.2	Derogatie	74
3.3	Opvolging van de mestverwerking	76
3.3.1	Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht	76
3.3.2	Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking	78
3.3.3	Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties	79
3.3.4	Terreincontroles van attesten voor effluents	79
3.4	Opvolging van de mesttransporten	79
3.4.1	Administratieve opvolging mesttransporten	79
3.4.2	Opvolging mesttransporten op terrein	81
3.5	Opvolging van de mestbalans	85
3.5.1	Administratieve opvolging van de mestbalans	85
3.6	Opvolging van het nitraatresidu	86
3.6.1	Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen	86
3.6.2	Controle op de nitraatresidustaalname	89
4	OPLEGGEN EN INNEN VAN HEFFINGEN EN BOETES	91
4.1	Opgelegde boetes in 2011	91
4.2	Overzicht per heffing of boete	91
4.2.1	Superheffing mestverwerking	92
4.2.2	Superheffing nutriëntenhalte	92
4.2.3	Boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting	92
4.2.4	Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten	93
4.2.5	Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving (balansboete voor stikstof en fosfaat)	94
4.2.6	Administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht	95
4.2.7	Conclusies over de openstaande bedragen	96
	BIJLAGEN	99

Mestbalans

1

Vlaamse mestbalans

1 Vlaamse mestbalans

1.1 Mestproductie

1.1.1 Veestapel in 2011

In 2011 telde Vlaanderen ongeveer 35,2 miljoen dieren, waarvan 27,5 miljoen stuks pluimvee, 6,21 miljoen varkens, 1,31 miljoen runderen en 185.000 andere dieren (voornamelijk schapen, paarden en nertsen). Met 39 % van het aantal dieren blijft West-Vlaanderen koploper, gevolgd door Antwerpen (29 %), Oost-Vlaanderen (18 %), Limburg (11 %) en Vlaams-Brabant (3 %). Tabel 73 als bijlage geeft voor elke provincie een overzicht van het aantal dieren per diercategorie.

Figuur 1 geeft de evolutie weer van het aantal dieren per diersoort sinds 2002. In 2011 waren er in totaal 1,31 miljoen runderen in Vlaanderen, wat ongeveer 28.700 stuks minder is dan in 2010 (- 2,1 %). De afname van het aantal runderen wordt vastgesteld bij alle rundveecategorieën.

De voorbije jaren werd een duidelijke stijging van het aantal varkens waargenomen. Deze trend is te verklaren door de uitbreidingsmogelijkheden die gecreëerd werden door het Mestdecreet van 22 december 2006. In 2011 wordt evenwel een trendbreuk bij de evolutie van het aantal varkens vastgesteld. Zo zijn er in 2011 ongeveer 6,21 miljoen varkens, wat iets lager is dan het aantal varkens dat geregistreerd werd in 2010. De afname van het aantal varkens (- 12.400 stuks of - 0,2 % ten opzichte van 2010) is toe te schrijven aan een afname van het aantal zeugen en biggen.

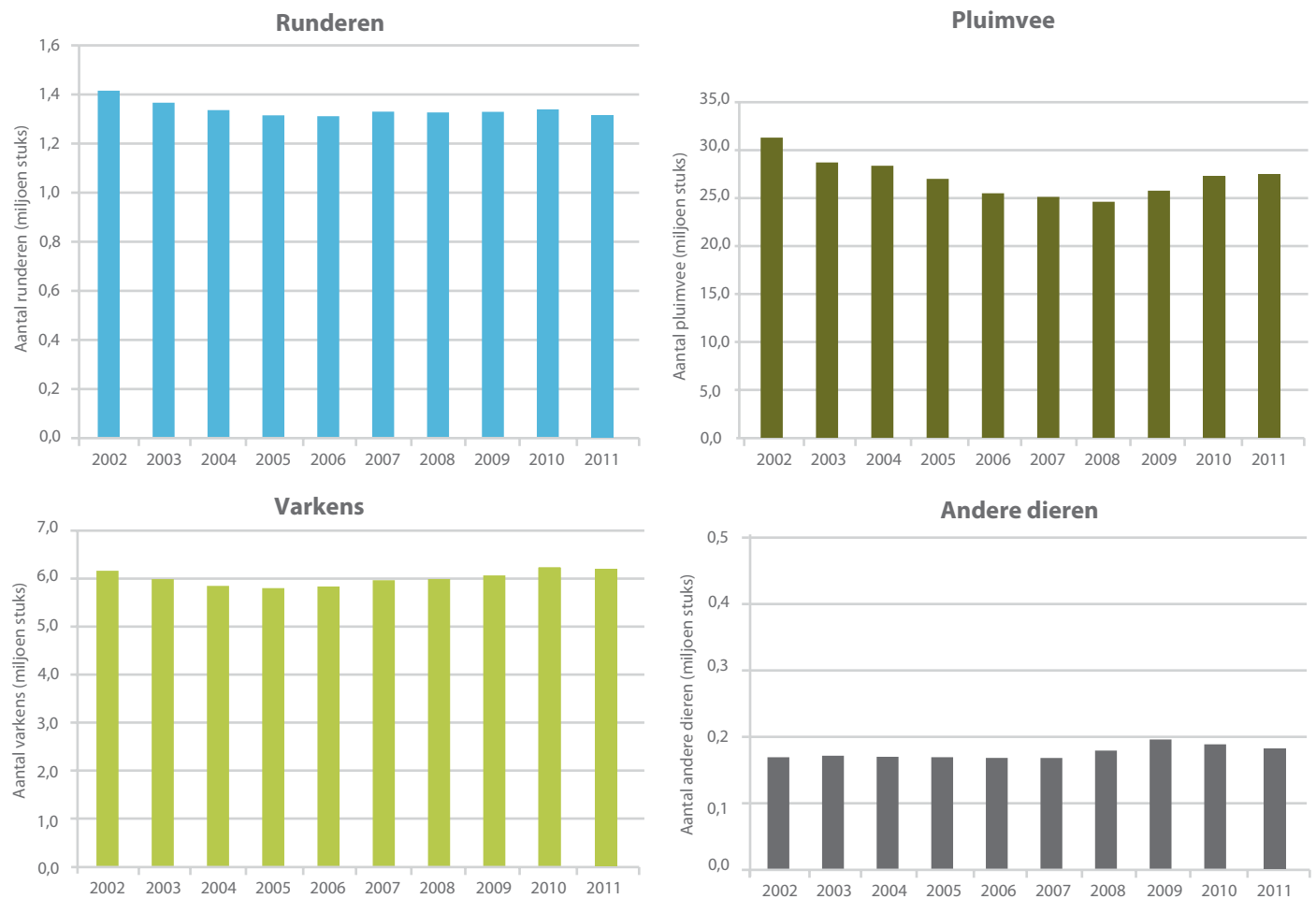
Bij pluimvee wordt een verdere toename van het aantal dieren vastgesteld tot 27,5 miljoen stuks in 2011. De toename van het aantal stuks pluimvee tussen 2010 en 2011 (+ 217.200 stuks of + 0,8 %) is evenwel kleiner dan de toename die werd vastgesteld in de voorgaande jaren. Het zijn voornamelijk de slachtkuikens, samen met de ouderdieren en de opfokpoeljen ervan, die verantwoordelijk zijn voor deze toename (+ 545.100 stuks). Bij de legkippen, samen met de (groot) ouderdieren en de opfokpoeljen ervan, wordt daarentegen een aanzienlijke daling van het aantal dieren geconstateerd (- 349.000 stuks).

Het aantal andere dieren is in 2011 iets kleiner dan in 2010 (- 3.700 stuks of - 2,0 %) en is voornamelijk te wijten aan een afname van het aantal konijnen en schapen.

Mestbalans

1

Figuur 1 Evolutie van het aantal dieren per diersoort in Vlaanderen sinds 2002

Eén van de mogelijkheden waar landbouwers over beschikken om aan bedrijfsontwikkeling te doen is door de verwerking van extra mest. Via een uitbreiding na bewezen mestverwerking moet uiteindelijk 125 % van de bijkomende mestproductie van de dieren van de uitbreiding verwerkt worden. De uitbreiding wordt toegekend door de Mestbank als voldaan is aan een aantal voorwaarden en wordt elk jaar geëvalueerd. Deze manier van bedrijfsontwikkeling wordt voornamelijk toegepast door varkensbedrijven en door pluimveehouderijen.

- » Meer informatie over de toegekende uitbreidingen na bewezen mestverwerking en de realisatie van deze uitbreidingen is terug te vinden in 1.1.4.4.

De invloed van de uitbreiding na bewezen mestverwerking op de evolutie van de veestapel wordt onderzocht aan de hand van de evolutie van het aantal varkens en pluimvee in Vlaanderen, bij enerzijds de bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen in één van de voorbije productie jaren 2008, 2009, 2010 of 2011 en anderzijds de overige bedrijven zonder toegekende uitbreiding¹.

Evolutie van het aantal varkens

De evolutie van het aantal varkens tijdens de periode 2007-2011 is weergegeven in Figuur 2. Hieruit blijkt dat het aantal varkens bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen, gestegen is van ongeveer 1,52 miljoen in 2007 tot 2,01 miljoen in 2011. Deze evolutie kent een duidelijk lineair verloop ($R^2 = 0,97$). Bij de bedrijven die geen uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen, wordt een beperkte afname van het aantal varkens waargenomen. Andere mechanismen, zoals overnames van nutriëntenemissierechten, starten of stoppen van bedrijven, hebben eveneens een invloed op de evolutie van het aantal varkens.

Evolutie van het aantal stuks pluimvee

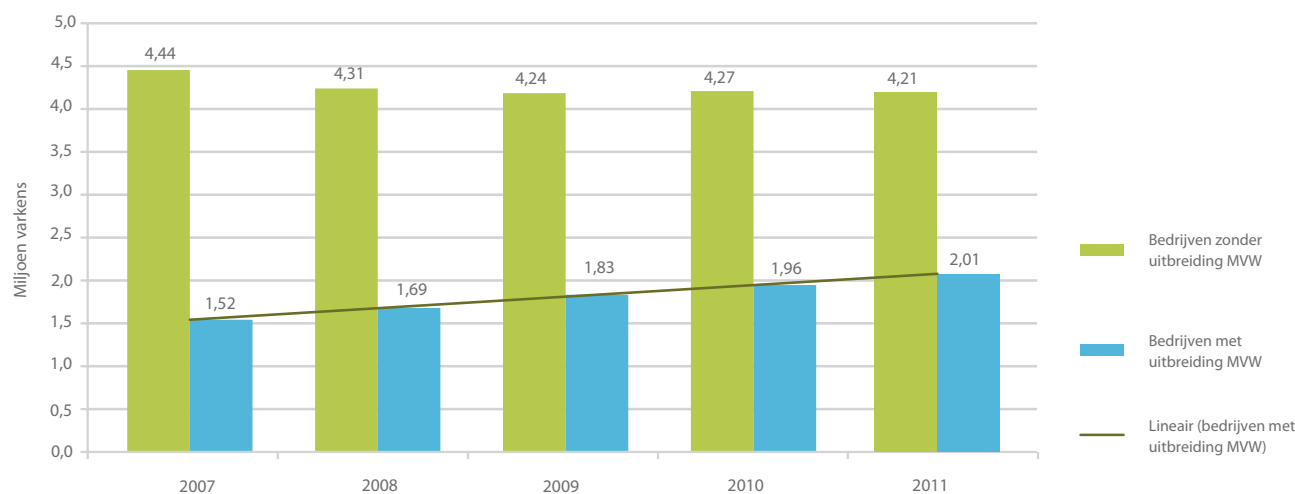
De evolutie van het aantal stuks pluimvee tijdens de periode 2007-2011 is weergegeven in Figuur 3. Net zoals bij de varkens, wordt een duidelijke toename vastgesteld van het aantal stuks pluimvee bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen (van ongeveer 11,1 miljoen in 2007 tot 14,0 miljoen in 2011). Net zoals bij de varkens, kent deze evolutie een lineair verloop ($R^2 = 0,98$). Bij de bedrijven die geen uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen, wordt geen duidelijke trend vastgesteld tijdens de periode 2007-2010, maar het aantal stuks pluimvee is licht gedaald in 2011. Dit is te wijten aan andere mechanismen, zoals overnames van nutriëntenemissierechten, starten of stoppen van bedrijven.

¹ Eventuele afwijkingen ten opzichte van eerder gepubliceerde cijfers in vroegere Voortgangsrapporten zijn mogelijk door rectificaties en herberekeningen.

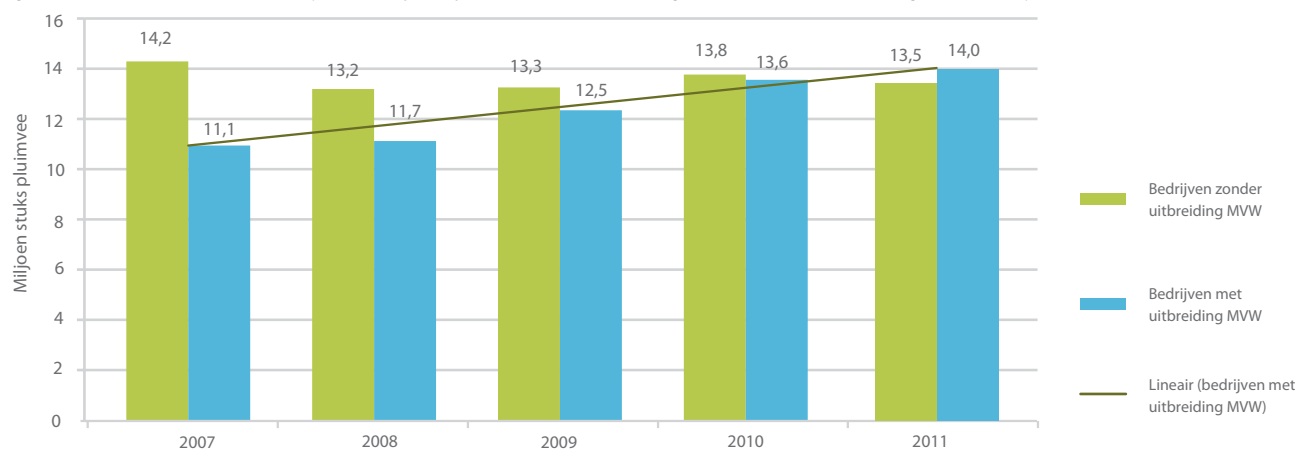
Mestbalans

1

Figuur 2 Evolutie van het aantal varkens bij bedrijven met/zonder toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking (MVW) in de periode 2007-2011

Figuur 3 Evolutie van het aantal stuks pluimvee bij bedrijven met/zonder uitbreiding na bewezen mestverwerking (MVW) in de periode 2007-2011

1.1.2 Mestproductie in 2011

1.1.2.1 Brutostikstof- en fosfaatproductie

De Mestbank berekent elk jaar de bruto-dierlijke mestproductie, vertrekkende van het aantal dieren en de forfaitaire uitscheidingsnormen (dit zijn normen vastgelegd in het Mestdecreet, op basis van een gangbare mestproductie en -samenstelling). Voor productiejaar 2011 zijn de forfaitaire uitscheidingscijfers van bepaalde pluimveecategorieën en van nertsen gewijzigd ten opzichte van 2010.

Voor de berekening van de dierlijke mestproductie heeft elke landbouwer de keuze tussen het forfaitaire stelsel of een nutriëntenbalansstelsel, waarbij hij niet de forfaitaire maar reële uitscheidingscijfers in rekening brengt.

» Een vergelijking tussen de bruto- en reële mestproductie laat toe om de nutriëntenaanpak aan de bron te beoordelen, zie 1.1.3.

In 2011 bedroeg de brutostikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 168,5 miljoen kg N en 69,2 miljoen kg P_2O_5 (zie Tabel 76 als bijlage). Van de brutostikstofproductie van 168,5 miljoen kg N wordt 46 % ingenomen door runderen, 41 % door varkens, 11 % door pluimvee en 2 % door andere dieren. Van de brutofosfaatproductie van 69,2 miljoen kg P_2O_5 wordt 39 % ingenomen door runderen, 46 % door varkens, 13 % door pluimvee en 2 % door andere dieren.

Veranderingen van de bruto-dierlijke mestproductie worden verklaard door enerzijds gewijzigde uitscheidingscijfers van bepaalde diercategorieën en anderzijds veranderingen van de dierenaantallen van bepaalde diercategorieën. De stijging van de forfaitaire uitscheidingscijfers van de legkippen en de slachtkuikens, samen met hun (groot)ouderdieren en opfokpoeljen, leidt enerzijds tot een "toename" van de mestproductie van 1,6 miljoen kg N en 1,4 miljoen kg P_2O_5 . Anderzijds leidt de afname van een aantal diercategorieën, voornamelijk bij rundvee en in mindere mate ook bij varkens, tot een afname van de mestproductie. Globaal leidt dit tot een lichte afname van de brutostikstofproductie in 2011 met ongeveer 114.700 kg N of 0,1 % ten opzichte van 2010. Voor fosfaat wordt een lichte toename van de brutoproductie vastgesteld in 2011, namelijk + 724.500 kg P_2O_5 of + 1,1 % ten opzichte van 2010.

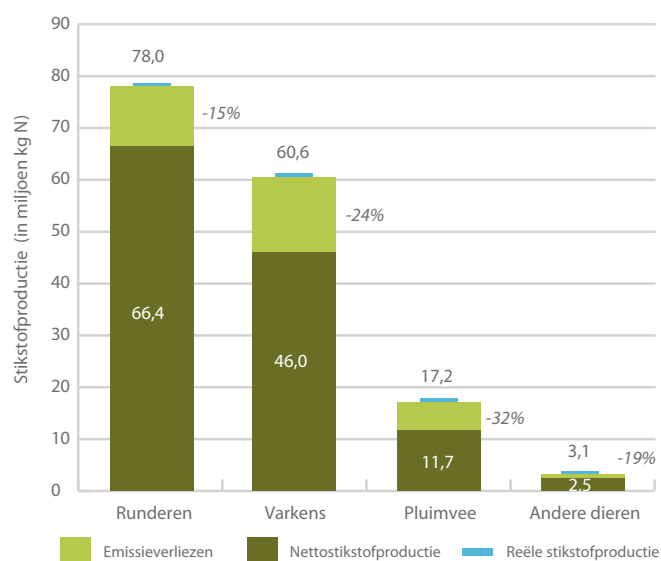
1.1.2.2 Reële stikstof- en fosfaatproductie

Naast het forfaitaire stelsel, is een nutriëntenbalansstelsel mogelijk voor de berekening van de mestproductie van varkens en pluimvee. Voor bedrijven met meer dan 200 andere varkens, is het bovendien verplicht om met een nutriëntenbalansstelsel te werken. Landbouwers die opteren voor een nutriëntenbalansstelsel, werken niet met de forfaitaire uitscheidingsnormen maar met cijfers die dichter aansluiten bij de reële uitscheidingscijfers. Er zijn drie mogelijke nutriëntenbalansstelsels, namelijk regressie, convenant en andere voeders of voedertechnieken.

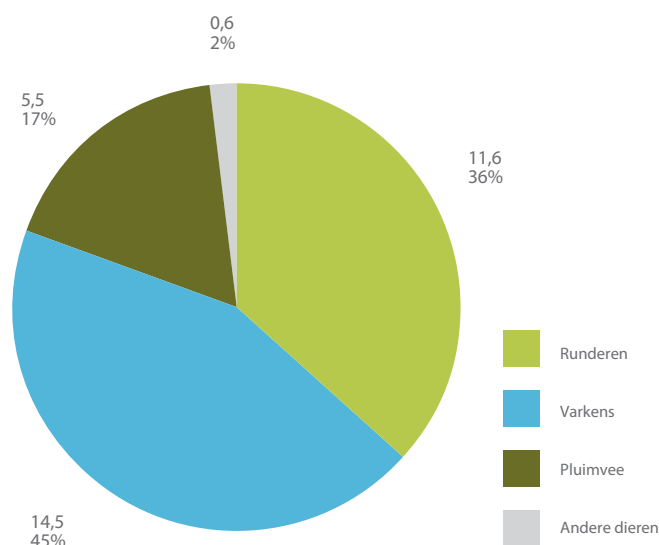
Mestbalans

1

Figuur 4 Netto en reële stikstofproductie per diersoort in 2011 (in miljoen kg N), samen met de emissieverliezen (procentueel ten opzichte van de reële stikstof)

Figuur 5 Bijdrage van elke diersoort aan de emissieverliezen in 2011 (in miljoen kg N, samen met procentueel aandeel)

In 2011 bedroeg de reële stikstof- en fosfaatproductie in Vlaanderen respectievelijk 158,9 miljoen kg N en 60,7 miljoen kg P_2O_5 (Tabel 74 en Tabel 75 als bijlage). Voor stikstof betekent dit een afname van ongeveer 1,4 miljoen kg N ten opzichte van 2010 (- 0,9 %). De fosfaatproductie in 2011 is 245.000 P_2O_5 of 0,4 % lager dan in 2010. Net zoals voor de bruto-dierlijke mestproductie, zijn veranderingen van de reële mestproductie toe te schrijven aan enerzijds veranderingen van het aantal dieren van bepaalde diercategorieën en anderzijds veranderingen van de excretiecijfers bij een aantal diercategorieën.

1.1.2.3 Nettostikstofproductie

In de stal en tijdens de opslag van dierlijke mest, treden er processen op die leiden tot emissieverliezen van stikstof. Wanneer deze stikstofverliezen uit stal en opslag in mindering worden gebracht van de reële mestproductie, bekomt men de nettomestproductie.

In 2011 bedraagt het totale stikstofverlies door emissies in de stal en opslag 32,2 miljoen kg N. Dit brengt de nettostikstofproductie op 126,7 miljoen kg N in 2011, wat 20 % lager is dan de reële stikstofproductie. De nettostikstofproductie in 2011 is 0,8 miljoen kg N lager dan in 2010 (- 2,5 %). Een overzicht van de stikstofverliezen per diercategorie is weergegeven in Tabel 77 als bijlage.

Relatief beschouwd, treden de meeste stikstofverliezen op bij pluimvee, met een verlies van 32 % ten opzichte van de reële stikstofproductie (Figuur 4). Hierna volgen varkens (24 %), andere dieren (19 %) en rundvee (15 %).

Figuur 5 geeft een overzicht van de bijdrage van elke diersoort aan het totale stikstofverlies. De varkens leveren de grootste bijdrage aan het totale emissieverlies, met name 45 %. Hierna volgen de runderen met 36 % van het totale stikstofverlies. Pluimvee draagt voor 17 % bij aan het totale stikstofverlies. De bijdrage van andere dieren aan de emissieverliezen is beperkt tot 2 %.

1.1.3 Nutriëntenaanpak aan de bron in 2011

Door de nutriëntenbalansstelsels bij varkens en pluimvee is de reële productie in 2011 9,7 miljoen kg N en 8,5 miljoen kg P_2O_5 lager dan de bruto-dierlijke mestproductie (zie Tabel 76 als bijlage). Deze afname ten opzichte van de bruto-dierlijke mestproductie is ongeveer 1,3 miljoen kg N en 0,9 miljoen kg P_2O_5 groter dan in 2010. Hieronder wordt het effect van de nutriëntenarme voeders onderzocht bij de verschillende varkens- en pluimveecategorieën.

1.1.3.1 Effect van nutriëntenarme voeders bij varkens

Bij de varkens werd in 2011 een afname van de mestproductie van 8,2 miljoen kg N en 7,5 miljoen kg P_2O_5 gerealiseerd door het gebruik van nutriëntenarme voeders. Tabel 1 geeft voor elke varkenscategorie de afname van de mestproductie door nutriëntenbalansstelsels weer. De procentuele afname ten opzichte van de brutostikstofproductie was het grootst bij andere varkens van 20 tot 110 kg (14 %). De afname ten opzichte van de brutofosfaatproductie was relatief het grootst bij de biggen (32 %).

De categorie andere varkens van 20 tot 110 kg is verantwoordelijk voor het grootste deel van de stikstofreductie bij varkens (7,2 miljoen kg N of 88 %), gevolgd door zeugen inclusief biggen (1,0 miljoen kg N of 13 %). Enkel bij de biggen van 7 tot 20 kg wordt een (heel beperkte) toename vastgesteld van de stikstofproductie ten gevolge van een gemiddeld regressiecijfer dat beperkt hoger ligt dan de forfaitaire uitscheidingsnorm.

Wat de fosfaatproductie bij varkens betreft, zijn de andere varkens van 20 tot 110 kg verantwoordelijk voor het grootste deel van de fosfaatreductie (5,1 miljoen kg P_2O_5 of 68 %). Daarna volgen de zeugen inclusief biggen (1,3 miljoen kg P_2O_5 of 18 %) en biggen van 7 tot 20 kg (0,8 miljoen kg P_2O_5 of 11 %).

Mestbalans

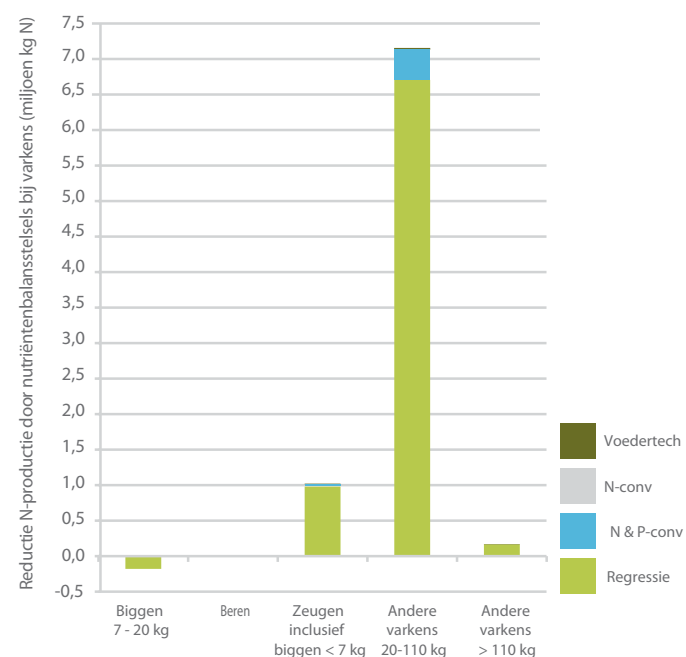
1

Tabel 1 Reductie van de mestproductie (in kg N of kg P₂O₅) bij varkens door toepassing van nutriëntenbalansstelsels in 2011, samen met de procentuele afname ten opzichte van de brutoproductie

	Varkenscategorie	Bruto productie (kg N of kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg N of kg P ₂ O ₅)	Reductie mestproductie (kg N of kg P ₂ O ₅)	% reductie t.o.v. bruto productie
N-reductie	Biggen 7-20 kg	3.547.109	3.771.041	-223.933	-6%
	Beren	140.184	124.483	15.701	11%
	Zeugen inclusief biggen < 7 kg	10.217.424	9.193.786	1.023.638	10%
	Andere varkens 20-110 kg	53.006.148	45.821.931	7.184.217	14%
	Andere varkens > 110 kg	1.823.856	1.640.936	182.920	10%
	Totaal		68.734.721	60.552.178	8.182.543
P ₂ O ₅ -reductie	Biggen 7-20 kg	2.489.484	1.688.294	801.190	32%
	Beren	84.695	66.775	17.920	21%
	Zeugen inclusief biggen < 7 kg	6.173.027	4.857.351	1.315.676	21%
	Andere varkens 20-110 kg	21.732.521	16.628.699	5.103.821	23%
	Andere varkens > 110 kg	1.101.913	860.232	241.681	22%
	Totaal		31.581.640	24.101.351	7.480.288

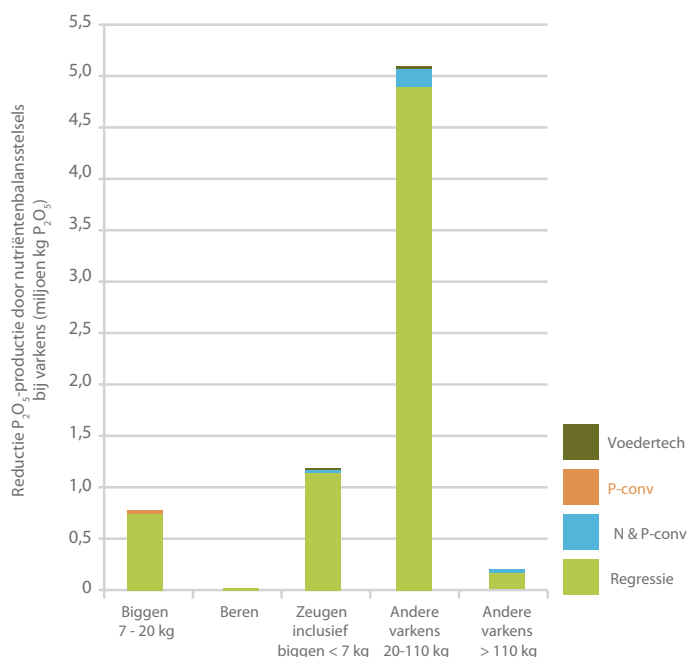
Figuur 6 visualiseert de relatieve bijdrage van elk nutriëntenbalansstelsel aan de afname van de stikstofproductie bij de verschillende varkenscategorieën in 2011. Net zoals voorgaande jaren is de stikstofreductie bij de varkens voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (94 %). De N&P-convenant draagt voor 5 % bij aan de reductie van de stikstofproductie. De bijdrage van de N-convenant en andere voedertechnieken aan de stikstofreductie bij varkens is beperkt tot 1 %.

Figuur 6 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de stikstofproductie bij varkens in 2011

Ook de fosfaatreductie bij varkens is voornamelijk te danken aan het systeem van de regressierechte (94 %), gevolgd door de N&P-convenant (4 %) (Figuur 7). De P-convenant draagt voor slechts 1 % bij aan de fosfaatreductie (voornamelijk toegepast bij biggen). De andere voedertechnieken dragen voor minder dan 0,5 % bij aan de fosfaatreductie bij varkens.

Figuur 7 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de fosfaatproductie bij varkens in 2011

Mestbalans

1

1.1.3.2 Effect van nutriëntenarme voeders bij pluimvee

Bij pluimvee werd in 2011 een afname van de mestproductie van 1,5 miljoen kg N en 1,1 miljoen kg P₂O₅ gerealiseerd door de toepassing van nutriëntenbalansstelsels.

Table 2 geeft voor elke pluimveecategorie de afname van de mestproductie door nutriëntenbalansstelsels weer, samen met de procentuele afname ten opzichte van de brutomestproductie. De procentuele afname ten opzichte van de brutostikstofproductie was het grootst bij opfokpoeljen van slachtkuikens ouderdieren (20,5 %). Wat de fosfaatproductie betreft, werd de relatief grootste afname vastgesteld bij slachtkuikens en opfokpoeljen van slachtkuikensouderdieren (elk 19,3 %).

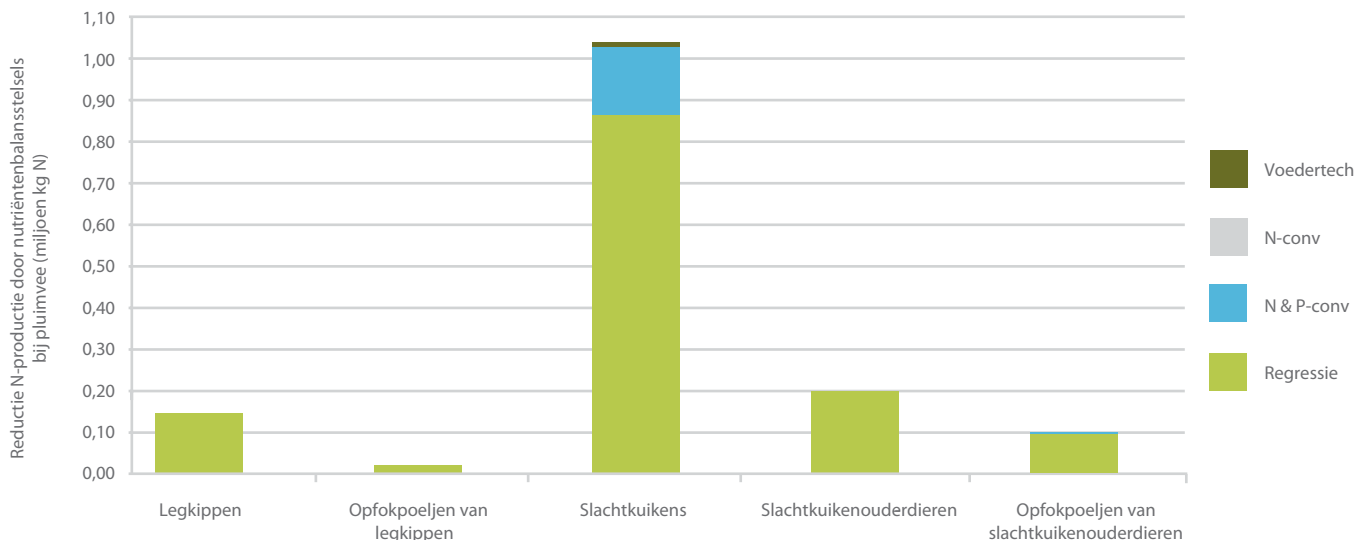
De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de stikstofreductie voor elke pluimveecategorie in 2011 is weergegeven in Figuur 8. De stikstofreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan regressie (88 %, in hoofdzaak bij de slachtkuikens) gevolgd door de N&P-convenant (11 %).

De relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels aan de fosfaatreductie voor elke pluimveecategorie in 2011 is weergegeven in Figuur 9. De fosfaatreductie bij pluimvee is voornamelijk te danken aan regressie (83 %, in hoofdzaak bij de slachtkuikens), gevolgd door de N&P-convenant (16 %).

Table 2 Reductie van de mestproductie (in kg N of kg P₂O₅) bij pluimvee door toepassing van nutriëntenbalansstelsels in 2011, samen met de procentuele afname ten opzichte van de brutoproductie

	Pluimveecategorie	Bruto productie (kg N of kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg N of kg P ₂ O ₅)	Reductie mestproductie (kg N of kg P ₂ O ₅)	% reductie t.o.v. bruto productie
N-reductie	Legkippen	5.235.683	5.086.111	149.572	2,9%
	Opfokpoeljen van legkippen	705.831	696.523	9.308	1,3%
	Slachtkuikens	9.860.727	8.816.761	1.043.966	10,6%
	Slachtkuikensouderdieren	1.998.939	1.799.149	199.790	10,0%
	Opfokpoeljen van slachtkuikensouderdieren	461.830	367.067	94.763	20,5%
	Totaal		18.263.011	16.765.612	1.497.399
P ₂ O ₅ -reductie	Legkippen	2.908.713	2.812.707	96.005	3,3%
	Opfokpoeljen van legkippen	373.675	367.991	5.684	1,5%
	Slachtkuikens	4.202.933	3.390.746	812.187	19,3%
	Slachtkuikensouderdieren	1.052.877	944.526	108.351	10,3%
	Opfokpoeljen van slachtkuikensouderdieren	230.915	186.386	44.528	19,3%
	Totaal		8.769.112	7.702.357	1.066.756

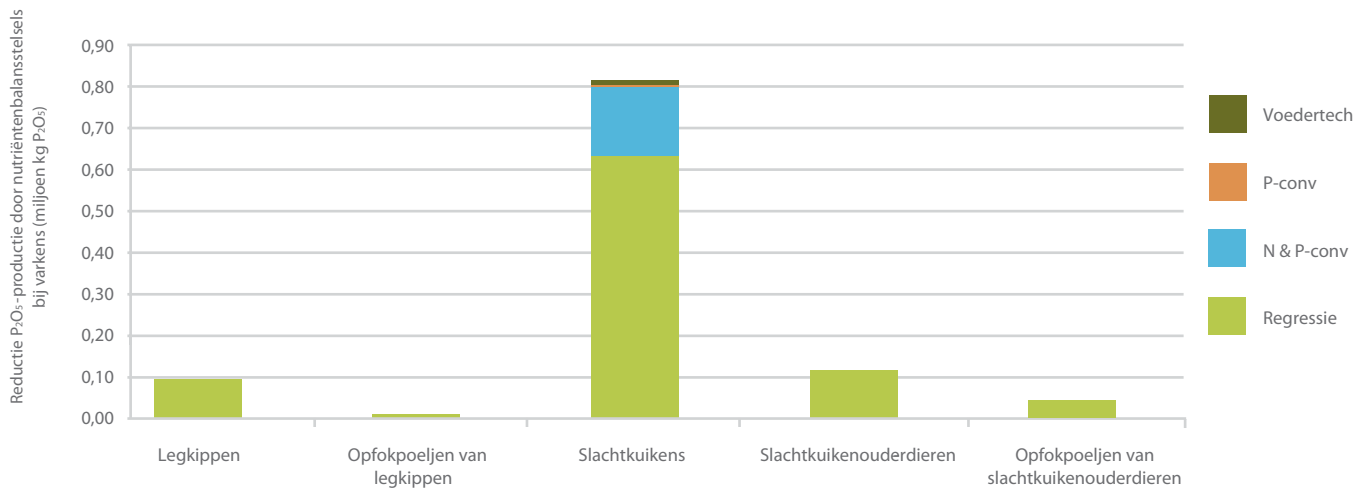
Figuur 8 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de stikstofproductie bij pluimvee in 2011

Mestbalans

1

Figuur 9 Relatieve bijdrage van de nutriëntenbalansstelsels (%) aan de afname van de fosfaatproductie bij pluimvee in 2011

1.1.4 Nutriëntenemissierechten in 2011

1.1.4.1 Concept van de nutriëntenemissierechten

Nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) zijn verhandelbare rechten, toegekend aan de landbouwer, die bepalen hoeveel dieren deze landbouwer mag houden. Er zijn vier soorten NER-D, voor runderen (NER-D_r), varkens (NER-D_v), pluimvee (NER-D_p) en andere dieren (NER-D_a).

Dankzij de nutriëntenemissierechten, kunnen landbouwbedrijven hun veestapel uitbreiden. Enerzijds kan er uitgebreid worden door de overname van NER-D van andere bedrijven. Anderzijds is uitbreiding ook mogelijk door het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) na bewezen mestverwerking.

De veestapel in Vlaanderen wordt gereguleerd door het systeem van nutriëntenemissierechten. Landbouwers mogen op jaarbasis gemiddeld niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW.

» Meer informatie over hoe de Mestbank de invulling van de nutriëntenemissierechten opvolgt van de individuele landbouwbedrijven, is te vinden in 3.1.1.1.

1.1.4.2 Beschikbare nutriëntenemissierechten in Vlaanderen

In 2011 was in totaal 302,0 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen. Het grootste deel van de NER bevindt zich in West-Vlaanderen (43 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen (22 %), Antwerpen (20 %), Limburg (10 %) en Vlaams-Brabant (6 %).

Tabel 3 geeft de evolutie weer van de beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2011. De totale beschikbare hoeveelheid NER is voornamelijk gestegen door de toekenning van NER-MVW in het kader van de uitbreiding na bewezen mestverwerking. Van de 302,0 miljoen beschikbare NER in 2011 zijn er 280,6 miljoen NER-D en 21,0 miljoen NER-MVW. Daarnaast is een beperkte hoeveelheid tijdelijke NER-D (TNER-D) toegekend in het kader van natuurbeheer, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of beheer van onroerende goederen. Het gaat hier in totaal over 275.000 TNER-D.

Het grootste deel van de beschikbare hoeveelheid NER (jaarlijks 96 %) is in handen van landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat. Daarnaast blijft elk jaar een aanzienlijke hoeveelheid NER in handen van landbouwers met een mestproductie van minder dan 300 kg fosfaat en landbouwers die geen dieren gehouden hebben in het betreffende productiejaar (Tabel 3). In 2011 was 4,6 miljoen NER in handen van ongeveer 2.540 landbouwers met een mestproductie van minder dan 300 kg fosfaat en 10,9 miljoen NER in handen van ongeveer 3.340 landbouwers die geen dieren gehouden hebben. Ongeveer 15,4 miljoen NER was met andere woorden in handen van landbouwers die geen NER behoeven.

Mestbalans

1

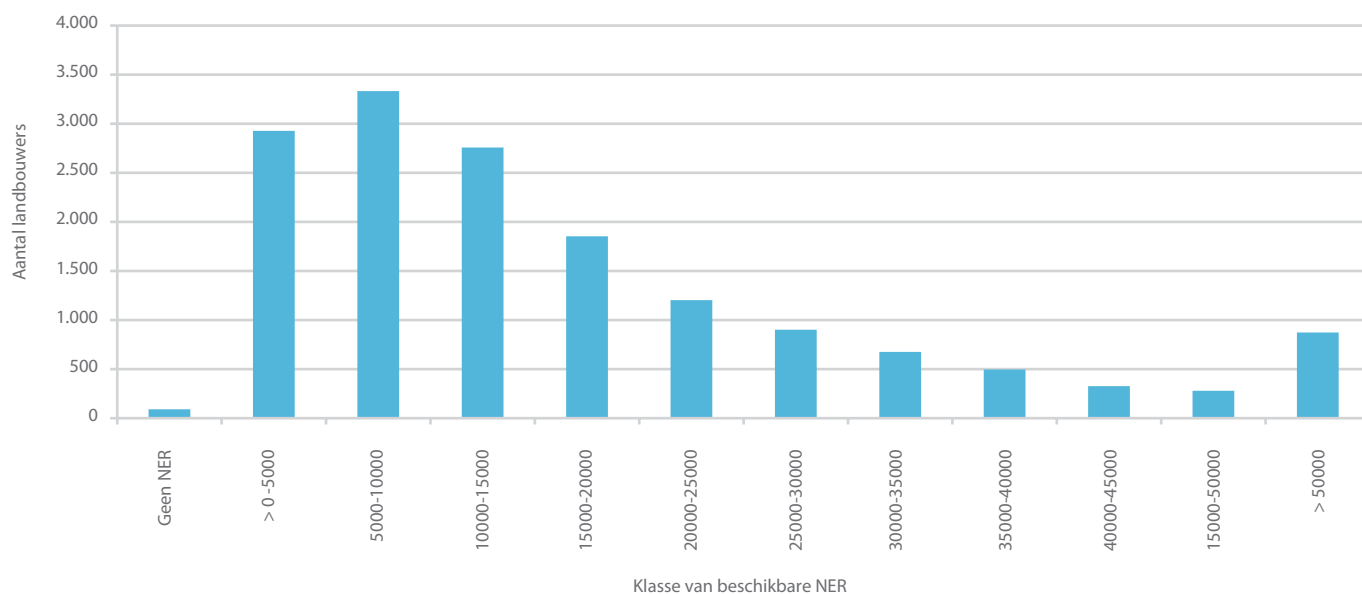
Tabel 3 Evolutie van de beschikbare hoeveelheid NER samen met het aantal landbouwers in Vlaanderen in de periode 2007-2011

Productiejaar		Landbouwers met productie \geq 300 kg fosfaat	Landbouwers zonder productie	Landbouwers met productie < 300 kg fosfaat	Totaal
2007	Aantal NER	272.628.569	7.281.147	5.394.779	285.304.495
	Aantal landbouwers	17.545	2.901	3.130	23.576
2008	Aantal NER	280.526.982	6.515.280	5.152.104	292.194.366
	Aantal landbouwers	17.098	2.628	3.056	22.782
2009	Aantal NER	285.868.271	6.341.077	4.914.644	297.123.992
	Aantal landbouwers	16.700	2.744	2.990	22.434
2010	Aantal NER	286.866.609	7.983.385	4.820.109	299.670.103
	Aantal landbouwers	16.252	2.736	2.887	21.875
2011	Aantal NER	286.524.385	10.867.935	4.581.266	301.973.586
	Aantal landbouwers	15.601	3.340	2.536	21.477

Figuur 10 geeft de verdeling weer van het aantal landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat over verschillende klassen van beschikbare NER in 2011. De 15.601 landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat beschikten gemiddeld over 18.370 NER.

De helft van de landbouwers beschikte over minder dan 12.550 NER, 90 % van de landbouwers had minder dan 38.730 NER in zijn bezit.

Figuur 10 Verdeling van het aantal landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat over verschillende klassen van beschikbare NER in 2011

Mestbalans

1

1.1.4.3 Verhandelingen van nutriëntenemissierechten

Verhandelingen per type overname

Door de overname van NER-D, is bedrijfsuitbreiding mogelijk. Bij elke overname van NER-D wordt standaard 25 % van deze NER-D ingeleverd. Dit percentage ligt hoger als het overlatende bedrijf gedurende de 3 productie jaren vóór de overdracht de geproduceerde mest niet correct heeft afgezet of als de NER-D niet werden gebruikt (de zogenaamde "niet-ingevulde NER-D"). De landbouwer kan er ook voor opteren om 25 % van de NER-D te verwerken, in plaats van ze te laten annuleren. Bij overnames waarbij 25 % van de NER-D worden verwerkt, worden ook eventuele niet-correct afgezette mest en niet-ingevulde NER-D in mindering gebracht.

Daarnaast zijn er een aantal uitzonderingen op de reductie van 25 % van de overgenomen NER-D, meer bepaald bij de overname in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, bij de overname van melkquotum, een overname

door naaste familie of een overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer.

Ook NER-MVW kunnen overgenomen worden, maar dit enkel en alleen als het ganse bedrijf overgenomen wordt. Op de overnames van NER-MVW zijn er geen reducties van toepassing. De NER-MVW worden integraal overgedragen aan de overnemende landbouwer.

In 2011 waren er 1.774 gegronde overnamedossiers, waarvan 24 dossiers waarbij NER-MVW overgenomen werden in het kader van een volledige bedrijfsovername.

Van de 1.774 overnamedossiers in 2011, gebeurde 55 % als een standaard overdracht met 25 % reductie en 9 % in het kader van mestverwerking. De meeste overnames met vrijstelling van 25 % reductie, gebeurden in het kader van een overdracht naar naaste familie (15 %) en overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer (9 %) (Tabel 4).

Tabel 4 Aantal dossiers per type overname in 2011

Type overname	Aantal dossiers	Aantal dossiers met reductie wegens niet-correcte mestafzet	Aantal dossiers met reductie wegens niet-ingevulde NER
Overname met 25 % reductie	981	36	408
Overname ikv mestverwerking	164	2	55
Overname met vrijstelling 25 % reductie			
Eerste installatie	92	8	/
Overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer	152	3	/
Overname door naaste familie	274	3	/
Overname ikv melkquotum	111	0	/
Totaal	1.774	52	463

Mestbalans

1

In 2011 werd in totaal 13,6 miljoen NER overgelaten waarvan 13,0 miljoen NER-D en 0,6 miljoen NER-MVW. Van de overgelaten 13,0 miljoen NER-D, werd 23 % overgedragen via een overdracht met 25 % reductie, 27 % via een overname door naaste familie en 22 % door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer (Tabel 5 en Figuur 11).

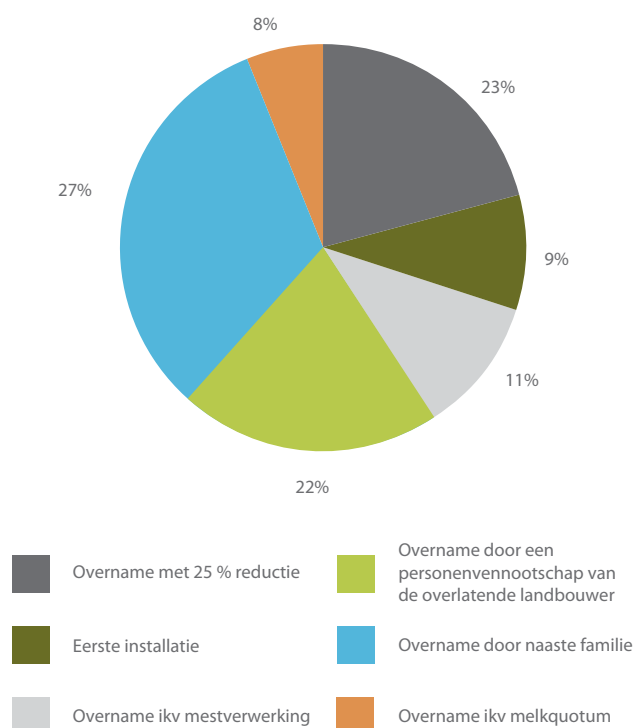
9 % van de overgelaten NER-D werd gereduceerd in 2011, wat de totale hoeveelheid overgenomen NER-D op 11,9 miljoen NER-D brengt (Tabel 5). In voorgaande jaren werd een vergelijkbaar percentage van de overgelaten NER-D gereduceerd. In totaal is door de overnames in de periode 2007-2011 ongeveer 5,1 miljoen NER-D gereduceerd.

In totaal werden 1,1 miljoen NER-D gereduceerd in 2011, waarvan 66 % door de reductie op basis van 25 % (0,73 miljoen NER-D), 4 % door niet-bewezen mestafzet (0,04 miljoen NER-D) en 30 % door niet-ingeulde NER-D (0,33 miljoen NER-D) (Tabel 5).

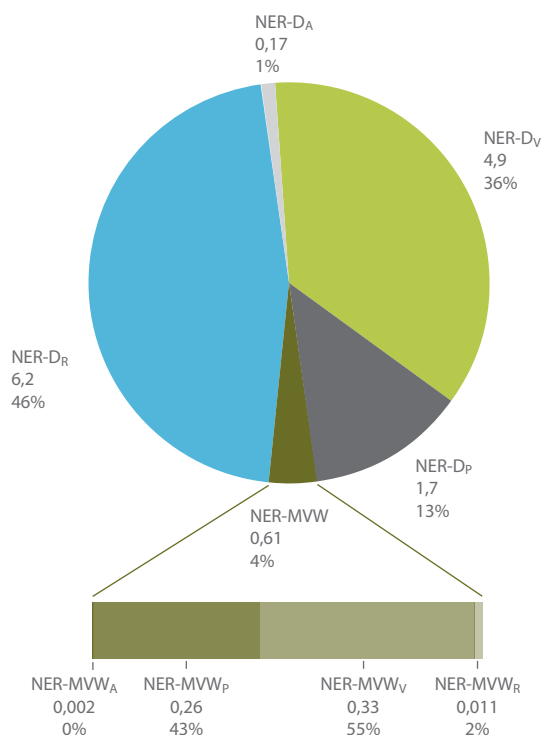
Tabel 5 Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2011

Type overname	Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Reductie van NER-D			Overgenomen NER-D (na reductie)
		25 %	Niet-correcte mestafzet	Niet-ingeulde NER-D	
Overname met 25 % reductie	2.943.244	731.275	18.146	200.952	1.992.871
Overname ikv mestverwerking	1.373.536	/	2.297	131.287	1.239.952
Overname met vrijstelling 25 % reductie					
Eerste installatie	1.166.353	/	15.160	/	1.151.193
Overname door een personenvennootschap van de overlatende landbouwer	2.914.773	/	3.800	/	2.910.973
Overname door naaste familie	3.563.346	/	1.560	/	3.561.786
Overname ikv melkquotum	1.021.421	/	0	/	1.021.421
Totaal	12.982.672	731.275	40.962	332.239	11.878.196

Figuur 11 Hoeveelheid overgelaten NER-D per type overname samen met het relatief aandeel van de verschillende types overnames

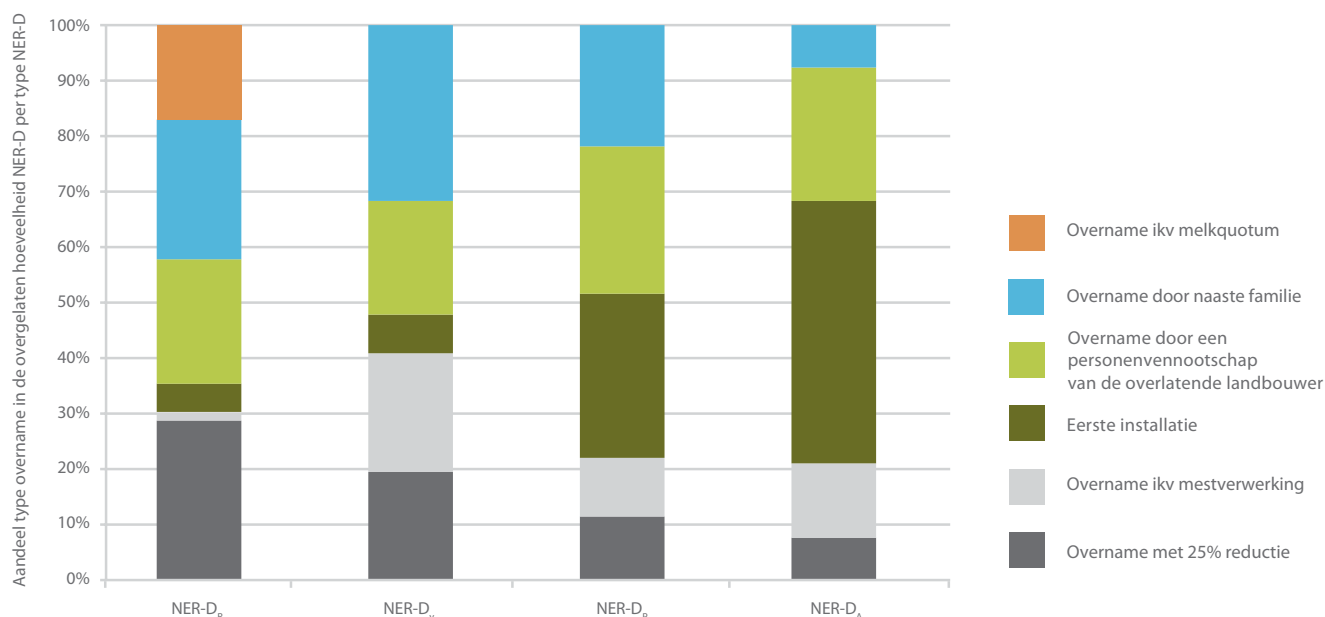
Figuur 12 Hoeveelheid overgelaten NER (in miljoen NER) per soort NER-D en soort NER-MVW in 2011, samen met het aandeel van de NER-MVW en het type NER-D van de overgelaten NER en het aandeel van het type NER-MVW van de overgelaten NER-MVW

Mestbalans

1

Figuur 13 Relatief aandeel van het type overname in de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2011

Verhandelingen per type NER

Van de 13,6 miljoen overgelaten NER in 2011 zijn 46 % NER-D_R, 36 % NER-D_V, 13 % NER-D_P, 1 % NER-D_A en 4 % NER-MVW (Figuur 12). Van de 0,61 miljoen overgelaten NER-MVW in het kader van een volledige bedrijfsovername zijn 55 % NER-MVW_V en 43 % NER-MVW_P.

Het aandeel van elk type overname bij de overgelaten hoeveelheid NER-D per type NER-D in 2011, is gevisualiseerd in Figuur 13. Hieruit blijkt dat overnames van NER-D_R vaker gebeuren in het kader van een standaard overname met 25 % reductie dan overnames van NER-D van andere diersoorten. Overdrachten in het kader van mestverwerking vinden voornamelijk plaats voor NER-D_V.

Tussenschot tussen de diersoorten

Initieel kunnen de toegekende NER-D gebruikt worden voor alle diersoorten. Zodra de NER-D verhandeld worden, geldt echter als standaardregel dat de overgedragen NER-D vast worden. Dit is zo bij overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij overnames in het kader van melkquotum. Met vaste NER-D wordt bedoeld dat enkel de overeenkomstige diersoort ermee kan gehouden worden en de diersoort 'andere'.

Bovendien worden de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werd bij de overnemer vóór de overname ook vast door de overname.

Een uitzondering hierop is voorzien voor overnames in het kader van een eerste installatie van een bedrijf, voor overnames door naaste familie of voor overnames door de personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid van de overlatende landbouwer of zijn naaste familieleden. In deze gevallen worden de overgenomen NER-D niet vast. Ook de NER-D van dezelfde diersoort als de overgenomen NER-D, die al aanwezig waren bij de overnemer vóór de overname, worden in deze gevallen niet vast.

Tabel 6 geeft een overzicht van de overgenomen NER-D die vast of niet vast worden. Een fractie van de overgelaten NER-D kan reeds vast zijn door eerdere overnames, deze blijven uiteraard vast door een nieuwe overname. Van de vrije overgelaten NER-D zal een deel vast worden en een deel vrij invulbaar blijven, afhankelijk van het type overname. Van de 11,9 miljoen overgenomen NER-D in 2011, zit iets meer dan de helft vast door het tussenschot tussen de diersoorten.

Tabel 6 Overgenomen NER-D in 2011 per type NER-D, samen met het tussenschot tussen de diersoorten bij de overnames in 2011

Type NER	Overgenomen NER-D in 2011		
	Totaal	Vrij invulbaar	Vast
NER-D _R	5.591.763	2.100.172	3.491.591
NER-D _V	4.503.915	2.287.397	2.216.518
NER-D _P	1.628.204	1.264.363	363.841
NER-D _A	154.314	118.036	36.278
Totaal	11.878.196	5.769.968	6.108.228

Mestbalans

1

Bovenop de 6,1 miljoen overgenomen NER-D die vast zijn door overnames in 2011, worden ook de NER-D van dezelfde diersoort die gehouden werden bij de overnemer vóór de overname vast bij bepaalde types overnames (overnames met annulatie van 25 % of met mestverwerking, en bij de overnames in het kader van melkquotum). De evolutie van de totale hoeveelheid NER-D die vast worden na overnames is weergegeven in Tabel 7. In Tabel 7 is bovendien voor elk jaar de totale hoeveelheid beschikbare NER-D weergegeven. De beschikbare hoeveelheid NER-D is gedaald met ongeveer 4,5 miljoen NER-D tussen 2007 en 2011, voornamelijk als gevolg van reducties bij overnames in de periode 2007-2011.

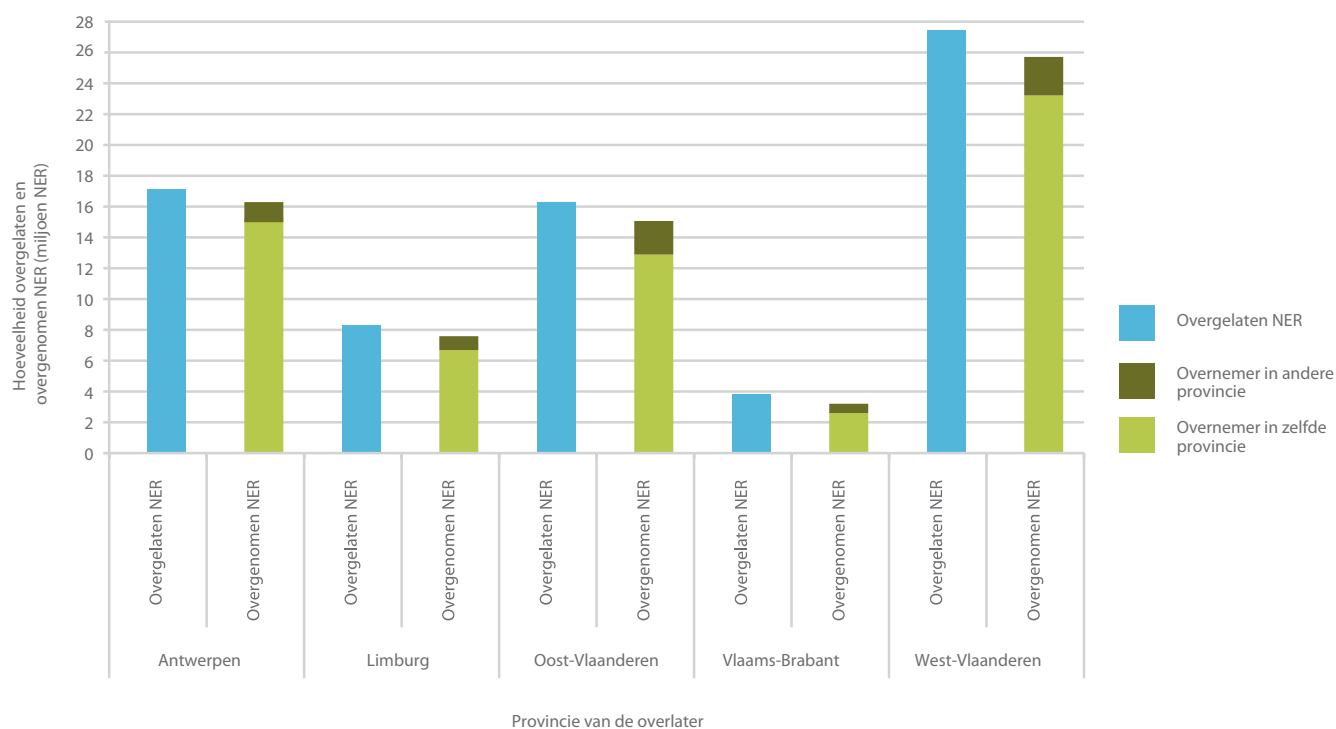
Mobiliteit van nutriëntenemissierechten

Figuur 14 visualiseert de beperkte mobiliteit van NER tussen de verschillende provincies in Vlaanderen. Voor elke provincie is de hoeveelheid NER weergegeven die overgelaten werd door landbouwers met hun hoofdzetel in die bepaalde provincie in de periode 2007-2011, samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER (na reductie) waarbij onderscheid is gemaakt tussen de overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt en de overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt. Tijdens de periode 2007-2011 werd bijna 90 % van de NER verhandeld binnen dezelfde provincie. De verhandeling van NER leidt derhalve niet tot een significante in- of uitstroom van NER in bepaalde provincies.

Tabel 7 Evolutie van totale hoeveelheid NER-D die vast zijn door overnames, samen met het relatief aandeel ten opzichte van de totale hoeveelheid beschikbare NER-D in de periode 2007-2011

Jaar	NER-D vast door overnames	Beschikbare NER-D	% van beschikbare NER-D die vast zit door overnames
2007	15.957.431	285.160.808	6%
2008	35.892.028	284.329.539	13%
2009	49.752.835	283.265.150	18%
2010	62.762.558	281.741.802	22%
2011	72.293.165	280.649.589	26%

Figuur 14 Hoeveelheid overgelaten NER in de periode 2007-2011 (in miljoen NER) per provincie van de overlater (blauwe balkjes), samen met de bijhorende hoeveelheid overgenomen NER waarbij onderscheid is gemaakt tussen overnames waarbij de overnemer zich in dezelfde provincie als de overlater bevindt (lichtgroene balkjes) en overnames waarbij de overnemer zich in een andere provincie bevindt (donkergroene balkjes)

Mestbalans

1

1.1.4.4 Uitbreiding na bewezen mestverwerking

Toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking

Naast de overname van NER-D kan een bedrijf ook uitbreiden na bewezen mestverwerking. Dit kan niet zomaar. Een bedrijf krijgt de bijkomende nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) pas als het voldoet aan een aantal voorwaarden.

In de loop van 2011 werden 349 aanvragen ingediend bij de Mestbank voor NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking door in totaal 340 landbouwers. Dit is iets minder dan in de voorgaande jaren (Tabel 8).

Net zoals in de voorgaande jaren, worden de meeste aanvragen voor uitbreiding ingediend in West-Vlaanderen (55 %), gevolgd door Antwerpen (21 %), Oost-Vlaanderen (16 %), Limburg (7 %) en Vlaams-Brabant (1 %).

De aanvragen voor NER-MVW in 2011 werden geëvalueerd en de NER-MVW werden toegekend eind 2011. Vooral NER-MVW toegekend werden, werd onder meer gecontroleerd of de bedrijfsgroep waartoe het bedrijf behoort, voldaan heeft aan zijn mestverwerkingsplicht in het kalenderjaar vóór de aanvraag tot uitbreiding. Daarnaast werd nagegaan of het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt heeft door bedrijfseigen mest te verwerken. Hiernaast werden nog een aantal andere voorwaarden gecontroleerd. In totaal kregen 329 landbouwers NER-MVW toegekend voor 2011 (Tabel 8). Deze NER-MVW gaan in vanaf 1 januari 2011.

Voor 2011 werden in totaal 4,0 miljoen NER-MVW toegekend, wat minder is dan voor de voorgaande jaren (Tabel 9). Er worden voornamelijk NER-MVW toegekend voor pluimvee en varkens, respectievelijk goed voor 1,9 miljoen NER-MVW_p en 2,1 miljoen NER-MVW_v.

Net zoals in de voorgaande jaren, worden de meeste NER-MVW toegekend aan landbouwers in West-Vlaanderen en Antwerpen (elk 36 %), gevolgd door Oost-Vlaanderen en Limburg (elk 13 %) en Vlaams-Brabant (2 %).

Tabel 8 Aantal landbouwers die NER-MVW aangevraagd hebben en toegekend kregen voor 2008, 2009, 2010 en 2011

Jaar	Aanvragen		Toekenningen	
	Aantal landbouwers	Aantal dossiers	Aantal landbouwers	Aantal dossiers
2008	587	617	540	568
2009	520	542	473	487
2010	434	444	397	406
2011	340	349	329	334

Tabel 9 Aantal toegekende NER-MVW per diersoort voor 2008, 2009, 2010 en 2011

Jaar	NER-MVW _R	NER-MVW _V	NER-MVW _P	NER-MVW _A	NER-MVW totaal
2008	37.495	3.811.222	3.836.568	21.015	7.706.300
2009	134.921	3.643.875	1.466.982	18.092	5.263.869
2010	93.308	2.270.278	1.949.139	33.086	4.345.812
2011	120.163	2.093.919	1.859.168	18.740	4.091.989
Totaal	385.887	11.819.294	9.111.857	90.933	21.407970

Mestbalans

1

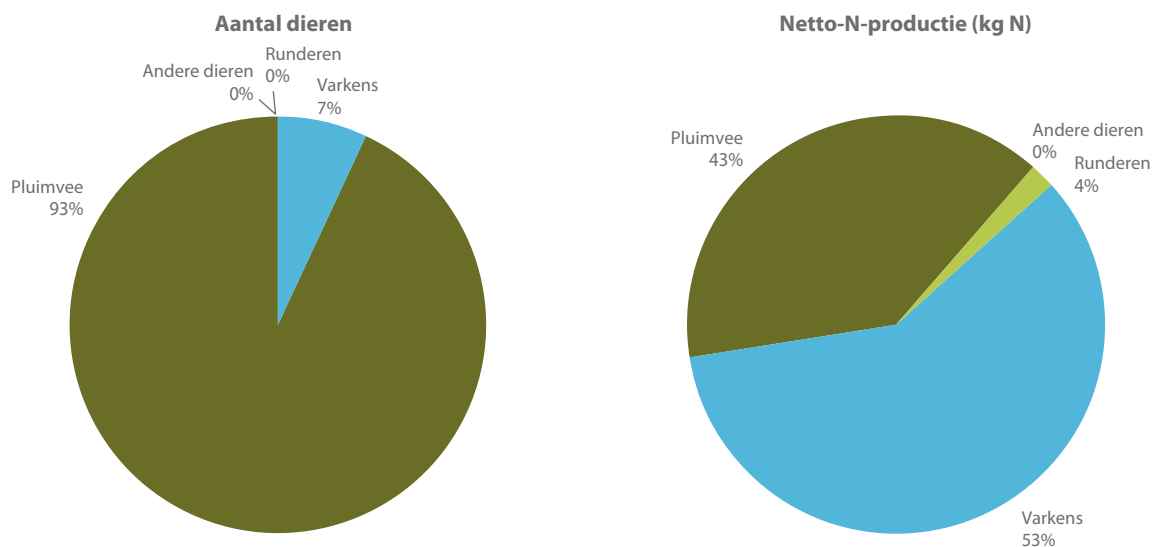
Voor 2011 werd een uitbreiding toegekend voor in totaal 2,0 miljoen dieren. Deze uitbreiding vertegenwoordigt een bijkomende nettostikstofproductie van in totaal bijna 2,2 miljoen kg N, indien de uitbreiding volledig gerealiseerd wordt. Een vergelijking met de toegekende uitbreiding voor de voorgaande drie jaren is weergegeven in Tabel 10.

Netzoals bij de uitbreiding toegekend voor 2010, vertegenwoordigt ook in 2011 pluimvee de grootste fractie van het aantal dieren, goed voor 93 %. Varkens vertegenwoordigen 7 % van het totaal aantal dieren (Figuur 15). Wanneer de bijdrage van de diersoort aan de bijkomende nettostikstofproductie bekeken wordt, dan tekent zich een andere verhouding af. Van de bijkomende stikstofproductie van 2,2 miljoen kg N, wordt 53 % ingenomen door varkens en 43 % door pluimvee (Figuur 15).

Tabel 10 Aantal dieren en netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding in 2008, 2009, 2010 en 2011, per diersoort

Diersoort	2008		2009		2010		2011	
	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)
Runderen	349	22.355	811	58.308	783	53.511	1.326	83.067
Varkens	228.247	1.802.232	269.777	2.250.625	173.627	1.399.548	136.145	1.163.026
Pluimvee	3.780.755	1.544.242	1.797.020	802.826	2.209.250	899.498	1.902.073	948.555
Andere	273	12.424	244	10.762	466	19.819	300	12.878
Totaal	4.009.624	3.381.253	2.067.852	3.122.521	2.384.126	2.372.375	2.039.844	2.207.526

Figuur 15 Aandeel van de diersoort in het aantal dieren en de netto-N-productie (kg N) bij de toegekende uitbreiding voor 2011

Mestbalans

1

Evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in evaluatiejaar 2010

Na de toekenning van de NER-MVW door de Mestbank, heeft het bedrijf 3 jaar tijd om de uitbreiding van het bedrijf te realiseren. De NER-MVW zijn geldig vanaf 1 januari van het jaar van de aanvraag. Elk jaar beoordeelt de Mestbank of het betrokken bedrijf voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden:

- Belangrijk hierbij is dat in het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest én dat de bijkomende mestproductie die afkomstig is van de gerealiseerde uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest van de aangevraagde diersoort. De gerealiseerde uitbreiding wordt bij deze evaluatie beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Als niet voldaan wordt aan alle voorwaarden, annuleert de Mestbank alle toegekende NER-MVW vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarbij niet voldaan wordt aan de voorwaarden.
- Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden met bedrijfseigen mest, waarvan minstens 100 % afkomstig is van de aangevraagde diersoort. Indien het bedrijf vanaf dan deze vereiste mestverwerking niet realiseert, kan de Mestbank de NER-MVW proportioneel annuleren.

Voor productiejaar 2010 werden in totaal 1.375 uitbreidingsdossiers van 1.230 landbouwers geëvalueerd, waarvan 515 dossiers van een toekenning voor uitbreiding voor 2008, 457 dossiers van een toekenning voor uitbreiding voor 2009, en 403 dossiers van een toekenning voor uitbreiding voor 2010. 104 landbouwers hebben een uitbreiding toegekend gekregen in verschillende jaren. Tabel 11 geeft een overzicht van het aantal landbouwers en dossiers

bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2010 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N.

Samen hadden de 1.230 geëvalueerde landbouwers een aangevraagde uitbreiding toegekend gekregen van 8,2 miljoen kg N, waarvan 3,0 miljoen kg N voor 2008, 2,9 miljoen kg N voor 2009 en 2,3 miljoen kg N voor 2010. Voor de landbouwers die hun uitbreiding toegekend kregen in 2008, is 2010 het eerste jaar waarin 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden, overeenkomstig met 3,7 miljoen kg N (Tabel 11). Bij de dossiers die toegekend werden in 2009 en 2010 wordt gecontroleerd of in 2010 25 % van de aangevraagde uitbreiding en de gerealiseerde uitbreiding verwerkt werden, overeenkomstig met 1,5 miljoen kg N voor 2009 en 1,0 miljoen kg N voor 2010 (Tabel 11). In totaal moesten de 1.230 geëvalueerde landbouwers ongeveer 6,2 miljoen kg N verwerken in 2010.

Van de 1.375 geëvalueerde uitbreidingsdossiers voor productiejaar 2010, werd bij 92 dossiers van 92 landbouwers niet aan alle voorwaarden voldaan om de uitbreiding te behouden (7 % van de geëvalueerde dossiers). Deze bedrijven hadden ofwel onvoldoende MVC's op hun rekening staan om te bewijzen dat ze voldoende verwerkt hadden in 2010 ofwel onvoldoende transportdocumenten waaruit bleek dat ze voldoende verwerkt hebben. Samen hadden deze landbouwers een uitbreiding van 0,5 miljoen kg N toegekend gekregen maar voor deze 92 dossiers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2011.

De overige 1.283 dossiers die positief geëvalueerd werden voor productiejaar 2010 hadden samen een uitbreiding van 7,7 miljoen kg N toegekend gekregen voor 2008, 2009 en 2010 samen.

Tabel 11 Aantal landbouwers en dossiers bij de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2010 in functie van het aanvraagjaar, samen met de aangevraagde uitbreiding en de te verwerken hoeveelheid N

Aanvraagjaar	Aantal landbouwers	Aantal dossiers	Aangevraagde uitbreiding (kg N)	Te verwerken hoeveelheid N (kg N)			
				door 25 % aangevraagde uitbreiding	door gerealiseerde uitbreiding	door 100 % aangevraagde uitbreiding	totaal
2008	495	515	2.994.963	748.741		2.994.963	3.743.704
2009	445	457	2.880.333	720.083	782.191		1.502.274
2010	394	403	2.359.395	589.849	409.900		999.749
Totaal	1.230	1.375	8.234.690	2.058.673	1.192.091	2.994.963	6.245.726

Mestbalans

1

Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking door middel van de evolutie van de mestproductie in Vlaanderen

Elk jaar wordt op dossierniveau geëvalueerd of de landbouwers voldoen aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden.

In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, moet 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding en de gerealiseerde uitbreiding verwerkt worden. Bij deze evaluatie wordt de gerealiseerde uitbreiding beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Met andere woorden, voor elk dossier worden eerst de beschikbare NER-D optimaal ingevuld en wordt de dan nog resterende uitbreiding beschouwd als de gerealiseerde uitbreiding. Omdat de landbouwers doorgaans beschikken over een bepaalde marge aan NER-D, kan deze beoordeling een onderschatting van de effectieve groei inhouden.

Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet daarentegen 125 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te kunnen behouden. De hoeveelheid dierlijke mest die moet verwerkt worden om de uitbreiding te kunnen behouden, kan met andere woorden ook afkomstig zijn van de reeds aanwezige dieren de betreffende diersoort en niet alleen van de dieren van de gerealiseerde uitbreiding. Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag, kan deze beoordeling leiden tot een overschatting van de effectieve groei.

Op Vlaams niveau is het daarom relevant om de realisatie van de uitbreiding in te schatten aan de hand van de evolutie van de mestproductie van de bedrijven die uitbreiden na bewezen mestverwerking.

Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij varkens

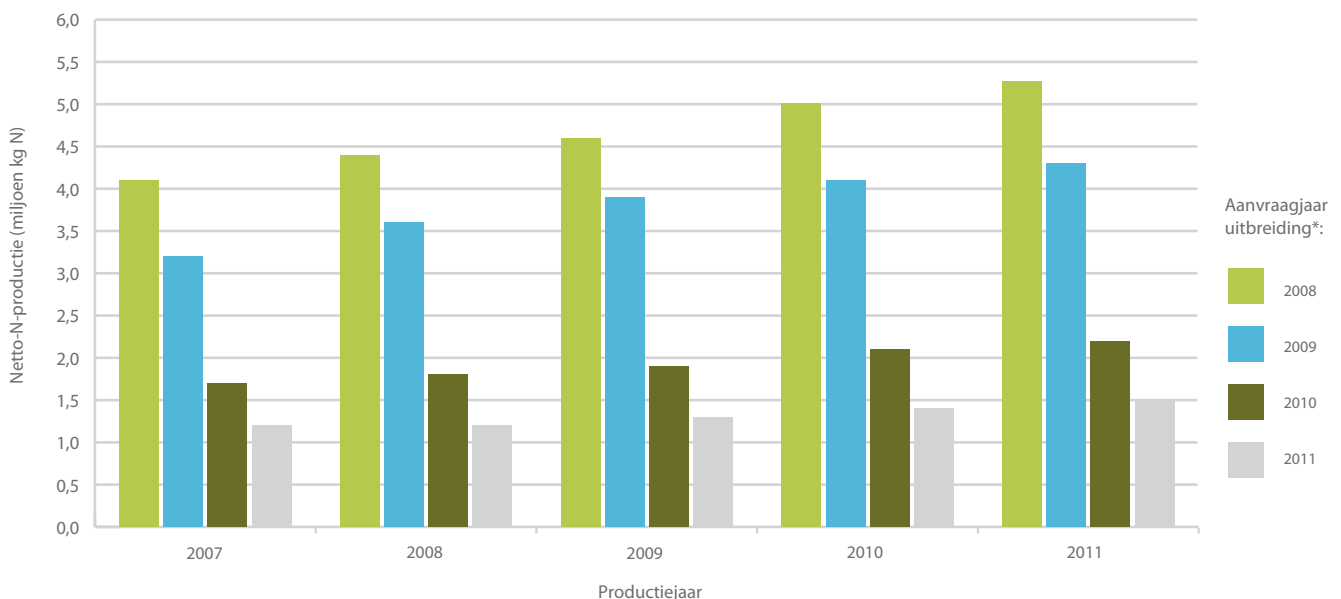
Figuur 16 geeft de evolutie weer van de netto-N-productie van varkens in de periode 2007-2011 bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor varkens toegekend kregen in 2008, 2009, 2010 of 2011. Hierbij is rekening gehouden met het jaar van aanvraag van de uitbreiding, wat kan beschouwd worden als het startjaar. Voor bedrijven die meer dan één aanvraag hebben ingediend, verspreid over verschillende jaren, wordt rekening gehouden met het eerste jaar van aanvraag.

Bij deze oefening is geen rekening gehouden met eventuele annulaties van de uitbreiding. Elk bedrijf die met andere woorden ooit een uitbreiding voor varkens toegekend kreeg in de periode 2007-2011 maakt mogelijks deel uit van de selectie van bedrijven. Bij de inschatting van de realisatie van de uitbreiding is het immers relevant om ook de eventueel geannuleerde uitbreidingen mee te beschouwen.

Enkel de bedrijven met een uitbreiding die gedurende alle vijf jaren van de periode 2007-2011 dieren gehouden hebben, worden weerhouden in deze analyse. Van de 1.073 bedrijven die een uitbreiding voor varkens toegekend kregen in 2007-2011 zijn er 924 bedrijven die gedurende vijf opeenvolgende jaren geproduceerd hebben. Deze 924 bedrijven worden geselecteerd voor de oefening. Van deze 924 bedrijven zijn er 897 bedrijven (97 %) die gedurende vijf opeenvolgende jaren varkens gehouden hebben. De overige 27 bedrijven zijn onder meer bedrijven die pas varkensproductie hadden vanaf 2008 of later, of die geen varkens meer hielden vanaf een bepaald jaar.

Uit Figuur 16 blijkt een duidelijke toename van de netto-N-productie bij varkens in de periode 2007-2011. Opmerkelijk is dat deze toename ook vastgesteld wordt bij bedrijven die pas starten met een uitbreiding in 2010 of 2011. De sterkste toename wordt weliswaar waargenomen bij bedrijven die een uitbreiding toegekend kregen in 2008 of 2009.

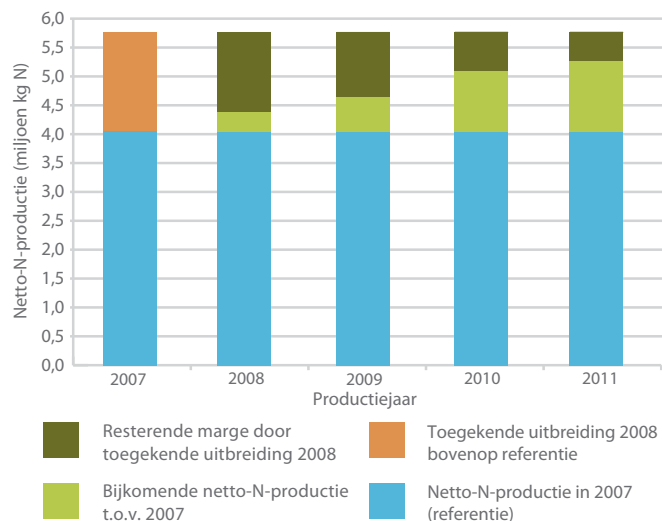
Figuur 16 Evolutie van de netto-N-productie van varkens bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen voor varkens in 2008, 2009, 2010 of 2011 (*: eerste jaar van aanvraag)

Mestbalans

1

Figuur 17 Realisatie van de uitbreiding bij varkens, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2008 (*: eerste jaar van aanvraag)

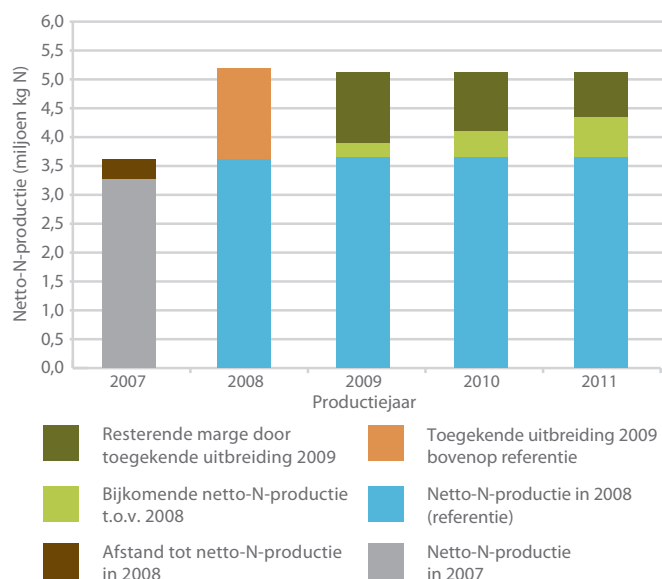
Om de realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in te schatten, wordt rekening gehouden met het jaar van aanvraag van de uitbreiding. Figuur 17 stelt de realisatie voor van de uitbreiding bij varkens bij bedrijven die hun uitbreiding gestart zijn in 2008. De netto-N-productie in 2007 wordt beschouwd als referentiepunt (weergegeven door middel van lichtblauwe balkjes). Voor de volgende productiejaar wordt telkens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 weergegeven (lichtgroene balkjes). De toegekende uitbreiding in 2008 is uitgezet ten opzichte van 2007 (oranje balkje). Om een inschatting te maken van de realisatie van de uitbreiding in elk productiejaar, is vervolgens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 vergeleken met de toegekende uitbreiding in 2008. De marge die overblijft is weergegeven in de figuur door middel van donkergroene balkjes. Hieruit wordt afgeleid dat in 2008 20 % van uitbreiding gerealiseerd werd, in 2009 35 % van de uitbreiding en in 2010 60 % van de uitbreiding. De bedrijven hebben drie jaar tijd om hun uitbreiding te realiseren wat impliceert dat voor de uitbreiding die niet werd verwerkt in 2010, de bijhorende NER-MVW geannuleerd worden vanaf 1 januari 2011.

Voor de uitbreidingen die gestart zijn in 2009, 2010 en 2011 wordt de realisatie ervan op een gelijkaardige manier ingeschat (Figuur 18, Figuur 19 en Figuur 20). Hierbij wordt als referentiejaar telkens het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag gebruikt. Een overzicht van het realisatiepercentage per productiejaar, rekening houdend met het jaar van aanvraag is weergegeven in Tabel 12.

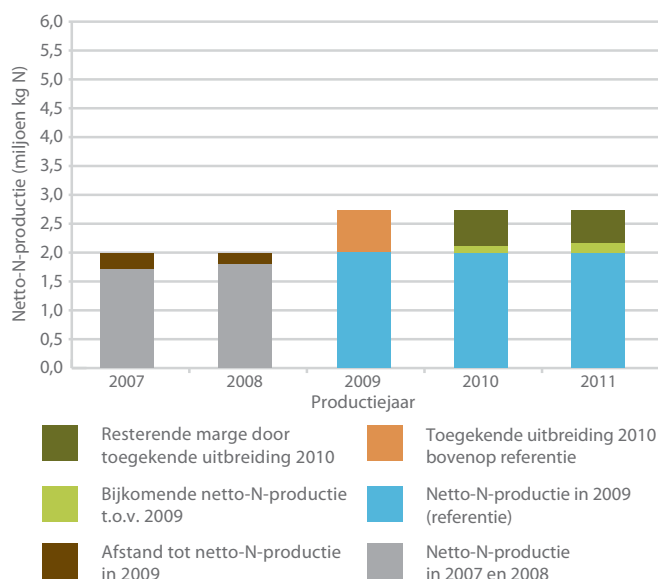
Tabel 12 Overzicht van realisatiepercentage van de uitbreiding bij varkens per productiejaar, rekening houdend met het aanvraagjaar (*: eerste jaar van aanvraag)

Aanvraagjaar*	Productiejaar			
	2008	2009	2010	2011
2008	20%	35%	60%	71%
2009	/	17%	30%	42%
2010	/	/	18%	25%
2011	/	/	/	9%

Figuur 18 Realisatie van de uitbreiding bij varkens, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2009 (*: eerste jaar van aanvraag) (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007 ten opzichte van referentiejaar 2008)

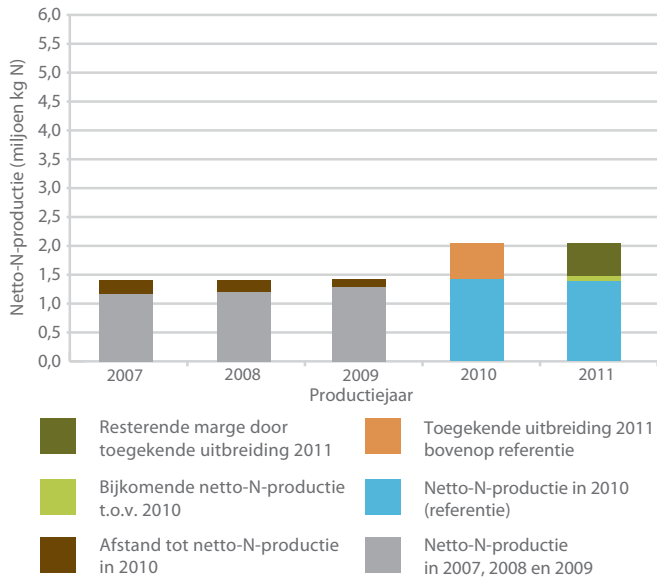
Figuur 19 Realisatie van de uitbreiding bij varkens, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2010 (*: eerste jaar van aanvraag) (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007 en 2008 ten opzichte van referentiejaar 2009)

Mestbalans

1

Figuur 20 Realisatie van de uitbreiding bij varkens, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2011 (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007, 2008 en 2009 ten opzichte van referentiejaar 2010)

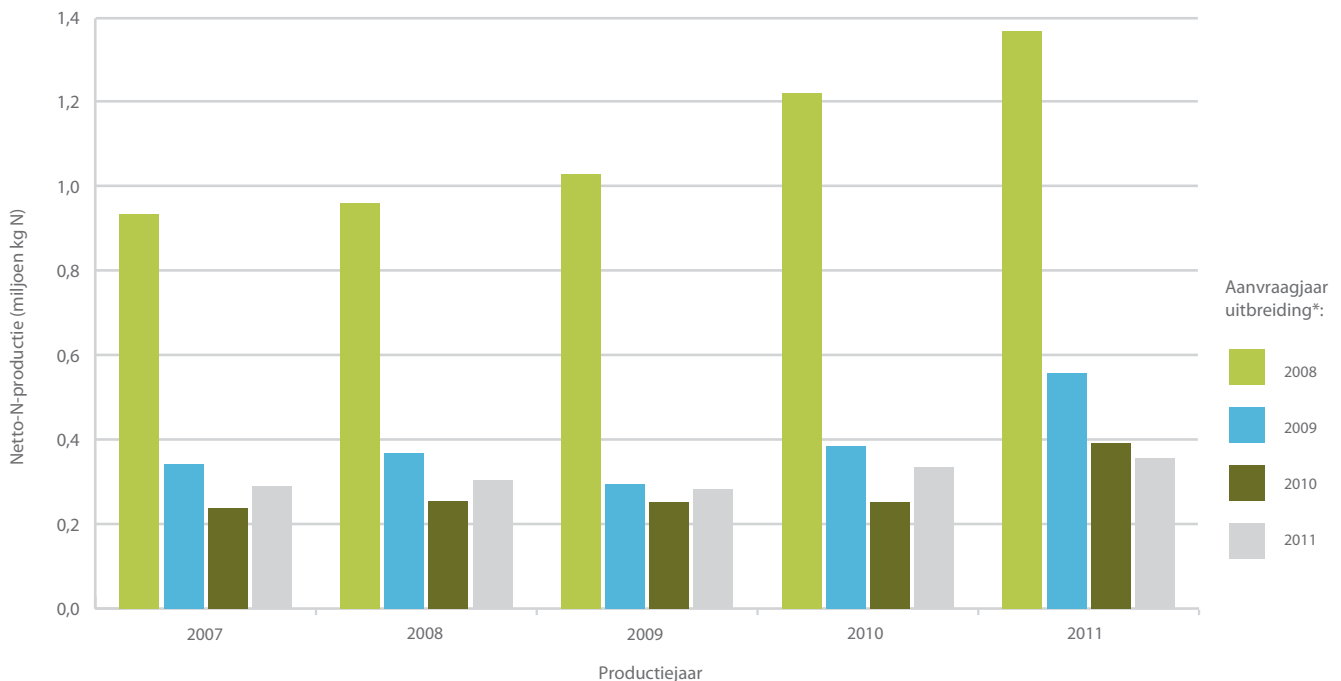

Realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij pluimvee

De realisatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking bij pluimvee is op een analoge manier beoordeeld als bij de varkens. Figuur 21 geeft de evolutie weer van de netto-N-productie in de periode 2007-2011 bij pluimveebedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor pluimvee toegekend kregen in 2008, 2009, 2010 of 2011. Hierbij is rekening gehouden met het eerste jaar van aanvraag van de uitbreiding. Net zoals bij de varkens, is bij deze oefening is geen rekening gehouden met eventuele annulaties van de uitbreiding. Enkel de bedrijven met een uitbreiding die gedurende alle vijf jaren van de periode 2007-2011 dieren houden, worden weerhouden in deze analyse. Van de 196 bedrijven die een uitbreiding voor pluimvee toegekend kregen in 2007-2011 zijn er 145 bedrijven die gedurende vijf opeenvolgende jaren geproduceerd hebben. Deze 145 bedrijven worden geselecteerd voor de oefening. Van deze 145 bedrijven zijn er 137 bedrijven (97 %) die gedurende vijf opeenvolgende jaren pluimvee gehouden hebben.

Net zoals bij de varkens, blijkt een duidelijke toename van de netto-N-productie bij pluimvee in de periode 2007-2011. Deze wordt voornamelijk vastgesteld bij bedrijven die een uitbreiding toegekend kregen in 2008.

Figuur 21 Evolutie van de netto-N-productie van pluimvee bij bedrijven die een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen voor pluimvee in 2008, 2009, 2010 of 2011 (*: eerste jaar van aanvraag)

Figuur 22 stelt de realisatie voor van de uitbreiding bij pluimvee bij bedrijven die hun uitbreiding gestart zijn in 2008. De netto-N-productie in 2007 wordt beschouwd als referentiepunt (weergegeven door middel van lichtblauwe balkjes). Voor de volgende productiejaar wordt telkens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 weergegeven (lichtgroene balkjes). Om een inschatting te maken van de realisatie van de uitbreiding in elk productiejaar, is vervolgens de bijkomende netto-N-productie ten opzichte van 2007 vergeleken met de toegekende uitbreiding in 2008. De marge die

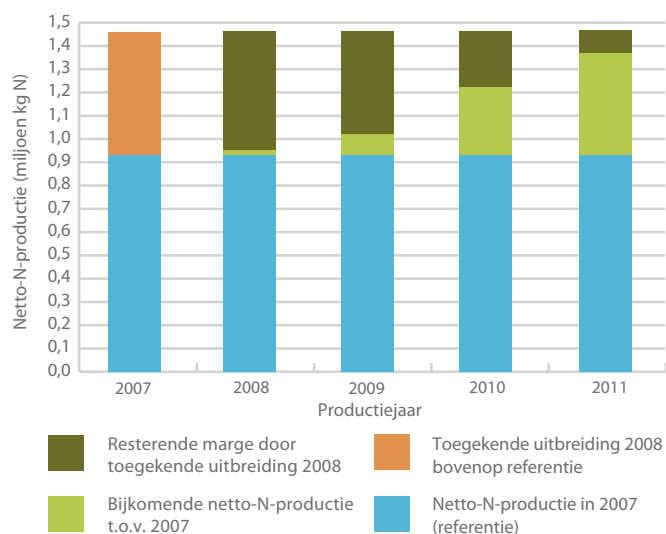
overblijft is weergegeven in de figuur door middel van donkergroene balkjes. Hieruit wordt afgeleid dat in 2008 5 % van uitbreiding gerealiseerd werd, in 2009 17 % van de uitbreiding en in 2010 55 % van de uitbreiding.

De bedrijven hebben drie jaar tijd om hun uitbreiding te realiseren wat impliceert dat voor de uitbreiding die niet verwerkt werd in 2010, de bijhorende NER-MVW geannuleerd worden vanaf 1 januari 2011.

Mestbalans

1

Figuur 22 Realisatie van de uitbreiding bij pluimvee, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2008 (*: eerste jaar van aanvraag)

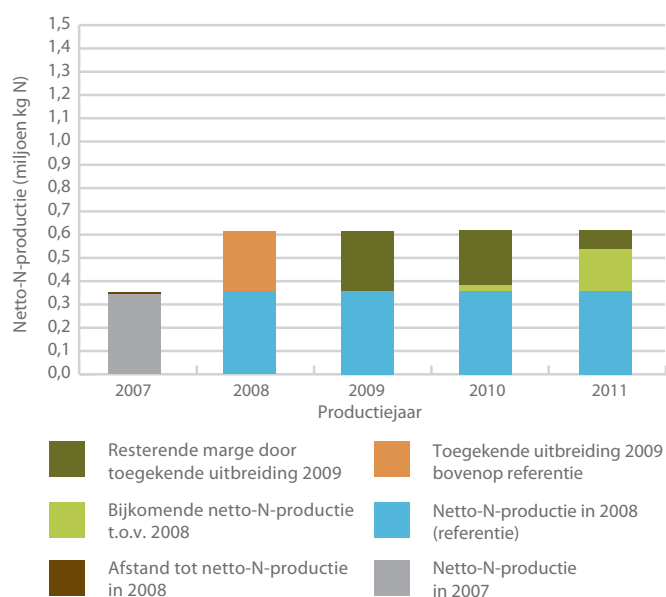

Voor de uitbreidingen die gestart zijn in 2009, 2010 en 2011 wordt de realisatie ervan op een gelijkaardige manier ingeschat (Figuur 23, Figuur 24 en Figuur 25). Hierbij wordt als referentiejaar telkens het jaar voorafgaand aan het jaar van de aanvraag gebruikt. Een overzicht van het realisatiepercentage per productiejaar, rekening houdend met het jaar van aanvraag is weergegeven in Tabel 13.

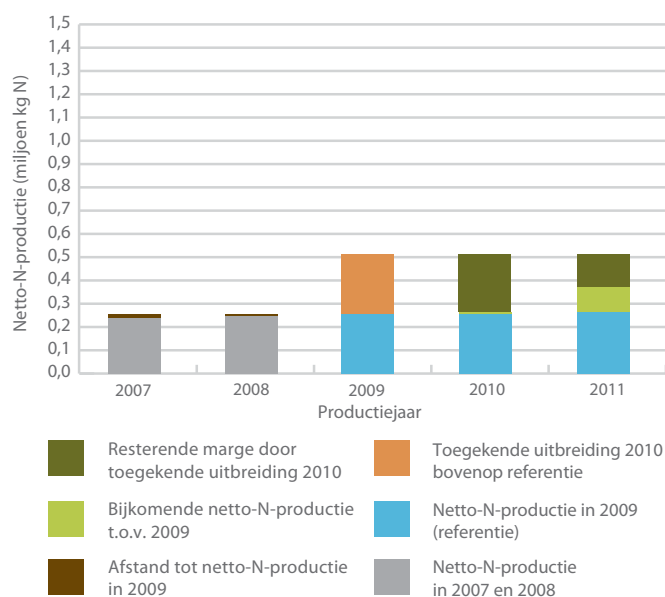
Tabel 13 Overzicht van realisatiepercentage van de uitbreiding bij pluimvee per productiejaar, rekening houdend met het aanvraagjaar (*: eerste jaar van aanvraag)

Aanvraagjaar*	Productiejaar			
	2008	2009	2010	2011
2008	5%	17%	55%	82%
2009	/	0%	16%	74%
2010	/	/	5%	52%
2011	/	/	/	8%

Figuur 23 Realisatie van de uitbreiding bij pluimvee, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2009 (*: eerste jaar van aanvraag) (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007 ten opzichte van referentiejaar 2008)

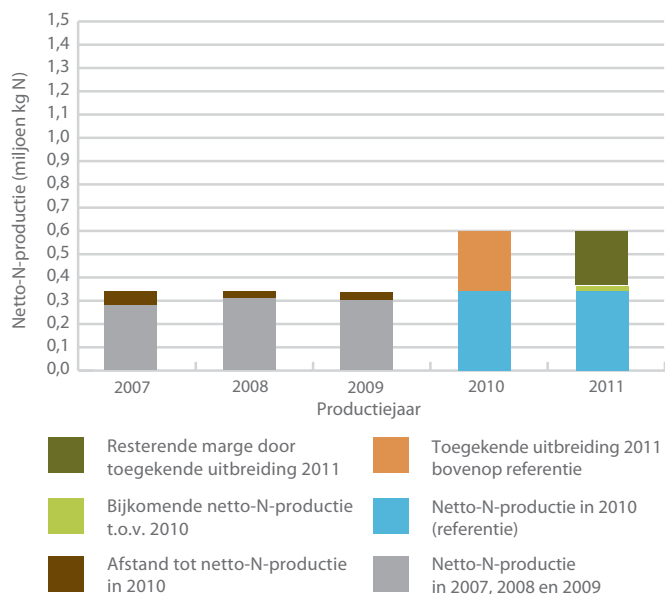
Figuur 24 Realisatie van de uitbreiding bij pluimvee, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2010 (*: eerste jaar van aanvraag) (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007 en 2008 ten opzichte van referentiejaar 2009)

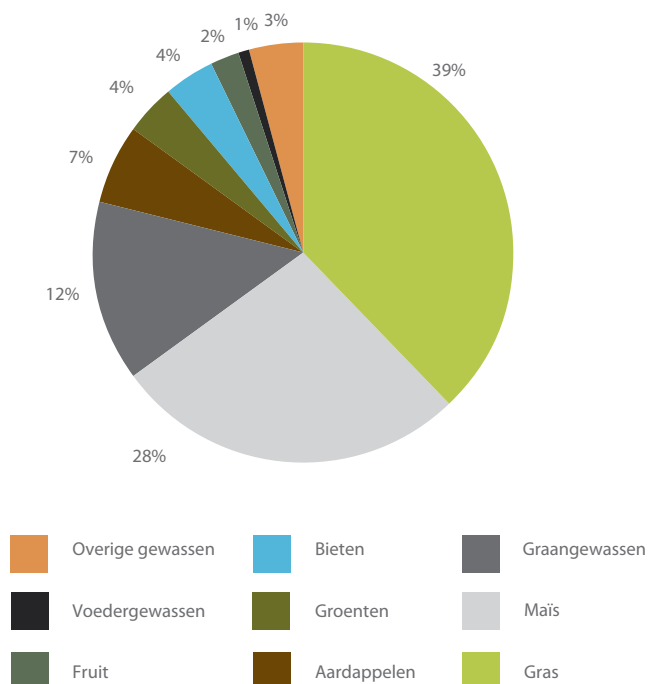
Mestbalans

1

Figuur 25 Realisatie van de uitbreiding bij pluimvee, voor uitbreidingen die gestart zijn in 2011 (de bruine balkjes geven de afstand weer van de netto-N-productie in 2007, 2008 en 2009 ten opzichte van referentiejaar 2010)

Figuur 26 Aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2011 ("overig" omvat houtachtige gewassen, vlas en hennep, sierplanten, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen, noten, kruiden, zaad- en plantgoed, groenbemesters en andere gewassen)

1.2 Mestafzet

1.2.1 Mestafzet op landbouwgrond

1.2.1.1 Oppervlakte landbouwgrond in 2011

Arealen per gewas in 2011

Het totale areaal landbouwgrond in Vlaanderen in 2011 waaraan potentieel bemestingsrechten wordt toegekend, bedroeg ongeveer 674.000 ha wat vergelijkbaar is met 2010. Grasland blijft de belangrijkste gewasgroep in Vlaanderen, goed voor bijna 260.000 ha of 39 % van het landbouwareaal. Daarna volgen maïs en graangewassen met respectievelijk ongeveer 192.000 ha (28 % van het landbouwareaal) en 79.000 ha (12 % van het landbouwareaal). In vergelijking met 2010, was er meer maïs in 2011 (+ 12.000 ha) ten koste van graangewassen (- 14.000 ha). Het aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale landbouwareaal in Vlaanderen in 2011 wordt gevisualiseerd in Figuur 26.

Arealen in kwetsbare gebieden in 2011

Vlaanderen is volledig afgebakend als kwetsbaar gebied water. Daarnaast zijn er ook afbakeningen van natuur- en bosgebieden en fosfaatverzadigde gebieden waarin strengere bemestingsnormen van toepassing zijn en beschermingszones van grondwaterwingebieden waarin een absoluut bemestingsverbod geldt. Tabel 14 geeft een overzicht van de landbouwarealen in de verschillende kwetsbare gebieden in 2011.

Ongeveer 110 ha landbouwgrond bevindt zich in de beschermingszones type I van de grondwaterwingebieden waarin een absoluut bemestingsverbod geldt.

Daarnaast ligt er ongeveer 4.630 ha landbouwgrond in fosfaatverzadigd gebied in 2011. Deze gebieden zijn afgebakend op basis van een kritische fosfaatverzadigingsgraad van 40 %. Vanaf 2012 is de kritische fosfaatverzadigingsgraad gedaald tot 35 % waardoor er meer landbouwareaal afgebakend is als fosfaatverzadigd gebied.

» zie 2.3.2.2 voor meer informatie over de afbakening van de fosfaatverzadigde gebieden

Mestbalans

1

Voor sommige percelen in de fosfaatverzadigde gebieden kan een vrijstelling van de bemestingsbeperking verkregen worden als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel toch niet fosfaatverzadigd is. In dat geval gelden voor fosfaat de algemene normen. In 2011 is op deze manier voor bijna 1.500 ha ontheffing van toepassing. Daarnaast is het mogelijk om een aangepaste bemestingsnorm te verkrijgen als op basis van een bodemanalyse aangetoond wordt dat het perceel een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In dat geval gelden de algemene normen voor fosfaat verminderd met 10 kg P₂O₅ per hectare per jaar. Voor ongeveer 480 ha landbouwgrond is op basis van een bodemanalyse aangetoond dat de bodem een laag fosfaatbindend vermogen heeft. In 2011 bevindt zich ongeveer 2.650 ha landbouwgrond in fosfaatverzadigd gebied met een effectieve bemestingsbeperking van 40 kg P₂O₅ per hectare per jaar.

Verder geldt een bemestingsverbod op landbouwgronden die in natuurgebieden liggen. Dat betekent dat elke vorm van bemesting verboden is met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing waarbij 2 grootvee-eenheden (2 GVE) per ha op jaarbasis worden toegelaten. De nulbemesting is ook van toepassing op de halfnatuurlijke en potentieel belangrijke graslanden binnen bosgebieden. In 2011 is de nulbemesting in principe van toepassing op 26.900 ha. Binnen de natuurgebieden kan voor sommige percelen onder bepaalde voorwaarden vrijstelling van het bemestingsverbod verkregen worden door de ontheffingsregeling (voor intensieve graslanden en akkers) en de huiskavelregeling (voor percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen). In totaal is zo'n 8.300 ha landbouwgrond vrijgesteld van de nulbemesting door de huiskavel- en ontheffingsregeling. De ontheffing is uitdovend en gaat verloren door overdracht van het gebruik van het perceel.

Tabel 14 Arealen in kwetsbare gebieden in 2011 (in ha) (H: huiskavel; O: ontheffing)

Gebied		Totaal	H (ha)	O (ha)	O+H (ha)	Totaal O of H (ha)		
Grondwater zone I		112	nvt	nvt	nvt	nvt		
Kwetsbaar gebied water	Niet fosfaatverzadigd gebied	Natuurgebied						
		Halfnatuurlijke graslanden	9.604	338	nvt	nvt	338	
		Potentieel belangrijke graslanden	2.415	330	nvt	nvt	330	
		Intensieve graslanden of akkers	13.576	331	6.743	593	7.667	
		Bosgebied						
		Halfnatuurlijke graslanden	1.055	nvt	nvt	nvt	nvt	
		Potentieel belangrijke graslanden	235	nvt	nvt	nvt	nvt	
		Intensieve graslanden of akkers	3.501	nvt	nvt	nvt	nvt	
		Geen natuur- of bosgebied	640.530	nvt	nvt	nvt	nvt	
		Fosfaatverzadigd gebied	Natuurgebied					
			Halfnatuurlijke graslanden	24	0	nvt	nvt	0
			Potentieel belangrijke graslanden	0	0	nvt	nvt	0
	Intensieve graslanden of akkers		20	0	12	1	13	
	Bosgebied							
	Halfnatuurlijke graslanden		1	nvt	nvt	nvt	nvt	
	Potentieel belangrijke graslanden		0	nvt	nvt	nvt	nvt	
	Intensieve graslanden of akkers		47	nvt	nvt	nvt	nvt	
	Geen natuur- of bosgebied		2.558	nvt	nvt	nvt	nvt	
	Fosfaatverzadigd gebied met laag fosfaatbindend vermogen		Natuurgebied					
			Halfnatuurlijke graslanden	0	0	nvt	nvt	0
			Potentieel belangrijke graslanden	0	0	nvt	nvt	0
		Intensieve graslanden of akkers	4	0	4	0	4	
		Bosgebied						
		Halfnatuurlijke graslanden	0	nvt	nvt	nvt	Nvt	
		Potentieel belangrijke graslanden	0	nvt	nvt	nvt	Nvt	
		Intensieve graslanden of akkers	16	nvt	nvt	nvt	Nvt	
	Geen natuur- of bosgebied	461	nvt	nvt	nvt	Nvt		
	Totaal	674.159	975	7.018	570	8.563		

Mestbalans

1

Arealen derogatie in 2011

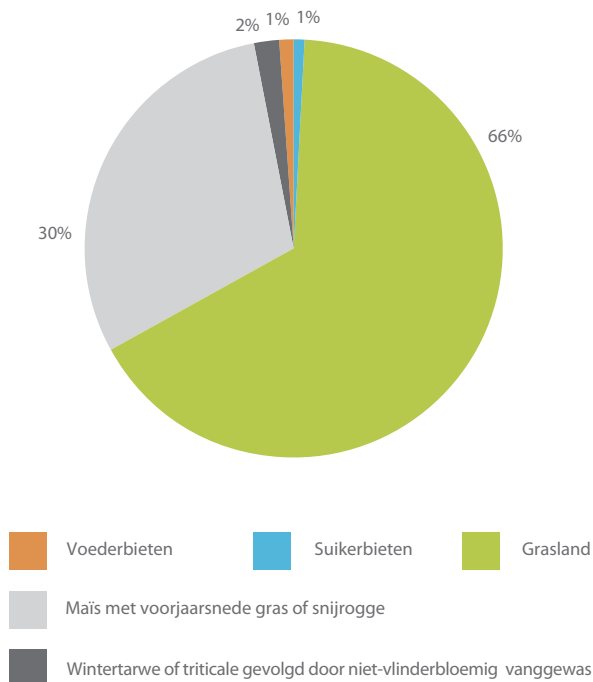
Derogatie laat toe dat bedrijven onder strikte voorwaarden meer dierlijke mest kunnen opbrengen dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha. Vanaf 2011 gelden de bepalingen van de nieuwe derogatie die werd verleend voor de periode 2011-2014. Eén van de belangrijkste wijzigingen van de nieuwe derogatie is dat er naast grasland, maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras, wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten, nu ook derogatie kan toegepast worden op maïs voorafgegaan door één snede geoogste en afgevoerde snijrogge, en triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas.

Van de 81.000 ha waaraan derogatie toegekend werd in 2011, wordt 66 % ingenomen door grasland (53.500 ha) (Figuur 27). De grote toepassing van derogatie op grasland hangt samen met de typologie van de derogatiebedrijven. Derogatie wordt immers voornamelijk toegepast door bedrijven die rundvee houden.

Maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge is goed voor 24.700 ha of 30 % van het derogatieareaal (Figuur 27). Het areaal maïs voorafgegaan door snijrogge vertegenwoordigt slechts 285 ha of 1 % van het derogatieareaal maïs.

De relatieve bijdrage van wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas (in totaal 1.510 ha, waarvan 158 ha triticale) en voeder- en suikerbieten (samen 1.310 ha) aan het areaal waaraan derogatie werd toegekend, is beperkt tot 4 % (Figuur 27).

Figuur 27 Areaal van de derogatiegewassen (in ha) samen met de relatieve bijdrage ten opzichte van het totale areaal waaraan derogatie werd toegekend in 2011

1.2.1.2 Afzetruimte voor dierlijke mest in 2011

Maximale afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2011

De maximale afzetruimte wordt berekend op basis van de gewasarealen en de maximale bemestingsnormen voor dierlijke mest (rekening houdend met de gewasgroep, de ligging van de percelen in kwetsbare gebieden, eventuele beheerovereenkomsten en derogatie). Bij deze berekening wordt verondersteld dat elke m² landbouwgrond bemest wordt tot aan de maximale bemestingsnormen voor N en P₂O₅. In de praktijk is dit uiteraard niet zo.

Door het nieuwe mestactieprogramma voor de periode 2011-2014 (MAP4), gelden aangepaste bemestingsnormen in 2011. De totale maximale hoeveelheid meststoffen (geheel van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen) die kan opgebracht worden, is hierdoor aanzienlijk gedaald. Er is een grotere differentiatie in functie van de gewasgroep dan bij de vroegere bemestingsnormen. Zo wordt er voor grasland vanaf 2011 een onderscheid gemaakt tussen grasland dat enkel gemaaid wordt en grasland dat begraaasd wordt, al of niet in combinatie met maaien. Ook nieuw zijn de verhoogde bemestingsnormen voor de teeltcombinatie één snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge gevolgd door de hoofdteelt maïs. Verder zijn er aangepaste bemestingsnormen voorzien voor meerdere groentecombinaties in eenzelfde jaar. De groenten zijn bovendien ingedeeld in drie verschillende groepen met aangepaste bemestingsnormen.

De bemestingsnormen voor fosfaat zijn aanzienlijk gedaald ten opzichte van 2010. De maximale bemestingsnorm voor stikstof uit dierlijke mest blijft voor de meeste gewassen behouden op 170 kg N per ha. Voor bepaalde gewassen geldt een lagere maximale bemestingsnorm voor stikstof uit dierlijke mest. Zo wordt de stikstofbemesting uit dierlijke mest voor graangewassen die niet gevolgd worden door een nateelt beperkt tot maximaal 100 kg N per ha. Voor andere leguminosen dan erwten en bonen is de stikstofbemesting uit dierlijke mest beperkt tot 120 of 125 kg N/ha, afhankelijk of het perceel een zand- of niet-zandgrond is.

Tabel 15 geeft een overzicht van de arealen en de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep, volgens de nieuwe indeling van bemestingsnormen van MAP4. In 2011 kon maximaal 116,3 miljoen kg N en 55,2 miljoen kg P₂O₅ geplaatst worden in Vlaanderen. De maximale afzetruimte voor stikstof uit dierlijke mest in 2011 is iets lager dan in 2010 (- 0,7 miljoen kg N). Voor fosfaat wordt daarentegen een sterkere afname van de maximale afzetruimte van 4,0 miljoen kg P₂O₅ vastgesteld ten opzichte van 2010.

In 2011 werd op 81.000 ha derogatie toegepast. Hierdoor werd een bijkomende maximale afzetruimte van 6,3 miljoen kg N gecreëerd in 2011 (Tabel 16). Deze bijkomende afzetruimte wordt voornamelijk ingenomen door grasland (68 %) en maïs voorafgegaan door een snede gemaaid en afgevoerd gras of snijrogge (31 %). Wintertarwe of triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas en bieten dragen voor amper 1 % bij aan de maximale bijkomende afzetruimte door derogatie. Zonder derogatie zou de maximale afzetruimte voor dierlijke mest 110,0 miljoen kg N bedragen.

Mestbalans

1

Reële afzetruimte voor N en P₂O₅ uit dierlijke mest in 2011

Doordat de maximale bemestingsnormen niet volledig kunnen ingevuld worden met dierlijke mest, is de reële afzetruimte kleiner dan 116,3 miljoen kg N en 55,2 miljoen kg P₂O₅. De reële afzetruimte wordt berekend op basis van de acceptatiegraad die weergeeft hoeveel van de maximale bemestingsnorm,

maximaal kan ingevuld worden met dierlijke mest. Deze acceptatiegraad werd berekend op een analoge manier als in het Voortgangsrapport 2011 en bedraagt 90 % voor N en 82 % voor P₂O₅. De reële afzetruimte voor dierlijke mest in Vlaanderen in 2010 bedraagt bijgevolg 104,6 miljoen kg N en 45,3 miljoen kg P₂O₅.

Tabel 15 Overzicht van de maximale afzetruimte voor dierlijke mest per gewasgroep in 2011 (in kg N en kg P₂O₅)

Gewasgroep		Oppervlakte (ha)	Maximale afzetruimte (kg N)	Maximale afzetruimte (kg P ₂ O ₅)
Grasland	Maaien	30.443	5.952.434	2.824.783
	Maaien + grazen	240.761	43.935.228	21.015.751
Wintertarwe of triticale	Nateelt	36.207	6.187.377	2.710.775
	Geen nateelt	21.978	2.392.638	1.644.586
Wintergerst of andere graangewassen	Nateelt	10.482	1.776.585	783.916
	Geen nateelt	9.764	1.035.595	725.620
Suikerbieten		22.002	3.694.054	1.647.952
Voederbieten		2.774	481.300	206.814
Aardappelen		35.149	5.925.638	2.628.467
Maïs		148.350	24.932.983	11.770.331
Gras + maïs		43.330	9.296.468	4.099.748
Gewassen met een lage stikstofbehoefte		22.997	2.867.997	1.719.691
Andere leguminosen dan erwten en bonen		383	46.101	28.063
Andere gewassen		4.535	591.309	262.009
Groenten	Groep I	10.388	1.758.636	775.311
	Groep II	18.113	3.042.467	1.342.034
	Groep III	8.957	1.511.110	668.568
Groentecombinaties	Groep I+I	1.102	189.054	82.482
	Groep I+II	1.152	196.453	86.112
	Groep I+III	588	103.593	44.111
	Groep II+II	404	67.928	30.271
	Groep II+III	1.128	191.144	84.089
	Groep III+III	523	88.868	39.091
Geen bemestingsrechten		2.650	0	0
Totaal		674.159	116.264.960	55.220.574

Tabel 16 Maximale bijkomende afzetruimte voor dierlijke mest door derogatie in 2011

Derogatiegewas	Oppervlakte (ha)	Maximale bijkomende afzetruimte (kg N)	Aandeel bijkomende afzetruimte (%)
Grasland	53.509	4.280.687	68%
Maïs met voorjaarsnede gras of snijrogge	24.681	1.974.476	31%
Wintertarwe of triticale gevolgd door niet-vlinderbloemig vanggewas	1.510	45.302	1%
Voederbieten	451	13.526	0%
Suikerbieten	859	25.772	0%
Totaal	81.010	6.339.764	

Mestbalans

1

1.2.2 Mestverwerking

1.2.2.1 Mestverwerkingscapaciteit in 2011²

Aantal mestverwerkingsinstallaties

Op basis van de VCM-enquête 2011 telt Vlaanderen momenteel 118 operationele mestverwerkingsinstallaties, waarvan 105 vaste installaties ingeplant in agrarisch gebied, 11 vaste installaties ingeplant op een bedrijventerrein, en 2 mobiele installaties op een landbouwbedrijf. Van de 118 operationele mestverwerkingsinstallaties werken er 9 in coöperatief verband. De meeste mestverwerkingsinstallaties zijn gesitueerd in West-Vlaanderen.

In vergelijking met de vorige enquêteringsperiode 2010 is het aantal operationele installaties gestegen van 112 naar 118. Deze toename wordt verklaard door de opstart in 2011 van 4 nieuwe vaste installaties en 1 nieuwe mobiele installatie op een landbouwbedrijf (+ 5), de heropstart in 2011 van 3 reeds bestaande installaties (+ 3) en de stopzetting van 2 reeds bestaande installaties (- 2).

De meest toegepaste techniek is de biologie voor de verwijdering van stikstof uit de dunne fractie van varkensmest na scheiding of digestaat. 79 van de 118 installaties passen de biologie als primaire techniek toe. Daarnaast zijn biothermische droging van dikke fractie varkensmest en pluimveemest (12 installaties), droging van varkens- en pluimveemest en digestaat (12 installaties) en totaalverwerking van varkensmest en digestaat (7 installaties) courante mestverwerkingstechnieken.

Met totaalverwerking worden installaties bedoeld die instaan voor een volledige verwerking van varkensmest of digestaat, vaak via een combinatie van technieken (bijvoorbeeld co-vergistingsinstallaties die het digestaat verder indrogen en exporteren).

Operationele mestverwerkingscapaciteit in 2011

Tabel 17 geeft een overzicht van de operationele mestverwerkingscapaciteit in 2011 op basis van de VCM-enquête. Enerzijds zijn de tonnages weergegeven die opgegeven werden door de mestverwerkers en anderzijds zijn de door VCM berekende hoeveelheden stikstof en fosfaat weergegeven. Voor deze berekening werden gemiddelde richtcijfers gebruikt voor de verschillende mestsoorten³.

Voor pluimveemest wordt ook de export van zuivere pluimveemest vermeld omdat deze als "verwerkt" beschouwd wordt in het Mestdecreet. Sinds het voorjaar van 2010 kon ook ruwe varkensmest onder bepaalde voorwaarden geëxporteerd worden naar Nederlandse landbouwgrond. Hiertoe werd een akkoord uitgewerkt tussen de Belgische en Nederlandse overheden binnen de vereisten van verordening 1774/2002 en werd het Mestdecreet gewijzigd zodat dit ook als verwerkt wordt beschouwd.

Volgens de VCM-enquête werd er in 2011 26,3 miljoen kg N uit dierlijke mest verwerkt in Vlaanderen, waarvan het grootste gedeelte door de verwerking van pluimveemest en de export van ruwe pluimveemest (respectievelijk 7,7 miljoen kg N en 5,5 miljoen kg N, samen goed voor 50 % van de operationele capaciteit) en de verwerking van varkensmest (10,7 miljoen kg N of 41 % van de operationele capaciteit).

Tabel 17 Operationele mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen in 2011, uitgedrukt in ton ruwe mest en de overeenkomstige verwerkte hoeveelheid stikstof (kg N) en fosfaat (kg P₂O₅) op basis van richtcijfers. (Bron: VCM-enquête 2011 en Mestbankgegevens)

Mestsoort		ton ruwe mest	kg N	kg P ₂ O ₅
Varkensmest	Totale verwerking	156.904	1.312.448	774.882
	Verwerking dunne fractie	1.456.297	7.265.930	28.718
	Verwerking dikke fractie ^a	174.737	2.149.263	2.002.485
	Export ruwe mest ^b	54.865	515.755	288.472
Pluimveemest	Verwerking	285.519	7.703.303	5.610.448
	Export ruwe mest ^b	174.536	5.474.675	3.864.399
Rundveemest		102.953	500.955	89.475
Kalvergier		24.966	74.898	2.737
Paardenmest		101.621	515.218	261.166
Champost		3.217	20.589	12.868
Digestaat		144.288	737.461	627.578
Totaal		2.679.903	26.270.495	13.563.228

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

^b Bron: Mestbankgegevens

² Bron: VCM-Enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2011

³ De richtcijfers zijn gebaseerd op gegevens uit het rapport "Best Beschikbare Technieken (BBT) voor Mestverwerking" (VITO, 2007), richtwaarden van de Mestbank en verwerkingspercentages opgegeven door de geënquêteerde bedrijven.

Mestbalans

1

De operationele mestverwerkingscapaciteit is het grootst in West-Vlaanderen, goed voor bijna 66 % van de totale mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen (uitgedrukt in kg N). Zowel in Antwerpen als Oost-Vlaanderen wordt ongeveer 12 % verwerkt, gevolgd door Limburg (10 %) en Vlaams-Brabant (1 %). Figuur 28 geeft een overzicht van de geografische spreiding van de operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen.

Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit

De totale operationele mestverwerkingscapaciteit is gestegen van 23,6 miljoen kg N in 2010 tot 26,3 miljoen kg N in 2011 (+ 14 %).

Wat varkensmest betreft, wordt een afname vastgesteld van de totale verwerking van ruwe varkensmest in 2011 (- 12 % ten opzichte van 2010). Deze afname kan deels verklaard worden door de nieuwe exportmogelijkheden van ruwe varkensmest naar Nederland en door het feit dat een totaalverwerker in 2011 niet operationeel was. De verwerking van de dunne fractie van varkensmest blijft verder stijgen in 2011 (+ 9 %).

Deze groei wordt verklaard door de opstart van 2 nieuwe biologieën, de heropstart van 1 bestaande biologie en de uitbreiding van de operationele capaciteit van de reeds bestaande installaties. Ook de verwerking van de dikke fractie van varkensmest is gestegen in 2011 (+ 7 %).

Wat pluimveemest betreft, is zowel de export van behandelde pluimveemest (+ 12 %) als de export van ruwe pluimveemest (+ 31 %) gestegen in 2011.

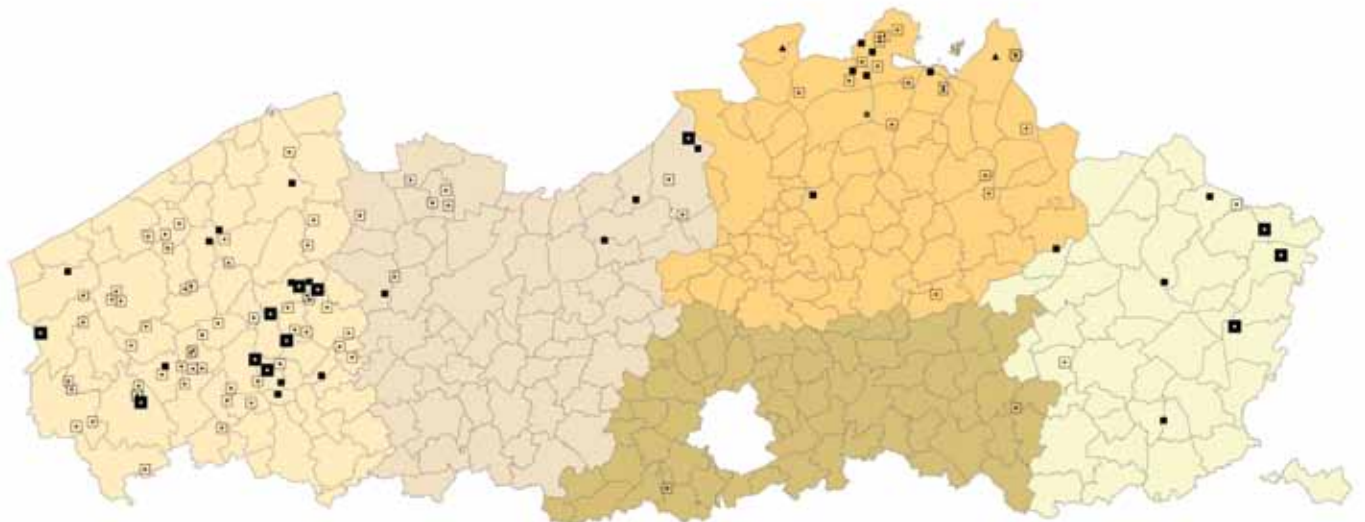
Wat de andere mestsoorten betreft, wordt in 2011 een toename vastgesteld van de verwerking van rundveemest (+ 49 %), kalvergier (+ 14 %) en paardenmest (+ 5 %). De verwerking van digestaat was 60 % hoger in 2011 dan in 2010 en vertoont sinds 2009 een duidelijk stijgende trend.

De evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit per mestsoort, uitgedrukt in ton ruwe mest per jaar, is weergegeven in Tabel 18.

Figuur 28 Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen (bron: VCM-enquête - Operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2011)

Operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen

(bron: VCM-enquête 2011)

© VCMvzw

- ≥ 60.000 ton
- ≥ 10.000 ton < 60.000 ton
- < 10.000 ton
- ▲ Mobile verwerking

Mestbalans

1

Tabel 18 Evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar van 2002 tot 2011. (Bron: VCM-enquêtes en Mestbankgegevens)

Mestsoort		2002	2003	juli 2003- juni 2004	juli 2004- juni 2005	juli 2005- juni 2006	juli 2006- juni 2007	juli 2007- juni 2008	juli 2008- juni 2009	2010	2011
Varkensmest	Totale verwerking	2.800	136.470	47.547	72.418	90.845	92.766	121.317	201.528	181.996	156.904
	Verwerking dunne fractie	26.843	132.953	149.032	230.189	275.312	453.158	789.719	1.078.930	1.329.229	1.456.297
	Verwerking dikke fractie ^a	119.900	84.000	55.053	47.698	96.575	81.291	140.685	166.391	163.062	174.737
	Export ruwe mest	/	/	/	/	/	/	/	/	46.420	54.865
Pluimveemest	Verwerking	43.481	72.561	196.957	219.365	239.830	342.569	300.309	299.820	254.969	285.519
	Export ruwe mest	239.979	152.599	177.290	189.541	166.583	112.200	131.295	101.245	138.000	174.536
Rundveemest		/	11.000	4.500	2.300	3.490	4.800	43.571	61.283	70.678	102.953
Kalvergier		40.150	28.000	31.296	30.608	29.000	33.513	31.377	52.000	21.971	24.966
Paardenmest		/	/	/	/	/	/	100.776	139.691	97.184	101.621
Andere mest		/	/	5.500	500	500	400	11.260	18.918	70.453	147.505
Totaal		473.153	617.583	667.175	792.619	902.135	1.120.697	1.670.309	2.119.806	2.373.962	2.679.903

^a Uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest

1.2.2.2 Mestverwerkingscertificaten

Sinds 2007 volgt de Mestbank de verwerking van stikstof uit Vlaamse dierlijke mest op via het systeem van mestverwerkingscertificaten, de zogenaamde MVC's. De Mestbank reikt MVC's uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt. Ook bedrijfsgroepen die hun pluimvee- of paardenmest exporteren, en mestverzamel punten die opgeslagen Vlaamse pluimvee- of paardenmest exporteren, krijgen hiervoor MVC's. Vanaf 2010 kwamen hier ook MVC's bij voor export van andere dierlijke mest dan pluimvee- of paardenmest, op voorwaarde dat het transport gebeurde op basis van een expliciete toestemming van het land of de regio van bestemming.

De MVC's worden gebruikt door bedrijfsgroepen om hun basismestverwerkingsplicht te bewijzen. Bedrijven met een bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D met 25 % verwerking, moeten dit eveneens bewijzen aan de hand van de MVC's. Ten slotte wordt ook bij bedrijven die willen uitbreiden na bewezen mestverwerking, de voorwaarden in verband met mestverwerking gecontroleerd op basis van de MVC's.

» Er wordt dieper ingegaan op de mestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerking door uitbreiding in 3.3.

In 2011 werden in totaal 30,4 miljoen MVC's toegekend, waarvan 24,1 miljoen MVC's aan de mestverwerkingsinstallaties (79 %) en 6,1 miljoen MVC's aan de landbouwers voor de export van ruwe pluimvee- of paardenmest (20 %) (Tabel 19). Hiernaast werden bijna 260.000 MVC's toegekend aan landbouwers met luchtwassers of een mobiele installatie (1 %). Er werden geen MVC's toegekend aan verzamel punten voor de export van ruwe pluimvee- of paardenmest.

Tabel 19 Aantal toegekende mestverwerkingscertificaten in 2011

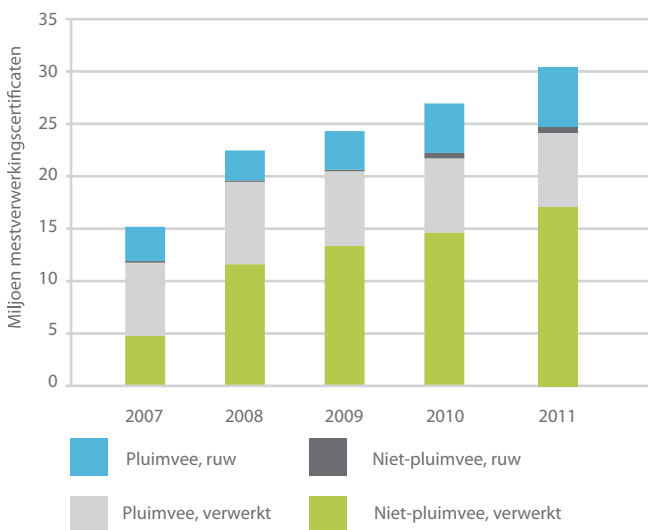
Toekenning aan	Pluimveemest	Niet-pluimveemest	Totaal
Verwerking door mestverwerkingsinstallaties	7.186.553	16.881.069	24.067.621
Verwerking door landbouwers (luchtwassers, ...)	0	257.365	257.365
Export ruwe pluimvee- of paardenmest door landbouwers	5.485.506	564.765	6.050.271
Totaal	12.672.058	17.703.199	30.375.257

Mestbalans

1

Aangezien de mestverwerkingscertificaten toegekend worden aan de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, worden deze cijfers tevens gebruikt in de Vlaamse mestbalans. In 2011 werd 30,4 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd. Dit is een toename van 11 % ten opzichte van 2010, een toename die voornamelijk toe te schrijven is aan een toename van de verwerking van niet-pluimveemest (+ 2,2 miljoen kg N) en een toename van de export van ruwe pluimvee- en niet-pluimveemest (+ 0,8 miljoen kg N) (Figuur 29).

Figuur 29 Evolutie van de toegekende mestverwerkingscertificaten voor verwerking en export van pluimvee- en niet-pluimveemest in Vlaanderen tijdens de periode 2007-2011

1.2.2.3 Verwerking en export van nutriënten

Hoeveelheid nutriënten die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen

Naast de opvolging van de hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, volgt de Mestbank ook de totale hoeveelheid nutriënten op die niet op Vlaamse landbouwgrond terecht komen door (1) de export van ruwe, onbehandelde dierlijke mest, (2) de export van eindproducten uit de mestverwerkingsinstallaties en (3) de verliezen van N₂-gas naar de atmosfeer bij de verwerking van mest in biologische mestverwerkingsinstallaties.

In 2011 bedroeg de hoeveelheid nutriënten die geëxporteerd werd uit Vlaanderen, als ruwe mest of na mestverwerking, 38,9 miljoen kg N en 24,0 miljoen kg P₂O₅. Dit is een toename van 15 % voor N en een toename van 26 % voor P₂O₅ ten opzichte van 2010 (Tabel 20 en Tabel 21).

Tabel 20 Evolutie van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg N (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Transportdocumenten	8,4	8,8	8,2	7,6	9	17,1	17,8	20,7	25,3
Vrachtbrieven	2,2	3,3	3,2	4,3	5,7	3	1,9	1,3	/
N ₂ -gas productie		1	1	1,4	4	8,9	10,2	11,7	13,7
Totaal	10,6	13,1	12,4	13,3	18,7	29	29,9	33,7	38,9

Tabel 21 Evolutie van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde nutriënten in miljoen kg P₂O₅ (inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Transportdocumenten	8,4	8,8	8,2	7,6	9,2	17,3	17,3	18,6	24,0
Vrachtbrieven	2,2	3,3	3,2	4,3	6	1,5	0,8	0,5	/
Totaal	10,6	12,1	11,4	11,9	15,2	18,8	18,1	19,1	24,0

Mestbalans

1

De geëxporteerde hoeveelheden bevatten stikstof en fosfaat die in hoofdzaak afkomstig is van Vlaamse dierlijke mest, maar in mindere mate ook van geïmporteerde dierlijke mest en van andere toegevoegde organische materialen die in het verwerkingsproces als input worden gebruikt. Eindproducten van mestverwerkingsinstallaties die naast dierlijke mest ook andere aanvoerstromen verwerken, bevatten immers nutriënten afkomstig van enerzijds Vlaamse dierlijke mest en anderzijds deze andere aanvoerstromen. Daarom is de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (38,9 miljoen kg N) groter dan de hoeveelheid mestverwerkingscertificaten die de Mestbank uitreikt voor de Vlaamse dierlijke mest die werd verwerkt en geëxporteerde in 2011 (30,4 miljoen kg N) (zie 1.2.2.2). Voor export met vrachtbrieven worden bovendien geen MVC's toegekend.

In 2011 werd er 25,3 miljoen kg N en 24,0 miljoen kg P₂O₅ afgevoerd buiten Vlaanderen, op basis van transportdocumenten. In 2011 vond geen afvoer met vrachtbrieven meer plaats. Het systeem van geregistreerde verzenders heeft volledig ingang gevonden. Hierbij treedt de uitbater van de mestverwerkingsinstallatie op als geregistreerde verzender wat hem toelaat om met internationale transportfirma's samen te werken. Bij deze transporten wordt een verzenddocument opgemaakt, analoog aan het mestafzetdocument bij transporten door erkende mestvoerders.

Naast de afvoer van nutriënten via transporten naar afnemers buiten Vlaanderen, wordt ook een deel afgevoerd via omzetting in de vorm van onschadelijk N₂-gas bij de verwerking van mest in biologiën. In 2011 vervluchtigde via deze weg 13,7 miljoen kg stikstof in de vorm van N₂-gas, wat een verdere toename is van 15 % ten opzichte van de hoeveelheid N₂-gas productie in 2010. Dit is toe te schrijven aan de opstart van een aantal nieuwe biologische zuiveringsinstallaties en de uitbreiding van een aantal bestaande installaties.

Aandeel export van ruwe en verwerkte mest, per diersoort van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen

Van de 25,3 miljoen kg N die afgevoerd wordt buiten Vlaanderen met geregistreerde transportdocumenten in 2011, wordt 6,1 miljoen kg N (24 %) als dusdanig geëxporteerde en 19,1 miljoen kg N (76 %) eerst verwerkt (Tabel 22). Met export wordt hierbij bedoeld dat de mest zonder enige behandeling buiten Vlaanderen wordt afgezet terwijl verwerking impliceert dat de mest een bewerking heeft ondergaan, zoals scheiden, biologie, vergisting, composteren, ... vooraleer buiten Vlaanderen te worden afgezet.

Pluimveemest blijft de voornaamste mestsoort die geëxporteerde wordt in 2011, goed voor 16,1 miljoen kg N of 64 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde stikstof (Tabel 22). Ongeveer 5,7 miljoen kg N of 23 % van de totale hoeveelheid geëxporteerde mest is afkomstig van varkens.

Net zoals in voorgaande jaren, wordt ook in 2011 varkensmest hoofdzakelijk verwerkt vooraleer het geëxporteerde wordt. Pluimveemest werd voor ongeveer 1/3de als ruwe mest geëxporteerde in 2011.

Bestemming van de afgevoerde nutriënten uit Vlaanderen

Tabel 23 geeft voor elke bestemming een overzicht van de hoeveelheid nutriënten die ernaar afgevoerd werd in 2011. Net zoals in voorgaande jaren blijft Frankrijk de belangrijkste exportbestemming, goed voor 20,1 miljoen kg N of 80 % van de totale hoeveelheid mest die geëxporteerde wordt. De evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale hoeveelheid N die geëxporteerde wordt uit Vlaanderen (op basis van geregistreerde transportdocumenten) is weergegeven in Figuur 30. Hieruit blijkt dat voornamelijk de export naar Frankrijk verder gestegen is in 2011 ten opzichte van 2010 en dat ook de afvoer naar Nederland een (beperkte) groei kende, dit ten koste van de afvoer naar andere regio's of landen.

Figuur 31 geeft voor elke bestemming een overzicht van het aandeel van de mestsoort en het aandeel dat ruw of na voorafgaande verwerking geëxporteerde werd van de hoeveelheid geëxporteerde stikstof buiten Vlaanderen in 2011.

Tabel 22 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2011 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), al dan niet na voorafgaande verwerking, per mestsoort (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

		Pluimvee	Varkens	Overig	Totaal
Export van ruwe mest	kg N	5.474.675	515.755	127.647	6.118.077
	kg P ₂ O ₅	3.864.399	288.472	63.758	4.216.629
	ton	174.536	54.865	20.596	249.997
Export na verwerking	kg N	10.652.466	5.175.325	3.310.163	19.137.954
	kg P ₂ O ₅	11.214.825	6.143.952	2.449.234	19.808.012
	ton	547.434	228.269	419.811	1.195.515
Totaal	kg N	16.127.141	5.691.080	3.437.810	25.256.031
	kg P ₂ O ₅	15.079.224	6.432.424	2.512.993	24.024.641
	ton	721.971	283.134	440.407	1.445.511

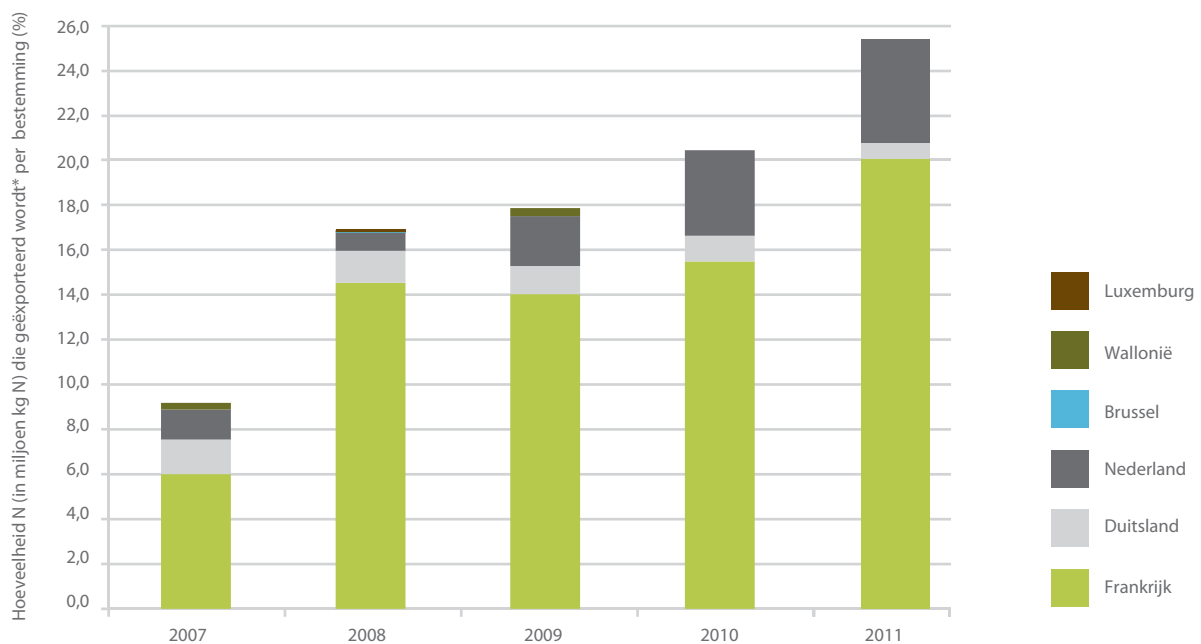
Mestbalans

1

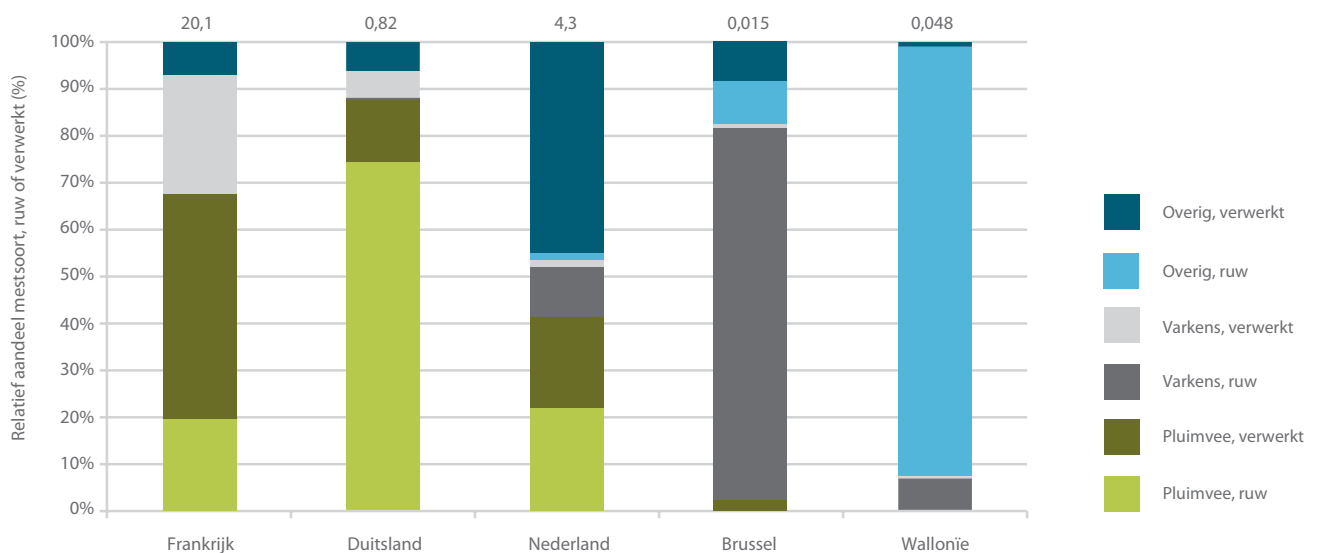
Tabel 23 Hoeveelheid geëxporteerde nutriënten uit Vlaanderen in 2011 (in kg N, kg P₂O₅ en ton, inclusief de verwerking en export van geïmporteerde dierlijke mest en andere organische materialen), per bestemming (op basis van geregistreerde transportdocumenten)

Bestemming	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Frankrijk	20.097.221	20.643.074	860.066
Duitsland	816.937	609.657	39.096
Nederland	4.278.665	2.741.132	538.934
Brussel	15.443	8.419	1.968
Wallonië	47.764	22.359	5.448
Totaal	25.256.031	24.024.641	1.445.511

Figuur 30 Evolutie van het aandeel van de bestemming in de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof (in miljoen kg N) [* op basis van geregistreerde transportdocumenten]

Figuur 31 Relatief aandeel van de mestsoort en van de export van ruwe of verwerkte mest, per bestemming, van de geëxporteerde hoeveelheid stikstof uit Vlaanderen in 2011 (cijfers boven de kolommen geven de totale geëxporteerde hoeveelheid stikstof weer, in miljoen kg N)

Mestbalans

1

1.2.3 Mesttransporten

1.2.3.1 Hoeveelheid dierlijke en andere meststoffen per type transport

De Mestbank inventariseert de hoeveelheid dierlijke en andere meststoffen die vervoerd wordt met geregistreerde transportdocumenten. Op die manier kunnen de meststromen in Vlaanderen in kaart gebracht worden. De Mestbank heeft evenwel geen zicht op de hoeveelheid mest die vervoerd wordt binnen het principe "eigen mest eigen grond"⁴.

De transporten die uitgevoerd worden met geregistreerde transportdocumenten, worden opgevolgd door de Mestbank. Het gaat hier over:

- Transporten uitgevoerd door erkende mestvoerders met een mestafzetdocument (MAD). Afhankelijk van de klasse waarin de mestvoerder erkend is (A, B, C of E), kunnen bepaalde mesttransporten uitgevoerd worden.
- Transporten met een burenregeling. Een burenregeling is een schriftelijke overeenkomst tussen twee naburige landbouwers, handelend over een transport van dierlijke mest geproduceerd op een exploitatie of champost geproduceerd op een uitbating in een bepaalde gemeente naar een andere exploitatie in dezelfde of aangrenzende gemeente binnen Vlaanderen.
- Transporten van gehygiëniseerde eindproducten uit verwerkingsinstallaties die erkend zijn conform de Europese Verordening 1069/2009 en van schuimaarde uit de suikerfabrieken, door een geregistreerd verzender met een verzenddocument.
- Transporten met een overeenkomst spuistroom. Een overeenkomst spuistroom is een schriftelijke overeenkomst tussen twee naburige landbouwers, handelend over een transport van spuistroom van een exploitatie in een bepaalde gemeente naar een andere exploitatie in dezelfde of aangrenzende gemeente binnen Vlaanderen.

- Voor landbouwers die zelf hun dierlijke mest verwerken, worden geen vervoersdocumenten opgemaakt. Omdat deze transporten uiteraard wel beschouwd worden bij de berekening van de mestverwerking, wordt voor deze afvoer door landbouwers naar de eigen mestverwerkingsinstallatie een overdrachtsdocument opgemaakt.

Het transport van mest en mestproducten tussen Europese lidstaten, is geregeld door drie Europese verordeningen. Enerzijds zijn de Verordening (EG) nr. 1069/2009 en de Verordening (EG) nr. 142/2011 betreffende de vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten van toepassing. Anderzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1013/2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen (EVOA).

Tabel 24 geeft een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2011, per type transport en klasse erkende mestvoerder. In 2011 werd totaal 101 miljoen kg N vervoerd tussen verschillende aanbieders en afnemers, wat 4,5 miljoen kg N meer is dan in 2010. Deze toename is in hoofdzaak toe te schrijven aan meer transporten door geregistreerd verzenders (+ 3,1 miljoen kg N ten opzichte van 2010) en door erkende mestvoerders klasse C (+ 3,4 miljoen kg N ten opzichte van 2010). Daartegenover werd iets minder vervoerd door erkende mestvoerders klasse A en B (- 1,7 miljoen kg N ten opzichte van 2010).

Van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2011, werd de grootste fractie vervoerd door erkende mestvoerders met mestafzetdocumenten (MAD) (71 % van de getransporteerde hoeveelheid N). Daarna volgen de transporten door geregistreerde verzenders met verzenddocumenten (10 % van de getransporteerde hoeveelheid N) en burenregelingen (11 % van de getransporteerde hoeveelheid N).

Tabel 24 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2011, per soort transport en soort mestvoerder (in kg N, kg P₂O₅ en ton)

Soort transportdocument	Soort mestvoerder	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Mestafzetdocument	EM klasse A	12.951.572	7.002.334	2.217.295
	EM klasse B	21.262.517	13.360.195	3.455.602
	EM klasse C	39.051.739	28.559.133	3.875.394
	EM klasse E	632.546	523.503	24.640
	Totaal MAD	73.898.374	49.445.165	9.572.930
Verzenddocument	Geregistreerd verzender	13.191.388	14.204.034	821.763
Burenregeling		11.044.749	5.278.281	1.749.388
EVOA	EM klasse C	290.491	211.109	9.307
Overdrachten landbouwers/verzamelpunten naar mestverwerkers		2.806.165	1.510.560	352.850
Overeenkomst spuistroom		738	285	3.413
Totaal		101.231.904	70.649.433	12.509.652

⁴ Landbouwers die (zelf of door een loonwerker die niet erkend is als mestvoerder) eigen mest (mest van hun eigen dieren of mest van derden, al eerder ontvangen met documenten, in opslag op de exploitatie) uitrijden op eigen grond (zelfde exploitatie), kunnen dit zonder transportdocument.

Mestbalans

1

1.2.3.2 Transporten van verschillende soorten dierlijke en andere meststoffen

Tabel 25 geeft een overzicht van de door de Mestbank geregistreerde hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen die getransporteerd werden in 2011, via verschillende soorten transporten (geheel van mestafzetdocumenten, verzenddocumenten, burenregelingen, EVOA's en overdrachten).

In totaal werden 101,2 miljoen kg N, 70,6 miljoen kg P₂O₅ en 12,5 miljoen ton dierlijke en andere meststoffen vervoerd. Van de 101,2 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2011, is de grootste fractie ruwe dierlijke mest (76,8 miljoen kg N of 76 %). Kleinere fracties zijn eindproducten van verwerkingsinstallaties (13,2 miljoen kg N of 13 %) en mengelingen van dierlijke en/of andere meststoffen (8,8 miljoen kg N of 9 %). De transporten van andere meststoffen zoals schuimaarde, groen- en GFT-compost en slibs uit industrie, vertegenwoordigen samen 2,6 miljoen kg N of 3 %.

1.2.3.3 Transporten tussen verschillende types aanbieders en afnemers

Figuur 32 geeft een overzicht van de hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen (in miljoen kg N) die getransporteerd werden tussen verschillende types aanbieders en afnemers in 2011. Van de 101,2 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2011, is de grootste fractie afkomstig van landbouwers (66,4 miljoen kg N of 66 %) gevolgd door bewerkers/verwerkers (24,5 miljoen kg N of 24 %). Daarna volgen aanbieders buiten Vlaanderen (5,0 miljoen kg N of 5 %), de verzamelpunten (2,5 miljoen kg N of 3 %), de producenten andere meststoffen (1,5 miljoen kg N of 1 %) en de erkende mestvoerders (1,3 miljoen kg N of 1 %).

Van de 66,4 miljoen kg N die vervoerd werd in 2011 met als aanbieder een landbouwer, werd 32,5 miljoen kg N (49 %) vervoerd naar andere landbouwers en 24,2 miljoen kg N (36 %) naar bewerkers/verwerkers. Een kleinere fractie van 6,1 miljoen kg N (9 %) werd getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen. In vergelijking met 2010 werd er meer getransporteerd naar mestverwerkingsinstallaties en meer geëxporteerd buiten Vlaanderen.

Van de 24,5 miljoen kg N die getransporteerd werd in 2011 met als aanbieder een bewerker/verwerker, werd 19,0 miljoen kg N (78 %) getransporteerd naar afnemers buiten Vlaanderen en 4,1 miljoen kg N (17 %) naar een andere bewerker/verwerker. Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 1 miljoen kg N (4 %) werd vervoerd naar landbouwers.

In 2011 werd ongeveer 5,0 miljoen kg N getransporteerd met een aanbieder buiten Vlaanderen. De grootste fractie werd vervoerd naar bewerkers/verwerkers, goed voor 4,8 miljoen kg N of 95 %. Een beperkte hoeveelheid van ongeveer 230.000 kg N (5 %) werd vervoerd naar landbouwers.

1.2.3.4 Verloop van de transporten gedurende 2011

Figuur 33 geeft het verloop weer van het transport van dierlijke en andere meststoffen in 2010 en 2011. De grootste piek in het transport treedt op in het voorjaar, gevolgd door een kleinere piek op het einde van de zomer. De najaarspiek in 2011 is minder uitgesproken dan in 2010. Ook in 2010 werd reeds een kleinere najaarspiek vastgesteld dan in 2009.

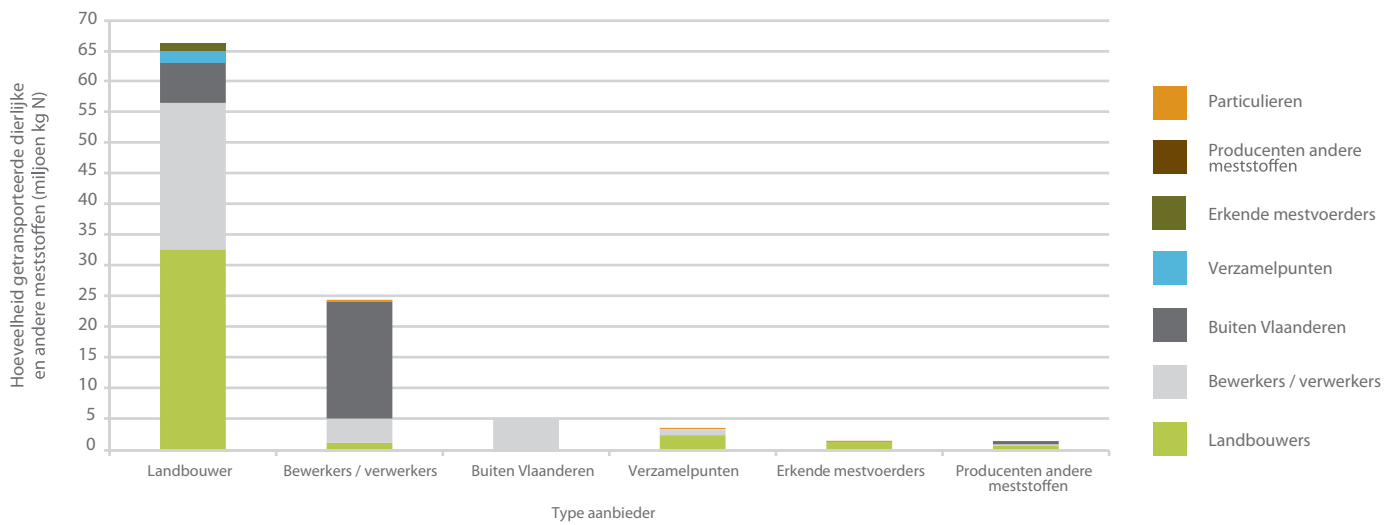
Tabel 25 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2011, per soort dierlijke of andere meststof (in kg N, kg P₂O₅ en ton)

Afkomst dierlijke of andere meststoffen	kg N	kg P ₂ O ₅	ton
Ruwe rundmest	13.297.582	4.846.170	2.521.167
Ruwe mest van mestkalveren	1.051.874	502.322	343.260
Ruwe varkensmest	43.291.810	28.601.635	5.294.531
Ruwe pluimveemest	16.784.031	12.130.957	554.998
Ruwe paardenmest	2.133.528	1.276.825	426.664
Ruwe mest van andere dieren	205.738	185.494	25.646
Mengeling dierlijke meststoffen	5.989.261	6.012.235	356.025
Mengeling dierlijke en andere meststoffen	2.639.123	3.081.368	137.634
Mengeling andere meststoffen	44.509	28.878	4.914
Eindproducten van biologieën	470.244	380.149	1.178.242
Eindproducten van champignonkwekers & substraatbereiders	4.659.993	2.683.367	739.209
Eindproducten van composteringsinstallaties	6.404.342	7.334.218	243.813
Eindproducten van vergisters	1.647.880	1.084.134	264.539
Groen- en GFT-compost	344.080	163.189	36.183
Schuimaarde	474.968	847.196	105.471
Slib uit industrie	862.136	550.339	216.096
Overige andere meststoffen	930.807	940.958	61.259
Totaal	101.231.904	70.649.433	12.509.652

Mestbalans

1

Figuur 32 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd in 2011 naar verschillende types afnemers, voor elk type aanbieder (in miljoen kg N)

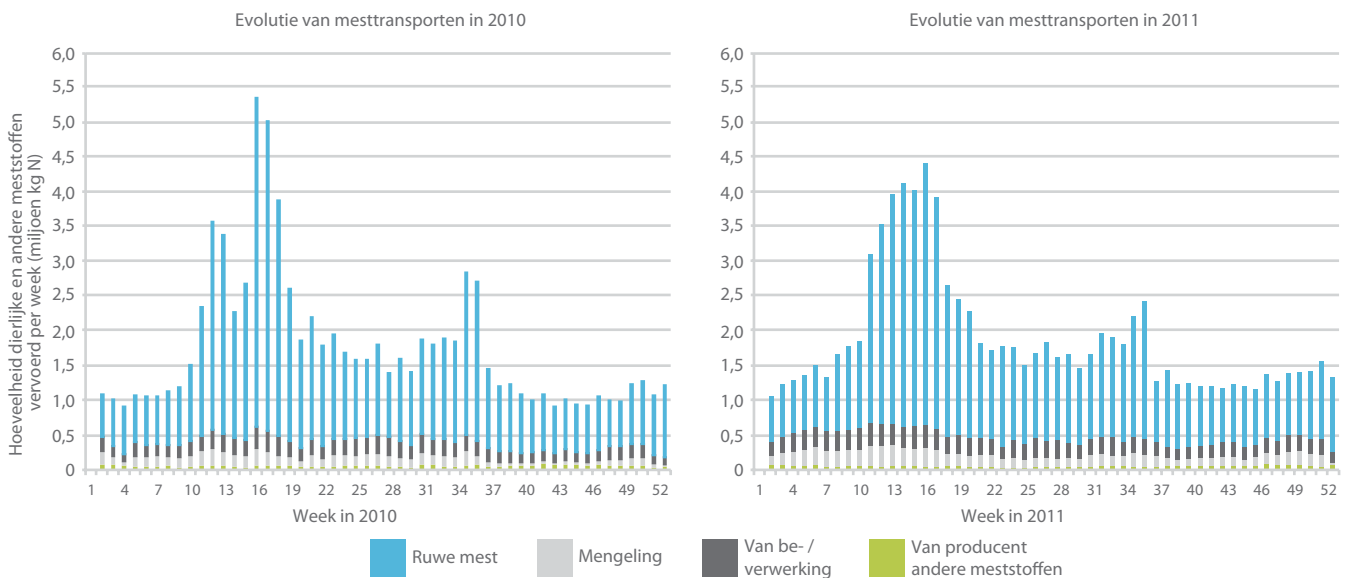
De verdere afvlakking van de najaarspiek is een van de gevolgen van het gewijzigd mestbeleid sinds 2011 waarin onder meer de bemesting na de oogst van de hoofdteelt aan strengere voorwaarden onderhevig is. Uit Figuur 33 blijkt verder dat de transporten van mengelingen van dierlijke en/of andere meststoffen, van eindproducten van verwerkingsinstallaties, of van zuivere andere meststoffen, veeleer gelijkmatig gebeurt gedurende het ganse jaar.

Van de grootste transportstromen is het verloop weergegeven in Figuur 34. De transporten tussen landbouwers kennen twee pieken, een eerste en grootste tijdens het voorjaar, en een kleinere op het einde van de zomer. Dit vastgestelde patroon hangt samen met dat van de soort getransporteerde meststof of (Figuur 33), aangezien voornamelijk ruwe mest vervoerd wordt tussen verschillende landbouwers.

Wat het transport van landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties betreft, werd in 2010 een duidelijke toename van de aanvoer vastgesteld in december. Dit leidde tot een aantal problemen bij enkele ontvangende mestverwerkingsinstallaties (capaciteitstekorten in de winterperiode tegenover onbenutte capaciteit in de zomerperiode). In 2010 heeft de Mestbank daarom samen met het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM) een sensibiliserende actie uitgewerkt voor de mestverwerkers en de landbouwers over het belang van een evenwichtige en tijdige afvoer naar de verwerkingsinstallaties. In 2011 werd de actie herhaald, met een meer gelijkmatige aanvoer van mest naar de mestverwerkingsinstallaties als gevolg.

De overige transporten, onder meer van landbouwers naar afnemers buiten Vlaanderen en van bewerkers/verwerkers naar afnemers buiten Vlaanderen, worden gekenmerkt door een eerder gelijkmatig verdeeld patroon gedurende het kalenderjaar.

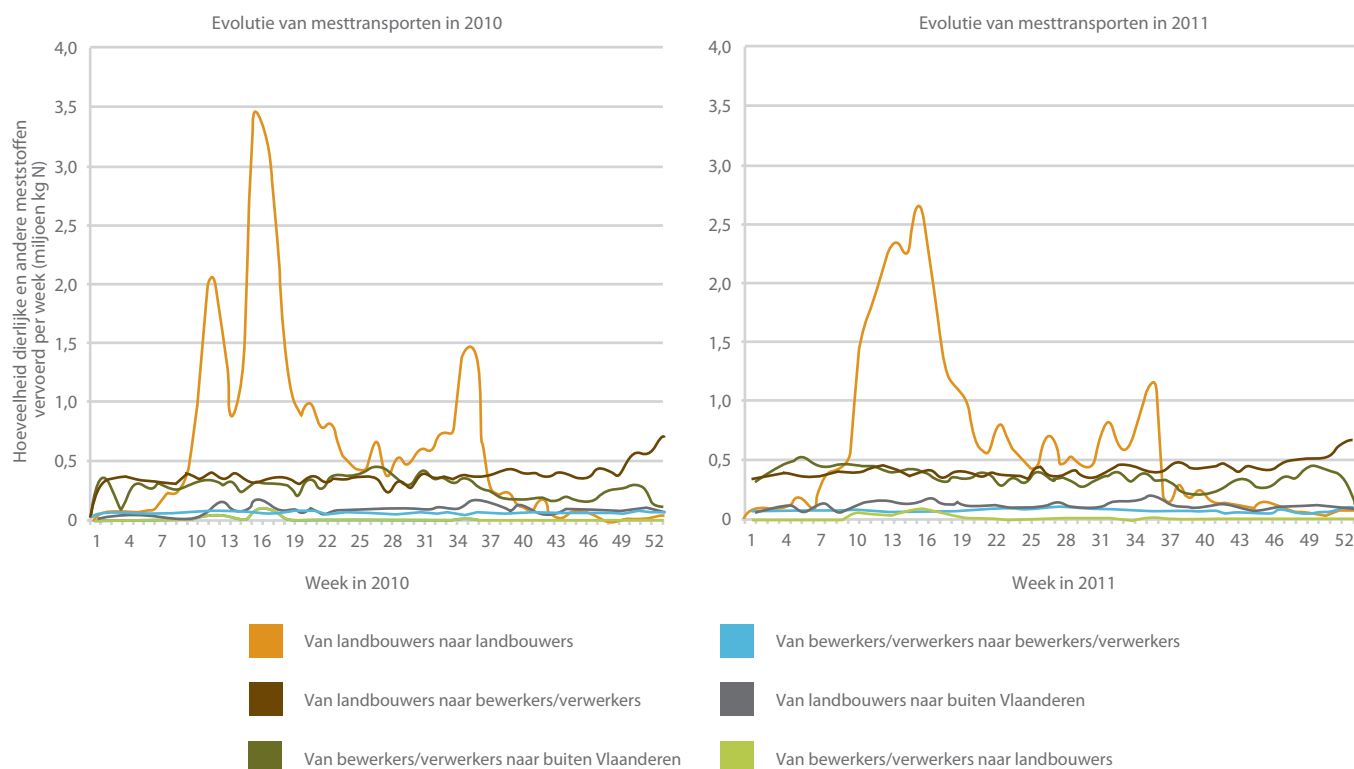
Figuur 33 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd per week in 2010 en 2011 (in miljoen kg N)

Mestbalans

1

Figuur 34 Hoeveelheden dierlijke en andere meststoffen getransporteerd per week in 2010 en 2011, voor een aantal belangrijke transportstromen (in miljoen kg N)

1.3 Mestbalans en mestgebruik

1.3.1 Dierlijke mestbalans in Vlaanderen

1.3.1.1 Vlaamse mestbalans in 2011

De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van dierlijke mest in Vlaanderen en de afzetruimte voor dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond. Deze beoordeling geeft aan of er voldoende plaatsingsruimte is voor het aanbod aan dierlijke mest.

Mestaaanbod

Het mestaanbod omvat de hoeveelheid dierlijke mest die geproduceerd wordt in Vlaanderen, verminderd met de hoeveelheid dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt buiten Vlaanderen:

- In 2011 bedroeg de bruto-dierlijke mestproductie 168,5 miljoen kg N en 69,2 miljoen kg P_2O_5 ;
- Door het gebruik van nutriëntenarme voeders werd een afname van de productie van 9,7 miljoen kg N en 8,5 miljoen kg P_2O_5 gerealiseerd;
- Dit brengt de reële mestproductie in 2011 op 158,9 miljoen kg N en 60,7 miljoen kg P_2O_5 ;
- Rekening houdend met de emissieverliezen uit stal en opslag van 32,2 miljoen kg N, bedroeg de nettostikstofproductie 126,7 miljoen kg N;

- De hoeveelheid Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd werd in 2011, bedroeg 30,4 miljoen kg N en 18,8 miljoen kg P_2O_5 ;
- Het mestaanbod in Vlaanderen in 2011 bedroeg bijgevolg 96,3 miljoen kg N en 41,9 miljoen kg P_2O_5 .

Het mestaanbod in 2011 is 4,0 miljoen kg N en 3,5 miljoen kg P_2O_5 lager dan in 2010, een afname die in hoofdzaak is toe te schrijven aan de verdere toename van de mestverwerking en export.

Mestafzetruimte

De afzetmogelijkheid voor dierlijke mest is de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden op Vlaamse landbouwgrond, rekening houdend met de maximale bemestingsnormen van het Mestdecreet, de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief kunnen invullen met dierlijke mest en de toepassing van derogatie.

In 2011 bedroeg de afzetruimte voor dierlijke mest 104,6 miljoen kg N en 45,3 miljoen kg P_2O_5 , wat 0,6 miljoen kg N en 3,3 miljoen kg P_2O_5 lager is dan de afzetruimte in 2010.

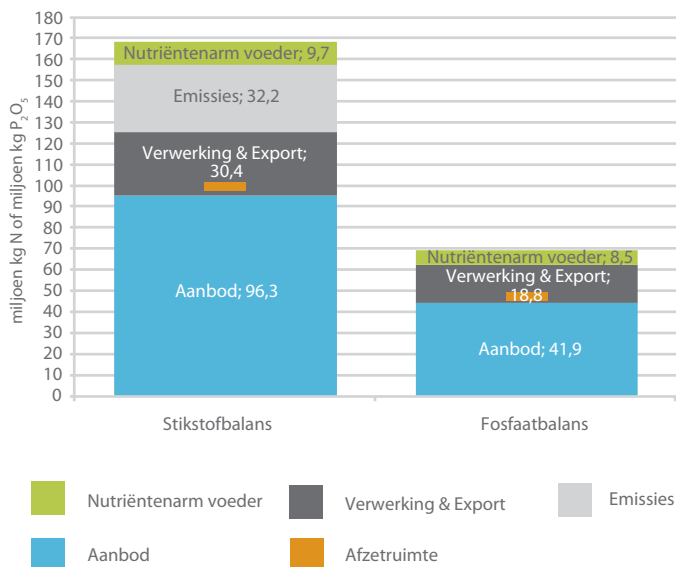
Mestbalans

1

Mestbalans

Net zoals in de voorbije drie jaren, is de Vlaamse mestbalans ook in 2011 opnieuw in evenwicht (Figuur 35). Een evenwicht in de Vlaamse mestbalans betekent dat alle landbouwbedrijven in staat zijn om hun dierlijke mest correct af te zetten conform het Mestdecreet, rekening houdend met de mogelijkheden gecreëerd door nutriëntenarme voeders, de verwerking en export en de extra afzetmogelijkheid door derogatie.

Figuur 35 Vlaamse mestbalans in 2011 (in miljoen kg N en miljoen kg P₂O₅)

Uiteraard betekent dit niet dat het mestprobleem opgelost is. Een aantal landbouwbedrijven kampt immers nog steeds met een balansprobleem (zie 3.5). Daarnaast verbetert de waterkwaliteit onvoldoende snel (zie 2.1).

1.3.1.2 Bijdrage van verschillende maatregelen aan het wegwerken van het mestoverschot

De aanpak aan de bron, zijnde een combinatie van de beperking van de veestapel en het gebruik van nutriëntenarm voeder, zorgde voor een vermindering van het mestoverschot met 30,7 miljoen kg N en 18,7 miljoen kg P₂O₅ ten opzichte van de Ausgangssituatie van 191 miljoen kg N en 85 miljoen kg P₂O₅ in 2000. De export en verwerking zorgden voor een bijkomende afname van 30,4 miljoen kg N en 18,8 miljoen kg P₂O₅.

De bijdrage van de verschillende maatregelen aan de reductie van het mestoverschot wordt beïnvloed door de wijziging van de uitscheidings- en emissieverliescijfers in de wetgeving (grootste wijziging met het Mestdecreet van 22 december 2006). Het effect van de nieuwe uitscheidings- en emissieverliescijfers werd bepaald door de mestproductie te berekenen met het aantal dieren in 2011 en de uitscheidings- en emissieverliescijfers van het oude en nieuwe Mestdecreet. De gewijzigde, beter onderbouwde uitscheidings- en emissieverliescijfers van het Mestdecreet van 22 december 2006 leiden tot een "vermindering" van het mestoverschot van 1,4 miljoen kg N en 5,6 miljoen kg P₂O₅.

In totaal daalde het mestoverschot met 62,5 miljoen kg N en 43,1 miljoen kg P₂O₅ tussen 2000 en 2011. Het relatieve aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2011 ten opzichte van de Ausgangssituatie van in 2000 wordt voorgesteld in Figuur 36.

Wat stikstof betreft, werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (49 %), gevolgd door de natuurlijke beperking van de veestapel (23 %), het gebruik van eiwitarm voeder (16 %) en de warme sanering (10 %). Voor fosfaat werd de grootste afname gerealiseerd door verwerking en export (43 %), gevolgd door het gebruik van fosforarm voeder (20 %), de natuurlijke beperking van de veestapel (17 %) en de warme sanering (7 %).

1.3.1.3 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen

De Mestbank rapporteert jaarlijks over het mestaanbod in Vlaanderen. Bij het beoordelen van de evolutie van het mestaanbod moet echter rekening gehouden worden met een aantal randvoorwaarden. Immers, gedurende de afgelopen jaren werd het mestaanbod beïnvloed door:

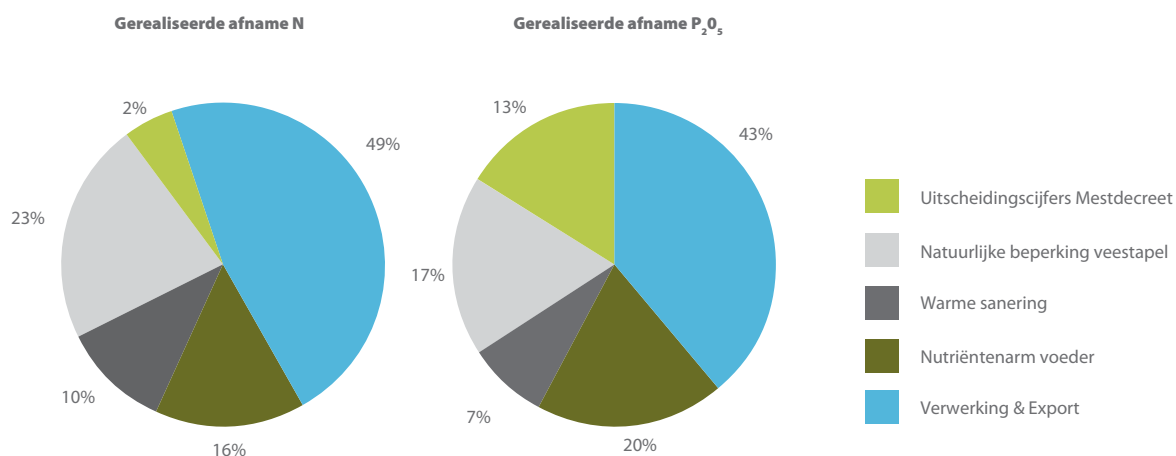
- Natuurlijke beperking van de veestapel;
- Warme sanering vanaf 2001 tot en met 2004 (effect zichtbaar vanaf 2002);
- Wijzigingen van de diercategorieën en de forfaitaire uitscheidingsnormen per diercategorie (met de invoering van het Mestdecreet in 2007);
- Invoer en wijziging van de nutriëntenbalansen (laag fosfor- en eiwitvoeder, regressie, andere voedertechnieken);
- Invoer en wijziging van de emissiecijfers voor de stikstofverliezen uit stal en opslag (vroeger een standaardverliescijfer van 15 %, vanaf 2007 afhankelijk van staltype);
- Wijziging van de berekening van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde mest (vanaf 2007 via de mestverwerkingscertificaten).

Figuur 37 en Figuur 38 geven de evolutie weer van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000. Hieruit blijkt dat verschillende maatregelen een bijdrage geleverd hebben aan de afbouw van het mestaanbod in de periode 2000-2007. De uitbreidingsmogelijkheden die gecreëerd zijn door het Mestdecreet hebben geleid tot een beperkte toename van de mestproductie sinds 2007 maar door een verdere toename van de mestverwerking en export, is het mestaanbod niet gestegen.

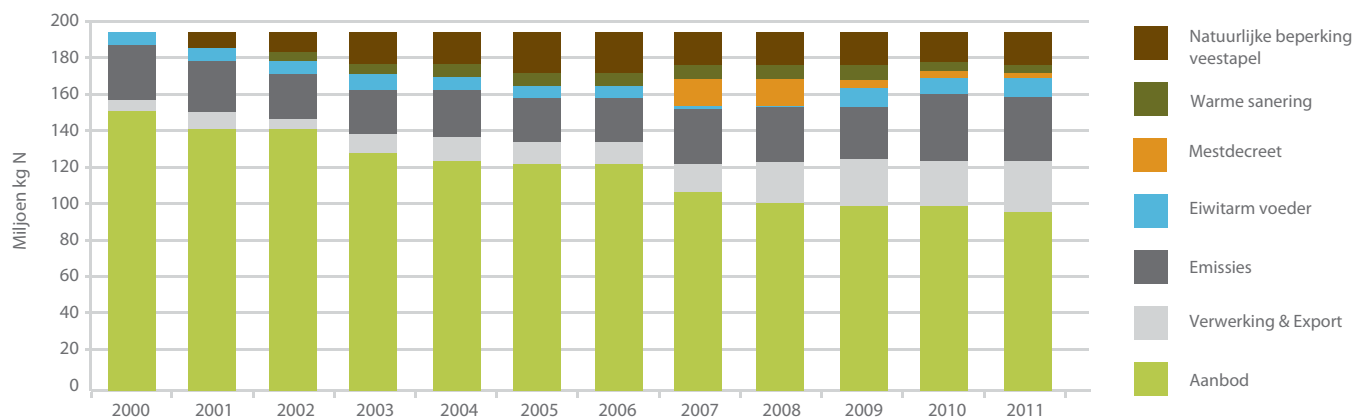
Mestbalans

1

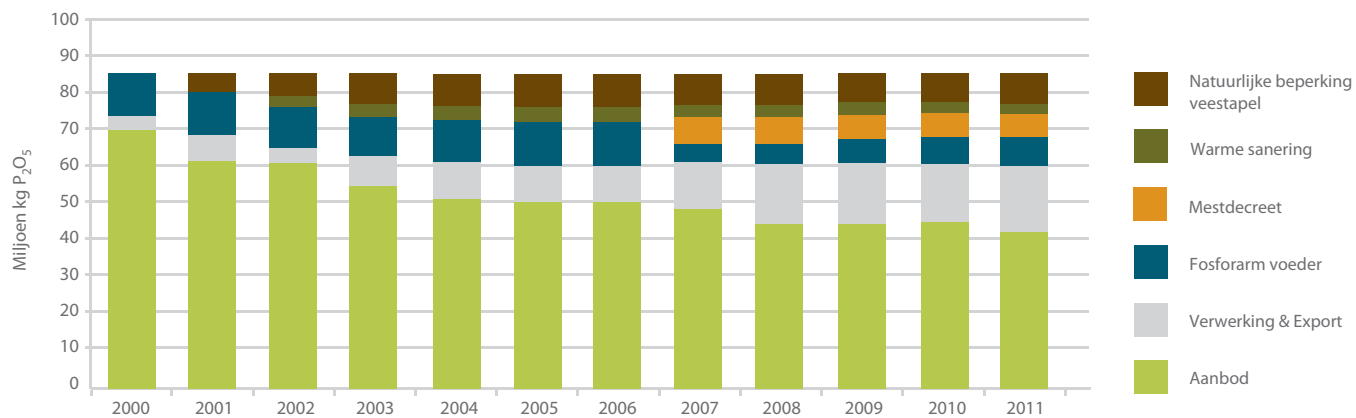
Figuur 36 Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2011 ten opzichte van de uitgangssituatie in 2000 voor N en P₂O₅

Figuur 37 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg N)

Figuur 38 Evolutie van het mestaanbod in Vlaanderen sinds 2000 (in miljoen kg P₂O₅)

Mestbalans

1

1.3.2 Gebruik van meststoffen in Vlaanderen

1.3.2.1 Gebruik van meststoffen in 2011

Aan de hand van de Vlaamse mestbalans beoordeelt de Mestbank jaarlijks of het mestaanbod en de mestafzetruimte in Vlaanderen in evenwicht zijn. Daarnaast volgt de Mestbank elk jaar het gebruik van meststoffen op. Voor elk bedrijf wordt het gebruik van dierlijke mest afgeleid op basis van zijn mestproductie, rekening houdend met de aan- en afvoer van dierlijke mest en met de opslag van dierlijke mest. Het gebruik van dierlijke mest in Vlaanderen wordt berekend als de som van het gebruik van dierlijke mest van alle bedrijven. Het gebruik van andere meststoffen wordt op een analoge manier berekend. Het gebruik van kunstmest wordt afgeleid op basis van de gegevens verzameld via de aangifte bij de Mestbank.

Tabel 26 geeft een overzicht van het gebruik van verschillende meststoffen in 2011. In totaal werden 137,4 miljoen kg N en 46,1 miljoen kg P₂O₅ uit meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Dit is een afname van 5,9 miljoen kg N en 2,4 miljoen kg P₂O₅ ten opzichte van 2010. Het gebruik per ha in 2010 bedroeg gemiddeld 206 kg N/ha en 69 kg P₂O₅/ha.

In 2011 werd 97,7 miljoen kg N en 44,0 miljoen kg P₂O₅ uit dierlijke mest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het gebruik van dierlijke mest in 2011 is ongeveer 3,5 miljoen kg N en 2,3 miljoen kg P₂O₅ lager dan in 2010.

Op basis van de jaarlijkse aangifte van de landbouwers werd in 2011 in totaal 38,2 miljoen kg N en 1,2 miljoen kg P₂O₅ uit kunstmest gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Het stikstofgebruik uit kunstmest is daarmee 2,6 miljoen kg N lager dan in 2010. Daartegenover is het gebruik van fosfaat uit kunstmest gelijkaardig ten opzichte van 2010 (ongeveer 144.000 kg P₂O₅ minder in 2011 dan in 2010).

In 2011 werd in totaal 1,4 miljoen kg N en 0,9 miljoen kg P₂O₅ uit andere meststoffen gebruikt op landbouwgrond in Vlaanderen. Dit is een beperkte toename van 83.000 kg N en 27.000 kg P₂O₅ ten opzichte van 2010. Het gebruik van andere meststoffen is zeer klein in vergelijking met het gebruik van dierlijke mest.

Dierlijke mest vormt de belangrijkste fractie, goed voor 71 % van het stikstofgebruik en 95 % van het fosfaatgebruik in Vlaanderen in 2010 (Tabel 26). Kunstmest vertegenwoordigt 28 % van het totale stikstofgebruik en 3 % van het totale fosfaatgebruik.

Tabel 26 Gebruik van verschillende meststoffen in 2011

Meststof	kg N	% t.o.v. totaal	kg N/ha	kg P ₂ O ₅	% t.o.v. totaal	kg P ₂ O ₅ /ha
Dierlijke mest	97.739.270	71%	146	43.967.406	95%	66
Kunstmest	38.185.905	28%	57	1.246.220	3%	2
Andere meststoffen	1.445.940	1%	2	868.137	2%	1
Totaal	137.371.115		206	46.081.763		69

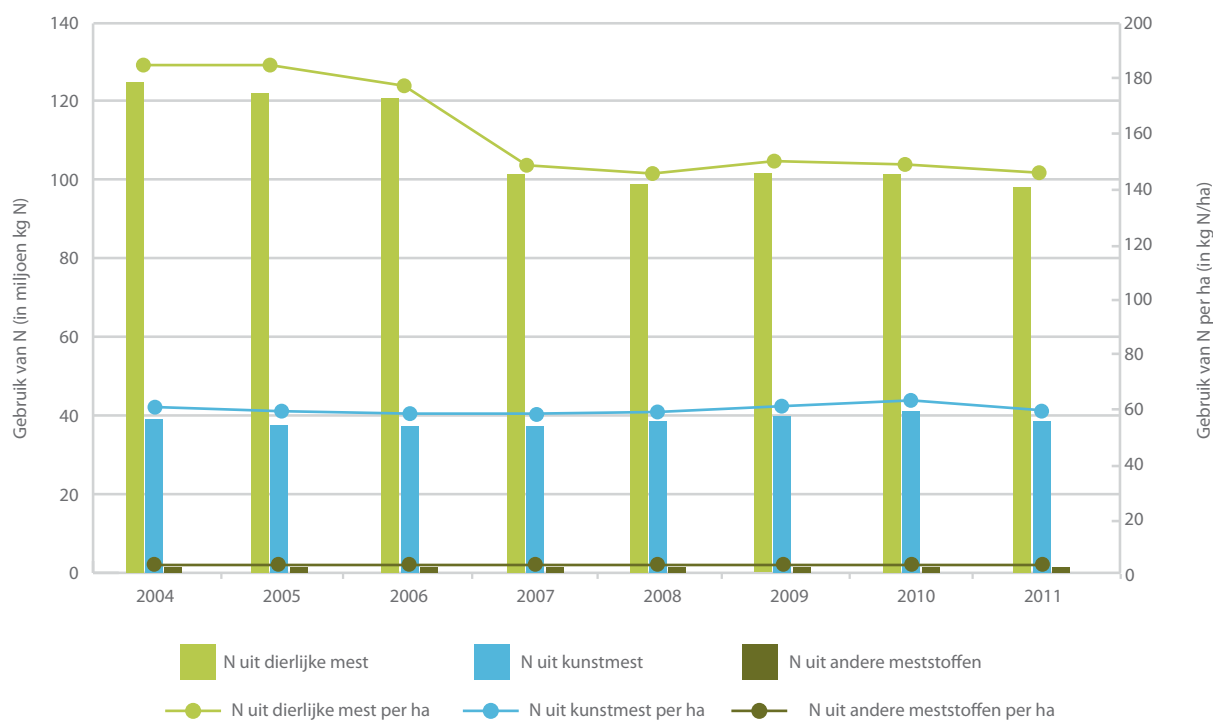
Mestbalans

1

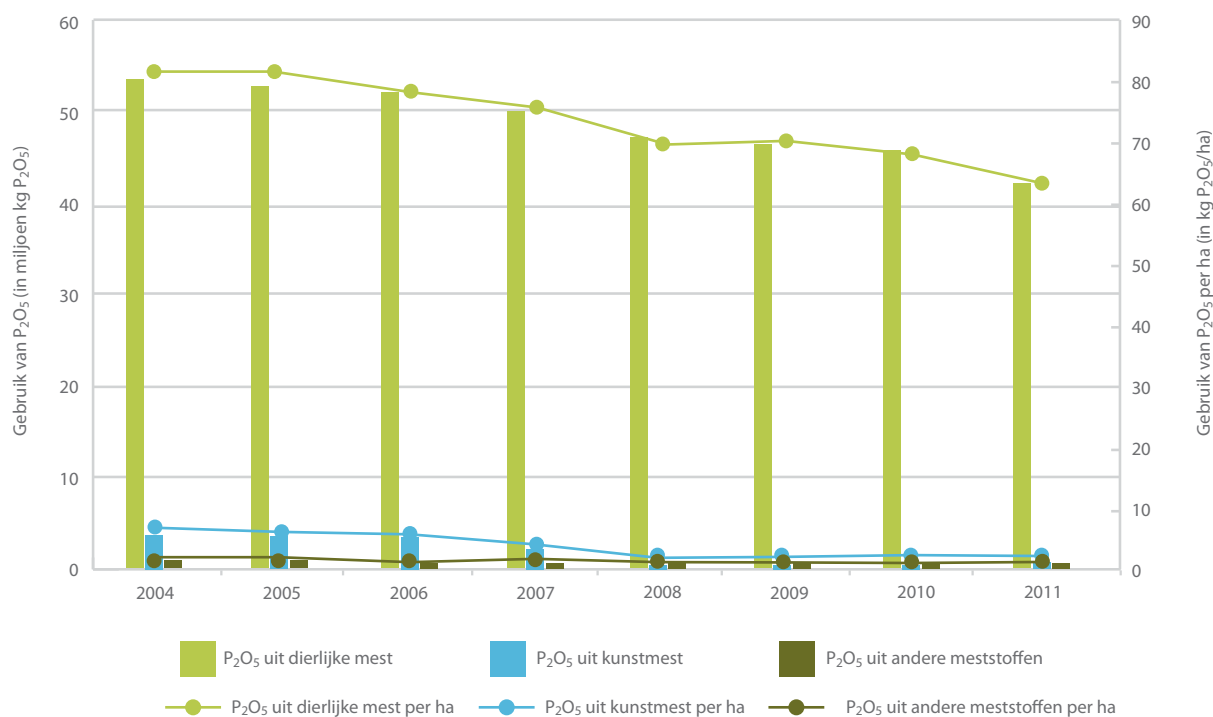
1.3.2.2 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen

De evolutie van het gebruik van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen in Vlaanderen is weergegeven in Figuur 39 en Figuur 40 voor respectievelijk stikstof en fosfaat. Hieruit blijkt dat zowel het gebruik van dierlijke mest als kunstmest in 2011 gedaald is ten opzichte van 2010.

Figuur 39 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg N en gebruik per ha in kg N/ha)

Figuur 40 Evolutie van het gebruik van meststoffen in Vlaanderen sinds 2004 (totaal gebruik in miljoen kg P₂O₅ en gebruik per ha in kg P₂O₅/ha)

Milieueffecten

2

Milieueffecten

2.1 Waterkwaliteit⁵

2.1.1 Kwaliteit van oppervlaktewater

2.1.1.1 Doelstellingen voor oppervlaktewaterkwaliteit in MAP4

Het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014 (MAP4) schuift als doelstelling voor oppervlaktewater naar voor dat tegen 2014 het aandeel van de MAP-meetplaatsen oppervlaktewater met een maximum onder de 50 mg nitraat per liter moet toegenomen zijn tot boven de 84 %.

Voor 2018 is de ambitie om dat percentage te verhogen tot meer dan 95 % zodat in quasi alle MAP-meetplaatsen de 50 mg nitraat per liter gehaald wordt.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstelling voor 2014.

2.1.1.2 Het MAP-meetnet oppervlaktewater

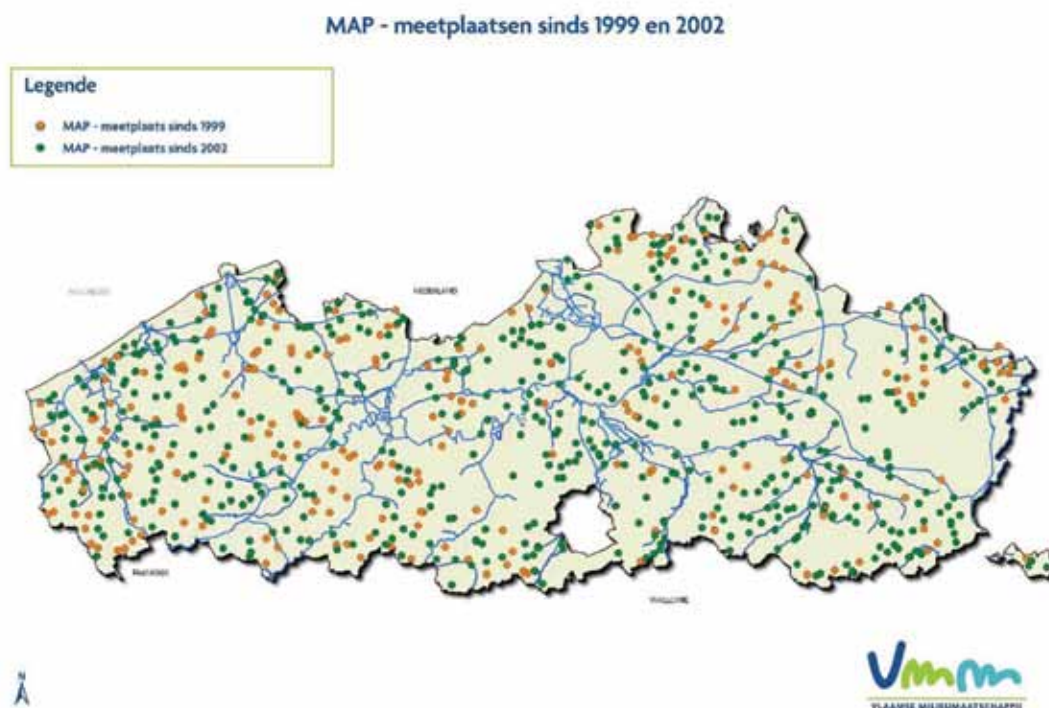
In 1999 bouwde de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) haar oppervlaktewatermeetnet verder uit zodat het specifieke meetpunten voor de landbouw omvatte. Deze uitbreiding wordt het "MAP-meetnet" genoemd. Oorspronkelijk bestond dit meetnet uit ongeveer 260 meetplaatsen verspreid over het gehele Vlaamse gewest. De Vlaamse Regering besliste in 2002 om het MAP-meetnet voor oppervlaktewater uit te breiden tot circa 800 meetplaatsen. De locatie van de meetpunten is terug te vinden in Figuur 41.

Die 800 meetplaatsen voldoen aan volgende criteria:

- het stroomgebied is hoofdzakelijk agrarisch van karakter;
- er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen;
- er is geen invloed van overstorten (opriolen of collectoren) of effluentlozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) geëxploiteerd door Aquafin;
- de hoeveelheid stikstof in het geloosde huishoudelijk afvalwater⁶ is berekenbaar, en heeft een beperkte invloed.

De MAP-meetpunten worden in principe maandelijks bemonsterd. Telkens worden nitraat en intussen ook ortho-fosfaat⁷ geanalyseerd. Uitzondering wordt gemaakt voor die MAP-meetpunten die de voorbije jaren goed⁸ scoorden. Om de kosten van het meetnet te drukken, worden die meetpunten minder intensief bemonsterd. Ze krijgen het statuut van "slapende meetpunten".

Figuur 41 Overzicht van de meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in Vlaanderen

⁵ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij met eindredactie van de VLM

⁶ Iedere inwoner lost gemiddeld 10 g stikstof per dag.

⁷ In de aanvangsperiode van het meetnet werd ortho-fosfaat wel frequent, maar niet steeds mee geanalyseerd.

⁸ De voorgaande 3 jaren mag geen enkel meetresultaat boven de 40 mg nitraat per liter uitstijgen.

2.1.1.3 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het MAP-meetnet

De VMM bezorgt de meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater maandelijks onder de vorm van grafieken op cd-rom aan de landbouworganisaties. Ook de volledige databank wordt via deze weg overgemaakt en wordt door de landbouworganisaties gebruikt voor eigen analysewerk. Op die manier kunnen de landbouwers hun bemestingsgedrag aanpassen. Ook andere geïnteresseerden krijgen deze cd-rom op eenvoudige aanvraag.

Het grote publiek kan kennismaken van de meetresultaten via de website van de VMM (<http://www.vmm.be>).

De resultaten van het meetnet zijn tevens de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het jaarverslag van de VMM, het Milieurapport Vlaanderen (www.milieurapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor de 4-jaarlijkse rapportering voor de Nitraatrichtlijn, de jaarlijkse rapportering over de voortgang van de derogatie en de onderbouwing van het dossier voor het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van dit dichte meetnet gebruikt.

Bij het openbaar onderzoek over MAP4 werd over een aantal MAP-meetplaatsen gedetailleerde opmerkingen geformuleerd. Die werden door de VMM onderzocht. De indieners zullen van de bevindingen op de hoogte gebracht worden.

2.1.1.4 Analyse van de meetresultaten

In regio's waar intensief wordt bemest met dierlijke mest komen de hoogste nitraatconcentraties in het oppervlaktewater normaliter voor gedurende de winterperiode. Het is dus zinvoller om over de winter heen te evalueren dan de evaluatie over een volledig kalenderjaar te laten verlopen. Een 'winterjaar' loopt vanaf 1 juli van een bepaald kalenderjaar tot en met 30 juni van het daaropvolgende kalenderjaar. Dit rapport bevat cijfers tot en met het winterjaar 2011-2012.

De evolutie van de nitraatconcentraties in het oppervlaktewater kan op diverse manieren opgevolgd worden. Per winterjaar wordt het percentage meetplaatsen bepaald met minstens één drempeloverschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l en worden de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties van het MAP-meetnet weergegeven⁹.

Metingen getoetst aan de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l

De toets aan de drempel van 50 mg NO₃/l gebeurt omdat het de drempelwaarde is zoals voorgeschreven in de Europese Nitraatrichtlijn en het Mestdecreet. Deze waarde is in juridisch bindende regels opgenomen ter bescherming van de volksgezondheid. In uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is een typespecifiek normenkader voor nutriënten (stikstof- en fosforcomponenten) uitgewerkt (B.S. 9/7/2010). Dat normenkader bevat (typespecifieke) milieukwaliteitsnormen onder de vorm van richtwaarden voor de nutriënten (nitraat, ortho-fosfaat, totaal stikstof, totaal fosfor) en andere ondersteunende fysico-chemische elementen alsook voor de biologische kwaliteitselementen en voor de gevaarlijke stoffen. Voor de parameter nitraat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor de types kleine beek en kleine beek Kempen, waarin zich de meeste MAP-meetplaatsen situeren, vastgesteld op 10 mg nitraat-stikstof per liter in de vorm van een 90-percentiel norm¹⁰.

In winterjaar 2011-2012 overschreed 28 % van de meetplaatsen de norm van 50 mg nitraat per liter. Sinds winterjaar 2006-2007 (nog 43 % meetplaatsen met een overschrijding) is het percentage normoverschrijdingen merkkelijk gedaald.

Een vierde van die 28 % meetplaatsen betreft meetplaatsen met slechts een éénmalige overschrijding van de nitraatnorm. Ongeveer de helft van de meetplaatsen met slechts een éénmalige overschrijding scoorden in het winterjaar 2010-2011 nog goed, wat het vermoeden doet ontstaan dat een aantal van de overschrijdingen te wijten zijn aan ongewone weersomstandigheden.

In Tabel 27 zijn de bekkens lichtgroen gekleurd indien het percentage overschrijdingen voldoet aan de doelstelling, weliswaar op schaal Vlaanderen, voor het actieprogramma 2011-2014. Indien ook de doelstelling voor 2018 gerealiseerd wordt, is de cel bruin gekleurd. In winterjaar 2011-2012 voldoen 5 van de 11 bekkens aan de doelstelling voor 2014.

Uit Tabel 27 blijkt verder dat het aandeel meetplaatsen zonder drempeloverschrijding in het MAP-meetnet in Vlaanderen in het winterjaar 2011-2012 quasi gelijk scoort als in de winterjaren 2008-2009 en 2010-2011.

Uit de analyse per bekken blijkt dat de nitraatconcentratie in 7 van de 11 bekkens verbeterde. In het Leiebekken werd zelfs een daling van 10 % genoteerd. Opvallend is het minder goede resultaat van het IJzerbekken (+ 8%) en het bekken van de Brugse Polders (+ 9%).

In Tabel 28 zijn de percentages per provincie weergegeven op basis van dezelfde regels. In Oost-Vlaanderen wordt de doelstelling van 84 % van de MAP-meetplaatsen onder de 50 mg nitraat per liter gehaald.

⁹ Om jaarlijks een consistente evaluatie mogelijk te maken, wordt per winterjaar de maximale nitraatconcentratie van elke meetplaats getoetst aan de drempelwaarde van 50 mg nitraat per liter. De Nitraatrichtlijn stelt als criterium voor oppervlaktewater een 95-percentieltoets van deze drempelwaarde voorop, waarbij voor hoogstens 1 van de 20 metingen een nitraatconcentratie van maximaal 75 mg nitraat per liter mag voorkomen (maximaal 50 % overschrijding van de drempelwaarde).

¹⁰ Deze norm van 44,3 mg nitraat per liter als 90-percentiel is zeer vergelijkbaar met de norm van 50 mg nitraat per liter als maximum of als 95-percentielwaarde.

Milieueffecten

2

Tabel 27 Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) per bekken

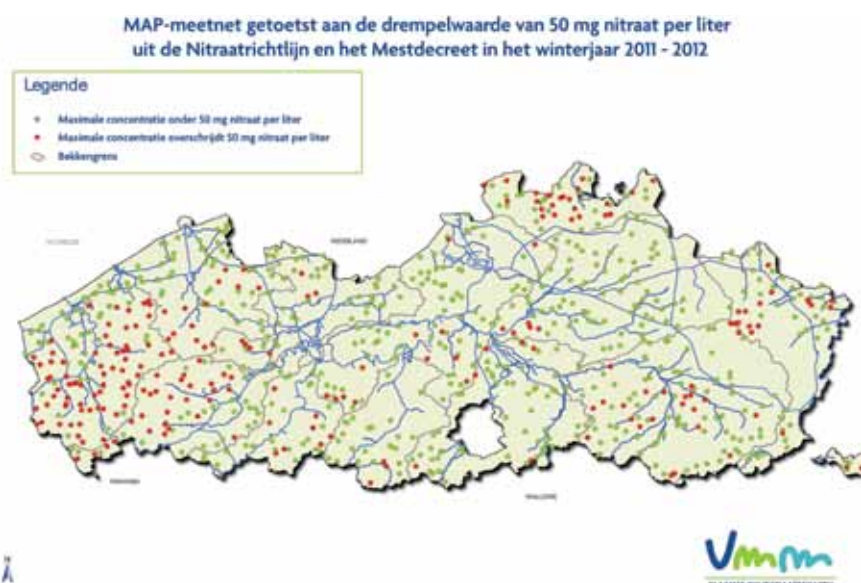
Bekken	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
IJzer	74%	74%	69%	60%	74%	68%	74%	68%	68%	45%	69%	50%	58%
Brugse Polders	56%	52%	46%	28%	49%	40%	34%	35%	34%	22%	21%	13%	22%
Gentse Kanalen	70%	52%	22%	20%	49%	41%	41%	37%	25%	25%	24%	14%	10%
Beneden-Schelde	62%	33%	29%	23%	36%	29%	35%	36%	24%	20%	19%	19%	15%
Leie	91%	86%	71%	71%	80%	80%	80%	83%	68%	63%	64%	59%	49%
Boven-Schelde	67%	60%	60%	43%	63%	57%	37%	43%	30%	47%	31%	31%	27%
Dender	11%	0%	13%	0%	7%	0%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	11%
Dijle Zenne	35%	39%	30%	18%	23%	21%	16%	30%	21%	13%	15%	16%	9%
Demer	35%	40%	29%	19%	31%	30%	36%	39%	36%	21%	23%	23%	24%
Nete	29%	18%	6%	6%	13%	13%	14%	13%	10%	8%	8%	10%	6%
Maas	78%	61%	51%	41%	43%	49%	46%	50%	44%	31%	48%	44%	39%
Vlaanderen	59%	51%	41%	32%	43%	41%	41%	43%	37%	28%	33%	28%	28%

Tabel 28 Evolutie van het percentage meetpunten van het MAP-meetnet oppervlaktewater dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l minstens één maal overschrijdt per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%) per provincie

Provincie	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Antwerpen	50%	35%	25%	25%	35%	35%	38%	36%	30%	20%	29%	27%	22%
Limburg	62%	53%	46%	25%	25%	29%	31%	36%	33%	24%	29%	30%	25%
Oost-Vlaanderen	64%	45%	29%	23%	39%	33%	34%	33%	22%	23%	18%	15%	15%
Vlaams-Brabant	25%	31%	29%	16%	27%	22%	21%	29%	24%	13%	16%	13%	16%
West-Vlaanderen	74%	73%	66%	57%	72%	66%	66%	66%	61%	46%	58%	45%	48%
Vlaanderen	59%	51%	41%	32%	43%	41%	41%	43%	37%	28%	33%	28%	28%

Figuur 42 geeft weer voor welke MAP-meetpunten de grenswaarde van 50 mg NO₃/l minstens één maal is overschreden in het winterjaar 2011-2012.

Figuur 42 Resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in winterjaar 2011-2012

Milieueffecten

2

Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie

Figuur 43 beschrijft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de meetpunten van het MAP-meetnet in Vlaanderen. De gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar wordt berekend door eerst de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar te berekenen voor elk meetpunt. Vervolgens wordt het gemiddelde van al die gemiddelde waardes berekend. Op die manier weegt elk meetpunt, onafhankelijk van het aantal bemonsteringen, even zwaar door in de berekening.

Uit Figuur 43 blijkt dat voor de jaargemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet, het gemiddelde van de gemiddelde waarde per punt de laatste winterjaren zeer vergelijkbaar is. Winterjaar 2011-2012 scoort iets beter dan voorgaande jaren. De evolutie van het gemiddelde van het maximum per meetpunt is vergelijkbaar met de evolutie van het percentage meetplaatsen met een normoverschrijding in Vlaanderen uit Tabel 27.

Evolutie van de hoogste nitraatconcentratie

Naast het analyseren van de gemiddelde nitraatconcentraties, is het ook leerrijk om de hoogste nitraatconcentraties door te lichten. Dat zijn immers de meetplaatsen waar nog het meest vooruitgang geboekt moet worden.

Tabel 29 leert dat in winterjaar 2011-2012 nog 36 MAP-meetplaatsen (minder dan 5 % van het totale aantal) een maximale concentratie hoger dan 100 mg nitraat per liter vertonen. 20 van die meetplaatsen vertoonden ook in minstens een van de 4 voorgaande winterjaren een overschrijding van de 100 mg nitraat per liter. 12 ervan overschreden in elk van de 4 voorgaande winterjaren de 100 mg nitraat per liter.

Tabel 29 Evolutie van het aantal meetplaatsen met een maximum hoger dan 100 mg NO₃/l

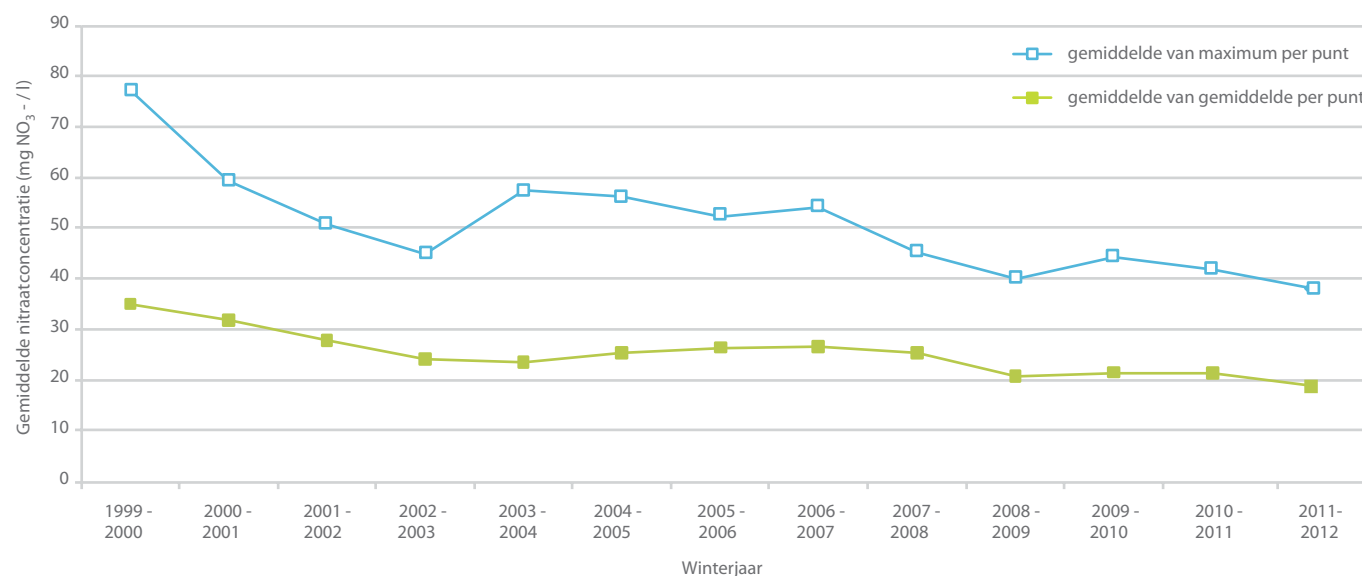
Winterjaar	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Aantal meetplaatsen met maximum > 100 mg NO ₃ /l	87	51	41	47	42	36

Ortho-fosfaat in het MAP-meetnet

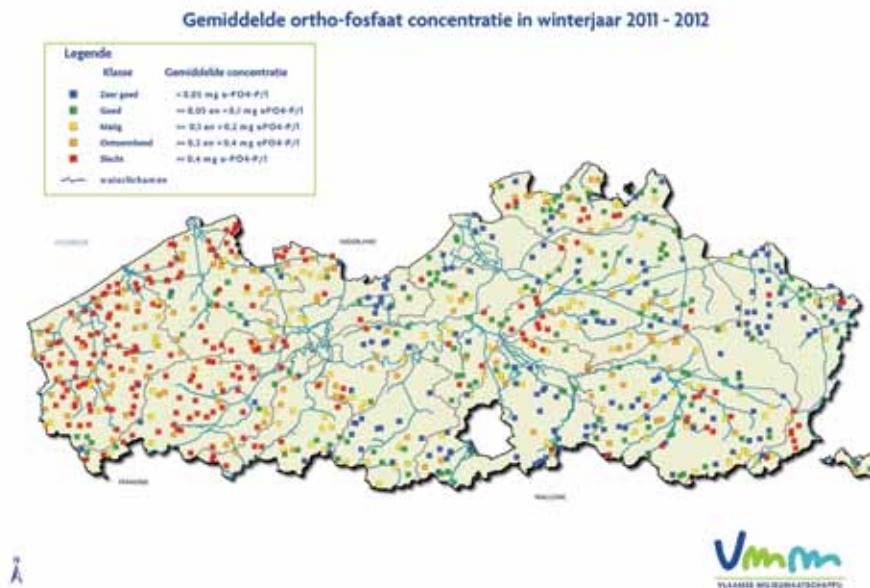
Fosfaat is een belangrijke plantenvoedende stof en is een bouwsteen in alle levende wezens. Te veel fosfaat draagt bij tot de eutrofiëring of overbemesting van de waterlopen.

Ook in de meetplaatsen van het MAP-meetnet wordt ortho-fosfaat gemeten. De milieukwaliteitsnormen in uitvoering van de kaderrichtlijn Water bevatten klassegrenzen voor de jaargemiddelde ortho-fosfaatconcentratie. Voor de parameter ortho-fosfaat is de te behalen milieukwaliteitsnorm, bepaald door de grens tussen de klasse goed en matig, voor het type kleine beek vastgesteld op een gemiddelde van 0,1 mg oPO₄-P/l. Voor de andere relevante types voor de MAP-meetpunten zijn de normen 0,14 mg oPO₄-P/l voor de brakke Polderwaterlopen, 0,1 mg oPO₄-P/l voor de zoete Polderwaterlopen en 0,07 voor de kleine beken Kempen. In deze analyse is bij alle meetplaatsen getoetst aan de milieukwaliteitsnormen voor de kleine beken.

Figuur 43 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van het MAP-meetnet oppervlaktewater per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (mg NO₃/l)

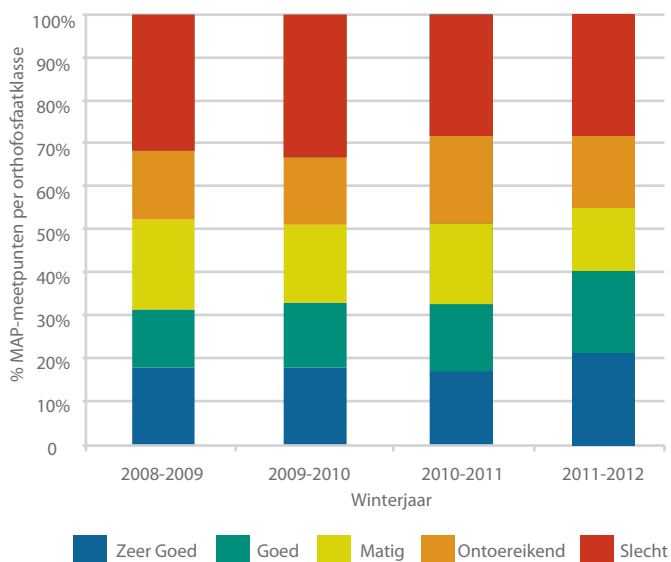

Figuur 44 Gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet in winterjaar 2011-2012

Figuur 44 geeft geografisch de resultaten van de ortho-fosfaatmetingen in het MAP-meetnet weer. Daaruit blijkt dat het niet steeds dezelfde gebieden zijn waar de doelstellingen voor nitraat en voor fosfaat gehaald worden. Bijvoorbeeld in het noorden van de provincie Limburg scoren de meeste meetplaatsen enkel goed voor ortho-fosfaat en in de kuststreek voldoen de meeste meetplaatsen enkel voor nitraat. Figuur 45 geeft een indicatie van de evolutie in de laatste 4 winterjaren voor het hele MAP-meetnet. Daaruit blijkt dat de klasseverdeling de laatste 4 winterjaren redelijk stabiel is en gunstiger is in het laatste winterjaar. Toch ligt het % meetplaatsen dat de norm niet haalt, hoog (60 % in winterjaar 2011-2012 ten opzichte van 67 % in winterjaar 2010-2011). Hieruit blijkt dat het fosfaatprobleem groter is dan het nitraatprobleem.

Figuur 45 Klasseverdeling van de ortho-fosfaatconcentraties in het MAP-meetnet tijdens de laatste 4 winterjaren

2.1.1.5 Vergelijking van het MAP-meetnet met het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

De resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater worden vergeleken met deze van het operationeel meetnet voor de Vlaamse waterlichamen¹¹. De MAP-meetpunten situeren zich in de - zogenaamde lokale - waterlichamen, waar de landbouw de doorslaggevende factor is in de waterverontreiniging. Zowel de parameter nitraat als ortho-fosfaat wordt nader beschouwd.

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor nitraat

Tabel 30 geeft voor beide meetnetten de evolutie weer van het percentage meetpunten en het percentage metingen met een overschrijding van de nitraatconcentratie van $50 \text{ mg NO}_3/\text{l}$. Op basis van beide indicatoren blijkt dat in het meetnet voor de Vlaamse waterlichamen minder overschrijdingen worden vastgesteld. Waar bij 14 % van de metingen en bij 28 % van de meetpunten in het MAP-meetnet oppervlaktewater een nitraatconcentratie van meer dan $50 \text{ mg NO}_3/\text{l}$ werd vastgesteld gedurende winterjaar 2011-2012, vertoonde slechts 0,9 % van de metingen en 6 % van de meetpunten in het operationeel meetnet een overschrijding van de nitraatwaarde van $50 \text{ mg NO}_3/\text{l}$. In het operationeel meetnet lijkt er voor het percentage meetresultaten boven de 50 mg nitraat per liter een stagnatie op te treden rond de 1 %. Hierbij dient wel opgemerkt dat voor de meest Vlaamse waterlichamen de milieukwaliteitsnorm voor nitraat op 25 mg nitraat per liter ligt.

¹¹ De Europese kaderrichtlijn Water voorziet naast een toestand- en trendmonitoring ook een operationele monitoring waarmee waterlichamen die niet (of dreigen niet te) voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen gemonitord worden om de impact van de voor de Europese kaderrichtlijn Water uitgevoerde herstelmaatregelen te kennen. De ruggengraat van het hydrografisch netwerk wordt gevormd door de Vlaamse waterlichamen, namelijk de zoetwaterrivieren met een stroomgebied groter dan 50 km^2 en de wateren die de overgang naar zee vormen (in totaal 183 waterlichamen). Over de kwaliteit van de Vlaamse waterlichamen wordt gerapporteerd in uitvoering van de kaderrichtlijn Water. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de meetgegevens afkomstig van de meetplaatsen van het operationeel meetnet.

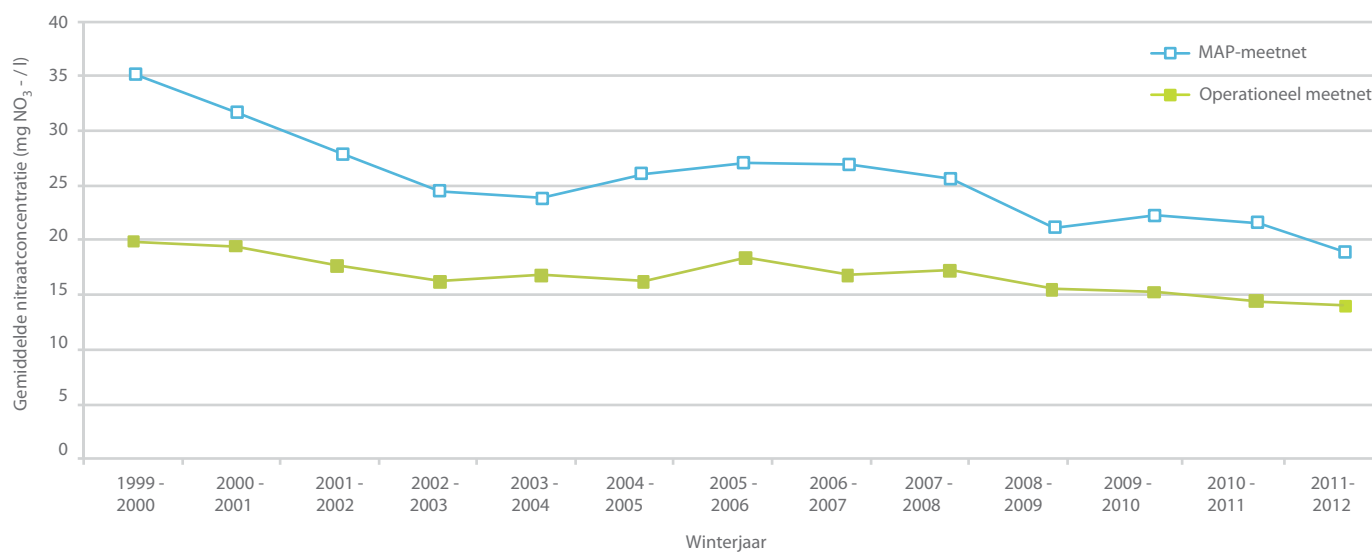
Milieueffecten

2

Tabel 30 Evolutie van het percentage meetpunten en het percentage metingen van het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen en het MAP-meetnet oppervlaktewater met een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l, per winterjaar (juli-juni) sinds 1999 (%)

Winterjaar	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen													
% metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	5,10%	3,20%	2,00%	1,20%	2,80%	2,90%	4,00%	3,00%	1,90%	0,70%	1,30%	0,40%	0,90%
% meetpunten > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	20%	12%	10%	8%	17%	17%	14%	11%	9%	5%	10%	3%	6%
MAP-meetnet													
% metingen > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	23%	22%	17%	16%	17%	20%	25%	23%	21%	14%	17%	15%	14%
% meetpunten > 50 mg NO ₃ ⁻ /l	59%	51%	41%	32%	43%	41%	41%	43%	37%	28%	33%	28%	28%

Figuur 46 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

Figuur 46 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen. Figuur 46 geeft de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie per winterjaar in beide meetnetten weer. De trendreeksen evolueren naar elkaar toe, wat betekent dat het verschil tussen het MAP-meetnet thans veel minder uitgesproken is dan twaalf jaar geleden. De concentratie in de grotere watersystemen is ook stabiel doorheen de jaren.

Vergelijking operationeel meetnet – MAP-meetnet voor ortho-fosfaat

Naast stikstof en zijn verbindingen is ook fosfor een bepalend nutriënt om een evenwichtige ontwikkeling van de watersystemen toe te laten. Figuur 7 geeft de evolutie weer van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in enerzijds de Vlaamse waterlichamen en anderzijds het MAP-meetnet. De ortho-fosfaatconcentratie in het operationeel meetnet vertoont een duidelijk dalende trend, terwijl deze in het MAP-meetnet geen duidelijke trend vertoont.

Figuur 47 Evolutie van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie in het MAP-meetnet en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen

2.1.1.6 Evaluatie van de druk van de landbouw op het oppervlaktewater in het licht van de doelstellingen van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014

Globaal genomen is er sprake van een forse verbetering van de toestand sinds de start van het MAP-meetnet oppervlaktewater in 1999. Na een trend van gevoelige verbetering tot 2002-2003 en een periode van stabilisatie gedurende 2003-2007, geven diverse indicatoren de laatste drie winterjaren aan dat de toestand op schaal Vlaanderen verbeterd is op het vlak van nitraatverontreiniging. De meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater en het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen zijn het laatste winterjaar iets beter dan in de voorbije winterjaren. Er kan gesteld worden dat het percentage MAP-meetpunten met een maximale concentratie boven de 50 mg nitraat per liter op 12 jaar tijd ongeveer gehalveerd is.

Een positief signaal is zichtbaar in de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentraties. Deze gunstige evolutie van de nitraatconcentraties is wellicht toe te schrijven aan de positieve effecten van het nieuwe mestbeleid op de waterkwaliteit sinds 2007.

Toch blijft er nog een weg te gaan. Het nieuwe Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor de periode 2011-2014 legt de lat immers hoog. Het percentage van de MAP-meetplaatsen die onder de 50 mg nitraat per liter blijven, dient immers toe te nemen tot 84 % in 2014. In winterjaar 2011-2012 werd nog in iets meer dan een kwart (28 %) van de MAP-meetpunten minstens één overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃/l vastgesteld. In het operationeel meetnet in de Vlaamse waterlichamen is dat in minder dan 6 % van de meetplaatsen het geval. In 5 bekkens of in 1 provincie werd de doelstelling van het Actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn voor 2014 in het winterjaar 2011-2012 gerealiseerd.

Uit de meetresultaten van winterjaar 2011-2012 blijkt dat het realiseren van de doelstelling voor 2014 nauwelijks dichterbij komt, wat de (blijvende) noodzaak voor onderzoek van de oorzaken van het gebrek aan gevoelige verbetering duidelijk maakt en wat ook aangeeft dat de reductiemaatregelen onverminderd verdergezet dienen te worden. Om de doelstelling te halen is het nodig dat er opnieuw een duidelijke neerwaartse trend gerealiseerd wordt.

De omvang van de nitraataanrijking van het Vlaams oppervlaktewater veroorzaakt door de landbouwsector, blijft dus significant. De situatie verschilt sterk van streek tot streek. Het verband met de intensieve veehouderij (bijvoorbeeld in West-Vlaanderen, Kempen) en de tuinbouw (bijvoorbeeld in de omgeving van Sint-Katelijne-Waver, Maasbekken, West-Vlaanderen) blijft duidelijk naar voren komen.

2.1.2 Kwaliteit van grondwater

2.1.2.1 Doelstellingen voor grondwaterkwaliteit in MAP4

Het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn 2011-2014 (MAP4) schuift als doelstelling voor grondwater naar voor dat tegen 2014 de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet met minimum 4 mg NO₃/l moet worden verlaagd ten opzichte van 2010 tot maximum 36 mg NO₃/l.

Voor 2018 is de ambitie om de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet verder te doen dalen met minimum 4 mg NO₃/l tot maximum 32 mg NO₃/l.

Voor grondwater is bovendien een bijkomende lokale aanpak voorzien in MAP4. Er zijn bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃/l gedaald zijn, tegen eind 2018 met gemiddeld minimum 10 mg NO₃/l.

In dit deel van het Voortgangsrapport wordt aangegeven hoe ver Vlaanderen gevorderd is met het realiseren van de doelstellingen van MAP4.

2.1.2.2 Het freatische grondwatermeetnet

In 2003 werd een nieuw grondwatermeetnet geïmplementeerd om aan de doelstellingen van de Europese richtlijnen te voldoen en een beter beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit in Vlaanderen. Vooral de specifieke vereisten van de Nitraatrichtlijn maken het onderzoeken van de diffuse verspreiding van nutriënten in grondwater in landbouwgebied noodzakelijk.

Milieueffecten

2

Het freatische grondwatermeetnet is voornamelijk gelokaliseerd in landbouwgebied en bestaat uit ongeveer 2.100 multilevel putten, met meestal 3 filters per put. De meest ondiepe filter bevindt zich vlak onder de grondwaterafval van de bovenste geoxideerde watervoerende laag, zodat de meest recente veranderingen van de grondwaterkwaliteit kunnen worden opgevolgd. De tweede filter situeert zich aan de basis van de oxidatiezone om de algemene evolutie van de grondwaterkwaliteit en meer specifiek de diepteverspreiding van nitraat in beeld te brengen. In de oxidatiezone van de freatische watervoerende lagen is nog altijd opgelost zuurstof aanwezig, welke de reductie van nitraat belet, zodat tot aan de basis van deze oxidatiezone hogere nitraatconcentraties kunnen worden gemeten. De derde filter is meestal geplaatst in de bovenste meters van de reductiezone, waar opgelost zuurstof niet meer voorkomt en nitraat praktisch volledig verwijderd is door reductieprocessen. De achtergrondconcentraties of de gewijzigde grondwaterkwaliteit ten gevolge van verlopende redoxprocessen kunnen hier worden gemeten. Niettemin kan in sommige gevallen de derde filter eveneens in de oxidatiezone geïnstalleerd zijn, bijvoorbeeld omwille van onderliggende kleilagen. Daardoor kunnen in sommige van deze filters eveneens hogere nitraatconcentraties worden gemeten.

Afwijkend van de standaardafwerking met 3 filters zijn op plaatsen met zeer dunne of zeer dikke oxidatiezones ook putten met 1, 2 of 4 filters geïnstalleerd. De installatiediepte van de putten is dus afhankelijk van de diepte van de oxidatiezone binnen de watervoerende laag. De putdiepte kan variëren van circa 2 m tot bijna 100 m onder het maaiveld. De lengte van de filterelementen - de zone waar het grondwater de buizen binnendringt - bedraagt 0,5 m tot 1 m.

De spreiding en densiteit van de putten is gekoppeld aan de diepteafhankelijke nitraatgevoeligheid van de ondiepe watervoerende systemen. Hiervoor werd Vlaanderen in 33 hydrogeologisch homogene zones (HHZ's) ingedeeld. Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak

van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht. Een overzicht van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's wordt weergegeven in Figuur 48.

2.1.2.3 Communicatie over en rapportering van de resultaten van het freatische grondwatermeetnet

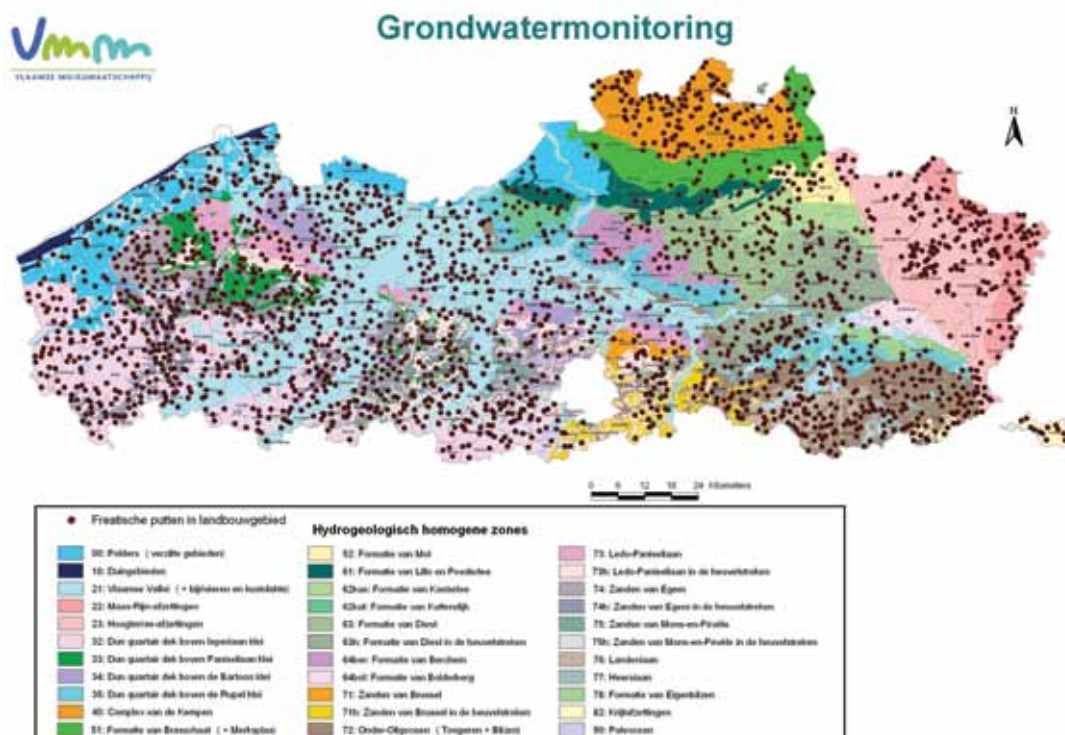
De grondwatermeetresultaten worden na afloop van elke analysecampagne (halfjaarlijks) in digitale vorm door de VMM aan de landbouworganisaties overgemaakt. Dit gebeurt in het kader van open communicatie om de nodige transparantie over de lopende meetprogramma's en de uitkomsten hiervan te creëren. Bovendien stelt het de landbouworganisaties in staat eigen data-analyses uit te voeren met betrekking tot mesttoepassingen en kwaliteitsevolutie van het grondwater.

Het grote publiek kan kennismaken van de meetresultaten van het freatische grondwatermeetnet via de website van de Databank Ondergrond Vlaanderen (<https://dov.vlaanderen.be>).

Net zoals voor het MAP-meetnet oppervlaktewater, vormen ook de resultaten van het freatische grondwatermeetnet de basis voor diverse Vlaamse rapporten, onder andere het Milieurapport Vlaanderen (www.milieurapport.be) en het Voortgangsrapport van de Mestbank. Ook voor Europese rapporteringen in het kader van de Nitraatrichtlijn, het derogatierapport en voor de onderbouwing van het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, worden de resultaten van het freatische grondwatermeetnet gebruikt.

De resultaten staan eveneens in functie van de stroomgebiedbeheersplannen in het kader van het Decreet Integraal Waterbeheer, de Vlaamse toepassing van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Figuur 48 Overzicht van de meetpunten van het freatische grondwatermeetnet en van de HHZ's in Vlaanderen

2.1.2.4 Evaluatie van nitraat in het freatische grondwatermeetnet

Evolutie van de overschrijdingen van 50 mg NO₃⁻/l

Sinds 2004 zijn voor alle HHZ's op halfjaarlijkse basis metingen van de grondwaterkwaliteit uitgevoerd. Tabel 31 geeft het aantal putten weer waar een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l per analysecampagne werd gemeten. Vanaf dat bij één van de aanwezige filters per put een overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l wordt vastgesteld, wordt de betreffende meetlocatie als risicopunt geëvalueerd.

Na een aanvankelijke duidelijke toename van het aantal putten met een overschrijding van de nitraatnorm tot bijna 40 % van de putten in het voorjaar van 2005, werd een lichte daling van het overschrijdingspercentage vastgesteld totdat plusminus een status quo werd bereikt, met lichte seizoensschommelingen rond de 38 %. De laatste drie jaar is een daling van het overschrijdingspercentage zichtbaar, hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de bijsturing van de maatregelen van het Mestdecreet. In het najaar van 2010 en het najaar van 2011 worden zelfs de laagste overschrijdingspercentages sinds het begin van de meetcampagnes opgetekend (35,4 en 35,5 %).

Hogere overschrijdingspercentages worden dus telkens in het voorjaar gedetecteerd. Reden voor deze verandering is te zoeken in de snelle interactie in vlakke gebieden met korte stromingscycli. Infiltrerend nitraathoudend water wordt tijdens de natte winterperiode vlg in de richting van de grondwaterafvoer getransporteerd wanneer goed doorlatende bodem- en sedimentlagen en dunne onverzadigde zones (0-2 m) aanwezig zijn. Tijdens het najaar komt het opnieuw tot een afname van de concentraties door snellere afvoer van nitraatgecontamineerd water via de grondwaterstroming, verdunningseffecten of plaatselijke nitraatreductie in de ondiepe aquiferzone.

Tabel 31 Aantal en het percentage meetpunten van het freatische grondwatermeetnet dat de nitraatnorm van 50 mg NO₃⁻/l overschrijdt per meetcampagne

Campagne	Aantal putten bemonsterd	Putten met overschrijding van 50 mg NO ₃ ⁻ /l	
		Aantal putten	% van totaal aantal putten
2004 – voorjaar	1.925	688	35,7
2004 – najaar	1.728	616	35,6
2005 – voorjaar	2.026	801	39,5
2005 – najaar	2.004	756	37,7
2006 – voorjaar	2.045	775	37,9
2006 – najaar	2.035	762	37,4
2007 – voorjaar	2.047	790	38,6
2007 – najaar	2.031	776	38,2
2008 – voorjaar	2.033	794	39,1
2008 – najaar	2.031	762	37,5
2009 – voorjaar	2.041	769	37,7
2009 – najaar	1.973	712	36,1
2010 – voorjaar	2.015	765	38,0
2010 – najaar	1.992	705	35,4
2011 – voorjaar	1.988	737	37,1
2011 – najaar	1.998	709	35,5

Ondanks de vastgestelde verbetering moet men concluderen dat het gros van de locaties echter trage veranderingen ondergaat door de sterke buffering van het nitraattransport (onder andere beperkte doorlatendheid en transportsnelheden, laterale aanvoer van grote oppervlakken, dikke onverzadigde zones) en/of de uiterst beperkte reductiecapaciteit in

het ondiepe gedeelte van de grondwatersystemen (oxidatiezone). Het overschrijdingspercentage blijft dan ook, globaal gezien, redelijk hoog als men aan de doelstelling van de Nitraatrichtlijn toetst.

Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter

Een trendbepaling op basis van de gemiddelde nitraatconcentraties op niveau van de bovenste filter is de meest aangewezen analyse. De recente input van nitraat naar het grondwater heeft hoofdzakelijk impact op de zone van de bovenste filter. De precieze ouderdom van de nitraatuitspoeling kan nochtans variabel zijn. In de vlakke gebieden van noordelijk Vlaanderen is een zeer snelle aanvoer mogelijk, variërend van meerdere weken tot een aantal maanden. Voor de zuidelijke heuvelstreken kan de ouderdom, bij aanwezigheid van dikke onverzadigde zones, op 1 tot 5 jaar en plaatselijk meer dan tien jaar worden geschat. De aanvoersnelheden zijn uiteraard seizoensgebonden met maximale transportsnelheden tijdens de winterperiode. Verder dient met een zekere tijd-lag rekening te worden gehouden. Bij dikkere onverzadigde zones kan de aanvulling op een duidelijk later tijdstip gebeuren dan volgens de seizoensschommelingen te verwachten is. Dit buffert voor een stuk de te verwachten effecten van de seizoensgebonden aanvoer van nitraten via uitspoeling.

Figuur 49 toont de evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater voor de 3 belangrijkste filterniveaus. Er is een verticaal verspreidingspatroon van nitraat zichtbaar met een duidelijke afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties met de diepte. Dat ook op het niveau van de derde filter nog altijd nitraat wordt gemeten, heeft te maken met lokale afwijkingen van de installatieprocedure waarbij een aantal filters nog altijd in de nitraatgevoelige oxidatiezone geïnstalleerd zijn (derde filter normaal gezien in de reductiezone van de aquifer).

Sinds 2005 wordt een lichte daling van de gewogen gemiddelde nitraatgehalten op filterniveau 1 vastgesteld, met een tussentijdse stijging gedurende het voorjaar van 2007 en het najaar van 2009 (Figuur 49). De dalende trend zet zich door tot en met het najaar van 2010. De gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in het najaar van 2010 is met ongeveer 38 mg NO₃⁻/l de laagste die sinds het begin van de meetcampagnes van het freatische grondwatermeetnet werd bepaald. In 2011 wordt het verhoudingsgewijs lage niveau min of meer bevestigd, maar het komt niet tot een verdere daling van de nitraatconcentraties. Of het hier slechts over een tussentijdse platformsituatie gaat, moet uit de volgende meetcampagnes blijken.

De duidelijke afwijking in het najaar van 2009 is in de eerste plaats aan een datasetbeperking te wijten als gevolg van de uitzonderlijk droge en warme klimatologische omstandigheden tijdens de zomer van 2009 (Zie ook Voortgangsrapport 2010).

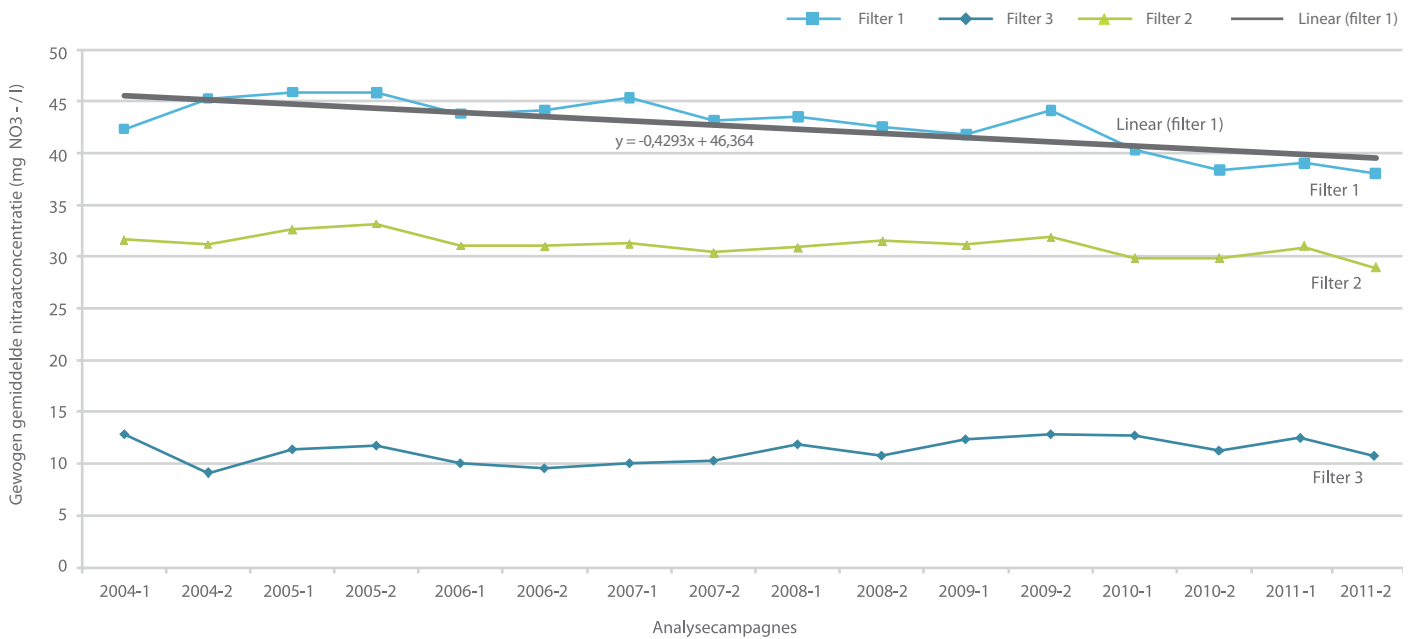
De vastgestelde dalende trend voor filterniveau 1 laat zich niet doortrekken naar de andere twee filterniveaus, gezien de grotere reis- en verblijftijden van het grondwater in diepere aquiferzones. De concentratieniveaus blijven globaal gezien redelijk stabiel.

Langzamerhand worden dus de positieve effecten van de recent genomen maatregelen in het kader van het Mestdecreet in het globaal 'traag reagerende' grondwatersysteem zichtbaar. Niettemin dienen de geobserveerde trends met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Milieueffecten

2

Figuur 49 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet, waarbij 1 staat voor de voorjaarscampagne en 2 voor de najaarscampagne

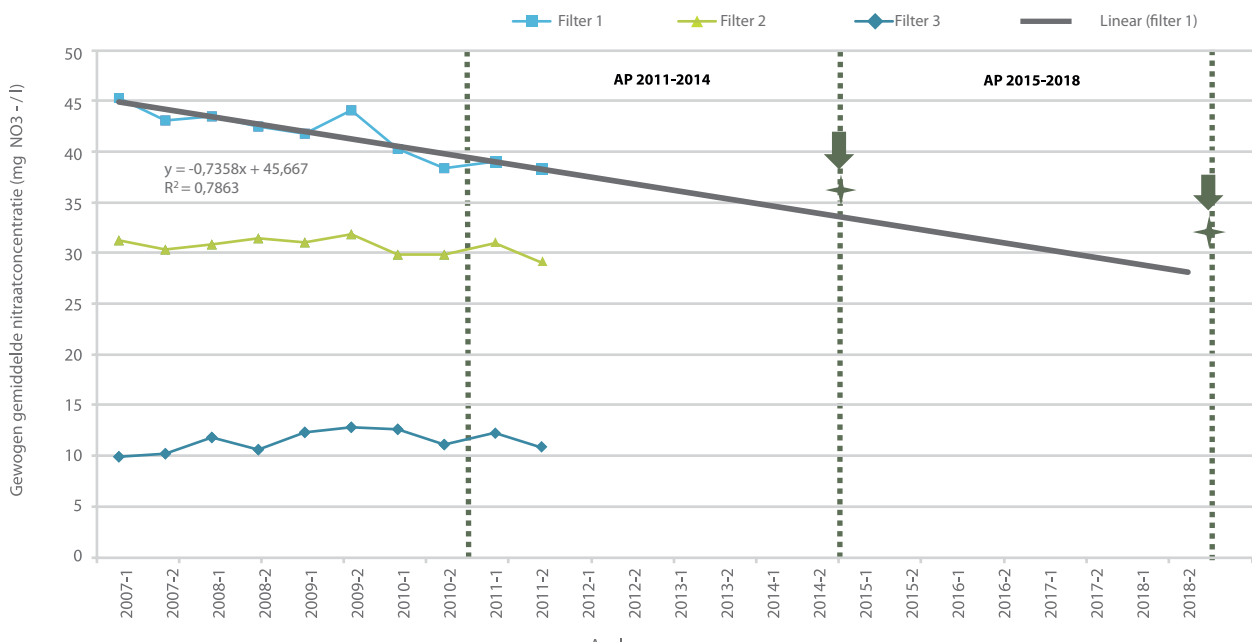
Er is slechts een beperkte verbetering van ca. 0,85 mg NO₃⁻/l per jaar op filterniveau 1 vast te stellen, zijnde het filterniveau representatief voor het meest ondiepe gedeelte van de watervoerende lagen met de meest recente grondwateraanvulling. De verbeteringsfactor is wel toegenomen in vergelijking met voorgaande evaluaties. Niettemin moeten mogelijke andere interfererende factoren worden uitgesloten (bijvoorbeeld de reeds vermelde klimatologische effecten).

Een nog positiever beeld wordt verkregen als men alleen met de evolutie sinds 2007 rekening houdt (zie Figuur 50). De algemene daling op filterniveau 1 bedraagt dan ca. 1,5 mg NO₃⁻/l per jaar. Indien de huidige trend uit Figuur 50 kan worden aangehouden of zelfs verbeterd, is de haalbaarheid van de

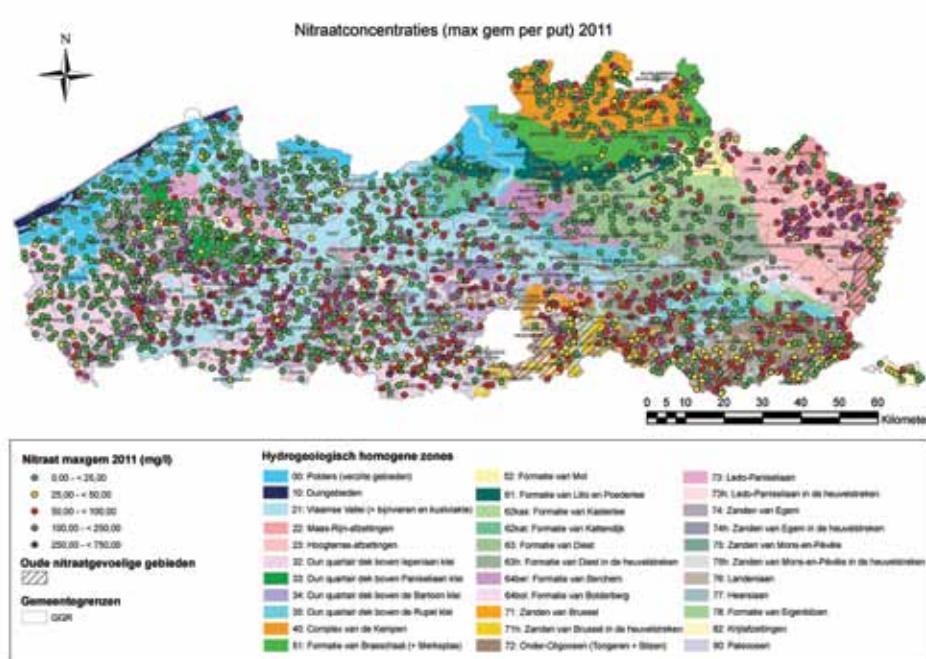
doelstellingen van MAP4 voor een afname van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie van de bovenste filter tot maximaal 36 mg NO₃⁻/l in 2014 en 32 mg NO₃⁻/l in 2018, realistisch. Eind 2018 kan dus op zijn minst de huidige gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 2 worden bereikt, zijnde 29 mg NO₃⁻/l. Dit is 3 mg NO₃⁻/l lager dan de aangegeven doelstelling.

Ondanks de positieve evolutie bevindt zich de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie nog altijd op een redelijk hoog niveau voor wat betreft de doelstellingen van MAP4. Een verdere opvolging van de trendevolutie op basis van nieuwe meetcampagnes is noodzakelijk.

Figuur 50 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentraties ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet vanaf 2007 met trendinterpolatie naar de volgende actieplanperiodes.

Figuur 51 Maximale gemiddelde nitraatconcentratie per put van het freatische grondwatermeetnet in 2011

Regionale verschillen in toestand en evolutie van de nitraatconcentratie in grondwater

Ook in 2011 wordt het eerder vastgestelde verdelingspatroon van de nitraatconcentraties in het freatische grondwater in Vlaanderen bevestigd (Figuur 51).

De situatie, op basis van het verdelingspatroon van de nitraatmaxima¹² per put, blijft verder stabiel voor gebieden met weinig nitraatverontreiniging zoals de Polders en het zuidelijke Netebekken. Ook voor de eerder als problematisch gerapporteerde zones met veel overschrijdingen (Hoogterrasafzettingen, zuidelijke heuvelstreken) zijn verbeteringen op te merken. Desondanks blijft het overschrijdingspercentage op zoneniveau hoog (tot bijna 68 % voor HHZ 23 op het niveau van de bovenste filter).

Figuur 52 geeft in analogie met Figuur 50 de evolutie weer van de nitraatconcentraties op het eerste filterniveau per HHZ voor de periode 2008-2011. Bij deze trendbepaling is alleen met meetpunten rekening gehouden die regelmatig werden bemonsterd (minimum 5 van 8 mogelijke staalnames). Voor het merendeel van de HHZ's komt het tijdens de evaluatieperiode op zijn minst tot een lichte daling van de gemiddelde nitraatconcentraties in het grondwater.

Positief in deze context is de vastgestelde duidelijke verbetering voor een aantal grote zones, zoals voor de Hoogterrasafzettingen (HHZ 23), voor het dun Quartair dek op de Ieperse Klei (HHZ 32) in West-Vlaanderen en voor de zone van het Complex van de Kempen (HHZ 40). In mindere mate bestaat er ook vooruitgang voor de grote zones van de Vlaamse Vallei (HHZ 21) en de Zanden van Brasschaat (HHZ 51). Voor het merendeel gaat het om zones met in het verleden zeer intensieve bemestingsactiviteiten. Kenmerkend voor de hier aanwezige watervoerende lagen zijn de eerder korte stromingscycli met bijgevolg kortere reistijden van het grondwater, zodat recent genomen beschermingsmaatregelen in het kader van het mestbeleid hier blijkbaar reeds een meetbaar effect hebben.

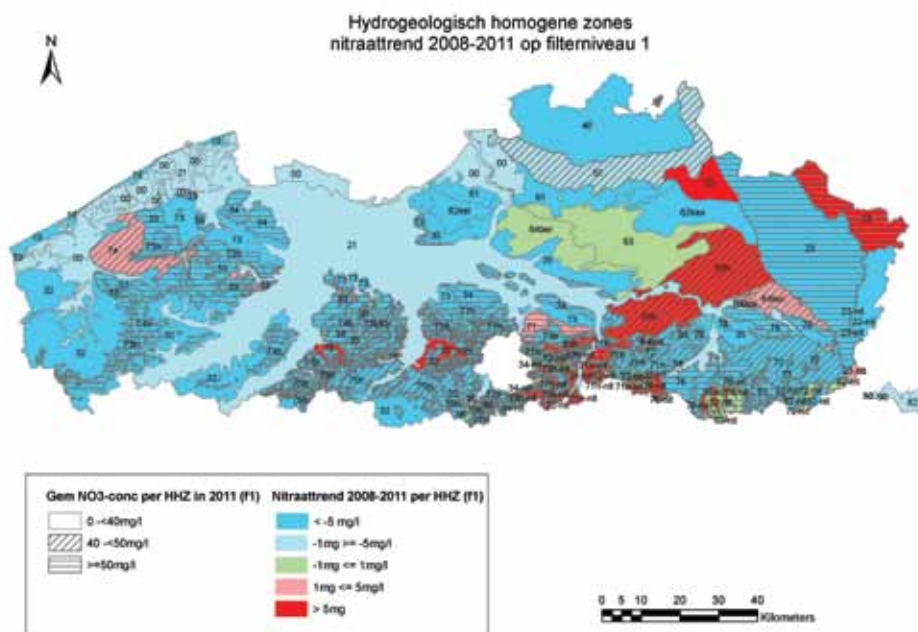
Ook laat zich voor een beperkt aantal zones (HHZ 22, HHZ 52, HHZ 63h, HHZ 71-nit, HHZ 75 en HHZ 76-nit) nog altijd een verslechtering van de situatie vaststellen. In mindere mate is dit ook het geval voor de HHZ's 23-nit, 64bol, 71 en 74). De redenen hiervoor kunnen uiteenlopend zijn en moeten in het kader van verdere meetcampagnes in detail worden onderzocht. Een plaatselijk niet aangepaste bemesting kan niet worden uitgesloten. Mogelijk dienen bijkomende acties te worden ondernomen, zoals reeds gebeurd voor de HHZ's 71-nit en 76-nit door het inrichten van focusgebieden met scherpere nitraatresiduwaarden.

» Meer informatie over de afbakening van de focusgebieden is te vinden in 2.1.3

Detailanalyse heeft bovendien duidelijk gemaakt dat zowel verbeteringen als verslechteringen zich niet evenredig over de HHZ's verspreiden, zodat met lokale variaties rekening moet worden gehouden. Dit is te wijten aan verschillende factoren, zoals de natuurlijke randvoorwaarden (bijvoorbeeld bodemtype, hydrodynamiek, hydrogeochemie) maar ook en vooral de beschikbaarheid van nitraatbronnen (input).

¹² Eerst werd voor elk filterniveau de gemiddelde nitraatconcentratie van de twee meetcampagnes van 2011 berekend. In het kader van een risicobenadering werd daarna voor elke put het maximum van de gemiddelde nitraatconcentraties van de verschillende filterniveaus bepaald.

Figuur 52 Evolutie van de nitraatconcentratie op filterniveau 1 van het freatische grondwatermeetnet per HHZ in de periode 2008-2011

Naast de trendevolucie van de voorbije vier jaar is in Figuur 52 ook het gemiddelde nitraatconcentratieniveau van de verschillende HHZ's op basis van drie klassen weergegeven:

- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2011 hoger dan de nitraatkwaleitsnorm van 50 mg NO₃/l was (horizontaal gearceerd),
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2011 zich tussen 40 mg NO₃/l en 50 mg NO₃/l bevond, dus hoger dan het gewogen gemiddelde voor heel Vlaanderen (schuin gearceerd) en
- zones waarvan de gemiddelde nitraatconcentratie van filterniveau 1 in 2011 lager dan 40 mg NO₃/l was (geen arcering).

In MAP4 zijn bijkomende doelstellingen voor grondwater vooropgesteld in zones waar in 2010 op filterniveau 1 gemiddeld meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten. Voor deze zones moet de concentratie tegen eind 2014 met gemiddeld minimum 5 mg NO₃/l gedaald zijn, tegen eind 2018 met gemiddeld minimum 10 mg NO₃/l. Specifieke aandacht moet dus naar de HHZ's in Figuur 52 gaan, die horizontaal gearceerd zijn. Ook voor de zones die zich reeds op een concentratieniveau tussen 40 mg NO₃/l en 50 mg NO₃/l bevinden, mag in de toekomst geen verdere verslechtering worden vastgesteld om aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en deze van de Kaderrichtlijn Water te kunnen voldoen.

Ondanks de gunstige evolutie voor grote delen van de watervoerende lagen van Vlaanderen, is vast te stellen dat de toestand niet overal even positief is en nog een weg af te leggen valt vooraleer de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn (< 50 mg NO₃/l) worden gehaald.

Daarom is de Vlaamse Regering ook voor het luik grondwater in het kader van het nieuwe gewijzigde Mestdecreet engagementen aangegaan om bijkomende maatregelen te nemen, indien blijkt dat de waterkwaliteit niet voldoende verbetert. Als de huidige nitraatevolucie op filterniveau 1 blijft doorgaan, zullen een aantal zones de grondwaterdoelstellingen in 2014 niet bereiken. Voor een betere bescherming van bedreigde watervoerende lagen zijn focuszones grondwater ingericht, waarbinnen vanaf 2012 strengere nitraatresidudrempelwaarden van toepassing zijn (zie 2.1.3).

2.1.2.5 Evaluatie van fosfaat in het freatische grondwatermeetnet

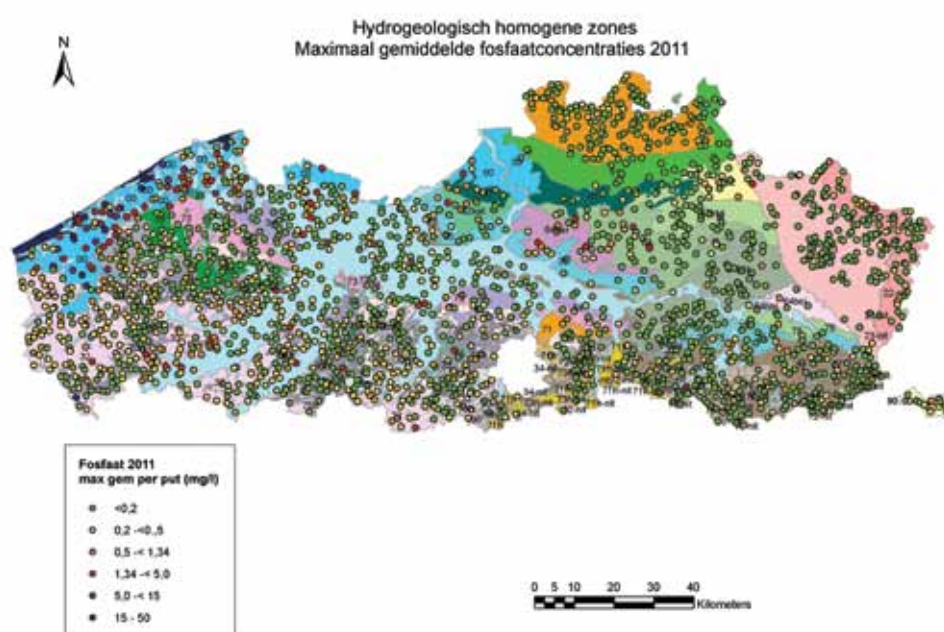
Het hoofdprobleem van fosfaat in het grondwater focust zich vooral op de mogelijke impact van deze parameter op de grondwaterafhankelijke terrestrische en aquatische ecosystemen. Er bestaat immers een kans op eutrofiëring. Om dergelijke effecten te voorkomen heeft men onder andere in toepassing van de Europese Grondwaterrichtlijn de fosfaatsnormen voor de grondwaterkwaliteit aangepast (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010). De nieuwe maximaal toelaatbare concentratie bedraagt 1,34 mg o-PO₄/l in plaats van 6,7 mg o-PO₄/l.

Figuur 53 geeft een overzicht van de maximale gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie¹³ per put in 2011. Hoge fosfaatgehalten in het grondwater zijn in hoofdzaak te wijten aan natuurlijke processen. Zo worden maximale natuurlijke concentraties tot boven de maximaal toelaatbare fosfaatconcentratie gemeten in het verzilte grondwater van de watervoerende lagen van de kuststreek (Polders - HHZ 00). Ook aanpalende stukken van de noordwestelijke Vlaamse Vallei (HHZ 21) tonen licht verhoogde fosfaatconcentraties. De hier aanwezige lagen zijn rijk aan organisch materiaal. Buiten de kustgebieden worden hogere fosfaatconcentraties vooral in de zone van het Diestiaan (HHZ 63 met inbegrip van delen van HHZ 63h) vastgesteld (Figuur 53). Ook hier is de oorzaak eerder aan natuurlijke processen te wijten door de aanwezigheid van fosfaathoudende mineralen in de sedimenten. Deze nodules bestaan vooral uit het fosfaathoudende mineraal vivianiet, dat onder sterker gereduceerde condities gedeeltelijk in oplossing gaat. Bijgevolg kan het vrijgekomen fosfaat in ondiep sterker gereduceerd grondwater gemakkelijker transportprocessen ondergaan.

Op zich tonen de grondwaterlichamen, die aan de hierboven genoemde zones gekoppeld zijn - op een uitzondering na - een goede kwalitatieve toestand, ondanks vastgestelde normoverschrijdingen, omdat deze voor het merendeel overeenkomen met de bepaalde achtergrondniveaus en vastgelegde drempelwaarden (Besluit Vlaamse Regering van 21 mei 2010).

¹³ Eerst werd voor elk filterniveau de gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie van de twee meetcampagnes van 2011 berekend. In het kader van een risicobenadering werd daarna voor elke put het maximum van de gemiddelde ortho-fosfaatconcentraties van de verschillende filterniveaus bepaald.

Figuur 53 Maximale gemiddelde ortho-fosfaatconcentratie per put voor het kalenderjaar 2011

Niettemin leidt elke mogelijke bijkomende belasting via externe fosfaatinput tot een overschrijding van deze achtergrondniveaus en drempelwaarden en dus tot een kwalitatief slechte toestand.

De fosfaatgehalten in grondwater in kwelzones (en daarmee de baseflow naar oppervlaktewater) zijn slechts beperkt gekend, omdat het merendeel van de putlocaties in infiltratiegebieden en transitiezones gelegen is. Bovendien is de impact van fosfaat op de oppervlaktewaterkwaliteit gekoppeld aan het fosfaatretentievermogen van de watervoerende lagen. Dit kan nogal variabel zijn.

Verder is de bijdrage van externe fosfaatbronnen op de gemeten grondwaterkwaliteit tot op heden minder goed gekend. Voor een betere beoordeling zijn zowel langetermijnreeksen nodig als ook een betere kennis van het P-gebruik en het fosfaatretentievermogen van alle type bodems en watervoerende lagen.

2.1.3 Focusgebieden voor een gebiedsgerichte aanpak van waterkwaliteitsproblemen

Vanaf 2011 zijn er **focusgebieden voor oppervlakte- en grondwater** afgebakend (Figuur 54). Dit zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is. De volgende criteria werden gebruikt om de focusgebieden af te bakenen:

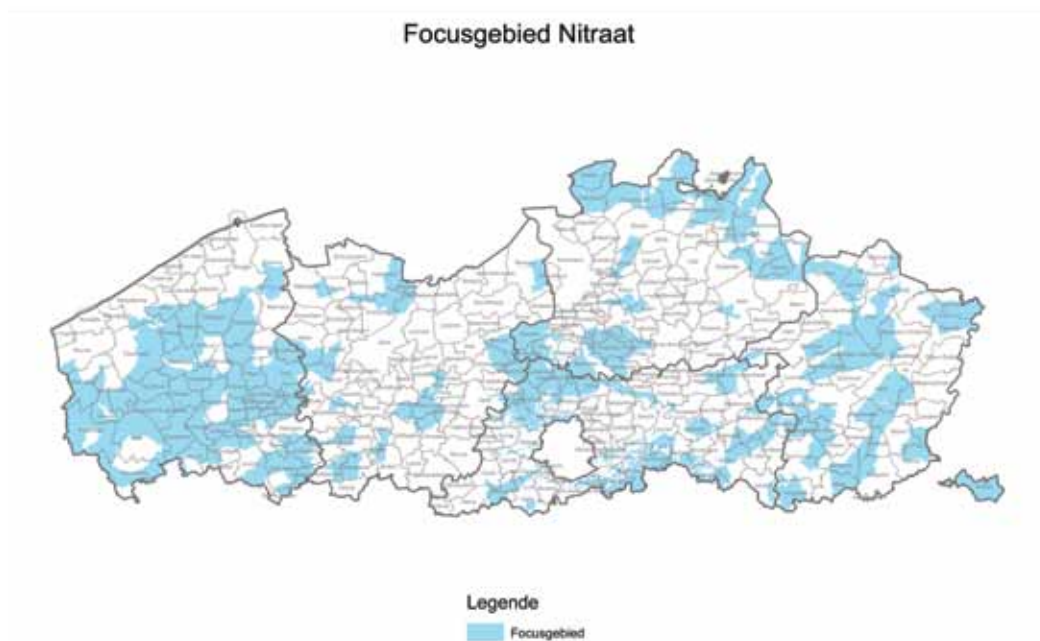
Criteria voor oppervlaktewater in 2011

- De meetresultaten van de MAP-meetpunten van winterjaar 2010-2011 werden gebruikt als basis voor de afbakening van focusgebieden oppervlaktewater. Voor elke VHA-subzone werd nagegaan of de nitraatconcentratie gemeten in de MAP-meetpunten gelegen in die VHA-subzone, hoger was dan 50 mg NO₃/l.
- Vanaf dat voor één MAP meetpunt van de VHA-subzone een overschrijding van 50 mg NO₃/l werd vastgesteld, werd de betreffende VHA-subzone afgebakend als focusgebied oppervlaktewater.

Criteria voor grondwater in 2011

- De evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter tijdens 2007-2010 werd gebruikt als basis voor de afbakening. Referentieniveau voor de beoordeling zijn de gemiddelde nitraatgehalten in 2010 per filter en per HHZ.
- HHZ's werden als probleemgebieden aangeduid wanneer de volgende criteria van toepassing waren:
 - HHZ's waarvan in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1 van meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten en de trend op basis van de meetgegevens van 2007 tot 2010 aangeeft dat een verdere stijging van de gemiddelde nitraatconcentratie te verwachten is.
 - HHZ's waarvan in 2010 een gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1 van meer dan 50 mg NO₃/l werd gemeten en de trend (2007-2010) aangeeft dat een verlaging van minimum 5 mg NO₃/l tegen 2014 (doelstelling MAP4) niet wordt bereikt.
 - HHZ's waar volgens de trend (2007-2010) in 2014 de 50 mg NO₃/l wordt overschreden.
 - HHZ's waar volgens de trend (2007-2010) in 2014 de 40 mg NO₃/l wordt overschreden of een verdere stijging boven dit concentratieniveau bestaat.
- In het vervolg werd onderzocht of de HHZ's die niet aan de hier gestelde voorwaarden voldoen, bepaalde kenmerken tonen, met andere woorden of het vastgestelde nitraatprobleem relevant is voor de hele zone of alleen stukken ervan en hoe groot deze stukken zijn (al dan niet kleiner dan 100 ha). Afhankelijk van de bevindingen zijn de HHZ's volledig als focusgebied grondwater afgebakend, of alleen HHsubzones van voldoende grote (> 100 ha) om hier efficiënt maatregelen te kunnen toepassen. De indeling in subzones gebeurt door een overlay te maken van de HHZ's met de VHAsubzones. Losstaand van het voorgestelde evaluatieprincipe werden bijkomend - voor een betere bescherming van het grondwater - twee grote gebieden (clusters) van HHsubzones voor afbakening gekozen, die gekend staan voor veel overschrijdingen van de nitraatnorm (deelstukken van HHZ 21 in Klein-Brabant en deelstukken van HHZ 23 in de Limburgse Kempen.

Figuur 54 Focusgebieden 2011 voor oppervlakte- en grondwater

In 2011 is in totaal 261.500 ha of 40 % van het Vlaamse landbouwareaal als focusgebied afgebakend. In de focusgebieden gelden strengere nitraatresidudrempelwaarden voor grasland dan in de niet-focusgebieden.

2.2 Nitraatresidu in landbouwgronden

2.2.1 Waarom wordt het nitraatresidu opgevolgd?

Elk najaar worden heel wat bodemstalen genomen op een selectie van landbouwpercelen in Vlaanderen voor de bepaling van het nitraatresidu. De Vlaamse Landmaatschappij volgt de evolutie van het nitraatresidu op omdat er een duidelijk verband is met het risico op uitspoeling van nitraten naar oppervlakte- en grondwater gedurende de winter. Bovendien is het nitraatresidu een goede maatstaf voor de bemestingsstrategie en het management van de bemonsterde percelen.

In opdracht van de Mestbank worden jaarlijks nitraatresidumetingen uitgevoerd op een selectie van landbouwpercelen, de zogenaamde controlepercelen. Het grootste deel van de controlepercelen zijn gelegen in de zogenaamde risicogebieden. Dit zijn gebieden waar de vooropgestelde waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet gehaald worden. Daarnaast wordt het nitraatresidu ook jaarlijks bepaald op een 2.000-tal "at random" geselecteerde percelen verspreid over gans Vlaanderen voor een onafhankelijke evaluatie van de evolutie van het nitraatresidu. Naast de controlepercelen worden er ook een aantal landbouwpercelen aangeduid waarop de landbouwer op eigen kosten het nitraatresidu moest laten bepalen. Dit kan zijn omdat de landbouwer derogatie heeft toegepast in dat jaar (derogatiestalen) of omwille van een overschrijding van de nitraatresidudrempelwaarde in het voorgaande jaar (opvolgstalen).

Ook voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting wordt het nitraatresidu van landbouwgronden opgevolgd. Landbouwers die dergelijke beheerovereenkomst sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, brengen op bepaalde percelen minder mest op dan toegelaten volgens de mestwetgeving. In ruil voor hun inspanningen krijgen de landbouwers een vergoeding als het nitraatresidu van deze percelen kleiner is dan een bepaalde grenswaarde.

In dit hoofdstuk vindt u de resultaten terug van de nitraatresidumetingen uitgevoerd in opdracht van de Mestbank en voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting in 2011, samen met een evolutie van het nitraatresidu in Vlaanderen.

» Meer informatie over de gevolgen van de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank en voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting is te vinden 3.6.

2.2.2 Nitraatresidumetingen Mestbank

1.4.2.1 **Opbouw staalnamecampagne**

In 2011 werden in totaal 13.445 percelen bemonsterd voor een nitraatresidubepaling in opdracht van de Mestbank. De evolutie van het aantal bodemstalen en bemonsterde percelen in opdracht van de Mestbank sinds 2004 is weergegeven in Tabel 32.

Milieueffecten

2

Tabel 32 Evolutie van het aantal bodemstalen en bemonsterde percelen bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bodemstalen	6.121	4.759	10.979	10.965	11.838	8.178	10.262	15.036
Percelen	4.852	3.625	8.891	8.723	9.764	4.748	7.336	13.445

Van de 13.445 percelen die in 2011 bemonsterd werden in opdracht van de Mestbank, waren er 8.992 controlepercelen (67 %), 2.191 derogatiepercelen (16 %) en 2.262 opvolgpercelen (17 %).

Controlepercelen

In 2011 werden 8.992 controlepercelen (overeenkomend met 9.454 staalnames) bemonsterd, waarvan het grootste deel geselecteerd is omwille van hun ligging in de risicogebieden (7.014 percelen of 78 %). Daarnaast werd het nitraatresidu ook bepaald op een 1.856 at random geselecteerde percelen (21 %) verspreid over gans Vlaanderen voor een onafhankelijke evaluatie van de evolutie van het nitraatresidu. Ten slotte werden ook 122 percelen geselecteerd bij risicobedrijven (1 %) (dit zijn bedrijven waar er op basis van terrein- of administratieve controles vermoedens zijn van problemen met betrekking tot het bemestingsmanagement).

Gras en maïs zijn de meest bemonsterde gewassen, samen goed voor elk zo'n 42 % van het aantal bemonsterde controlepercelen (Figuur 55).

Derogatiepercelen

Landbouwers die in 2011 derogatie toepasten moesten op één door de Mestbank aangeduid derogatieperceel een nitraatresidubepaling op eigen kosten laten uitvoeren. Bij derogatielandbouwers die als gevolg van een overschrijding van de eerste drempelwaarde in 2010 één opvolgstaal

moesten laten nemen, werd geen bijkomend derogatieperceel aangeduid. Bij derogatielandbouwers die op 2 percelen een opvolgstaal moesten laten nemen (t.g.v. een overschrijding van de tweede drempelwaarde) werd een derogatieperceel als tweede opvolgperceel aangeduid.

In totaal werden 2.377 derogatiepercelen (overeenkomend met 2.424 staalnames) aangeduid voor een nitraatresidubepaling. Bij de selectie van de percelen werd getracht zoveel mogelijk percelen kleiner dan 2 ha aan te duiden. Enkel wanneer de landbouwer geen derogatiepercelen < 2 ha in gebruik had, werd een groter perceel geselecteerd. Dit was bij 39 landbouwers het geval. Van 2.191 percelen werden resultaten ontvangen.

De derogatiepercelen zijn vrijwel uitsluitend gras- of maïspercelen. Van de 2.191 bemonsterde derogatiepercelen zijn er 61 % graspercelen en 38 % maïspercelen (Figuur 55).

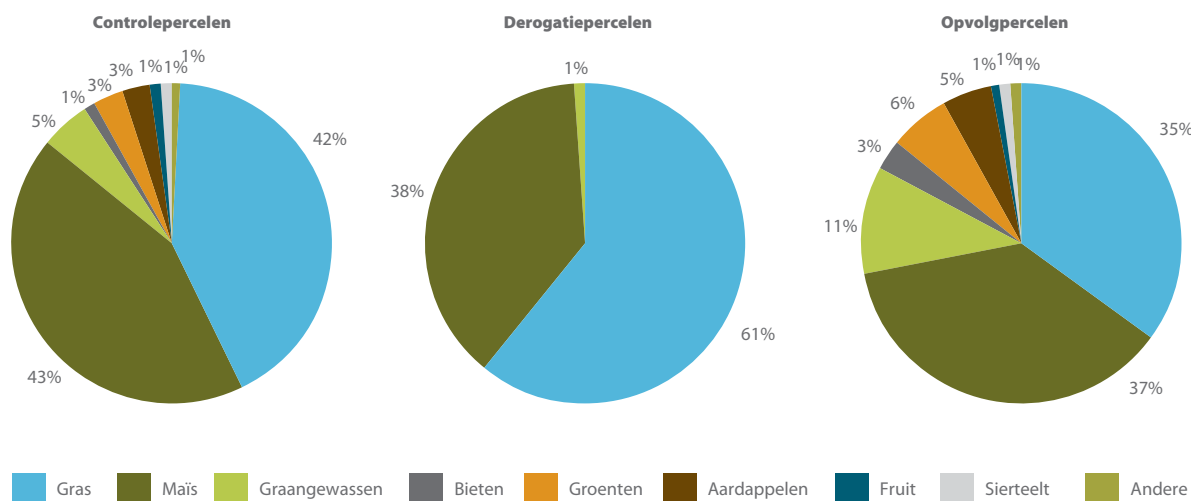
Opvolgpercelen

Landbouwers die in 2010 een te hoog nitraatresidu hadden, moesten in het kader van de begeleidende maatregelen op één (maatregelpakket 1) of twee percelen (maatregelpakket 2, 3 en 4) het nitraatresidu laten bepalen op eigen kosten in 2011. Wanneer de landbouwer het perceel waarop het te hoge nitraatresidu in 2010 gemeten was, in 2011 nog in gebruik had, dan werd dat perceel geselecteerd voor een nitraatresidubepaling in 2011 ('originele opvolgpercelen'). Daarnaast werden ook 'bijkomende opvolgpercelen' aangeduid bij landbouwers die twee percelen moesten laten bemonsteren of die het originele perceel niet meer in gebruik hadden in 2011.

In totaal werden 2.519 opvolgpercelen aangeduid voor een nitraatresidubepaling goed voor 3.158 bodemstalen. Van 2.262 opvolgpercelen werd een resultaat bekomen, waarvan 1.352 originele opvolgpercelen en 910 bijkomende opvolgpercelen.

Gras en maïs zijn de meest bemonsterde gewassen, samen goed voor elk zo'n 36 % van het aantal bemonsterde controlepercelen (Figuur 55).

Figuur 55 Aandeel van de gewasgroepen bij de controle-, derogatie- en opvolgpercelen in 2011

2.2.2.2 Resultaten nitraatresidumetingen 2011

In 2011 is het gemiddelde nitraatresidu van alle percelen bemonsterd in opdracht van de Mestbank 82 kg NO₃-N/ha. De gemiddelde nitraatresidu's van de verschillende gewassen bij de controle-, opvolg- en derogatiepercelen zijn weergegeven in Tabel 33.

Zoals bij vorige staalnamecampagnes worden opnieuw een aantal verschillen vastgesteld tussen de verschillende gewassen. De beste resultaten worden waargenomen voor grasland, bieten en fruit, met een gemiddeld nitraatresidu van ongeveer 50 kg NO₃-N/ha. Daarna volgen de graangewassen met een gemiddeld nitraatresidu van ongeveer 70 kg NO₃-N/ha. Teelten die het minder goed doen in 2011 zijn maïs en sierteelt (gemiddeld 110 kg NO₃-N/ha), aardappelen (gemiddeld 130 kg NO₃-N/ha) en groenten (gemiddeld 140 kg NO₃-N/ha).

Bij grasland worden doorgaans iets hogere nitraatresidu's vastgesteld bij blijvend grasland dan bij tijdelijk grasland. Bij graspercelen die enkel gemaaid worden doorgaans iets lagere nitraatresidu's vastgesteld dan bij graspercelen zowel gemaaid als begraaasd worden (behalve bij blijvend grasland op derogatiepercelen). De verschillen zijn evenwel beperkt.

Bij graangewassen gevolgd door een vanggewas worden lagere nitraatresidu's vastgesteld dan bij graangewassen die niet gevolgd worden door een vanggewas of nateelt. Dit duidt op een duidelijk positief effect van de inzaai van een vanggewas na de oogst van het graangewas. Bij graangewassen gevolgd door een nateelt (die geen vanggewas is) worden daarentegen hogere gemiddelde nitraatresidu's vastgesteld.

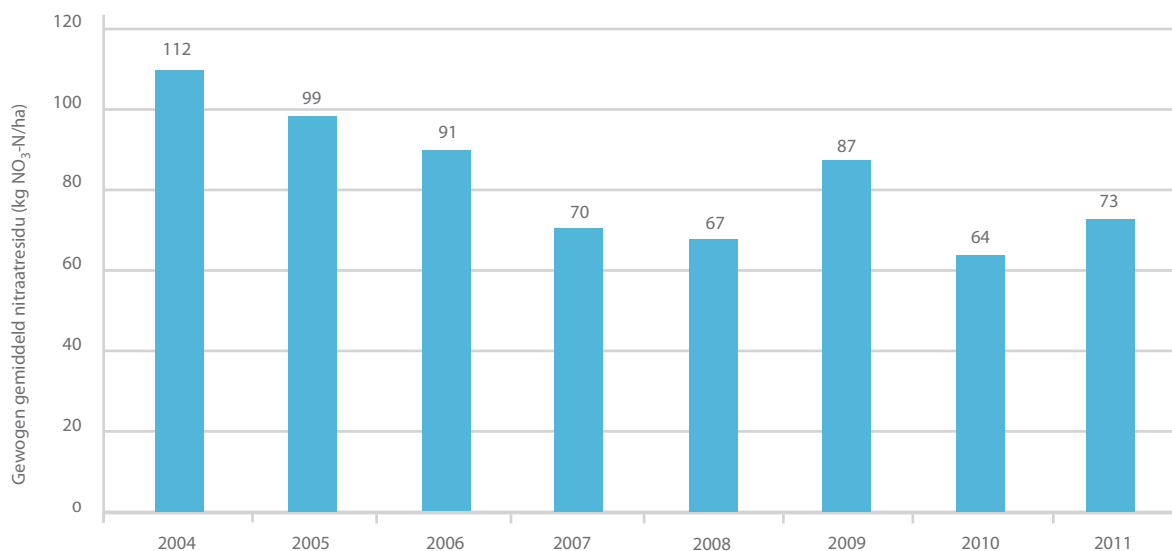
De resultaten van de nitraatresidumetingen op derogatiepercelen tonen aan dat de toepassing van derogatie niet leidt tot significant hogere nitraatresidu's. Dit wordt bevestigd door de metingen van het nitraatresidu op derogatie- en niet-derogatiepercelen van het monitoringsnetwerk.

2.2.2.3 Evolutie van het nitraatresidu

De evolutie van het nitraatresidu bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank is weergegeven in Figuur 56 Evolutie van het gewogen gemiddelde nitraatresidu (in kg NO₃-N/ha) bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank. Omdat elke staalnamecampagne anders is opgebouwd, wordt de evolutie van het gewogen gemiddelde nitraatresidu opgevolgd waarbij wordt gewogen naar de arealen van de gewassen in Vlaanderen.

In tegenstelling tot de trend van verbetering die werd vastgesteld sinds 2004, werd in 2009 en 2011 een minder goed nitraatresidu vastgesteld. In 2009 was dit grotendeels te wijten aan de abnormaal droge zomer. Voor gewassen zoals gras die bij normale omstandigheden nog zouden groeien in de periode augustus-september en nog aanzienlijke hoeveelheden stikstof zouden opnemen, heeft dit droogte-effect geleid tot hogere nitraatresidu's in 2009. In 2010 was het gewogen gemiddelde nitraatresidu opnieuw beter dan in 2009 en vergelijkbaar met dat van 2007 en 2008. In 2011 bedroeg het gewogen gemiddelde nitraatresidu 73 kg NO₃-N/ha. De abnormale groeiomstandigheden tijdens het volledige groeiseizoen in 2011 (een uitzonderlijk droog voorjaar gecombineerd met een natte zomer en een najaar gekenmerkt door hoge temperaturen) verklaren wellicht in zekere mate het hogere gemiddelde nitraatresidu in 2011 vergeleken met 2010. Met name het warme najaar zal zeker voor een onverwacht grote mineralisatie gezorgd hebben. Dit blijkt onder meer uit de verdeling van het nitraatresidu over de 3 dieptelagen: verhoudingsgewijs is het aandeel van de bovenste laag in het totale nitraatresidu groter in 2011 vergeleken met andere jaren. Op percelen waar een gewas, zoals gras of een vanggewas (na graan), aanwezig was dat dankzij de gunstige temperaturen nog een belangrijke groei (en dus stikstofopname) kon realiseren, zijn de gemiddelde nitraatresidu's slechts lichtjes hoger dan in 2010. Percelen met gewassen die in het najaar geen stikstof meer opnemen (zoals maïs) tekenen beduidend hogere gemiddelde nitraatresidu's op in 2011 vergeleken met 2010.

Figuur 56 Evolutie van het gewogen gemiddelde nitraatresidu (in kg NO₃-N/ha) bij de nitraatresiducontroles door de Mestbank

Milieueffecten

2

Tabel 33 Aantal percelen en gemiddeld nitraatresidu (in kg NO₃-N/ha) bij de controle-, opvolg- en derogatiepercelen bij de staalnamecampagne van de Mestbank in 2011

Gewas	Controlepercelen		Opvolgpercelen		Derogatiepercelen		Alle percelen	
	Aantal	Nitraat-residu	Aantal	Nitraat-residu	Aantal	Nitraat-residu	Aantal	Nitraat-residu
Blijvend grasland ⁽¹⁾	2.141	57	388	71	571	50	3.100	57
Blijvend grasland maaien	160	55	22	63	79	57	261	57
Tijdelijk grasland	1.172	51	285	49	481	45	1.938	49
Tijdelijk grasland maaien	218	45	85	47	198	36	501	42
Ander grasland ⁽²⁾	116	56	24	52			140	55
Grasland	3.807	54	804	60	1.329	47	5.940	53
Silomaïs	2.116	110	545	106	828	112	3.489	110
Korrelmaïs	1.774	105	278	98	16	118	2.068	104
Maïs	3.890	108	823	104	844	112	5.557	108
Suikerbieten	103	52	43	47	3	46	149	51
Voederbieten	14	58	14	69	4	21	32	58
Bieten	117	53	57	52	7	32	181	52
Wintertarwe	273	79	166	67	7	67	446	74
Wintergerst	76	55	61	54	nvt	nvt	137	54
Zomertarwe- en gerst	59	99	16	85	nvt	nvt	75	96
Andere granen	23	62	14	63	4	57	41	62
<i>Graangewassen met vanggewas</i>	215	63	151	54	11	63	377	59
<i>Graangewassen met nateelt (geen vanggewas)</i>	41	110	19	102	nvt	nvt	60	108
<i>Graangewassen zonder vanggewas of nateelt</i>	175	85	87	75	nvt	nvt	262	82
Granen	431	76	257	65	11	63	699	72
Aardappelen (niet-vroege)	182	136	71	107	nvt	nvt	253	128
Aardappelen (vroege)	91	120	36	147	nvt	nvt	134	128
Aardappelen⁽³⁾	278	131	109	121	nvt	nvt	387	128
Prei	51	151	29	174	nvt	nvt	80	159
Bloemkool	38	157	37	161	nvt	nvt	75	159
Andere groenten	154	144	65	121	nvt	nvt	219	137
Spruitkool	21	73	14	29	nvt	nvt	35	55
Groenten	264	142	145	133	nvt	nvt	409	139
Fruit ⁽⁴⁾	93	48	17	46	nvt	nvt	110	48
Sierteelt	56	105	28	112	nvt	nvt	84	107
Andere gewassen	56	80	22	84	nvt	nvt	78	81
Totaal	8.992	84	2.262	84	2.191	72	13.445	82

⁽¹⁾ grasland is grond met een natuurlijke of ingezaaide vegetatie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen die gedurende minstens 5 jaar niet in de vruchtwisseling van het bedrijf opgenomen wordt.

⁽²⁾ Deze groep omvat voornamelijk percelen met als teelt een- of meerjarig grasklaver (125); de overige teelten zijn grassen in natuurbeheer (3), graszoden (7) en weiland met bomen (53).

⁽³⁾ De resultaten van aardappelpootgoed zijn niet apart weergegeven, ze werden wel opgenomen in het totaal voor aardappelen.

⁽⁴⁾ Van de fruitpercelen zijn er 37 met meerjarige appelteelt en 53 met meerjarige perenteelt.

Milieueffecten

2

2.2.3 Nitraatresidumetingen beheerovereenkomst

2.2.3.1 Beheerovereenkomsten verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit

De beheerovereenkomst verminderde bemesting maakt deel uit van het flankerend beleid van het Mestdecreet. De beheerovereenkomst kan enkel toegepast worden binnen de afbakening gedefinieerd in artikel 57 van het Ministerieel Besluit van 11 juni 2008 houdende het sluiten van beheerovereenkomsten.

Landbouwers die vrijwillig een beheerovereenkomst sluiten, engageren zich om het gebruik van stikstof te beperken op hun gronden. De totale stikstofbemesting wordt dan beperkt tot maximaal 70% van de geldende totale stikstofnorm zoals bepaald in het Mestdecreet. De betrokken landbouwers moeten een bemestingsregister bijhouden waarin de hoeveelheden N en P₂O₅ nauwkeurig worden genoteerd. De landbouwers duiden gedurende de looptijd van de beheerovereenkomst in de verzamelaanvraag de percelen aan waarop de maatregel wordt toegepast. Op deze percelen wordt in de periode van 1 oktober tot en met 15 november jaarlijks het nitraatresidu gemeten.

2.2.3.2 Opbouw staalnamecampagne

Naast de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank, werden in 2011 bijna 17.000 bodemstalen genomen op ongeveer 11.000 percelen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting. In totaal werd een oppervlakte van ongeveer 22.700 ha onder beheerovereenkomst bemonsterd. Gras blijft het meest bemonsterde gewas, goed voor 33 % van het aantal bodemstalen, gevolgd door graangewassen (27 %) en maïs (24 %). De evolutie van het aantal bodemstalen en de bemonsterde oppervlakte voor de beheerovereenkomst sinds 2001 is weergegeven in Tabel 34.

Tabel 34 Evolutie van het aantal bodemstalen, de bemonsterde oppervlakte en het aantal landbouwers bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst

Jaar	Bodemstalen	Bemonsterde oppervlakte (ha)
2001	22.545	30.442
2002	22.592	30.488
2003	21.916	29.689
2004	19.165	26.119
2005	11.033	15.321
2006	20.494	28.979
2007	20.218	27.980
2008	18.822	26.194
2009	20.018	26.854
2010	19.074	25.756
2011	16.845	22.688

Tabel 35 Aantal percelen en gemiddeld nitraatresidu (in kg NO₃⁻-N/ha) bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst in 2011

Gewas	Aantal percelen	Gemiddeld nitraatresidu
Blijvend grasland	3.500	35
Blijvend grasland maaien	215	30
Tijdelijk grasland	1.330	33
Tijdelijk grasland maaien	245	27
Ander grasland	143	30
Grasland	5.433	34
Silomaïs	2.206	72
Korrelmaïs	1.764	57
Maïs	3.970	65
Suikerbieten	1.474	27
Voederbieten	54	31
Bieten	1.528	27
Wintertarwe	3.248	36
Wintergerst	937	28
Zomertarwe	107	59
Zomergerst	46	61
Haver	69	26
Triticale	62	42
Andere granen	51	34
Graangewassen met vanggewas	3.778	33
Graangewassen met nateelt (geen vanggewas)	740	44
Graangewassen zonder vanggewas of nateelt	2	90
Granen	4.520	35
Aardappelen (niet-vroege)	793	70
Aardappelen (vroege)	143	100
Aardappelen	945	75
Prei	3	17
Bloemkool	11	189
Chinese kool	17	86
Wortelen	94	59
Spinazie	23	72
Andere groenten	103	63
Groenten	293	63
Fruit	18	33
Sierteelt	71	95
Andere gewassen	62	30
Spontane bedekking	5	16
Totaal	16.845	44

2.2.3.3 Resultaten nitraatresidumetingen 2011

In 2011 bedroeg het gemiddeld nitraatresidu van alle bodemstalen genomen voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting 44 kg NO₃-N/ha. Net zoals bij de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank, worden ook voor de beheerovereenkomst een aantal verschillen in het nitraatresidu vastgesteld tussen de verschillende gewassen (Tabel 35).

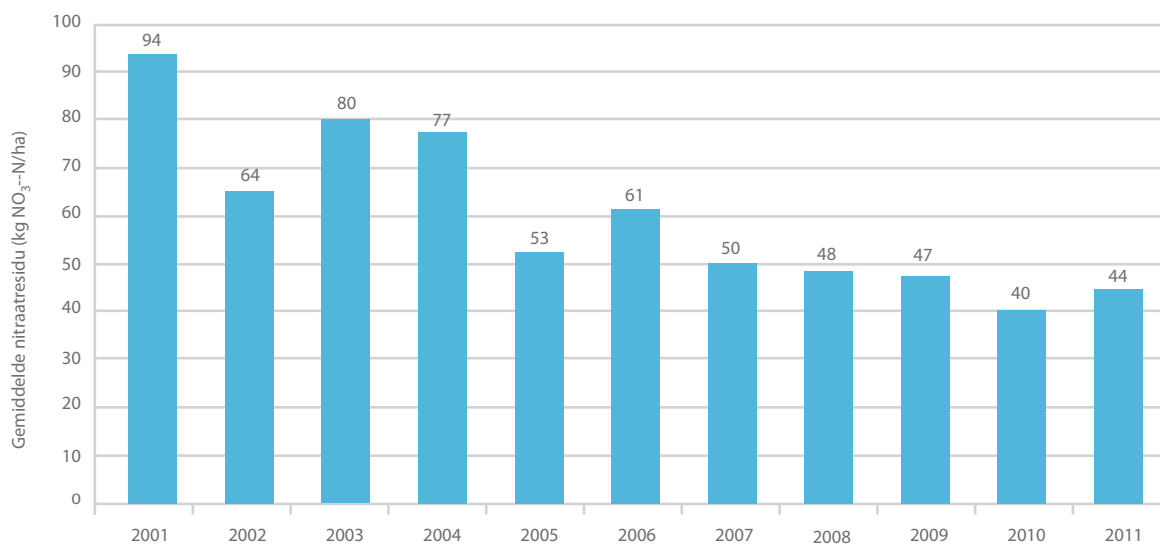
In 2011 worden de beste resultaten waargenomen voor gras, bieten, granen en fruit (ongeveer 30 NO₃-N/ha). Het gemiddeld nitraatresidu voor maïs is hoger en bedraagt 65 kg NO₃-N/ha, wat vergelijkbaar is met het gemiddelde nitraatresidu bij groenten. De hoogste gemiddelde nitraatresidu's worden vastgesteld bij aardappelen en sierteelt, respectievelijk 75 en 95 kg NO₃-N/ha. Voor alle gewassen worden lagere nitraatresidu's vastgesteld dan bij de metingen in opdracht van de Mestbank.

2.2.3.4 Evolutie van het nitraatresidu

In tegenstelling tot bij de nitraatresidubepalingen in opdracht van de Mestbank, is een vergelijking tussen jaren mogelijk op basis van het gemiddelde nitraatresidu. Elk gewas is immers ongeveer evenveel vertegenwoordigd in elke staalnamecampagne.

Het gemiddelde nitraatresidu voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting is gedaald van 94 kg NO₃-N/ha in 2001 tot 44 kg NO₃-N/ha in 2011 (Figuur 57). Net zoals bij de nitraatresidumetingen uitgevoerd in opdracht van de Mestbank, werd ook bij de beheerovereenkomst een iets hoger gemiddeld nitraatresidu opgetekend in 2011 dan in 2010. Dit wordt vermoedelijk verklaard door de abnormale groeiomstandigheden tijdens het volledige groeiseizoen van 2011.

Figuur 57 Evolutie van het gemiddelde nitraatresidu (in kg NO₃-N/ha) bij de nitraatresidumetingen voor de beheerovereenkomst

2.3 Fosfaattoestand van landbouwgronden

2.3.1 Fosfaat in landbouwgrond

2.3.1.1 Plantbeschikbare fosfor

In tegenstelling tot nitraat, is fosfor een weinig mobiel element in de landbouwbodem. Het grootste deel van de hoeveelheid fosfor aanwezig in de bouwvoor is niet beschikbaar voor opname door de gewassen. De bepaling van het fosforgehalte in de bouwvoor door een ammoniumlactaatextract geeft een goed beeld van de hoeveelheid fosfor die wel beschikbaar is voor opname door de gewassen. Bij de berekening van bemestingsadviezen is de bepaling van de hoeveelheid plantbeschikbare fosfor dan ook een belangrijke parameter.

De fosfaattoestand van de landbouwbodem in Vlaanderen is terug te vinden in de publicatie "Wegwijs in de bodemvruchtbaarheid van de Belgische akkerbouw- en weilandpercelen (2004-2007)" van de Bodemkundige Dienst van België. In deze publicatie wordt het ammoniumlactaatextraheerbare fosforgehalte bepaald op een bodemstaal genomen tot op een diepte van 23 cm voor akkerbouwpercelen of 6 cm voor weilandpercelen. Op basis van het gemeten fosforgehalte (uitgedrukt in mg P/100 g droge grond) wordt de bodem ondergebracht in een bepaalde bodemvruchtbaarheidsklasse. Er worden zeven bodemvruchtbaarheidsklassen onderscheiden waarvan de middelste klasse de streefzone is (Tabel 36). De indeling in bodemvruchtbaarheidsklassen is afhankelijk van de bodemtextuur, het organische stofgehalte en is verschillend voor akkerbouw- en weilandpercelen.

Tabel 36 Bodemvruchtbaarheidsklassen voor fosfor (ammoniumlactaatextract) voor akkerland en weiland (in mg P/100 g droge grond)

Klasse	Akkerland	Weiland
Zeer laag	< 5	< 8
Laag	5-8	8-13
Tamelijk laag	9-11	14-18
Streefzone	12-18	19-25
Tamelijk hoog	19-30	26-40
Hoog	31-50	41-60
Zeer hoog	> 50	> 60

Bron: BDB, Wegwijs in de bodemvruchtbaarheid van de Belgische akkerbouw- en weilandpercelen (2004-2007)

De streefzone is de zone waarin de gewassen een optimale groei zullen kennen bij uitvoering van een oordeelkundige bemesting. De streefzone bedraagt 12-18 mg P per 100 g luchtdroge grond voor akkerland en 19-25 mg P per 100 g luchtdroge grond voor weiland. Als het fosforgehalte hoger is dan deze streefzone, kan bespaard worden op de bemesting.

Als het fosforgehalte daarentegen lager is dan deze streefzone, kan er meer fosfor bemest worden om een goede opbrengst en bodemvruchtbaarheid te bekomen.

2.3.1.2 Evolutie van de fosfaattoestand in Vlaanderen

Uit de resultaten van de jaarlijkse bodemonderzoeken uitgevoerd door de Bodemkundige Dienst van België kan de evolutie van de fosfaattoestand in Vlaanderen opgevolgd worden (BDB, Wegwijs in de bodemvruchtbaarheid van de Belgische akkerbouw- en weilandpercelen (2004-2007)). In de MIRA rapportering wordt het percentage percelen met een fosforgehalte hoger dan de streefzone opgevolgd als een toestandsindicator voor fosfor in de landbouwbodem (<http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/milieuthemas/vermesting/nutrienten-in-de-bodem/fosfor-in-de-landbouwbodem/>).

Figuur 58 geeft de evolutie weer van het percentage percelen met een fosfaatgehalte boven de streefzone voor enerzijds akkerland en anderzijds weiland. Hieruit blijkt in eerste instantie een duidelijk onderscheid tussen akkerland en weiland. Terwijl bij akkerland een stijging van het percentage percelen met een fosfaatgehalte boven de streefzone werd opgemerkt tot 2007, werd de fosfaattoestand van weilandpercelen gekenmerkt door een stabiel verloop. Het percentage percelen met een fosfaattoestand hoger dan de streefzone in 2007-2010 is lager dan in de periode 2004-2007 en bedraagt ongeveer 75 % bij akkerlandpercelen en ongeveer 50 % bij weilandpercelen.

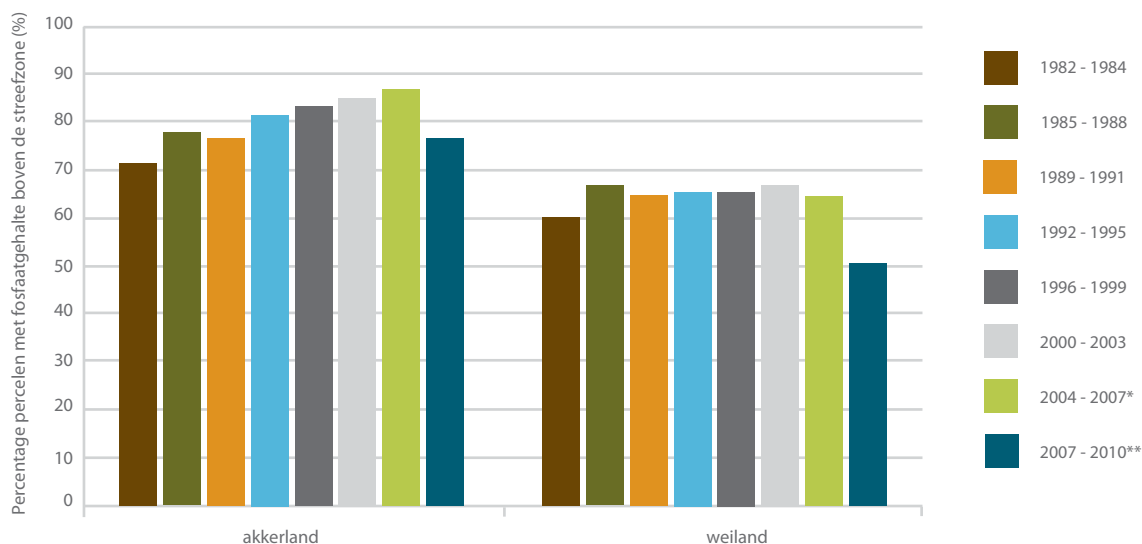
Het gebruik van dierlijke mest is in het verleden voornamelijk gericht geweest op de invulling van de stikstofbehoeften van de gewassen. Hierdoor zijn grote hoeveelheden fosfor opgebracht die niet werden opgenomen door de gewassen en geleid hebben tot een accumulatie van fosfor in de landbouwgronden. Vooral het gebruik van meststoffen met een lage N/P₂O₅-verhouding zoals varkensmest, heeft geleid tot een aanzienlijke aanrijking van de fosforvoorraad in de landbouwbodem. De relatie met intensieve landbouw blijkt duidelijk uit de ruimtelijke spreiding van de fosfaattoestand in Vlaanderen.

De daling sinds 2008, zowel bij akkerland als weiland, is een gunstige evolutie. Dit is veroorzaakt door de prijsstijging van kunstmest en door de gewijzigde mestwetgeving. De normen voor fosfaat uit dierlijke mest zijn fors aangescherpt. Aangezien er een rechtstreeks verband bestaat tussen fosfaatbemesting en de fosfaattoestand van percelen, heeft een verminderde fosfaatbemesting geresulteerd in een lagere fosfaattoestand van de Vlaamse landbouwpercelen. De gebieden met intensieve veeteelt liggen overwegend in de gebieden met een hoge fosfaattoestand.

Milieueffecten

2

Figuur 58 Evolutie van het percentage percelen met een fosfaatgehalte boven de streefzone voor akkerland en weiland [* : Periode 2004-2007 loopt tot 31 augustus 2007, **: Periode 2007-2010 loopt van 1 september 2007 tot 31 september 2010]. Bron: VMM Milieurapport Vlaanderen, gebaseerd op gegevens van BDB

2.3.2 Fosfaatverzadiging

2.3.2.1 Fosfaatverzadigingsgraad

Als meer fosfaat wordt toegediend aan de landbouwbodem dan vereist is voor de groei van het gewas, accumuleert fosfaat in de bodem. Bodems kunnen een bepaalde hoeveelheid fosfaat vasthouden maar hoe meer deze sorptiecapaciteit opgebruikt wordt, hoe minder plaats beschikbaar is om fosfaat vast te leggen waardoor fosfaat uiteindelijk zal uitspoelen naar grond- en oppervlaktewater.

In zure zandgronden wordt fosfaat hoofdzakelijk geabsorbeerd door ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden. Het fosfaatbindend vermogen van een bodem is de capaciteit van de bodem om fosfaat vast te leggen. Het is een maximale hoeveelheid fosfaat die kan vastgehouden worden door een bodem en wordt bepaald op basis van de hoeveelheid oxalaatextraheerbare ijzer en aluminium.

Door middel van een oxalaatextract kan de hoeveelheid fosfaat die gebonden is aan ijzer- en aluminiumoxiden en hydroxiden bepaald worden. De verhouding van de hoeveelheid fosfaat in een bodem ten opzichte van het fosfaatbindend vermogen, wordt de fosfaatverzadigingsgraad (FVG) van die bodem genoemd. Vanaf dat de fosfaatverzadigingsgraad een bepaalde kritische grenswaarde overschrijdt, is er een verhoogd risico op fosfaatdoorslag en uitspoeling van fosfaat naar grond- en oppervlaktewater. Om de landbouwbodem te beschermen tegen de aanrijking met fosfaat, zijn fosfaatverzadigde gebieden afgebakend waarin een strengere fosfaatbemestingsnorm geldt.

2.3.2.2 Afbakening fosfaatverzadigde gebieden

In 1997 werd een eerste afbakening van de fosfaatverzadigde gebieden uitgevoerd, goed voor een totale oppervlakte landbouwgrond van 4.630 ha. Bij deze afbakening gold een kritische grenswaarde voor fosfaatverzadiging van 40 %.

Met het oog op een verdere bescherming van de landbouwbodem en een verbetering van de waterkwaliteit, geldt vanaf 1 januari 2012 een lagere kritische grenswaarde voor fosfaatverzadiging van 35 %. Hierdoor is 2.130 ha landbouwgrond bijkomend afgebakend, waardoor de totale oppervlakte landbouwgrond in de fosfaatverzadigde gebieden gestegen is tot 6.760 ha.

Zoals vroeger hebben de landbouwers de mogelijkheid om af te wijken van de bemestingsnorm van 40 kg P₂O₅/ha. Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat hun perceel niet fosfaatverzadigd is omdat de profielgemiddelde fosfaatverzadigingsgraad kleiner is dan 35 %, kunnen een vrijstelling krijgen van de bemestingsbeperking. In dat geval gelden de algemene fosfaatbemestingsnormen. In 2012 is voor 2.130 ha landbouwgrond een ontheffing van de bemestingsbeperking van toepassing.

Daarnaast is een afwijking mogelijk voor percelen met een laag fosfaatbindend vermogen. Landbouwers die met een bodemanalyse aantonen dat het fosfaatbindend vermogen van hun perceel in het bodemprofiel van 0 tot 90 cm diepte kleiner of gelijk is aan 25 mmol P/kg luchtdroge grond én dat het gehalte van P-oxalaat van 0 tot 30 cm diepte kleiner of gelijk is aan 20 mmol P/kg luchtdroge grond, kunnen voor het betreffende fosfaatverzadigd perceel een uitzonderingsnorm voor fosfaat verkrijgen. Die norm is gelijk aan de algemene fosfaatnorm vermindert met 10 kg P₂O₅/hectare. Voor 510 ha geldt een aangepaste bemestingsnorm.

Voor de overige 4.120 ha fosfaatverzadigde landbouwgrond geldt een bemestingsbeperking van 40 kg P₂O₅/ha.

2.4 Ammoniakemissie en -depositie

2.4.1 Ammoniakemissie in Vlaanderen¹⁴

Figuur 59 geeft de evolutie weer van de NH₃-emissie in Vlaanderen sinds 1990. De NH₃-emissie bedraagt 42,2 kton NH₃ in 2010. Dit is 2,8 kton beneden het in 2010 te realiseren NEC-plafond van 45 kton NH₃. In 2011 is dit 42,6 kton (voorlopige resultaten).

De NH₃-emissie uit de land- en tuinbouw wordt berekend met het EMAV-model (het Emissie Model Ammoniak Vlaanderen) waarin alle NH₃-verliesposten (stal, opslag, aanwending, weide, mestverwerking, kunstmest) opgenomen zijn.

De land- en tuinbouw blijft de voornaamste bron van NH₃-emissie in Vlaanderen, goed voor 92 % (39,1 kton NH₃) van de totale Vlaamse NH₃-emissie. Binnen de sector land- en tuinbouw is veeteelt de belangrijkste bron van NH₃-emissie (35,2 kton NH₃), gevolgd door kunstmestgebruik (3,5 kton NH₃) en mestverwerking (0,5 kton NH₃).

De overige emissies zijn afkomstig van septische putten (1,6 kton NH₃), industrie (1,2 kton NH₃), verkeer (0,7 kton NH₃), off-road emissies (0,001 kton NH₃) en gebouwenverwarming (0,013 kton NH₃).

2.4.2 Ammoniakdepositie in Vlaanderen¹⁵

2.4.2.1 Verzurende en vermistende deposities

Door menselijke activiteiten, voornamelijk het gebruik van fossiele brandstoffen en veeteelt, worden luchtverontreinigende stoffen zoals zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃) uitgestoten in de atmosfeer. Uit deze verontreinigende stoffen kunnen zwavelzuur (H₂SO₄) en salpeterzuur (HNO₃) gevormd worden, een proces dat bekend staat als verzuring.

De verzurende stoffen SO_x, NO_y en NH_x worden verwijderd uit de atmosfeer via droge depositie en natte depositie. De totale verzurende depositie is de som van de natte en de droge depositie. Verzurende depositie wordt uitgedrukt in zuurequivalenten (Zeq/ha.jaar).

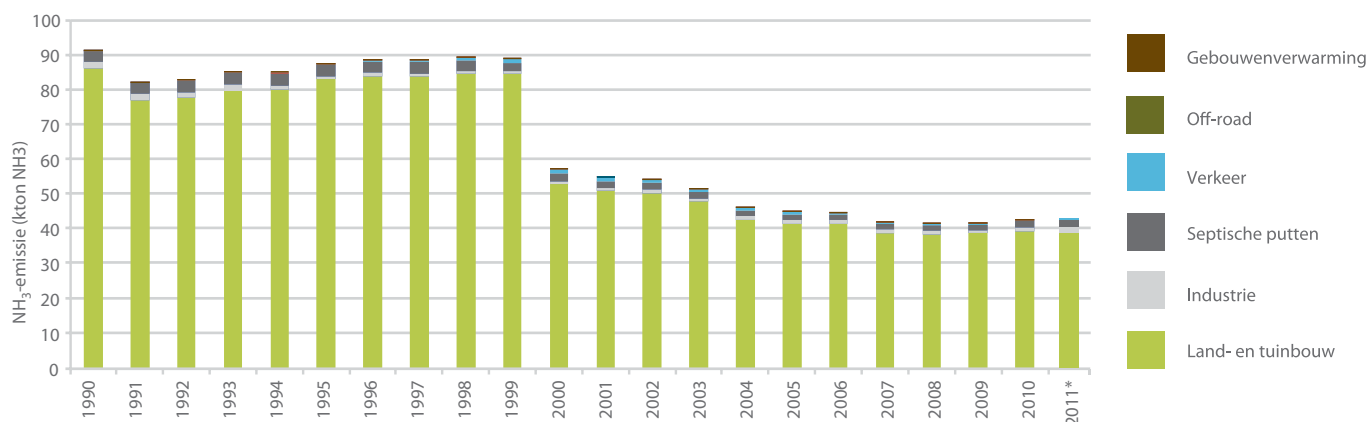
De vermistende depositie wordt gedefinieerd als de totale depositie (som van natte en droge depositie) van anorganische stikstof (NO_y + NH_x) en is uitgedrukt in kg N/ha.jaar.

Verzurende deposities zorgen voor een aantasting van ecosystemen door verzuring van de bodem en het oppervlaktewater en voor verhoogde nitraatgehaltes in het grondwater en de uitspoeling van metalen naar het grondwater.

2.4.2.2 Doelstellingen voor verzurende en vermistende deposities

Er zijn grenswaarden voor de bescherming van ecosystemen voor SO₂ (20 µg/m³) en NO_x (30 µg/m³) van de Europese richtlijn 2008/50/EG (betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa)¹⁶ en is er de richtwaarde voor NH₃ (8 µg/m³) van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO).

Figuur 59 Evolutie van de NH₃-emissie in Vlaanderen (in kton NH₃) (* voorlopige resultaten)

¹⁴ Bron: 'Lozingen in de lucht 2000-2011' (VMM, december 2012)

¹⁵ Bron: VMM (2011), Zure regen in Vlaanderen in 2010

¹⁶ Wegens de dichte bebouwing, het wegnen en de verspreide industrie zijn er strikt genomen in Vlaanderen geen gebieden waarop deze jaargrenswaarden van toepassing zijn omdat er immers geen zones beschikbaar zijn die voldoen aan de criteria voor de inplanting van meetplaatsen zoals opgelegd in richtlijn 2008/50/EG.

Milieueffecten

2

In Vlaanderen zijn in de MINA-plannen normen vastgelegd voor de verzurende deposities van SO_x , NH_x en NO_y en voor de vermistende depositie (Tabel 37). Deze depositienormen zijn berekend op basis van de doelstellingen en emissieplafonds van de NEC -richtlijn. Voor de berekening van de depositienormen werd gebruik gemaakt van het operationeel prioritair stoffen model (zie 2.4.2.3).

Tabel 37 Vlaamse beleidsdoelstellingen voor de verzurende depositie, totaal en per component (in Zeq/ha.jaar), en de vermistende depositie (in kg N/ha.jaar)

	Verzurende depositie (Zeq/ha.jaar)				Vermistende depositie (kg N/ha.jaar)
	SO_x	NO_y	NH_x	Totaal	
MLTD (2010)	500	400	1.150	2.050	21,7
MINA 4 (2015)	383	490	822	1.695	18,37
LTD 1(2030)	355	255	790	1.400	15,17
LTD 2 (2030)	75 à 175	55 à 130	170 à 395	300 à 700	7,59 à 10,84

MLTD = middellangetermijndoelstelling

LTD 1 = langetermijndoelstelling voor de meeste bosecosystemen

LTD 2 = langetermijndoelstelling voor verzuringsgevoelige gebieden, zoals heide op zandgronden en kalkarme vennen

2.4.2.3 Opvolging van de verzurende en vermistende depositie in Vlaanderen

De verzurende en vermistende depositie in Vlaanderen wordt opgevolgd via enerzijds een depositiemeetnet en anderzijds een mathematisch model dat de geografische spreiding van de depositie simuleert voor gans Vlaanderen.

De VMM baat het depositiemeetnet verzuring uit dat bestaat uit 19 meetplaatsen verspreid over Vlaanderen. Op 10 van deze plaatsen wordt enkel NH_3 in de lucht gemeten, op de andere meetplaatsen wordt de natte en droge depositie van SO_x , NO_y en NH_x gemeten. De natte depositie wordt berekend door de concentratie in de neerslag te vermenigvuldigen met de neerslaghoeveelheid. De droge depositie wordt berekend aan de hand van de gemeten luchtconcentraties en gemiddelde depositiesnelheden per vegetatietype (gras, heide, loofbos en naaldbos).

Naast een evaluatie van het depositiemeetnet, worden ook modelberekeningen uitgevoerd om de verspreiding van verzurende deposities te onderzoeken. Het Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen model (VLOPS-model) is een atmosferisch transport- en dispersiemodel dat de impact van verzurende bestanddelen op lokale, maar vooral op regionale schaal modelleert. Het model berekent potentieel verzurende concentraties en deposities uitgaande van emissiegegevens, een meteorologische statistiek en gegevens over het receptorgebied. Het model wordt gevalideerd door toetsing aan de meetresultaten van het depositiemeetnet.

2.4.2.4 Verzurende en vermistende depositie in 2010

Resultaten van het depositiemeetnet in 2010

De hoogste concentraties en deposities van NH_3 wordt gemeten op meetplaatsen met landbouwactiviteiten in de onmiddellijke omgeving. In 2010 ligt de jaargemiddelde NH_3 -concentratie op geen enkele meetplaats hoger dan het kritieke niveau van $8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de WGO, ook niet wanneer rekening wordt gehouden met de foutenmarges op de metingen.

De hoogste NO_y -concentraties wordt vastgesteld in Bonheiden, Gent en Kapellen (invloed van industrie). In deze meetplaatsen is er een mogelijke overschrijding van het kritieke niveau van $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de Europese richtlijn 2008/50/EG (het kritieke niveau valt binnen de foutenmarge).

De hoogste concentraties en deposities van SO_2 wordt vastgesteld in Gent en Kapellen (invloed van industrie). Voor SO_2 zijn er geen overschrijdingen van het kritieke niveau van $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ van de Europese richtlijn 2008/50/EG.

De totale verzurende depositie (natte + droge) is voor alle vegetatietypes het hoogst in Wingene (behalve naaldbos). Het grootste aandeel van de verzurende depositie bestaat uit NH_x . Het aandeel van NH_x in de verzurende depositie varieert tussen 45 % op gras in Bonheiden en Kapellen tot 75 % op loofbos in Wingene. Het is vooral in de gebieden met intensieve landbouwactiviteiten dat NH_x de grootste bijdrage levert aan de verzurende depositie.

Net zoals voor de totale verzurende depositie, is de totale vermistende depositie ($\text{NO}_y + \text{NH}_x$) voor alle vegetatietypes (behalve naaldbos) het hoogst in Wingene.

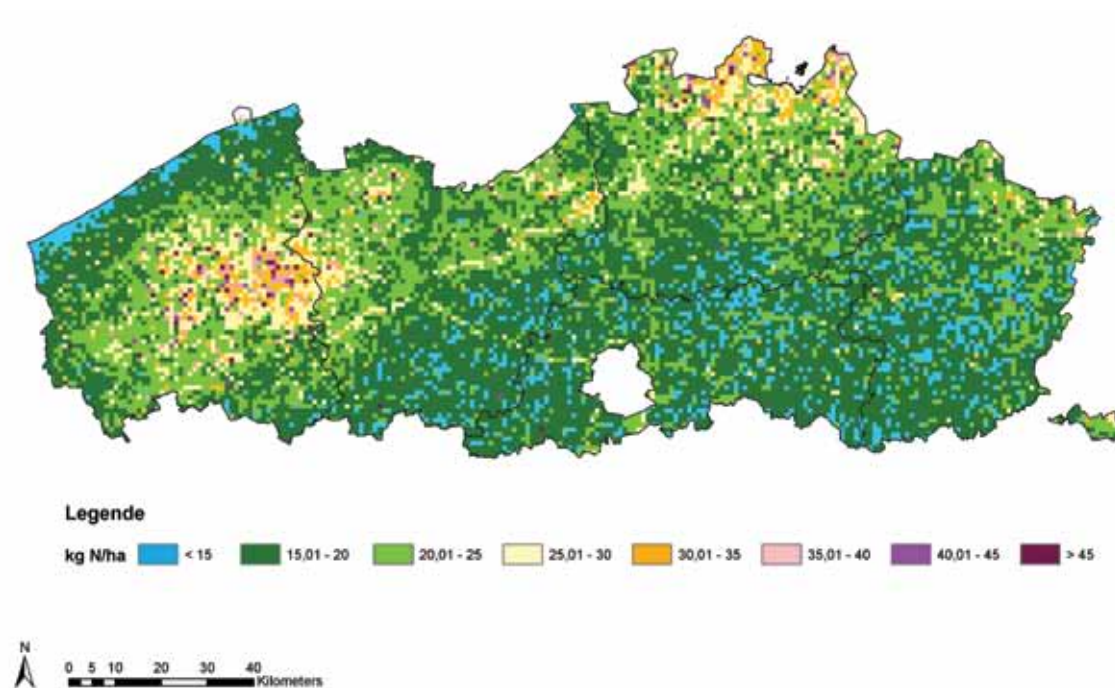
Geografische spreiding in Vlaanderen (VLOPS-model)

De geografische spreiding van de verzurende en vermistende depositie in Vlaanderen wordt gesimuleerd met het VLOPS-model. Dit model laat toe om kaarten op te maken die de spreiding weergeven van de concentraties en de deposities in Vlaanderen. De recente modelberekeningen steunen op de emissiegegevens van het meest recente beschikbare jaar, nl. 2008, en de meteogegevens van het jaar 2010.

De concentraties van SO_2 zijn het hoogst in de Antwerpse Havenzone, gevolgd door kleinere zones verspreid over het noorden van Vlaanderen. De concentraties van NO_2 pieken in Antwerpen, ten noorden van Brussel en op de snelwegen in de driehoek Antwerpen-Gent-Brussel. De hoogste concentraties van NH_3 zijn terug te vinden in West-Vlaanderen, het noordwesten van Oost-Vlaanderen en het noorden van de provincie Antwerpen. De ruimtelijke spreiding van de deposities van SO_x , NO_y en NH_x is analoog.

De piekzones voor de totale verzurende depositie liggen in het centrum van West-Vlaanderen, de Antwerpse agglomeratie en het noorden van de provincie Antwerpen. De gemiddelde verzurende depositie over Vlaanderen bedraagt 2.028 Zeq/ha.jaar. Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale verzurende depositie over Vlaanderen bedraagt 39 %, dat van NO_y 33 % en dat van SO_x 28 %.

De totale vermistende depositie piekt in het centrum van West-Vlaanderen en het noorden van de provincie Antwerpen (Figuur 60). De gemiddelde vermistende depositie over Vlaanderen bedraagt 20,42 kg N/ha. Het aandeel NH_x in de gemiddelde totale vermistende depositie over Vlaanderen bedraagt 54 % en dat van NO_y 46 %.

Figuur 60 Totale vermestende depositie in Vlaanderen in 2010, 1x1 km² receptorrooster

2.4.2.5 Evolutie van de verzurende en vermestende depositie in Vlaanderen

Trendanalyse van het depositiemeetnet voor de periode 2001-2010

De trendanalyse werd uitgevoerd op de 9 meetplaatsen van het depositiemeetnet waar droge en natte depositie werd gemeten.

Op acht van de negen meetplaatsen is er een dalende trend in de concentratie en depositie van NH_3 . De dalende trend van de NH_3 depositie is voornamelijk een gevolg van de maatregelen gericht op de landbouw, waaronder het Mestdecreet. Het effect van deze maatregelen is vooral zichtbaar in de droge depositie.

Er zijn geen trends in de depositie van NO_y voor de bestudeerde meetplaatsen.

Op alle meetplaatsen is er een dalende trend in de depositie van SO_x . Het zijn vooral de inspanningen van de elektriciteitscentrales en het dalende zwavelgehalte in brandstoffen die aan de basis liggen van de dalende SO_x -depositie.

De totale verzurende depositie (natte + droge) neemt af voor alle vegetatietypes in de periode 2001-2010 op alle meetplaatsen behalve Maasmechelen, waar geen trend wordt vastgesteld.

Ook voor de vermestende depositie is een dalende trend merkbaar voor alle vegetatietypes op alle meetplaatsen, behalve Maasmechelen.

Evolutie van de verzurende en vermestende depositie sinds 1990 volgens het VLOPS-model

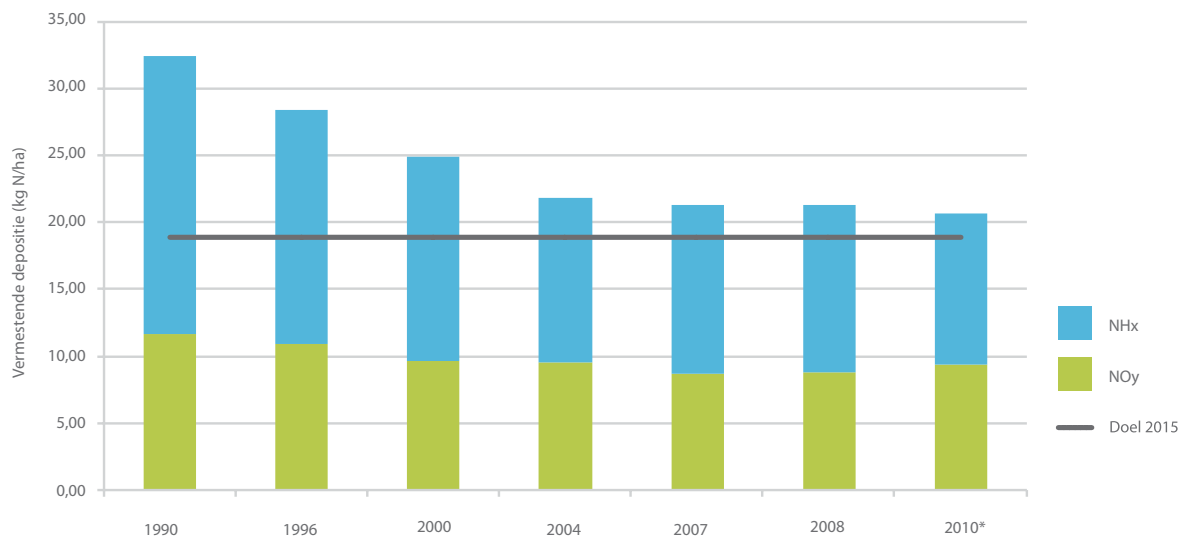
Ook voor de jaren 1990, 1996, 2000, 2004, 2007 en 2008 berekende het VLOPS-model de verzurende en vermestende depositie. Hierbij werden emissie- en meteogegevens van het betreffende jaar gebruikt. De berekening voor 2010 combineerde emissiegegevens van 2008 met de meteogegevens van 2010.

Er is een duidelijke dalende trend van de verzurende en vermestende depositie tot 2008 waar te nemen. Dit is weergegeven voor de vermestende depositie in Figuur 61. Een voorlopige analyse van de cijfers geeft aan dat de totale depositie in de periode 2008-2010 nagenoeg stabiel blijft. Hierbij wordt benadrukt dat de berekende depositie voor 2010 voorlopig zijn en berekend zijn op basis van emissiegegevens van 2008.

Milieueffecten

2

Figuur 61 Evolutie van de gemiddelde vermestende depositie in Vlaanderen sinds 1990 (berekend met het VLOPS-model) (* voorlopige cijfers)

Opvolging
3

Opvolging van de Mestbalans

3 Opvolging door de Mestbank

3.1 Opvolging van de mestproductie

3.1.1 Administratieve opvolging van de dierbezetting

3.1.1.1 Administratieve opvolging van de NER-overschrijding

Concept

Landbouwers mogen op jaarbasis gemiddeld niet meer dieren houden op hun bedrijf dan toegelaten volgens hun NER, zijnde de aan hen toegekende NER-D, rekening houdend met eventuele overgelaten of overgenomen NER-D en met eventuele verworven NER-MVW.

Voor elk productiejaar controleert de Mestbank voor elke landbouwer of hij in dat jaar niet te veel dieren heeft gehouden in vergelijking met de NER waarover hij beschikt. Hiertoe berekent de Mestbank voor elke landbouwer, op basis van het aantal dieren en de omrekeningswaarden in het Mestdecreet, de gehouden dieren uitgedrukt in NER. Omdat met bepaalde NER enkel dieren van bepaalde diersoorten kunnen gehouden worden, zoals bij bepaalde types overnames en bij NER-MVW, wordt eveneens rekening gehouden met de gehouden diersoorten.

NER-overschrijding in 2010

Aan de landbouwers met een NER-overschrijding van meer dan 25 NER in productiejaar 2010, werd een administratieve geldboete van 1 euro per overschreden NER opgelegd. Voor de landbouwers die in 2009 reeds een NER-boete kregen en waarvoor in 2010 opnieuw een NER-overschrijding werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld. Initieel werd aan 1.909 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 2,5 miljoen euro.

» Meer informatie over de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten is te vinden in 4.2.4.

Rekening houdend met de resultaten van de bezwaarbehandeling (stand van zaken 1 september 2012), hebben 1.963 landbouwers in 2010 meer dieren gehouden dan toegelaten volgens hun NER, waarvan 104 landbouwers met een beperkte NER-overschrijding van minder dan 25 NER. Er zijn 116 landbouwers die dieren gehouden hebben zonder dat ze beschikken over de nodige NER.

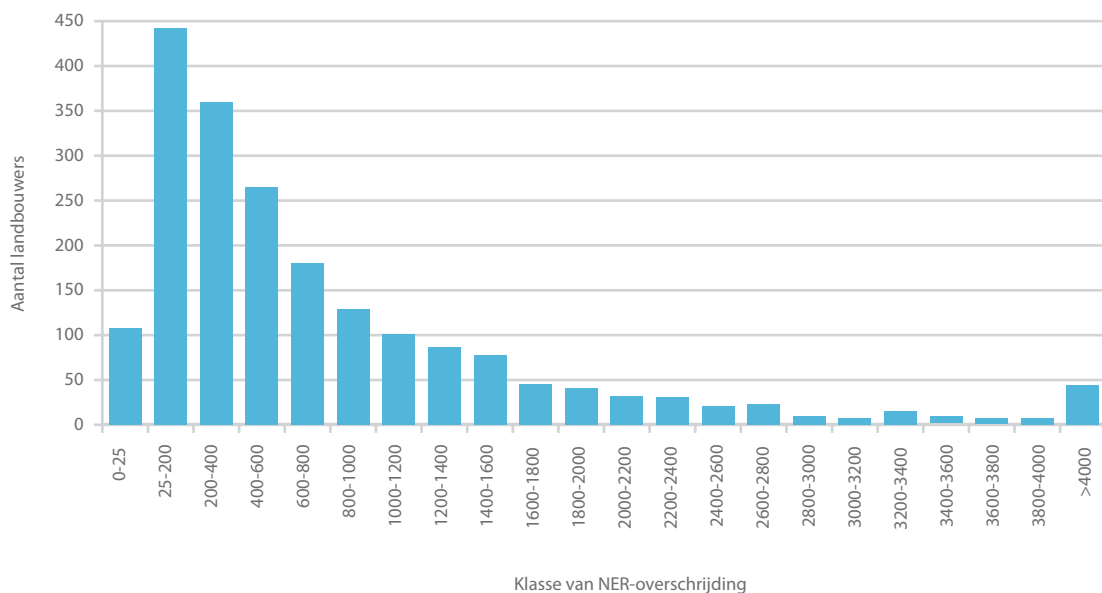
De totale NER-overschrijding bedroeg ongeveer 1,62 miljoen NER. Van deze totale NER-overschrijding is een beperkte overschrijding van 20.000 NER een gevolg van het niet tijdig overnemen van NER bij volledige bedrijfsovernames door naaste familie. Voor deze bedrijven werd de boete verminderd tot een forfaitair bedrag.

Van de 1.963 landbouwers met een NER-overschrijding waren er 820 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2010. Deze 820 landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,72 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal bijna 1,5 miljoen euro boete opgelegd. De 820 landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn voornamelijk rundveebedrijven. Maar liefst 97 % van de landbouwers met recidivisme houdt runderen.

Figuur 62 geeft de verdeling weer van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2010. De helft van de landbouwers met een NER-overschrijding had een NER-overschrijding van minder dan 450 NER. Ongeveer 90 % had een NER-overschrijding van minder dan 2.000 NER. De gemiddelde NER-overschrijding bedroeg 830 NER.

206 landbouwers hebben hun NER-overschrijding van 2010 gecompenseerd door minder dieren te houden in 2011. Deze landbouwers hadden samen een NER-overschrijding van ongeveer 185.000 NER in 2010. Door de compensatie van deze overschrijding, vervalt hun boete voor productiejaar 2010.

Figuur 62 Verdeling van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2010

Opvolging

3

NER-overschrijding in 2011

Ook voor productiejaar 2011 werd gecontroleerd of de landbouwers niet meer dieren gehouden hebben dan toegelaten op basis van hun NER. Aan de landbouwers met een NER-overschrijding van meer dan 25 NER, werd een administratieve geldboete van 1 euro per overschreden NER opgelegd. Voor de landbouwers die in 2009 of 2010 reeds een NER-boete kregen en waarvoor in 2011 opnieuw een NER-overschrijding werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld.

Initieel werd aan 1.437 landbouwers een boete opgelegd voor een totaal bedrag van ongeveer 1,81 miljoen euro. Bij de landbouwers die een NER-boete opgelegd kregen, is de mestproductie voornamelijk afkomstig van runderen. Ongeveer 90 % van de landbouwers met een NER-boete houden runderen.

Net zoals voor productiejaar 2010, werden ook in productiejaar 2011 een aanzienlijk aantal landbouwers met recidivisme vastgesteld. Van de 1.437 landbouwers met een NER-boete in 2011 waren er 720 waarvoor recidivisme werd vastgesteld in 2011. Deze 720 landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van ongeveer 0,6 miljoen NER maar doordat de boete verdubbeld werd, werd in totaal 1,2 miljoen euro boete opgelegd. Ongeveer 97 % van de landbouwers waarbij recidivisme werd vastgesteld, zijn rundveebedrijven.

Omdat de bezwaarbehandeling voor productiejaar 2011 nog lopend is, wordt in het huidige Voortgangsrapport niet verder stil gestaan bij de NER-overschrijding in 2011.

Evolutie van de invulling van NER in de periode 2007-2010

Tabel 38 geeft een overzicht van de evolutie van het aantal landbouwers die meer dieren gehouden hebben dan toegelaten volgens hun NER, samen met de hoeveelheid NER-overschrijding. Hieruit blijkt dat de hoeveelheid NER-overschrijding is gedaald van ongeveer 4,5 miljoen NER in 2007 tot 1,6 miljoen NER in 2010. Het aantal landbouwers met NER-overschrijding is tevens gedaald, van ongeveer 3.300 landbouwers in 2007 tot ongeveer 2.000 landbouwers in 2010.

Anderzijds zijn er elk jaar landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat die dieren gehouden hebben zonder dat ze beschikken over NER. Dit aantal is gedaald in de periode van 2007 tot 2010: van 382 landbouwers in productiejaar 2007, over 230 landbouwers in 2008 en 179 landbouwers in 2009, tot 116 landbouwers in 2010.

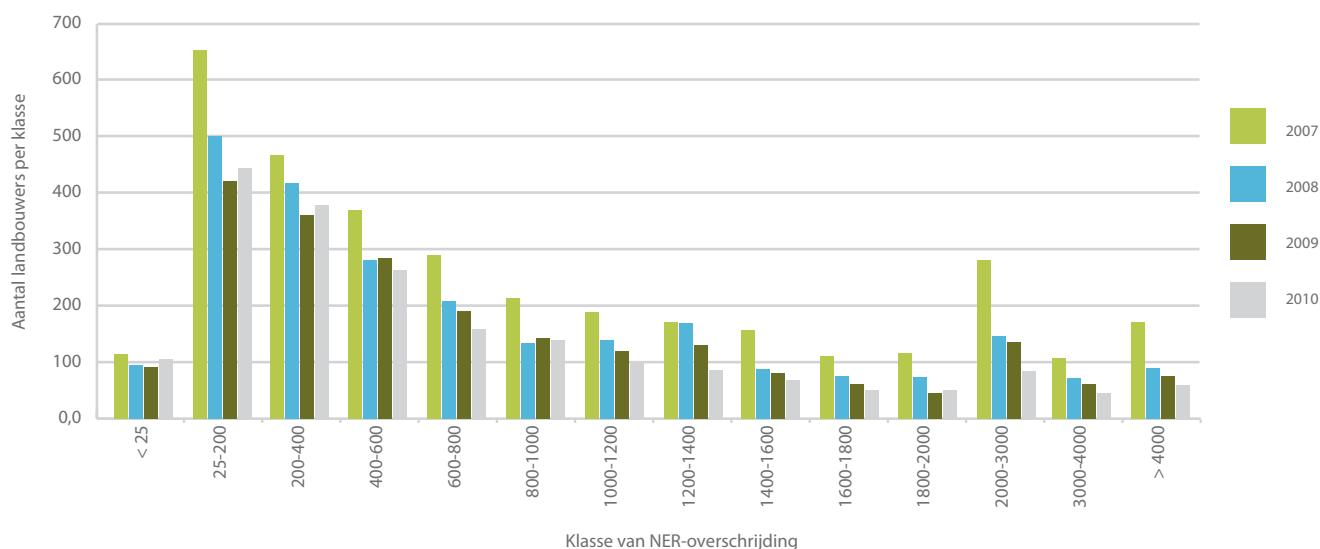
Tabel 38 Evolutie van de hoeveelheid NER-overschrijding samen met het aantal landbouwers met NER-overschrijding in Vlaanderen in de periode 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
NER-overschrijding	4.451.928	2.586.284	2.093.956	1.624.020
Aantal landbouwers met NER-overschrijding	3.271	2.430	2.120	1.963

Figuur 63 geeft de verdeling weer van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in de periode 2007-2010. Hieruit blijkt een afname van het aantal landbouwers in elke klasse van NER-overschrijding. Dit betekent dat niet enkel het aantal landbouwers met een grote NER-overschrijding gedaald is, maar dat tevens het aantal landbouwers met een beperkte tot matige NER-overschrijding afgenomen is.

Analoog aan Figuur 63 geeft Figuur 64 de verdeling weer van het percentage landbouwers (ten opzichte van het totaal aantal landbouwers met NER-overschrijding) per klasse van NER-overschrijding in de periode 2007-2010. Hieruit blijkt dat er over de jaren heen, een verschuiving plaats vond van relatief meer landbouwers met een grote NER-overschrijding naar relatief meer landbouwers met een beperkte tot matige NER-overschrijding.

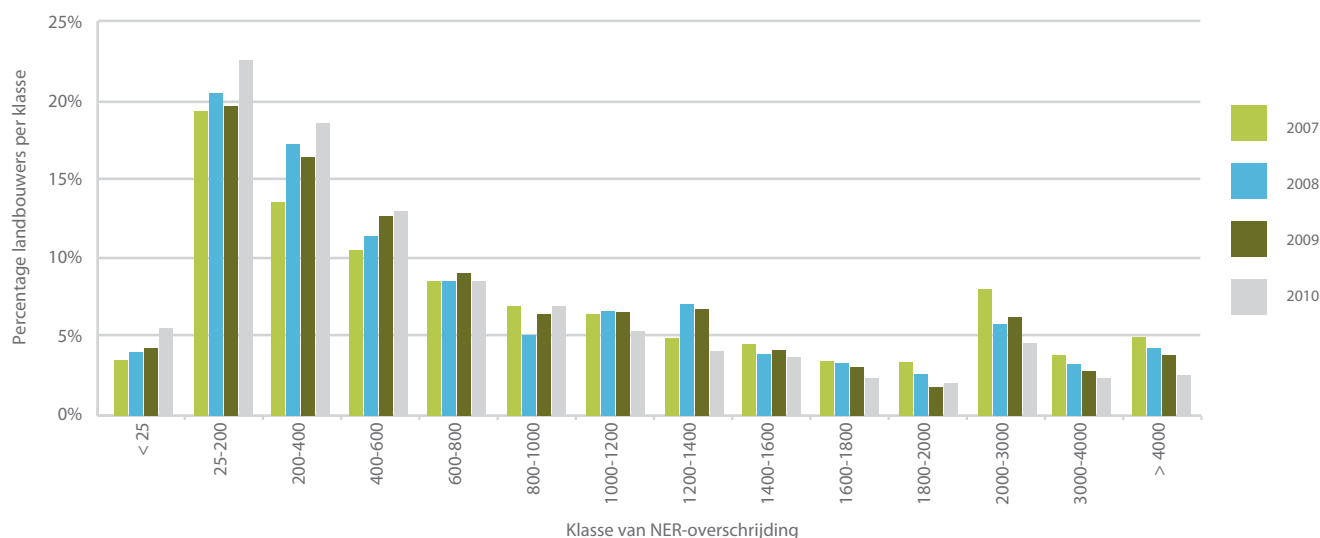
Figuur 63 Evolutie van de verdeling van het aantal landbouwers over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2007-2010

Opvolging

3

Figuur 64 Evolutie van de verdeling van het aantal landbouwers (procentueel ten opzichte van totaal aantal landbouwers) over verschillende klassen van NER-overschrijding in 2007-2010

Tabel 39 geeft een overzicht van de evolutie van het NER-overschot in Vlaanderen. Deze hoeveelheid NER werd niet gebruikt om dieren mee te houden. Het totale NER-overschot is gestegen door de toekenning van NER-MVW in het kader van de uitbreiding na bewezen mestverwerking.

Zo'n 80 % van de jaarlijkse hoeveelheid NER-overschot is in handen van landbouwers met een mestproductie van minstens 300 kg fosfaat, die minder dieren gehouden hebben dan toegelaten op basis van hun NER en dus NER op overschot hebben.

Een beperkt aantal landbouwers heeft zowel een NER-overschrijding als een NER-overschot. Deze landbouwers hadden vaste NER en hebben meer dieren gehouden van een bepaalde diersoort dan toegelaten volgens de beschikbare NER van de betreffende diersoort, terwijl ze NER van andere diersoorten op overschot hadden.

De manier waarop de individuele landbouwers hun NER gebruikt hebben in de periode 2007-2010 is gevisualiseerd in Figuur 65. Voor elke landbouwer met een mestproductie van meer dan 300 kg fosfaat, werd een invullingsgraad berekend.

Bij landbouwers met een NER-overschrijding wordt de invullingsgraad berekend als $(\text{Toegekende NER} + \text{NER-overschrijding}) / \text{Toegekende NER}$. Bij landbouwers met een NER-overschot wordt de invullingsgraad berekend als $(\text{Toegekende NER} - \text{NER-overschot}) / \text{Toegekende NER}$.

Uit Figuur 65 blijkt dat jaarlijks 27 % van de landbouwers hun beschikbare NER niet gebruikt hebben. Dit zijn de landbouwers die niet geproduceerd hebben in het betreffende productiejaar en de landbouwers met een mestproductie kleiner dan 300 kg fosfaat. Anderzijds zijn er elk jaar landbouwers met een NER-overschrijding. Het percentage landbouwers met een NER-overschrijding is licht gedaald van 12 % in 2007, over 10 % in 2008 en 9 % in 2009, tot 8 % in 2010.

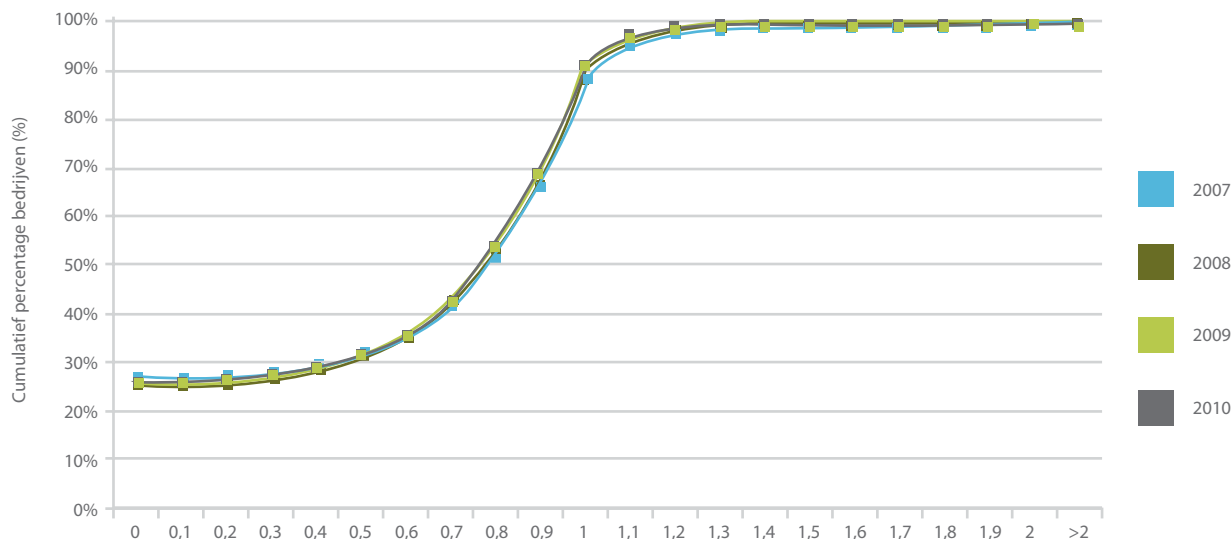
Tabel 39 Evolutie van de hoeveelheid NER-overschot samen met het aantal landbouwers in Vlaanderen in de periode 2007-2010

Productiejaar		Landbouwers met productie \geq 300 kg fosfaat	Landbouwers zonder productie	Landbouwers met productie < 300 kg fosfaat	Totaal
2007	Aantal NER	42.736.987	7.281.148	5.394.780	55.412.915
	Aantal landbouwers	14.636	2.900	3.130	20.666
2008	Aantal NER	50.606.770	6.515.280	5.152.104	62.274.154
	Aantal landbouwers	14.895	2.622	3.052	20.569
2009	Aantal NER	53.815.192	6.341.077	4.914.647	65.070.916
	Aantal landbouwers	14.750	2.726	2.984	20.460
2010	Aantal NER	51.589.471	7.983.387	4.820.111	64.392.969
	Aantal landbouwers	14.388	2.735	2.887	20.010

Opvolging

3

Figuur 65 Cumulatief percentage bedrijven per NER-invullingsgraad in de periode 2007-2010. De NER-invullingsgraad bij een NER-overschrijding wordt berekend als $(\text{Toegekende NER} + \text{NER-overschrijding}) / \text{Toegekende NER}$. Bij een NER-overschot wordt de NER-invullingsgraad berekend als $(\text{Toegekende NER} - \text{NER-overschot}) / \text{Toegekende NER}$.

In 2007, het jaar waarin de NER voor het eerst toegekend werden, kan een iets minder goede invulling van NER vastgesteld worden dan in de daaropvolgende jaren. Er is evenwel geen uitgesproken tendens tot een betere invulling van de NER in de periode 2008-2010.

Tabel 40 geeft een overzicht van de evolutie van de beschikbare NER, het overschot aan NER en van de productie uitgedrukt in NER in de periode 2007-2010. Hieruit blijkt dat er een groot verschil is tussen de productie uitgedrukt in NER en de hoeveelheid beschikbare NER in Vlaanderen. Zelfs wanneer rekening wordt gehouden met de veronderstelling dat elke landbouwer een marge van 10 % NER houdt in zijn bedrijfsvoering, blijft er toch nog een overschot van zo'n 40 miljoen NER in Vlaanderen.

De toegekende NER-MVW en de hoeveelheid NER-D die gereduceerd werden bij overnames zijn eveneens weergegeven in Tabel 40 voor de verschillende productiejaar. Hieruit blijkt dat er jaarlijks een bepaalde hoeveelheid NER-D gereduceerd werd bij de overnames van NER-D maar dat daartegenover jaarlijks een relatief grotere hoeveelheid NER-MVW toegekend werd. Hierdoor wordt het verschil tussen de productie uitgedrukt in NER en de hoeveelheid beschikbare NER in Vlaanderen elk jaar groter.

3.1.1.2 Controle van de aangifte

Op het einde van elk productiejaar moeten alle aangifteplichtige landbouwers een aangifte van mestproductie en mestgebruik indienen bij de Mestbank. Voor productiejaar 2011 werd de Mestbankaangifte verstuurd naar 32.409 landbouwers voor een totaal van 35.838 exploitaties¹⁷. 98 % van de aangiftes voor productiejaar 2011 werd verstuurd op 29 december 2011, zodat de landbouwers hun aangifte in de bus hadden voor 1 januari 2012. De landbouwers moesten hun aangifte indienen voor 16 februari 2012. Nieuw voor de aangifte van productiejaar 2011 was de mogelijkheid om de aangifte digitaal in te dienen via het Mestbank e-loket. Landbouwers die hun aangifte via deze weg indienden, kregen tot 16 maart 2012 als uiterste indieningsdatum.

Uiteindelijk werden 7.107 aangiftes ingediend via het Mestbank e-loket. Eén landbouwer op vijf heeft met andere woorden gebruik gemaakt van het loket om zijn aangifte in te dienen, wat een groot succes is voor het eerste jaar waarin deze dienst werd aangeboden. Het verder ontwikkelen en verbeteren van het Mestbank e-loket zal de komende jaren een belangrijk aandachtspunt zijn voor de Mestbank.

Na de invoer van de gegevens gebeurt een uitgebreide administratieve controle op de volledigheid en de correctheid van de aangegeven gegevens. Tot en met de aangifte voor het productiejaar 2010 werd 100 % van de

Tabel 40 Evolutie van de beschikbare NER, overschot aan NER, de productie uitgedrukt in NER, de toegekende NER-MVW en de gereduceerde NER-D door overnames in Vlaanderen in de periode 2007-2010

Productiejaar	Beschikbare NER	Overschot aan NER	Productie uitgedrukt in NER	Toegekende NER-MVW	Gereduceerde NER-D
2007	285.304.495	55.412.915	236.134.430		1.310.189
2008	292.194.366	62.274.154	236.151.948	7.707.621	589.186
2009	297.123.992	65.070.916	238.500.279	5.925.785	872.725
2010	299.670.103	64.392.969	242.458.561	4.033.160	1.127.234

¹⁷ De aangifteplicht voor het Mestdecreet is bepaald op niveau van de exploitatie, wat betekent dat landbouwers voor elke exploitatiezetel een Mestbankaangifte moeten indienen.

aangiftes gecontroleerd. Vanaf productiejaar 2011 wordt geopteerd voor een efficiëntere controle waarbij voor een bepaald percentage van de aangiftes de verschillende aspecten in detail worden gecontroleerd. De gecontroleerde aangiftes worden geselecteerd op basis van een risicoanalyse waarbij de focus ligt op het traceren van stikstof- en fosforstromen die gemist zouden worden door onvolledige of onjuiste aangiftegegevens.

De risicoanalyse houdt rekening met verschillende criteria waaraan een gewicht van belangrijkheid gegeven wordt. De gebruikte criteria en gewichten kunnen jaarlijks wijzigen zodat bepaalde accenten in de controle gelegd kunnen worden en verschillende landbouwers kunnen gecontroleerd worden. Voor productiejaar 2011 lag de focus van de controle vooral op nutriëntenbalansstelsels en het gebruik van meststoffen op gronden in het buitenland.

Voor productiejaar 2011 werden 5.658 aangiftes gecontroleerd (16 % van het totale aantal aangiftes). De belangrijkste vaststellingen waarvoor landbouwers werden gevraagd hun aangifte aan te passen, zijn:

- Bij 511 gecontroleerde aangiftes werd extra informatie opgevraagd in verband met het nutriëntenbalansstelsel (16 % van de in totaal 3.974 gecontroleerde aangiftes met een nutriëntenbalansstelsel). Het gaat hierbij vooral om ontbrekende attesten en facturen of fouten in de berekening van de uitscheidingscijfers.
- Bij 416 gecontroleerde aangiftes (7 %) was de opslag van dierlijke mest een probleem. In deze gevallen was vaak het gebruik van een afwijkende mestsamenstelling zonder staving van deze inhoud, de reden om bijkomende informatie op te vragen.
- Bij 389 gecontroleerde aangiftes lag de bemesting of begrazing op eigen gronden buiten Vlaanderen aan de basis van het opragen van bijkomende informatie (50 % van de in totaal 782 gecontroleerde aangiftes met bemesting of begrazing buiten Vlaanderen). De belangrijkste reden hierbij was het ontbreken van de perceelsregistratie of een ander bewijsstuk dat deze percelen in eigen gebruik zijn.

3.1.1.3 Aanpak van verzuimers van de aangifte

Landbouwers die aangifteplichtig zijn bij de Mestbank en hun aangifte verzuimen in te dienen, worden gericht opgevolgd door de Mestbank. De opvolging van de verzuimers van de aangifte voor productiejaar 2009 is gestart eind 2010 en liep door in 2011. De actie was tweeledig.

1. Opvolging van verzuimers van de aangifte die gekend zijn bij de Mestbank

Het doel van de eerste deelactie was om van de bij de Mestbank gekende aangifteplichtige landbouwers die hun aangifte niet hebben ingediend, alsnog de aangifte te ontvangen. Deze eerste deelactie had ook als doel om de lijst van de aangifteplichtige landbouwers zoals ze bij de Mestbank gekend zijn, te actualiseren. Het is immers mogelijk dat een aantal landbouwers niet meer aangifteplichtig zijn, onder meer door een faillissement of overlijden.

In eerste instantie werd een schriftelijk bevel verstuurd naar de betrokken landbouwers om de aangifte alsnog in te dienen. In totaal werden 175 bevelen verstuurd waarna 100 aangiftes gerecupereerd werden.

Indien het bevel genegeerd werd, werd er een proces-verbaal opgemaakt voor het weigeren van het bevel. In 2011 werden 75 processen-verbaal verstuurd. In 30 gevallen kon daarna met hulp van de politie de aangifte alsnog gerecupereerd worden. De 45 overige landbouwers werden geblokkeerd in MTIL zolang hun aangifte niet ingediend was.

Vervoer van mest is dan enkel mogelijk via voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de Mestbank. Volgens een stand van zaken op 15 oktober 2012 waren 7 aangiftes gerecupereerd van de 45 landbouwers die geblokkeerd werden in MTIL. De overige 38 landbouwers zijn nog steeds geblokkeerd in MTIL.

Bij twijfel of het bedrijf nog aangifteplichtig was, werd er een bezoek gebracht aan het bedrijf. In totaal ontbreken nog 113 aangiftes van productiejaar 2009. Het grootste deel van deze ontbrekende aangiftes zijn toe te schrijven aan bedrijven waarvan niet duidelijk is of ze nog aangifteplichtig zijn (onder meer personen die verdwenen of geïnterneerd zijn) en waarbij het moeilijk is om deze bedrijven ambtshalve stop te zetten.

2. Opvolging van aangifteplichtige landbouwers die niet gekend zijn bij de Mestbank

Daarnaast bestond een tweede deelactie uit de aanpak van de landbouwers die niet gekend zijn bij de Mestbank maar die toch aangifteplichtig zijn volgens het Mestdecreet. Hiervoor werd vertrokken van een lijst van de bij Sanitel¹⁸ bekende bedrijven en nagegaan of deze bedrijven bekend waren bij de Mestbank.

41 actieve bedrijven die gekend zijn bij Sanitel en die aangeplichtig zijn volgens het Mestdecreet, waren niet bekend bij de Mestbank en hadden nog geen aangifte ingediend. Deze bedrijven kregen een bezoek van de inspecteurs van de Mestbank. Wanneer dieren werden aangetroffen die niet correct werden aangegeven bij de Mestbank, werden de nodige sancties opgelegd (onder andere een boete voor foutieve aangifte en rectificatie van gegevens met eventuele bijhorende gevolgen zoals een balansboete).

3.1.2 Opvolging van de dierbezetting op het terrein

3.1.2.1 Terreincontroles van de dierbezetting

Een correcte aangifte van het aantal dieren is vereist voor een correcte berekening van de dierlijke mestproductie en de mestbalans van een landbouwbedrijf. Via gerichte terreincontroles wordt daarom de dierbezetting gecontroleerd van verschillende bedrijven.

In eerste instantie werden diertellingen uitgevoerd bij een 150-tal varkensbedrijven. Deze diertellingen zijn een momentopname en geven geen exact beeld van de gemiddelde dierbezetting over het volledige productiejaar. Wanneer echter grote afwijkingen of onduidelijkheden vastgesteld werden, werd bijkomende informatie opgevraagd. Dit gebeurde voor 60 bedrijven. De verdere verwerking van deze gegevens gebeurt in het najaar 2012 en het begin van 2013.

Daarnaast werd de aangegeven gemiddelde dierbezetting beoordeeld aan de hand van verschillende gegevensbronnen zoals slachthuisgegevens, aan- en afvoerfacturen, voederleveringen en permanente inventaris. Aan de hand van een uitgebreide risico-analyse werden in 2011 88 varkensbedrijven (overeenkomend met 102 exploitaties) geselecteerd voor een controle van de dierbezetting. Hierbij werden de dierenaantallen volgens de aangifte van het meest recente productiejaar gecontroleerd.

¹⁸ Sanitel is het geïnformatiseerd identificatie- en registratiesysteem voor nutsdieren, waaronder runderen, dat wordt beheerd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)

Opvolging

3

Voor de bedrijven waarbij er een afwijking van de dieren aantallen werd vastgesteld ten opzichte van de door de landbouwer aangegeven aantallen werd er in overleg met de landbouwer een aanpassing uitgevoerd van het aantal aangegeven dieren van het gecontroleerde jaar. Indien het om een grote afwijking ging, werd de controle van het aantal dieren uitgebreid voor de drie recente aangiftejaren.

In totaal werden er 93 varkensbedrijven bezocht. Van de gecontroleerde bedrijven waren er 57 bedrijven waarbij geen probleem werd vastgesteld, 8 bedrijven met een afwijkende dierbezetting en 3 bedrijven waarbij zware fraude werd geconstateerd. Voor 25 van de 93 controles, is het onderzoek nog niet volledig afgewerkt. Bij deze 25 bedrijven is er een vermoeden dat de gegevens niet correct zijn.

3.2 Opvolging van de bemesting

3.2.1 Aanwending van dierlijke mest

Bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest wordt er nagegaan of de bemesting plaatsvindt conform de mestwetgeving. Zo wordt er gecontroleerd of er geen overbemesting plaatsvindt, of de mest emissiearm aangewend wordt, of de uitrijregeling en de afstandsregels gerespecteerd worden, of er geen mest opgebracht wordt op drassige of bevroren grond,...

In 2011 werden 316 terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest uitgevoerd. Bij 63 controles, 20 % van het totaal aantal controles, werden één of meerdere inbreuken vastgesteld. Het inbreukpercentage ligt hiermee in de lijn van de voorgaande jaren. Het percentage inbreuken tegen de voorschriften m.b.t. de aanwending van meststoffen varieerde van 15 % tot 20 % in de voorbije vier jaren.

Tabel 41 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij de controles van de aanwending van dierlijke mest in 2011. Net zoals de voorgaande jaren, is ook in 2011 de meest voorkomende inbreuk bij controles van de aanwending van dierlijke mest de niet-emissiearme aanwending van mest.

Tabel 41 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van de aanwending van dierlijke mest in 2011, per soort inbreuk, samen met het relatieve aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken

Type inbreuk	Aantal	%
Geen emissiearme aanwending	48	67%
Niet naleven uitrijregeling	10	14%
Bemesting te dicht op helling of te dicht bij waterlopen	9	13%
Overbemesting	4	6%
Bemesting op drassige, ondergelopen, besneeuwde of bevroren grond	1	1%
Totaal	72	

3.2.2 Derogatie

3.2.1.1 Administratieve controles van derogatie in 2011

Landbouwers die derogatie wensen toe te passen, moeten een aanvraag indienen bij de Mestbank en hun derogatiepercelen aanduiden op de verzamelaanvraag van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). In 2011 vroegen 3.073 landbouwers derogatie aan bij de Mestbank, 767 via het derogatieloket van de Mestbank en 2.306 via een schriftelijke aanvraag. 3.182 landbouwers hebben derogatie aangeduid voor één of meerder percelen in hun verzamelaanvraag bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). Via de verzamelaanvraag werd derogatie aangevraagd voor in totaal 50.768 percelen, goed voor een totale oppervlakte van 86.780 ha.

De administratieve controle van de percelen wordt uitgevoerd door de Mestbank, na het ontvangen van de gegevens van de landbouwpercelen via de verzamelaanvraag van het ALV. Bij deze administratieve controle worden verschillen zaken gecontroleerd, onder meer of de aanvraag tijdig werd ingediend bij de Mestbank en het ALV, of de hoofdteelt in aanmerking komt voor derogatie, of er gras of snijrogge is aangegeven als voorteelt vóór de teelt van maïs, of er een niet-vlinderbloemig vanggewas is aangegeven als nateelt na de teelt van winterarwe of triticale, of het perceel niet gelegen is in kwetsbare gebieden, of er geen beheerovereenkomsten met een strengere bemestingsnorm dan 170 kg N/ha/jaar of met absoluut bemestingsverbod van toepassing zijn op het perceel, of de landbouwer over de bemestingsrechten van het betreffende perceel beschikt, of er in het voorgaande jaar geen nitraatresidu werd gemeten op het perceel dat hoger is dan 90 kg NO₃-N/ha. Na de administratieve controles van de aanvragen, werd in 2011 derogatie toegekend aan 2.987 landbouwers, goed voor een totaal derogatieareaal van 80.664 ha behorende tot 46.924 percelen (zie ook 1.2.1.1).

Na de administratieve controle van de percelen werd bij 800 landbouwers derogatie afgekeurd in 2011 op één of meerdere percelen. In totaal werd op basis van de administratieve controles, derogatie geweigerd voor een areaal van 5.962 ha in 2011. Het aantal percelen, de oppervlakte landbouwgrond en de betreffende landbouwers, waarvoor derogatie geheel of gedeeltelijk werd afgekeurd in 2011, op basis van de administratieve controle, is weergegeven in Tabel 42 voor de verschillende redenen van afkeuring. Een perceel kan in onderstaande tabel meerdere keren voorkomen als het voor meerdere redenen afgekeurd is.

In 2011 waren er opvallend meer administratieve afkeuringen dan in 2010. Dit is in hoofdzaak toe te schrijven aan het laattijdig van kracht worden van de nieuwe derogatieregeling voor de periode 2011-2014. In dit verband kunnen de volgende drie concrete redenen vermeld worden:

- Omdat er op het moment van de voordruk van de verzamelaanvraag nog geen zicht was op een nieuwe derogatieregeling, werd geen aanvinkvakje voor derogatie voorzien op het formulier en was geen informatie over welke percelen niet in aanmerking kwamen voor derogatie opgenomen in het formulier. Beleidsmatig werd er toch voor gekozen om de landbouwers bij het indienen van hun verzamelaanvraag een "derogatieaanvraag onder voorbehoud" te doen, terwijl ze op dat moment niet over de juiste informatie beschikten.
- In 2010 heeft het ALV brieven gestuurd naar de landbouwers om hen te wijzen op bepaalde incoherenties met betrekking tot de derogatieaanvraag. De bedoeling hierbij was de landbouwers te behoeden voor ongewild derogatieverlies door administratieve tekortkomingen. Door het laattijdig van kracht worden van de nieuwe

Opvolging

3

Tabel 42 Overzicht van het aantal percelen, het aantal landbouwers en de oppervlakte waarvoor derogatie afgekeurd werd in 2011, ten gevolge van de administratieve controle, per reden van afkeuring (VA= Verzamelaanvraag)

Reden van afkeuring	Aantal percelen	Oppervlakte (ha)	Aantal landbouwers	Sanctie
Geen percelen met derogatie aangeduid op VA 2011 maar landbouwer had wel aanvraag ingediend bij de Mestbank	-	-	57	Verlies derogatie bedrijf
Geen aanvraag bij Mestbank maar wel percelen aangeduid op VA 2011	1845	3004	173	Verlies derogatie bedrijf
Het perceel is niet in gebruik op 1 januari 2011 en heeft dus geen bemestingsrechten	552	981	166	Verlies derogatie perceel
De hoofdteelt, zoals aangeduid op VA 2011, komt niet in aanmerking voor derogatie	347	540	167	Verlies derogatie perceel
Er is geen voorteelt gras of snijrogge voor maïs aanwezig, volgens de VA 2011	595	876	216	Verlies derogatie perceel
Er is geen niet-vlinderbloemig vanggewas aanwezig na wintertarwe of triticale, volgens de VA 2011	45	121	23	Verlies derogatie perceel
Het type kwetsbaar gebied waarin het perceel ligt, komt niet in aanmerking voor derogatie	269	321	164	Verlies derogatie perceel
Ongeldige combinatie met beheerovereenkomst en/of agromilieumaatregel	15	3	6	Verlies derogatie perceel
Perceel met nitraatresidu > 90 kg NO ₃ -N/ha in 2010	107	203	104	Verlies derogatie perceel

derogatieregeling, konden er geen incoherentiebrieven meer verstuurd worden door het ALV in 2011. Daardoor werden de landbouwers niet meer gewezen op administratieve tekortkomingen, zoals bijvoorbeeld het aangeven van de voorteelt gras of snijrogge vóór maïs of het niet-vlinderbloemig vanggewas na wintertarwe of triticale.

- Ondanks het feit dat de Mestbank, na goedkeuring van het derogatiebesluit door de Vlaamse Regering, een gerichte communicatie heeft gedaan aan de landbouwers in juni 2011, hebben een aantal landbouwers hun aanvraag bij de Mestbank niet ingediend. Mogelijk hadden deze landbouwers niet begrepen dat ze nog een aanvraag bij de Mestbank moesten indienen omdat dit normaal gezien vóór 15 februari moet gebeuren.

Deze aspecten hebben ertoe geleid dat meer landbouwers percelen aangeduid hebben voor derogatie in 2011 dan in andere jaren terwijl ze niet in aanmerking kwamen voor derogatie.

3.2.1.2 Terreincontroles van derogatie in 2011

De terreincontroles in het kader van derogatie omvatten enerzijds gerichte teeltcontroles van derogatiepercelen en anderzijds volledige controles van derogatiebedrijven op de naleving van de derogatievoorwaarden.

In overeenstemming met de derogatiebeschikking, wordt gestreefd naar een controle van minstens 5 % van de derogatiebedrijven. Op basis van een risicoanalyse werden derogatiebedrijven geselecteerd voor controle. De selectie van de bedrijven gebeurde op basis van de derogatieaanvragen die in juli ontvangen waren bij de Mestbank, in samenwerking met het ALV. Bij de risicoanalyse werden een zestal criteria gehanteerd:

1. Het nitraatresidu in 2010
2. Het aantal negatieve vaststellingen bij terreincontroles uitgevoerd tijdens de periode 2008-2011
3. Het resultaat van derogatiecontroles in het verleden
4. De aanvoer van varkensmest met mestafzetdocumenten en/of het houden van varkens op het bedrijf
5. De aangevraagde derogatieoppervlakte
6. De mestbalans

Per criterium werd er een bepaald gewicht toegekend. Ook werd er voor gezorgd dat er een spreiding was over de verschillende provincies.

Op basis van de risicoanalyse werden er 133 derogatiebedrijven geselecteerd voor controle. Daarnaast werden er 34 derogatiebedrijven ad hoc geselecteerd. De doelstelling was om 157 derogatiebedrijven te controleren in 2011. 10 "reserve"-bedrijven werden weerhouden voor het geval dat bepaalde bedrijven om een bepaalde reden niet gecontroleerd konden worden.

Van de 157 geselecteerde derogatiebedrijven voor een controle waren er 20 bedrijven die in het voorjaar van 2011 reeds een audit gekregen hadden naar aanleiding van een te hoog nitraatresidu in 2010.

Terreincontroles van derogatiepercelen

De controle van derogatiepercelen bestaat standaard uit twee deelacties, zijnde een eerste terreincontrole van percelen in het voorjaar (maart-april) en een tweede terreincontrole in het najaar (augustus-september). Bij de voorjaarscontrole wordt nagegaan of het perceel beteeld is of niet. Bij de najaarscontrole wordt gecontroleerd of het gewas een derogatiegewas is en of er derogatie is aangevraagd (via de verzamelaanvraag bij het ALV).

Door het laattijdig van kracht worden van de nieuwe derogatieregeling konden in 2011 geen terreincontroles worden uitgevoerd van derogatiepercelen in het voorjaar. De controles van de derogatiepercelen in het najaar werden uitgevoerd door het ALV. Het ALV controleerde in het najaar een aantal percelen van de 157 geselecteerde derogatiebedrijven.

Tijdens de najaarscontrole werd gecontroleerd of er een correcte nateelt aanwezig was bij de hoofdteelt wintertarwe of triticale en of er derogatie werd aangevraagd via de verzamelaanvraag bij het ALV. Bij 87 % van de gecontroleerde percelen was er een correcte nateelt aanwezig en waren de derogatiepercelen en -teelten correct aangegeven op de verzamelaanvraag.

Opvolging

3

Tabel 43 Overzicht van de vaststellingen bij de terreincontroles van derogatiepercelen in 2011, uitgedrukt in aantal percelen samen met het relatief aandeel (VA=Verzamelaanvraag)

Vaststelling	Aantal percelen	%
Correcte nateelt	73	87%
Correcte nateelt maar niet aangegeven op VA	2	2%
Geen correcte nateelt	1	1%
Geen nateelt	8	10%
Totaal	84	

Terreincontroles van derogatiebedrijven

In 2011 werden de bemestingsplannen en -registers nagekeken van de geselecteerde derogatiebedrijven. Bij de 20 bedrijven die in het voorjaar van 2011 reeds een audit gekregen hadden, werden de bemestingsplannen en -registers op terrein opgevraagd en nagekeken. Van de 137 overige geselecteerde bedrijven werd een administratieve controle van het bemestingsplan en -register uitgevoerd. Er werd nagegaan of alle percelen aanwezig waren op het bemestingsplan en -register, of de groepering van de percelen correct was en of er enkel derogatiemest gebruikt werd op derogatiepercelen.

Van de 157 bedrijven waarvan het bemestingsplan en bemestingsregister werd gecontroleerd, werden er 31 bedrijven gesanctioneerd (20 %). De overtredingen die geleid hebben tot een sanctie zijn weergegeven in Tabel 44. De meest voorkomende overtreding was het gebruik van niet-derogatiemest op derogatiepercelen. 6 van de 22 bedrijven die niet-derogatiemest gebruikt hebben op derogatiepercelen, gebruikten effluente van mestverwerking zonder het vereiste attest.

Tabel 44 Overzicht van de overtredingen bij de terreincontroles van derogatiebedrijven in 2011, uitgedrukt in aantal percelen samen met het relatief aandeel

Overtreding	aantal landbouwers	%
Bemestingsplan en -register niet binnen de gestelde termijn opgestuurd	8	5%
Bemestingsplan en -register niet correct bijgehouden	1	1%
Niet-derogatiemest gebruikt op derogatiepercelen	22	14%
Totaal aantal gecontroleerde bedrijven	157	

Gevolgen van de terreincontroles van derogatiepercelen en -bedrijven

Tengevolge van de bedrijfs- en perceelscontroles in 2011, verloren 8 bedrijven het recht om derogatie aan te vragen in 2012. Daarnaast konden 23 bedrijven geen derogatie meer aanvragen in 2012 voor één of meerdere teeltgroepen. Bij de 20 bedrijven die reeds een audit gekregen hadden in het voorjaar van 2011 naar aanleiding van een te hoog nitraatresidu, werden de derogatievoorwaarden correct nageleefd.

3.2.1.3 Bezwaarbehandeling van afkeuringen derogatie 2011

Tegen de afkeuringen van derogatie tengevolge van de controles in 2011, werden er 97 bezwaren ingediend. Na de bezwaarbehandeling werden 31 bezwaren niet ingewilligd, 32 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 33 bezwaren volledig ingewilligd.

Van de 97 bezwaren handelden 36 bezwaren over het verlies van de mogelijkheid om derogatie aan te vragen voor 2012. Na bezwaarbehandeling werden er 12 bezwaren niet ingewilligd, 20 bezwaren gedeeltelijk ingewilligd en 4 bezwaren volledig ingewilligd.

Van de 33 volledig ingewilligde bezwaren zijn er 18 waarbij er geen derogatieaanvraag was ingediend. Omdat de nieuwe derogatieregeling pas laat van kracht was en de derogatieaanvraag voor 2011 pas kon gebeuren begin juli gedurende een beperkte periode, zijn deze bezwaren ingewilligd.

Daarnaast zijn er ook 8 dubbeldossiers waarbij een overname gemoeid is en waarbij zowel de overlater als de overnemer een bezwaar hebben ingediend. De derogatie van de overlater was administratief afgekeurd omdat dat er geen aanvraag tot derogatie was ingediend bij de Mestbank. De derogatie van de overnemer was administratief afgekeurd omdat dat de overnemer niet over de bemestingsrechten beschikt (en/of geen percelen heeft aangeduid op de verzamelaanvraag). Deze bezwaren werden ingewilligd door het verhangen van de derogatieaanvraag naar de overlater.

16 van de gedeeltelijke en volledige inwilligingen heeft te maken met een administratieve afkeuring op basis van de gewascode, waarbij de landbouwer via zijn bezwaar kon aantonen dat er wel degelijk een voorteelt gras of snijrogge vóór maïs, een niet-vlinderbloemig vanggewas na wintertarwe of triticale, of een derogatiegewas als hoofdteelt is aangeduid op de verzamelaanvraag of alsnog kon aangepast worden. In deze gevallen van mogelijke vergissingen van ALV, Mestbank of de landbouwer zelf, werd het voordeel van de twijfel gegund en werd het bezwaar ingewilligd.

20 bezwaren van bedrijven die de mogelijkheid verloren om derogatie aan te vragen voor 2012, werden gedeeltelijk ingewilligd omdat voor een aantal vaststellingen enkel een sanctie opgelegd voor die teeltgroep waarvan op 1 of enkele percelen een overtreding is vastgesteld.

3.3 Opvolging van de mestverwerking

3.3.1 Administratieve opvolging van de mestverwerkingsplicht

3.3.1.1 Basis mestverwerkingsplicht in 2010

De basismestverwerkingsplicht is de hoeveelheid mest (uitgedrukt in kg N) die een bedrijfsgroep in een bepaald productiejaar moet verwerken. Deze verwerkingsplicht wordt berekend in functie van het nettostikstofoverschot van de bedrijfsgroep en de gemeentelijke productiedruk van dierlijke mest (uitgedrukt in kg N/ha).

In 2010 zijn 565 bedrijfsgroepen onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht. Samen vertegenwoordigen deze 565 bedrijfsgroepen 680 bedrijven. De totale te verwerken hoeveelheid stikstof bedraagt bijna 6,5 miljoen kg N. Vergeleken met 2009 is het aantal verwerkingsplichtige bedrijven en de te verwerken hoeveelheid stikstof gelijk gebleven. De verwerkingsplichtige bedrijven zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen en Antwerpen (Tabel 45).

Opvolging

3

Tabel 45 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2010

Provincie	Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Basismestverwerkingsplicht (kg N)	% van totale hoeveelheid
Antwerpen	157	1.717.412	28%
Limburg	29	253.903	5%
Oost-Vlaanderen	91	843.101	16%
Vlaams-Brabant	5	56.295	1%
West-Vlaanderen	283	3.588.550	50%
Totaal	565	6.459.261	

Tabel 46 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijfsgroepen en bijhorende basismestverwerkingsplicht (in kg N) per verwerkingsklasse in productiejaar 2010

Te verwerken hoeveelheid stikstof (kg N)	Aantal verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen	Te verwerken hoeveelheid (kg N)	% van totale hoeveelheid
5.000-7.500	314	1.903.509	29%
7.500-10.000	100	860.859	14%
10.000-20.000	105	1.412.163	22%
20.000-50.000	36	1.061.762	16%
> 50.000	10	1.220.968	19%
Totaal	565	6.459.261	

Tabel 47 Aantal mestverwerkingsplichtige bedrijven en bijkomende mestverwerkingsplicht (in kg N) per provincie in productiejaar 2010 tengevolge van overnames van NER-D met 25 % mestverwerking

Provincie	Aantal verwerkingsplichtige bedrijven	Bijkomende verwerkingsplicht (kg N)	% van totale hoeveelheid
Antwerpen	129	227.276	20%
Limburg	38	44.393	4%
Oost-Vlaanderen	222	260.354	22%
Vlaams-Brabant	30	17.671	2%
West-Vlaanderen	518	611.903	53%
Totaal	937	1.161.597	

Net zoals voorgaande jaren had ruim de helft van de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen een basismestverwerkingsplicht tussen 5.000 en 7.500 kg N voor productiejaar 2010 (Tabel 46). Deze bedrijven moesten samen 29 % van de totale te verwerken hoeveelheid stikstof verwerken in 2010. Om tegemoet te komen aan de schaalnadelen voor kleine familiale bedrijven, zijn bedrijfsgroepen met een te verwerken hoeveelheid van minder dan 5.000 kg N ontheven van de basismestverwerkingsplicht.

Begin juli 2012 werd de basismestverwerkingsplicht voor productiejaar 2010 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijfsgroepen. Om te voldoen aan de basismestverwerkingsplicht van 2010 moesten deze bedrijfsgroepen ten laatste op 30 september 2012 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2010.

3.3.1.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht in 2010 ten gevolge van overnames van NER-D met 25 % mestverwerking

Landbouwers die NER-D overnemen mits mestverwerking, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25 % van de overgelaten NER-D verwerken. De verwerkingsplicht wordt berekend, rekening houdend met de overgelaten NER-D (met eventuele reductie door niet-correcte mestafzet), een bepaalde omrekeningsfactor per diersoort (die de NER-D omzet in kg N), en de overnamedatum (en eventuele datum waarop de NER-D verder werden overgedragen).

De bijkomende mestverwerkingsplicht in 2010 door overnames met mestverwerking, hebben betrekking op overnames die uitgevoerd werden tijdens de periode 2007-2010. In 2010 moest in totaal ongeveer 1,2 miljoen kg N bijkomend verwerkt worden, door 937 landbouwers (Tabel 47). De 937 bedrijven die bijkomend moesten verwerken in 2010 ten gevolge van overnames zijn voornamelijk gesitueerd in West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen.

Opvolging

3

Bijna 2/3de van de 937 bedrijven die bijkomend moesten verwerken in 2010 ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2010, moest minder dan 1.000 kg N verwerken. De verdeling van de bedrijven over verschillende klassen van bijkomende verwerkingsplicht ten gevolge van overnames in het kader van mestverwerking, is weergegeven in Tabel 48.

Tabel 48 Aantal en percentage bedrijven per klasse van bijkomende mestverwerkingsplicht in 2010 ten gevolge van overnames van NER-D in het kader van mestverwerking tijdens de periode 2007-2010

Klasse van bijkomende mestverwerkingsplicht in 2010 (kg N)	Aantal landbouwers	%
0-500	359	38%
500-1000	248	27%
1000-1500	125	13%
1500-2000	59	6%
2000-2500	31	3%
2500-3000	28	3%
3000-3500	15	2%
3500-4000	25	3%
>4000	47	5%
Eindtotaal	937	

In juli 2012 werd de bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D zonder 25 % reductie in het kader van mestverwerking, voor productiejaar 2010 gemeld aan de verwerkingsplichtige bedrijven. Om te voldoen aan de basismestverwerkingsplicht van 2010 moesten deze bedrijven ten laatste op 30 september 2012 over de nodige mestverwerkingscertificaten (MVC) beschikken voor productiejaar 2010.

3.3.2 Extra verwerking door uitbreiding na bewezen mestverwerking

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2010 ten gevolge van de toegekende uitbreidingen in 2008, 2009 en 2010

Landbouwers die een uitbreiding na bewezen mestverwerking hebben verkregen, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht en de eventuele bijkomende mestverwerkingsplicht ten gevolge van een overname van NER-D in het kader van mestverwerking, jaarlijks minstens 25 % van de aangevraagde uitbreiding verwerken. In het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar moet tevens de gerealiseerde uitbreiding volledig verwerkt worden. Vanaf het 2de jaar na de aanvraag moet bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht 125 % van de aangevraagde uitbreiding verwerkt worden om de uitbreiding te behouden. De extra mestverwerking ten gevolge van een uitbreiding na bewezen mestverwerking, moet bewezen worden door de verwerking van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf en van de betreffende diersoort. Hiertoe moeten de betrokken landbouwers in het bezit moeten zijn van de vereiste MVC's op hun certificatenrekening. Daarnaast wordt via de transportdocumenten nagegaan of voldoende bedrijfseigen mest en van de betreffende diersoort verwerkt is.

Voor productiejaar 2010 werden in totaal 1.375 uitbreidingsdossiers van 1.230 landbouwers geëvalueerd. De 1.230 geëvalueerde landbouwers met uitbreidingen toegekend voor 2008, 2009 en 2010, moesten samen ongeveer 6,2 miljoen kg N verwerken in 2010.

» zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de evaluatie van de uitbreiding na bewezen mestverwerking in evaluatiejaar 2010

Bij 92 dossiers werd niet voldaan werd aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden. Voor deze landbouwers worden de NER-MVW geannuleerd vanaf 1 januari 2011.

3.3.2.1 De extra te verwerken hoeveelheid mest in 2010 ten gevolge van de aanvragen voor een uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2011

Eén van de voorwaarden voor het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) is dat het bedrijf in het kalenderjaar vóór de aanvraag al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet hebben door bedrijfseigen mest te verwerken. Voor de aanvragen van NER-MVW in 2011 betekent dit dus dat het bedrijf in 2010 al 25 % van de aangevraagde netto-uitbreiding moest verwerken. Hiertoe moesten de betrokken landbouwers zorgen dat ze voldoende MVC's op hun rekening hadden staan om deze 25 % extra verwerking te bewijzen.

Tabel 49 geeft een overzicht van de netto-uitbreiding per diersoort en de bijkomende te verwerken hoeveelheid stikstof. In 2010 moest in totaal 552.000 kg N bijkomend verwerkt worden door 329 landbouwers ten gevolge van de toekenning van NER-MVW in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking voor 2011. Deze extra verwerking werd gecontroleerd door de Mestbank, als één van de voorwaarden vooraleer de NER-MVW toegekend werden.

» zie 1.1.4.4 voor meer informatie over de toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking in 2011

Tabel 49 Netto-uitbreiding per diersoort in het kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend voor 2011, samen met de te verwerken hoeveelheid N per diersoort in 2010

Diersoort	Aantal dieren	Netto-N-productie (kg N)	Te verwerken hoeveelheid N in 2010 (kg N)
Runderen	1.326	83.067	20.767
Varkens	136.145	1.163.026	290.756
Pluimvee	1.902.073	948.555	237.139
Andere dieren	300	12.878	3.220
Totaal	2.039.844	2.207.526	551.881

Opvolging

3

3.3.3 Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties

In 2011 heeft de Mestbank bij 86 mestverwerkingsinstallaties een terreincontrole van de opslagbekkens uitgevoerd. Door middel van een rondgang op het bedrijf werd nagegaan of de opslagbekkens geplaatst zijn volgens de vergunning van het bedrijf, werd de staat van de opvangbekkens nagekeken en werd het risico op overlopen, scheuren of verzakken van de verschillende opslagen beoordeeld. Er werd ook nagegaan of er voldoende voorzorgmaatregelen op het bedrijf aanwezig zijn om het overlopen van de opslagbekkens te voorkomen.

Bij 31 installaties werden één of meerdere tekortkomingen of inbreuken vastgesteld. Dit kan gaan om zowel administratieve tekortkomingen als om milieukundige vaststellingen zoals te volle opslagen, problemen met de overlopen van de opslagen, onvoldoende morsputten, niet duurzame of kapotte effluentbekkens, het morsen van mest rond bekkens en lozing. Er werden 6 bestuurlijke maatregelen opgelegd en er werden 8 processen-verbaal opgesteld tegen lozingen. Verder werden nog een 20-tal bevelen en ook een 20-tal schriftelijke raadgevingen geformuleerd om aanpassingen aan de installaties uit te voeren om milieuhinder te voorkomen en te vermijden in de toekomst.

3.3.4 Terreincontroles van attesten voor effluenten

Effluenten zijn eindproducten van biologische mestverwerkingsinstallaties die bij een goede werking van de biologie een lage N- en P_2O_5 -inhoud hebben. Omwille van deze lage nutriënteninhoud, kunnen producenten van dergelijke effluenten een attest aanvragen bij de Mestbank voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode gedurende de winter of voor een uitzondering op de bepalingen in verband met het emissiearm aanwenden van meststoffen. Vooraleer een attest verleend wordt, moet voldaan zijn aan bepaalde voorwaarden. Bij het transport of bij de toediening van effluent waarvoor een attest werd afgeleverd, moet steeds een kopie van dat attest aanwezig zijn.

De Mestbank controleert op het terrein de correcte toepassing van effluenten waarvoor een attest werd verleend. Hiertoe worden stalen genomen van de getransporteerde effluenten (zie ook 3.4.2.3). Als uit de analyse blijkt dat de N- of P_2O_5 -inhoud van het effluent statistisch afwijkt ten opzichte van wat vermeld is op het MAD, wordt de samenstelling van de vracht op het MAD standaard aangepast volgens de analyseresultaten van het effluentstaal. Indien uit de analyse ook blijkt dat het effluent niet voldoet aan de voorwaarden voor het attest, wordt het betreffende attest ingetrokken. De Mestbank geeft dan het bevel aan de producent van het effluent om de afvoer van het effluent naar landbouwgrond te staken in de uitrijverbodsperiode. De producent van het effluent kan zijn attest terug krijgen als uit een nieuwe staalname en analyse uitgevoerd door een erkend laboratorium, blijkt dat opnieuw voldaan wordt aan de voorwaarden voor het attest. Deze herstaalname moet eerst gemeld worden aan de VLM zodat er eventueel een inspecteur bij de staalname aanwezig kan zijn. In het najaar van 2011 werd bij 16 transporten van effluent een staalname uitgevoerd. Er werden 5 attesten ingetrokken, waarvan er 1 terug opgeheven werd. Omdat een attest slechts één jaar geldig is, moeten alle producenten sowieso een nieuwe staalname en analyse laten uitvoeren voor de aanvraag van een nieuw attest.

3.4 Opvolging van de mesttransporten

3.4.1 Administratieve opvolging mesttransporten

3.4.1.1 Registratie van mesttransporten bij de Mestbank

Om het transport van mest in goede banen te leiden en te kunnen opvolgen, zijn een aantal regels van toepassing. De basisregel hierbij is dat mest vervoerd wordt door een erkende mestvoerder met een mestafzetdocument (MAD). Mestvoerders krijgen een erkenning via een aanvraag bij de Mestbank. Op 1 januari 2012 waren er 1.040 erkende mestvoerders in Vlaanderen, 7 % minder dan het aantal erkende mestvoerders op 1 januari 2011.

Afhankelijk van de klasse waarin de mestvoerder erkend is, kunnen bepaalde mesttransporten uitgevoerd worden. Aan bepaalde klassen zijn bijkomende voorwaarden gekoppeld, zoals bijvoorbeeld de AGR-GPS-verplichting (Automatische Gegevens Registratie - Global Positioning System) voor erkende mestvoerders klasse B en C. Vanaf 2012 wordt de AGR-GPS-plicht uitgebreid naar erkende mestvoerders klasse A en E. Op 1 januari 2012 waren er 585 erkende mestvoerders klasse A (56 %), 261 erkende mestvoerders klasse B (25 %), 181 erkende mestvoerders klasse C (17 %) en 13 erkende mestvoerders klasse E (1 %).

De evolutie van het aantal erkende mestvoerders van klassen A, B en C is weergegeven in Figuur 66. Uit de figuur blijkt duidelijk de afname van het aantal erkende mestvoerders klasse C en B in respectievelijk 2007 en 2008 meteen na de invoering van de AGR-GPS-plicht. Hierdoor trad een verschuiving van op naar klasse A erkenningen en steeg het aantal erkende mestvoerders klasse A sterk vanaf 2008. Volgens een stand van zaken op 1 januari 2012 leidt de invoering van de AGR-GPS-plicht voor klasse A erkende mestvoerders vanaf 2012 opnieuw tot een afname van het aantal klasse A erkenningen. Het aantal erkende mestvoerders klasse C is sinds 2008 opnieuw gestegen van 124 erkende mestvoerders op 1 januari 2008 tot 181 erkende mestvoerders op 1 januari 2012 (+ 46 %).

Een aantal mesttransporten hoeven niet door een erkende mestvoerder uitgevoerd te worden. Het gaat hier onder meer over (1) bepaalde mesttransporten in het kader van een burenregeling, (2) het transport van mest van het type "eigen mest naar eigen grond" en (3) het transport van gehygiëniseerde eindproducten uit verwerkingsinstallaties (Europese Verordening 1069/2009) en van schuimaarde uit de suikerfabrieken (de zogenaamde "geregistreerde verzenders"). Momenteel zijn er 29 geregistreerde verzenders in Vlaanderen.

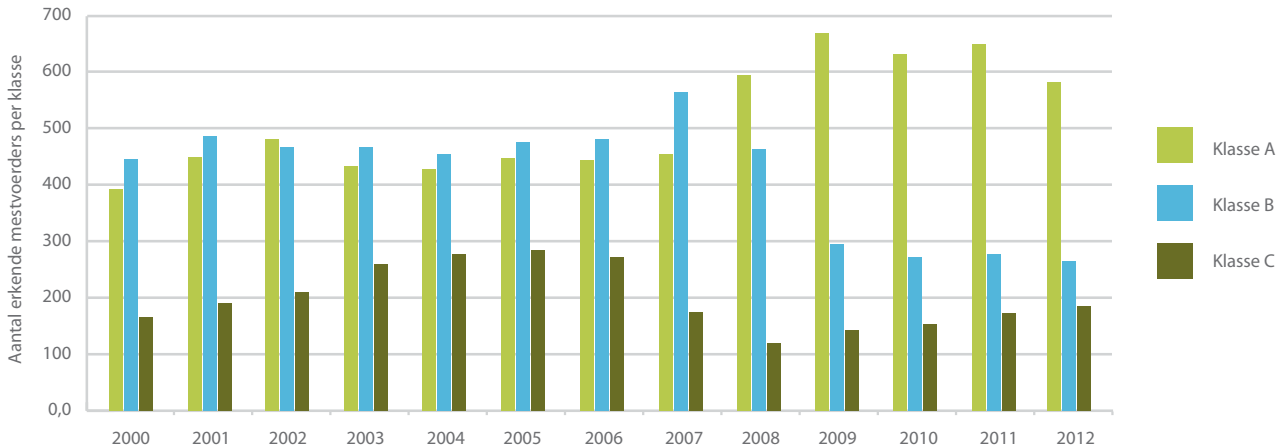
Het transport van mest en mestproducten tussen Europese lidstaten, is geregeld door drie Europese verordeningen. Enerzijds zijn de Verordening (EG) nr. 1069/2009 en de Verordening (EG) nr. 142/2011 betreffende de vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten van toepassing. Anderzijds geldt de Verordening (EG) nr. 1013/2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen (EVOA).

Elk transport door een erkende mestvoerder, een geregistreerde verzender of in het kader van een burenregeling moet vooraf gemeld worden bij de Mestbank. Erkende mestvoerders en geregistreerde verzenders moeten al hun transporten aanmelden via het Mest Transport Internet Lokaal (MTIL).

Opvolging

3

Figuur 66 Evolutie van het aantal erkende mestvoeders per klasse (jaarlijkse stand van zaken op 1 januari)

Daarnaast moeten de transporten vergezeld zijn van een transportdocument, waarop onder meer vermeld wordt wie de aanbieder en de afnemer van de mest is en hoeveel mest er vervoerd wordt. Afhankelijk van het type transport, zijn er een aantal verschilpunten betreffende de te volgen procedure.

3.4.1.2 Evaluatie van het AGR-GPS-systeem

Sinds respectievelijk 1 november 2006 en 1 november 2007 moeten alle erkende mestvoeders klasse C en klasse B beschikken over een AGR-GPS-systeem. Vanaf 2012 wordt de AGR-GPS-plicht uitgebreid naar erkende mestvoeders klasse A en E. De AGR-gegevens komen als databerichten op een server van de Mestbank binnen en worden opgeslagen in een centrale databank. De AGR-gegevens worden regelmatig gecontroleerd tijdens de transportcontroles op het terrein en bij nazicht van gevraagde wijzigingen van transportdocumenten.

Opvolging van erkende mestvoeders

Erkende mestvoeders die op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet gebruiken worden in eerste instantie gewaarschuwd en in tweede instantie beboet. In 2011 werden de acties van 2010 verder gezet. In februari 2011 werd een controle uitgevoerd van de transporten uitgevoerd in de periode november 2010 - januari 2011. Er werden waarschuwingen verstuurd naar 2 erkende mestvoeders. Daarnaast kregen 7 mestvoeders die in 2010 reeds een waarschuwing gekregen hadden en nog steeds op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet gebruikten, een boete voor alle mestafzetdocumenten (MAD's) waarvoor geen AGR-GPS werd gebruikt in de periode november 2010 - januari 2011.

Vanaf juni 2011 werden bijkomende fouten inzake AGR-GPS opgevolgd. Een eerste bijkomende opvolging betreft afgelaste MAD's waarvoor AGR-GPS-signalen werden ontvangen. Als er toch AGR-GPS-signalen worden ontvangen, kan dit immers betekenen dat deze MAD's onterecht afgelast werden. Een tweede bijkomende opvolging betreft laad- en losplaatsen die volgens de AGR-GPS-signalen niet overeenkomen met de gegevens van respectievelijk de aanbieder en de afnemer volgens het MAD. Als hier afwijkingen worden vastgesteld, kan dit immers betekenen dat het laad- of lossignaal op een verkeerde plaats werd ingegeven of dat de laad- of losplaats

niet correct vermeld zijn op het MAD. Voor deze fouten werd in 2011 enkel gewaarschuwd. De controle op MAD's waarvoor geen AGR-GPS-signalen ontvangen werden en het opleggen van waarschuwingen en boetes voor deze fouten, werd eveneens verder gezet. In juni 2011 werd een controle uitgevoerd van de transporten uitgevoerd in de periode maart - mei 2011. Er werden 128 waarschuwingen gegeven voor afgelaste MAD's met AGR-GPS-signalen, opvolging van de laad- losplaatsen en MAD's zonder AGR-GPS-signalen. Daarnaast waren er 9 erkende mestvoeders die reeds een waarschuwing gekregen hadden maar nog steeds op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet gebruikten. Deze mestvoeders kregen een boete voor alle MAD's waarvoor geen AGR-GPS werd gebruikt in de periode maart - mei 2011. De actie werd herhaald in het najaar. In november 2011 werden 23 waarschuwingen gegeven voor afgelaste MAD's met AGR-GPS-signalen, opvolging van de laad- losplaatsen en MAD's zonder AGR-GPS-signalen. 14 mestvoeders die nog steeds op regelmatige basis hun AGR-GPS-apparatuur niet gebruikten ondanks een voorafgaande waarschuwing, kregen een boete voor alle MAD's waarvoor geen AGR-GPS werd gebruikt in de periode augustus - oktober 2011. In 2012 werd deze actie verder gezet.

Opvolging van dienstverleners

Daarnaast werden in augustus 2011 de dienstverleners geïnformeerd in verband met tekortkomingen veroorzaakt door fouten in de installatie of programmatie van het AGR-GPS-systeem (bijvoorbeeld als de gegevens van de laadruimte niet systematisch ingevuld worden of als de berichten niet beantwoorden aan het XML-schema). Uit een evaluatie eind 2010 bleek immers dat sommige dienstverleners verbetering boeken, maar dat dit niet bij alle fouten het geval was. Daarom werden in 2011 alle dienstverleners opnieuw aangeschreven met een overzicht van de voorkomende fouten bij hun klanten. Ook de betreffende erkende mestvoeders kregen een overzicht van de fouten die bij hen voorkomen en mogelijk veroorzaakt werden door hun dienstverlener. Doel is dat beide partijen overleggen zodat de fouten niet meer voorkomen.

Opvolging

3

3.4.1.3 Evaluatie van meldingen op MTIL

Elk transport van dierlijke mest en andere meststoffen dat gereden wordt door een erkende mestvoerder moet eerst aangemeld worden in het digitaal transportloket van de Mestbank (Mest Transport Internet Loker = MTIL). Elk uitgevoerd transport moet ook uiterlijk de zevende dag volgend op de dag waarop het transport plaats vond, nagemeld worden in MTIL. Het is belangrijk dat deze bevestigingen tijdig gebeuren zodat de aanbieder en afnemer van de meststoffen snel deze transportgegevens kunnen raadplegen op het Mest Internet Loker (MIL) en zo een accurate nutriëntenbalans kunnen opmaken voor hun exploitatie.

Sinds 2011 krijgen mestvoerders een melding op MTIL betreffende eventuele openstaande meldingen. Op die manier worden de mestvoerders continu gesensibiliseerd. Daarnaast voert de Mestbank jaarlijks administratieve controles uit van de tijdigheid van de meldingen op MTIL. Bij erkende mestvoerders die na afloop van een jaar en na een waarschuwing nog steeds mestafzetdocumenten niet hebben nagemeld of afgelast wordt de procedure tot schorsing opgestart. In 2011 kregen 18 erkende mestvoerders een waarschuwing voor het niet melden van MAD's van 2010. Drie erkende mestvoerders werden geschorst waarvan twee zich achteraf in orde gesteld hebben.

3.4.2 Opvolging mesttransporten op terrein

3.4.2.1 Beschrijving van de controleactie

De opvolging van de mesttransporten op het terrein blijft een belangrijke controleactie. De terreincontroles van de mesttransporten worden uitgevoerd door de inspecteurs van de Mestbank, in samenwerking met de politiediensten.

Door de AGR-GPS-verplichting bij de erkende mestvoerders klasse B en C, kunnen de controles gericht worden uitgevoerd. De voorwaarden verbonden aan de transporten door erkende mestvoerders laten ook beter toezicht toe. Zo maakt de voormelding van een transport, een terreincontrole op deze transporten goed mogelijk.

Niet enkel de transporten door erkende mestvoerders worden gecontroleerd, maar ook de documenten voor burendelingen worden nagekeken. Daarnaast wordt ook de controle van EVOA-documenten (Europese Verordening Overbrenging van Afvalstoffen) bij export of import van mest opgenomen in deze controleactie.

Naast deze transportcontroles worden ook administratieve doorlichtingen van erkende mestvoerders uitgevoerd. Hierbij worden onder meer de erkenning en de transportdocumenten gedurende een bepaalde periode (doorgaans 1 maand) inhoudelijk gecontroleerd.

3.4.2.2 Terreincontroles van mesttransporten in 2011

In 2011 vonden 1.291 controles van mesttransporten plaats op het terrein. Dit zijn voornamelijk controles van mesttransporten uitgevoerd door erkende mestvoerders met mestafzetdocumenten (89 % van het totaal aantal transportcontroles) maar ook controles van mesttransporten met andere vervoersdocumenten (zoals burendeling, verzenddocument, EVOA) of van transporten van het type "eigen mest eigen grond". Tijdens de controle van mesttransporten door erkende mestvoerders kunnen verschillende mestafzetdocumenten gecontroleerd worden. Zo werden in 2011 ongeveer 1.200 mestafzetdocumenten gecontroleerd.

Bij de in totaal 1.153 terreincontroles van mesttransporten uitgevoerd door erkende mestvoerders, werden voornamelijk klasse B en klasse C mestvoerders gecontroleerd, goed voor elk 42 % van het totaal aantal terreincontroles van erkende mestvoerders (Tabel 50). Daarnaast werden 189 (16 %) mesttransporten uitgevoerd door een klasse A mestvoerder gecontroleerd. In 2011 werden in totaal 353 verschillende erkende mestvoerders gecontroleerd.

In 2011 werden bij 250 terreincontroles van mesttransporten onregelmatigheden vastgesteld i.v.m. de vervoersreglementering. Het aantal terreincontroles waarbij één of meerdere inbreuken werden vastgesteld, vertegenwoordigt 22 % van het totaal aantal terreincontroles (Tabel 50). Het percentage inbreuken tegen de vervoersreglementering varieert van jaar tot jaar. Globaal beschouwd, wordt bij ongeveer één vijfde tot één vierde van de transportcontroles een overtreding vastgesteld.

Tabel 50 Totaal aantal controles, aantal controles met inbreuk(en) en het relatieve aandeel ten opzichte van het totaal aantal controles, per klasse erkend mestvoerder, bij de terreincontroles van mesttransporten in 2010

Klasse erkend mestvoerder	Totaal aantal Controles	Aantal controles met inbreuk(en)	% controles met inbreuk(en) t.o.v. totaal aantal controles
A	189	34	18%
B	483	115	24%
C	481	101	21%
Totaal	1.153	250	22%

Tabel 51 geeft een overzicht van het aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten uitgevoerd door erkende mestvoerders in 2011. Omdat er meer dan één inbreuk kan vastgesteld worden bij één transportcontrole, is het totaal aantal inbreuken groter dan het totaal aantal transportcontroles waarbij inbreuken werden vastgesteld. In 2011 werden 327 inbreuken vastgesteld bij 148 verschillende erkende mestvoerders.

De meest voorkomende inbreuken tegen de vervoersreglementering zijn het niet of niet correct gebruiken van AGR-GPS en het rijden zonder in het bezit te zijn van een volledig en correct ingevuld mestafzetdocument (Tabel 51). Deze inbreuken vertegenwoordigen elk jaar zo'n 70 % van het totaal aantal vastgestelde inbreuken tegen de vervoersreglementering.

Hierna volgen het vervoer zonder de vereiste documenten (attesten, vignetten, ...) (13 %), het niet of niet correct voor- of melden van transporten (10 %), en andere inbreuken tegen de vervoersreglementering (ontbreken van een vignette aan de voorruit, een transport door een niet erkende mestvoerder, ...) (3 %).

Opvolging

3

Tabel 51 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2011, per klasse erkend mestvoerder, per soort inbreuk, samen met het relatief aandeel ten opzichte van het totaal aantal inbreuken

Type inbreuk	Aantal inbreuken				% t.o.v. totaal
	Klasse A	Klasse B	Klasse C	Totaal	
Niet of niet correct gebruik AGR-GPS	0	69	61	130	40%
Geen MAD of een foutief of niet volledig ingevuld MAD	29	51	32	112	34%
Rijden zonder vereiste documenten (attesten, vignetten, ...)	9	20	14	43	13%
Niet of niet-correct voor/namelden	11	15	6	32	10%
Andere inbreuken vervoersreglementering	0	3	7	10	3%
Totaal	49	158	120	327	

Tabel 52 Aantal aanmaningen, bevelen, raadgevingen of hercontroles en geldboetes bij inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2011, per klasse erkend mestvoerder

Klasse erkend mestvoerder	Aanmaningen, bevel, raadgeving of hercontrole	Geldboetes	Totaal
A	25	24	49
B	98	60	158
C	76	44	120
Totaal	199	128	327

Bij ernstige onregelmatigheden wordt een administratieve geldboete opgelegd. Bij de overige onregelmatigheden wordt in de meeste gevallen een aanmaning gegeven. In mindere mate kan ook een bevel worden opgelegd voor het voorkomen van de inbreuk in de toekomst, een raadgeving worden geformuleerd, of een hercontrole uitgevoerd worden. In 2011 werd bij 61 % van de inbreuken een aanmaning, bevel, raadgeving of hercontrole gegeven en bij 39 % een administratieve geldboete opgelegd (Tabel 52).

3.4.2.3 Mestanalyses in 2011

Net zoals in voorgaande jaren, werden ook in 2011 regelmatig staalnames van de mest uitgevoerd bij de terreincontroles van de mesttransporten. Meststaalnames worden onaangekondigd en steekproefsgewijs uitgevoerd, op alle types mesttransporten en verspreid over heel Vlaanderen.

De bemonstering van de mest vindt plaats bij het laden of lossen van een vracht. De analysesresultaten van de staalname worden overgemaakt aan de aanbieder en de afnemer van de mest en aan de mestvoerder. Als de afwijking tussen de analysesresultaten en de samenstelling van de mest zoals doorgegeven op het mestafzetdocument groter is dan 20 %, worden de analysesresultaten in rekening gebracht voor de bemonsterde vracht.

In 2011 werden een 500-tal meststalen genomen, voornamelijk van mengmest en effluenten. Van de meest bemonsterde runder- en varkensmestsoorten en effluent is een overzicht gegeven van het aantal meststalen en van de afwijking van de stikstof- en fosfaatsamenstelling van de mest bepaald op basis van de mestanalyse ten opzichte van deze vermeld op het mestafzetdocument (Tabel 53, Tabel 54 en Tabel 55).

Rundermest

In 2011 werden 71 meststalen genomen van rundermengmest en 19 meststalen van kalvermengmest (Tabel 53). Bij veel meststalen werd een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P_2O_5 . Het aantal meststalen van rundermengmest met een grote afwijking van meer dan 60 % is beperkt tot 7 %, wat vergelijkbaar is met de vaststellingen in 2010. Voor kalvermengmest wordt echter bij 63 % van de meststalen een grote afwijking van meer dan 60 % vastgesteld. Hierbij wordt opgemerkt dat het aantal meststalen van kalvermengmest in 2011 weliswaar beperkt was. In 2010 werden 37 meststalen van kalvermengmest genomen en werd een grote afwijking vastgesteld bij 24 % van de meststalen.

Net zoals in 2009 en 2010, bleek ook in 2011 dat de gemiddelde N-inhoud van de runder- en kalvermengmest volgens de mestanalyse iets lager was dan de gemiddelde N-inhoud vermeld op het mestafzetdocument. Voor rundermengmest werd gemiddeld 19 % minder N terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD. Voor kalvermengmest werd gemiddeld 12 % minder N terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD. Wat P_2O_5 betreft, werd gemiddeld 7 % minder terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD voor rundermengmest. Voor kalvermengmest werd daarentegen gemiddeld 27 % meer P_2O_5 terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD. Dit wijkt af van de vaststellingen in 2009 en 2010, toen eveneens gemiddeld minder P_2O_5 terug gevonden werd in de meststalen dan volgens wat vermeld is op het MAD, en kan toe te schrijven zijn aan het beperkte aantal meststalen van kalvermengmest in 2011.

Figuur 67 en Figuur 68 geven de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van respectievelijk runder- en kalvermengmest in 2011. De afnemers van runder- en kalvermengmest ontvangen in werkelijkheid doorgaans minder nutriënten dan wat vermeld staat op het MAD. Voor kalvermengmest valt bovendien op dat het vooral op forfait vervoerd wordt, dit in tegenstelling tot rundermengmest dat verplicht vervoerd wordt met een analyse tengevolge van de derogatiebeschikking.

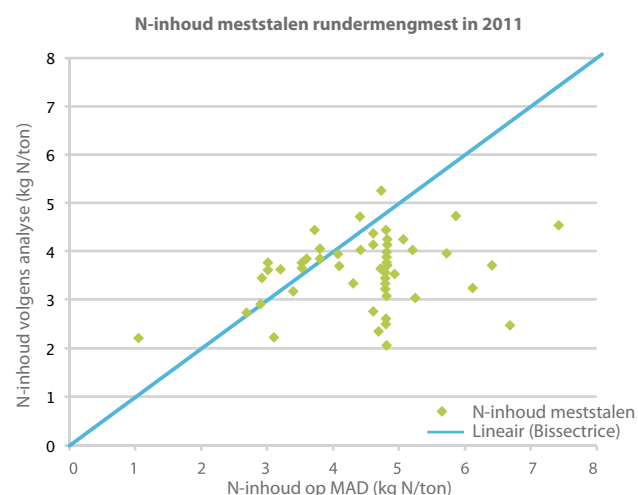
Opvolging

3

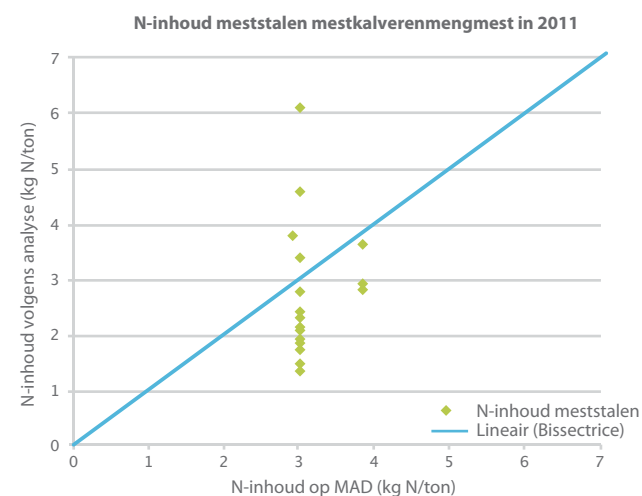
Tabel 53 Aantal meststalen per type rundermest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P_2O_5 , de N-inhoud van de meststalen en de P_2O_5 -inhoud van de meststalen

	Rundermest	Mestkalverenmengest
Aantal meststalen	71	19
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P_2O_5		
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	45	19
% meststalen met afwijking > 20 %	63%	100%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	5	12
% meststalen met afwijking > 60 %	7%	63%
N-inhoud meststalen		
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	4,55	3,13
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	3,69	2,74
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	-19%	-12%
Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton)	4,8	3
% verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling	-23%	-9%
P_2O_5-inhoud meststalen		
Gemiddelde P_2O_5-inhoud MAD (kg P_2O_5/ton)	1,32	1,37
Gemiddelde P_2O_5-inhoud analyse (kg P_2O_5/ton)	1,23	1,75
% verschil t.o.v. gemiddelde P_2O_5-inhoud op MAD	-7%	27%
Forfaitaire P_2O_5-samenstelling (kg P_2O_5/ton)	1,4	1,3
% verschil t.o.v. forfaitaire P_2O_5-samenstelling	-12%	34%

Figuur 67 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van rundermengmest in 2011

Figuur 68 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van kalvermengmest in 2011

Varkensmest

In 2011 werden 180 meststalen genomen van mestvarkens(brijbakken) mengmest, 27 meststalen van mestvarkensmengmest en 75 meststalen van mengmest van zeugen en biggen (Tabel 54). Bij veel meststalen wordt een afwijking van meer dan 20 % vastgesteld voor N of P_2O_5 . Het aantal meststalen met een grote afwijking van meer dan 60 % voor N of P_2O_5 varieert van 19 % voor mestvarkens(brijbakken)mengmest tot 59 % voor zeugen en biggen mengmest. De afwijkingen zijn vergelijkbaar met de vaststellingen in 2010.

Net zoals in 2009 en 2010, bleek ook in 2011 dat de gemiddelde samenstelling van de mestvarkens-, mestvarkens(brijbakken)- en zeugen en biggen mengmest volgens de mestanalyse lager was dan de gemiddelde samenstelling vermeld op het mestafzetdocument. Er wordt gemiddeld ongeveer 20 tot 40 % minder N terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD, afhankelijk van de varkensmestsoort.

Wat P_2O_5 betreft, wordt gemiddeld ongeveer 30 tot 40 % minder terug gevonden in de meststaal dan volgens wat vermeld is op het MAD. Voor varkensmest zijn de verschillen groter dan voor rundermest.

Figuur 69, Figuur 70 en Figuur 71 geven de spreiding weer van de N-inhoud van de meststalen van de verschillende varkensmestsoorten in 2011. Hieruit blijkt duidelijk dat er doorgaans minder N terug gevonden worden in de meststaal dan volgens wat er op het MAD vermeld is. Verder valt op dat varkensmest vaak vervoerd wordt op forfait.

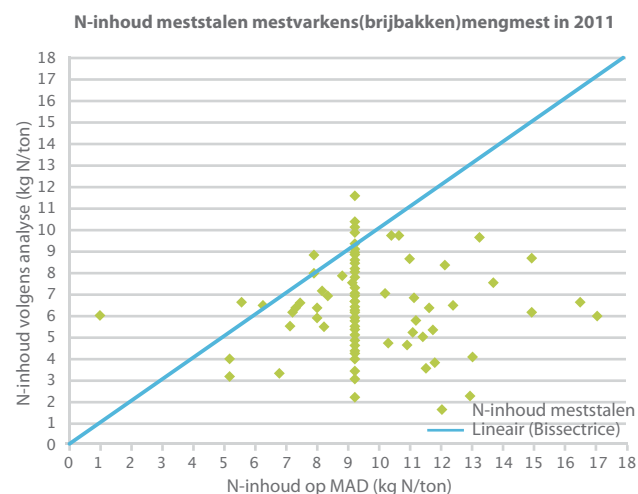
Opvolging

3

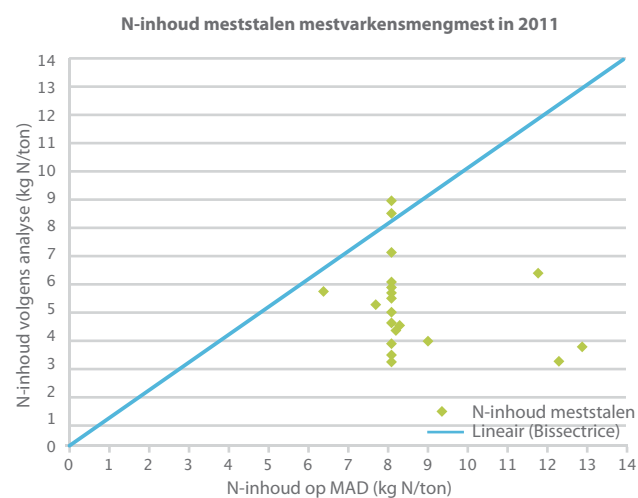
Tabel 54 Aantal meststalen per type varkensmest, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P₂O₅, de N-inhoud van de meststalen en de P₂O₅-inhoud van de meststalen

	Mestvarkens- (brijbakken)- mengmest	Mestvarkens- mengmest	Zeugen en biggen mengmest
Aantal meststalen	180	27	75
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P₂O₅			
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	151	25	66
% meststalen met afwijking > 20 %	84%	93%	88%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	34	10	44
% meststalen met afwijking > 60 %	19%	37%	59%
N-inhoud meststalen			
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	9,39	8,54	4,29
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	6,33	5,09	3,50
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	-33%	-40%	-18%
Forfaitaire N-samenstelling (kg N/ton)	9,2	8,1	4,4
% verschil t.o.v. forfaitaire N-samenstelling	-31%	-37%	-20%
P₂O₅-inhoud meststalen			
Gemiddelde P₂O₅-inhoud MAD (kg P₂O₅/ton)	4,92	4,45	2,78
Gemiddelde P₂O₅-inhoud analyse (kg P₂O₅/ton)	3,42	2,74	1,84
% verschil t.o.v. gemiddelde P₂O₅-inhoud op MAD	-31%	-38%	-34%
Forfaitaire P₂O₅-samenstelling (kg P₂O₅/ton)	4,9	5	2,9
% verschil t.o.v. forfaitaire P₂O₅-samenstelling	-30%	-45%	-36%

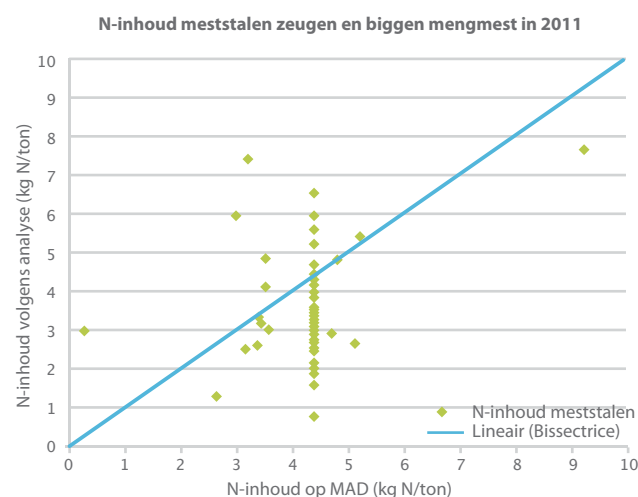
Figuur 69 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van mestvarkens(brijbakken)mengmest in 2011

Figuur 70 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van mestvarkens-mengmest in 2011

Figuur 71 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van zeugen en biggen mengmest in 2011

Opvolging

3

Effluent

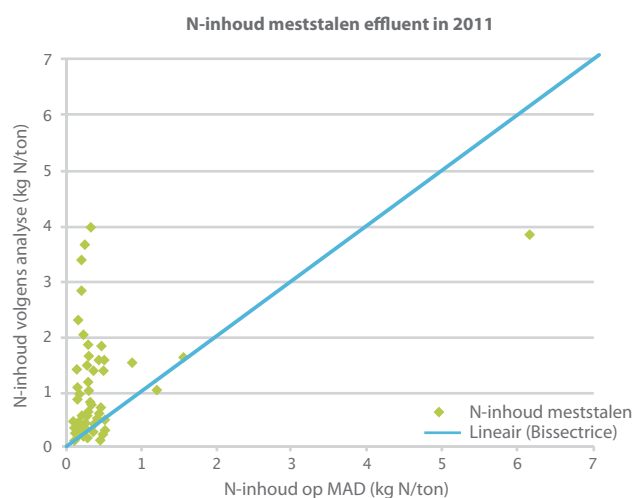
In 2011 werden een 70-tal stalen genomen van effluënten. In tegenstelling tot de runder- en varkensmestsoorten, werden voor effluënten aanzienlijk meer N en P_2O_5 gemeten in het meststaal dan wat er vermeld wordt op het mestafzetdocument. De afwijkingen zijn bovendien heel groot. Bij 70 % van de bemonsterde effluënten bedraagt de afwijking voor N of P_2O_5 meer dan 60 % (Tabel 55).

Dat de afwijking van de N-inhoud van het effluent volgens de meststaal ten opzichte van wat er vermeld is op het MAD heel groot is, wordt bevestigd door Figuur 72.

Tabel 55 Aantal meststalen van effluent, samen met de afwijking van de analyse ten opzichte van het MAD voor N en/of P_2O_5 , de N-inhoud van de meststalen en de P_2O_5 -inhoud van de meststalen

	Effluent
Aantal meststalen	67
Afwijking analyse t.o.v. MAD voor N of P_2O_5	
Aantal meststalen met afwijking > 20 %	64
% meststalen met afwijking > 20 %	96%
Aantal meststalen met afwijking > 60 %	47
% meststalen met afwijking > 60 %	70%
N-inhoud meststalen	
Gemiddelde N-inhoud op MAD (kg N/ton)	0,41
Gemiddelde N-inhoud analyse (kg N/ton)	0,95
% verschil t.o.v. gemiddelde N-inhoud op MAD	129%
P_2O_5 -inhoud meststalen	
Gemiddelde P_2O_5 -inhoud MAD (kg P_2O_5 /ton)	0,33
Gemiddelde P_2O_5 -inhoud analyse (kg P_2O_5 /ton)	0,72
% verschil t.o.v. gemiddelde P_2O_5 -inhoud op MAD	116%

Figuur 72 Spreiding van de N-inhoud van de meststalen van effluent in 2011

3.5 Opvolging van de mestbalans

3.5.1 Administratieve opvolging van de mestbalans

3.5.1.1 Beschrijving van de balansactie

Sinds 2006 stelt de Mestbank op basis van de gekende gegevens van elk land- en tuinbouwbedrijf een mestbalans op om na te gaan of de productie, het gebruik volgens de normen, de aanvoer en de afvoer van meststoffen in evenwicht zijn op het bedrijf. Bedrijven met een beperkte balansoverschrijding krijgen een waarschuwing. Bedrijven met een significante overschrijding van de mestbalans krijgen een administratieve geldboete.

De mestbalans wordt voor productiejaar 2010 opgesteld voor zowel stikstof (dierlijke, andere, chemische en totale) als totale fosfaat. Het maximum van de balansoverschrijding van fosfaat en de verschillende soorten stikstof, bepaalt of een boete of waarschuwing wordt opgelegd. Voor derogatiebedrijven gelden strengere criteria.

3.5.1.2 Resultaten van de balansactie voor productiejaar 2010

In 2012 werden 2.836 waarschuwingen verstuurd naar landbouwers met een beperkte balansoverschrijding voor productiejaar 2010, waarvan 21 % naar derogatiebedrijven en 79 % naar niet-derogatiebedrijven. Als ze dit wensten, konden de landbouwers een afspraak maken met medewerkers van de Mestbank om de balans in een persoonlijk onderhoud te bespreken om het probleem in de toekomst te vermijden.

Naast het versturen van waarschuwingen, werden ook boetes opgelegd aan landbouwers met een significante balansoverschrijding voor productiejaar 2010. In totaal werden 796 boetes verstuurd, waarvan 19 % naar derogatiebedrijven en 81 % naar niet-derogatiebedrijven. De totale balansoverschrijding bedroeg 1,98 miljoen kg N en 0,85 miljoen kg P_2O_5 . Hiervan was een kleine fractie van 0,08 miljoen kg N en 0,03 miljoen kg P_2O_5 toe te schrijven aan in totaal 28 bedrijven met recidivisme.

De bedrijven zonder recidivisme kregen een boete van 1 euro per kg stikstof en kg fosfaat balansoverschrijding. Voor de 28 bedrijven waarvoor recidivisme werd vastgesteld, werd de boete verdubbeld. In totaal werd ongeveer 3 miljoen euro boetes opgelegd voor de balansoverschrijdingen in productiejaar 2010. Het gemiddeld boetebedrag opgelegd ten gevolge van een balansoverschrijding bedroeg ongeveer 3.700 euro.

Na het opleggen van de administratieve geldboetes kan een gemotiveerd bezwaarschrift ingediend worden tegen de berekening van de mestbalans. Voor productiejaar 2010 maakten hier 463 landbouwers gebruik van. Dit betekent dat tegen bijna 60 % van de opgelegde boetes een bezwaarschrift werd ingediend. In deze bezwaarschriften worden voornamelijk aanpassingen gevraagd aan de ingediende perceelsregistratie en de opgegeven mestopslag.

Opvolging

3

3.6 Opvolging van het nitraatresidu

3.6.1 Jaarlijkse nitraatresidumetingen op landbouwpercelen

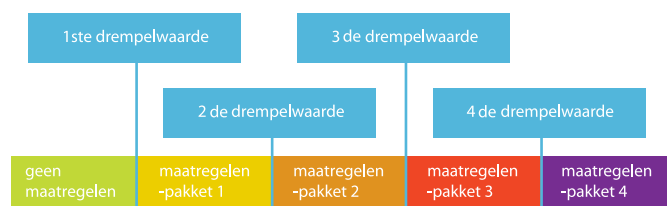
3.6.1.1 Nitraatresidurempelwaarden in 2011

In opdracht van de Mestbank worden jaarlijks nitraatresidumetingen uitgevoerd op een selectie van landbouwpercelen. Als het nitraatresidu te hoog is, moeten de landbouwers maatregelen nemen om een lager nitraatresidu te halen in de toekomst.

Bij de overschrijding van een bepaalde nitraatresiduwaarde is er sprake van een te hoog nitraatresidu. Als deze 1ste drempelwaarde overschreden wordt, worden sensibiliserende maatregelen opgelegd die de landbouwer moet volgen om het nitraatresidu te verlagen. De maatregelen variëren naargelang

de hoogte van de overschrijding: hoe hoger het nitraatresidu, hoe strenger de maatregelen. Daarom wordt gewerkt met een systeem van verschillende drempelwaarden. Bij een overschrijding van achtereenvolgens de 1ste, 2de, 3de en 4de drempelwaarde gelden de maatregelen van maatregelenpakketten 1, 2, 3 en 4 (Figuur 73).

Figuur 73 Begeleidingssysteem bij de nitraatresidumetingen

Tabel 56 Nitraatresidurempelwaarden van toepassing bij de staalnamecampagne van 2011

Teelt	Bodemtype	FOCUSgebied	1 ^e DW	2 ^e DW	3 ^e DW	4 ^e DW	DW BO
Grasland (uitsluitend gemaaid)	Zandgronden	JA	70	95	110	140	66
	Andere	JA	70	95	130	170	66
	Zware kleigronden	JA	90	115	160	200	86
	Zandgronden	NEE	90	115	130	160	86
	Andere	NEE	90	115	150	190	86
	Zware kleigronden	NEE	90	115	160	200	86
Grasland (begrasd en/of gemaaid)	Zandgronden	JA	80	105	120	150	76
	Andere	JA	80	105	140	180	76
	Zware kleigronden	JA	90	115	160	200	86
	Zandgronden	NEE	90	115	130	160	86
	Andere	NEE	90	115	150	190	86
	Zware kleigronden	NEE	90	115	160	200	86
Specifieke teelten ⁽¹⁾ + aardappelen	Zandgronden	n.v.t.	90	115	165	190	86
	Andere	n.v.t.	90	115	180	220	86
	Zware kleigronden	n.v.t.	90	115	180	220	86
Niet-specifieke teelten (uitgezonderd grasland)	Zandgronden	n.v.t.	88	113	128	158	84
	Andere	n.v.t.	90	115	150	190	86
	Zware kleigronden	n.v.t.	90	115	160	200	86

Volledige lijst van specifieke teelten:

groenten van groep I: kolen (bloemkool, spruitkool, witte kool, boerenkool, spitskool, broccoli, romaneskokool, rodekool, savooikool, Chinese kool, andere kolen), prei, artisjok, groene selder, bladselder, bleekselder, rabarber of aardbeien.

groenten van groep II: spinazie, courgettes, sla, vroege aardappelen (geogst vóór 31 juli), knolselder, peterselie, bieslook, basilicum, augurken, pompoenen, knolvenkel, koolrabi, paksoi, sierteeltgewassen die geteeld worden op niet permanent overkapte landbouwgronden en andere groenten die niet onder groep I of groep III vallen en geen teelt zijn met een lage stikstofbehoefte (cichorei, sjalotten, ui, vlas, witloof of fruit met uitzondering van aardbeien).

groenten van groep III: wortelen, rapen, koolraap, rode biet, pastinaak, rammenas, radijs, mierikswortel, schorseneren, wortelpeterselie, asperges, erwten, bonen, dille, kervel, tijm, of andere kruiden met uitzondering van peterselie, bieslook en basilicum.

andere: fruitbomen, snijbloemen of snijplanten, chrysanten en winterbloeiende halfheesters.

Opvolging

3

De drempelwaarden zijn gedifferentieerd naargelang gewas en bodemtype. Bij de gewassen wordt een onderscheid gemaakt tussen specifieke teelten (onder meer groenten), niet-specifieke teelten (akkerbouwgewassen), grasland dat uitsluitend gemaaid wordt en grasland dat begraaasd en/of gemaaid wordt. Er wordt rekening gehouden met de hoofdteelt, maar als de nateelt een specifieke teelt is, wordt rekening gehouden met deze nateelt. Bij het bodemtype wordt een onderscheid gemaakt tussen zandgronden, zware kleigronden en andere gronden.

Naast de differentiatie naargelang gewas en bodemtype, wordt vanaf 2011 ook rekening gehouden met de eventuele ligging van het bemonsterde perceel in focusgebied. Focusgebieden zijn gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is. In 2011 is 261.500 ha of 40 % van het Vlaamse landbouwareaal als focusgebied afgebakend. De drempelwaarden voor grasland in 2011 liggen in de focusgebieden lager dan in de niet-focusgebieden. Voor de andere teelten is er geen verschil in drempelwaarden in of buiten de focusgebieden.

» Meer informatie over de afbakening van de focusgebieden is terug te vinden in 2.1.3

Naast de nitraatresidumetingen in opdracht van de Mestbank, worden ook nitraatresidumetingen uitgevoerd voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting. Landbouwers die dergelijke beheerovereenkomst sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, krijgen een vergoeding als het nitraatresidu van hun percelen onder beheerovereenkomst kleiner is dan een bepaalde grenswaarde. Deze grenswaarde is 4 kg NO₃-N/ha lager dan de 1ste nitraatresidudrempelwaarde.

De nitraatresidudrempelwaarden die gelden bij de staalnamecampagne van 2011 zijn voorgesteld in Tabel 56.

3.6.1.2 Gevolgen bij de nitraatresidumetingen in 2011

Toetsing aan de nitraatresidudrempelwaarden

De resultaten van alle percelen waarop het nitraatresidu bepaald werd, werden getoetst aan de nitraatresidudrempelwaarden. Tabel 57 geeft een overzicht van de verdeling van de percelen over de verschillende maatregelenpakketten.

Op 8.991 (67 %) van de 13.445 Mestbankpercelen waarvoor een resultaat ontvangen werd, voldeed het nitraatresidu aan de 1ste drempelwaarde. In Tabel 57 is eveneens de verdeling van de Mestbankpercelen over de verschillende nitraatresiduklassen weergegeven, rekening houdend met eventuele pakketverhogingen voor derogatie- of opvolgpercelen waarvoor geen resultaat ontvangen werd of als gevolg van het niet opvolgen van de maatregelen in 2011 op opvolgpercelen.

Van de 10.978 percelen bemonsterd voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting (BO-percelen), voldeed 88 % aan de 1ste drempelwaarde.

Tabel 57 Aantal percelen en procentuele verdeling (ten opzichte van het totaal per rij) over de verschillende maatregelpakketten voor de controlepercelen, opvolgpercelen, derogatiepercelen, alle Mestbankpercelen waarvoor een resultaat ontvangen werd, alle Mestbankpercelen (*: rekening houdend met eventuele pakketverhogingen voor derogatie- of opvolgpercelen waarvoor geen resultaat ontvangen werd of als gevolg van het niet opvolgen van de maatregelen in 2011 op opvolgpercelen) en BO-percelen in de staalnamecampagne van 2011

	Aantal en % percelen per nitraatresiduklasse					Totaal aantal percelen
	≤ 1ste DW	> 1ste DW en ≤ 2de DW	> 2de DW en ≤ 3de DW	> 3de DW en ≤ 4de DW	> 4de DW	
	M0	M1	M2	M3	M4	
Controlepercelen	5.979	866	688	553	906	8.992
	66%	10%	8%	6%	10%	
Opvolgpercelen	1.461	254	198	128	221	2.262
	65%	11%	9%	6%	10%	
Derogatiepercelen	1.551	208	120	112	200	2.191
	71%	9%	5%	5%	9%	
Mestbankpercelen met resultaat	8.991	1.328	1.006	793	1.327	13.445
	67%	10%	7%	6%	10%	
Alle Mestbankpercelen*	8.997	1.503	1.068	869	1.451	13.888
	65%	11%	8%	6%	10%	
BO-percelen	9.652	489	372	192	273	10.978
	88%	4%	3%	2%	2%	

Opvolging

3

Van de 12.479 landbouwers bij wie het nitraatresidu bepaald werd, werd er aan 4.910 landbouwers (39 %) een maatregelenpakket opgelegd. Dit kan op één of meerdere percelen het geval zijn. In Tabel 58 is een overzicht gegeven van de verdeling van het aantal landbouwers over de verschillende maatregelenpakketten, rekening houdend met het hoogste van toepassing zijnde maatregelenpakket.

4.910 landbouwers moeten begeleidende maatregelen uitvoeren in 2012 om het nitraatresidu op hun landbouwpercelen te verlagen. Bij 1.430 landbouwers (11 % van de 12.479 landbouwers) werd een nitraatresidu vastgesteld > 1ste drempelwaarde en ≤ 2de drempelwaarde. Deze landbouwers krijgen maatregelenpakket 1 opgelegd. Bij 1.086 landbouwers (9 %) werd een nitraatresidu vastgesteld > 2de drempelwaarde en ≤ 3de drempelwaarde. Voor deze landbouwers is maatregelenpakket 2 van toepassing. Bij 873 landbouwers (7 %) werd een nitraatresidu vastgesteld > 3de drempelwaarde en ≤ 4de drempelwaarde. Voor hen gelden de strengere maatregelen van maatregelenpakket 3. Ten slotte werd bij 1.521 landbouwers (12 %) een overschrijding van de 4de drempelwaarde vastgesteld. Deze landbouwers voeren de strenge maatregelen van maatregelenpakket 4 uit in 2012.

Bezwaarbehandeling bij de staalnamecampagne van 2011

Van de 4.910 landbouwers die een maatregelenpakket opgelegd kregen ten gevolge van de staalnamecampagne van 2011, hebben 2.026 landbouwers een bezwaar ingediend tegen de opgelegde maatregelen.

571 bezwaren werden als gegrond beschouwd waardoor de betrokken landbouwers geen maatregelenpakket meer moeten toepassen in 2012. Bij ongeveer de helft van de gegronde bezwaren werden de uitzonderlijke weersomstandigheden als argument aanvaard (267 bezwaren). Het ging hier voornamelijk over maïspancelen (89 % van de 267 bezwaren). Daarnaast werden 126 bezwaren gegrond verklaard op basis van een analyseverslag van een nitraatresidubepaling (22 % van het aantal gegronde bezwaren). Het gaat hier zowel over landbouwers die de resultaten van een tegenstaal toegevoegd hebben aan hun bezwaar (26 landbouwers) als over landbouwers die een nitraatresidumeting moesten laten uitvoeren maar hun analyseverslag te laat ingediend hebben bij de Mestbank (100 landbouwers). Verder werden bij 69 bezwaren (12%) twijfels omtrent de (correctheid van) staalname gegrond beschouwd na onderzoek van de dataloggegevens of op basis van een bevestiging van het labo. Andere gegronde redenen waren gestaafde oogstmislukking (43 bezwaren), gestaafde overstromingen (18 bezwaren), geen ontvangst van de brief van de Mestbank voor het nemen van een opvolgstaal of derogatiestaal (18 bezwaren) en stopzetting van landbouwactiviteiten (18 bezwaren).

Daarnaast werden 918 bezwaren als deels gegrond beschouwd. Ongeveer 2/3de van deze bezwaren betrof landbouwers met één bemonsterd perceel waarbij het maatregelenpakket werd verlaagd omwille van de weersomstandigheden (602 bezwaren). Bij 1/3de werden meerdere percelen bemonsterd (316 bezwaren). Bij deze landbouwers werd één perceel weerhouden, al dan niet in combinatie met een maatregelenpakketverlaging van het betrokken perceel.

Ten slotte werden 535 bezwaren als ongegrond beschouwd waardoor het opgelegde maatregelenpakket niet wijzigt. Als belangrijkste argument werden de weersomstandigheden aangehaald voor een teelt of een omstandigheid die niet in aanmerking komt (439 bezwaren). Daarnaast konden 37 bezwaren niet gegrond verklaard worden omdat de stavingstukken voor oogstmislukking of overstroming ontbraken. Bezwaren met algemene argumenten (zoals bijvoorbeeld bemesting volgens de normen, geen bemesting of onaanvaardbaar resultaat) werden niet gegrond verklaard.

Toetsing aan de grenswaarde bij de beheerovereenkomst verminderde bemesting

Landbouwers die een beheerovereenkomst sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij, krijgen een vergoeding als het nitraatresidu van hun percelen onder beheerovereenkomst kleiner is dan een bepaalde grenswaarde. Tabel 59 situeert het aantal landbouwers ten opzichte van de grenswaarde die geldt voor de uitbetaling van de vergoeding.

Bij 55 % van de in totaal 1.171 landbouwers waarbij een nitraatresidumeting werd uitgevoerd voor de beheerovereenkomst verminderde bemesting, voldoet het nitraatresidu van alle bemonsterde bodemstalen aan de grenswaarde. Deze landbouwers krijgen een vergoeding uitbetaald. Bij 18 landbouwers (2 %) wordt voor alle stalen een overschrijding van de grenswaarde vastgesteld. Van deze landbouwers wordt het contract beëindigd. Daarnaast zijn er 514 landbouwers (44 %) waarbij zowel stalen bemonsterd werden die voldoen aan de grenswaarde als stalen met een overschrijding van de grenswaarde. Deze landbouwers krijgen een korting op hun vergoeding. Als voor meer dan 90 % van de contractoppervlakte een overschrijding van de grenswaarde wordt vastgesteld, wordt het contract beëindigd.

De vergoeding bedraagt maximaal 494 euro/ha voor grasland dat enkel gemaaid wordt, maximaal 406 euro/ha voor grasland dat zowel gemaaid als begraasd wordt en maximaal 422 euro/ha voor akkerland. Als een nitraatresidumeting op het betreffende perceel verplicht is in het kader van het Mestdecreet, wordt de vergoeding verlaagd. Op basis van de nitraatresidumetingen in 2011 ontvingen in totaal 1.138 landbouwers samen 7,1 miljoen euro aan vergoeding.

Tabel 58 Verdeling van het aantal landbouwers over verschillende maatregelenpakketten, waarbij rekening is gehouden met het hoogste van toepassing zijnde maatregelenpakket

Type percelen	M0	M1	M2	M3	M4	Totaal
Enkel controlepercelen	5.003	722	583	454	758	7.520
Enkel derogatiepercelen	758	182	65	61	101	1.167
Enkel opvolgpercelen	720	183	207	143	265	1.518
Enkel BO-percelen	411	60	56	54	89	670
Meerdere types percelen	677	283	175	161	308	1.604
Eindtotaal	7.569	1.430	1.086	873	1.521	12.479

Opvolging

3

Tabel 59 Situering van het aantal landbouwers met percelen onder beheerovereenkomst ten opzichte van de grenswaarde voor de uitbetaling van de vergoeding

Situering t.o.v. de grenswaarde	Aantal landbouwers	% t.o.v. totaal
Alle stalen \leq grenswaarde	639	55%
Zowel stalen $>$ de grenswaarde als stalen \leq de grenswaarde	514	44%
Alle stalen $>$ de grenswaarde	18	2%
Totaal	1.171	

3.6.2 Controle op de nitraatresidustaalname

De Mestbank voert elk jaar controles uit op de staalnames van het nitraatresidu door de erkende laboratoria. De Mestbank beschikt hierbij over twee instrumenten die een gerichte opvolging van de staalnemers mogelijk maken. In de eerste plaats is er het "Staalname Melding Internet Loket" of SMIL (<http://smil.vlm.be>), waarin de laboratoria alle staalnames in het kader van het Mestdecreet moeten voormelden. Hierdoor kunnen de inspecteurs de voorgemelde percelen in kaart brengen en gericht controleren. Daarnaast is het gebruik van de "GPS-data-logger" bij de staalname een belangrijk instrument in de opvolging van de staalnemers. Vanaf 2008 is elke staalnemer uitgerust met een GPS-data-logger, die het precieze traject vastlegt van de staalnemer op het perceel.

3.6.2.1 Administratieve opvolging van de GPS-signalen

Bij de staalnamecampagne van 2011 werden opnieuw GPS-data-loggers ter beschikking gesteld aan de erkende laboratoria. Het principe van de GPS-data-logger is als volgt: bij iedere boring drukt de staalnemer op een knop op het GPS-toestel. Dit genereert een zogenaamd "GPS(B)-signaal". Omdat er bij de nitraatresidustaalname minstens 15 boringen moeten uitgevoerd worden per 2 ha, worden in principe minstens 15 verschillende GPS(B)-signalen gegenereerd per 2 ha. Daarnaast worden om de 10 seconden ook tussenliggende GPS-signalen gegenereerd.

Wekelijks worden de data van de GPS-data-loggers overgemaakt aan de VLM. Dit laat enerzijds toe om op een snelle manier vragen van landbouwers over het tijdstip en de plaats van de staalname te verifiëren. Daarnaast werd een intensief kwaliteitsonderzoek uitgevoerd van de data. Zo werd van ieder GPS-signaal nagegaan of het weldegelijk binnen een voor staalname geselecteerd perceel viel. Er werd ook gecontroleerd of er 15 GPS(B)-signalen werden teruggevonden per staalname. Ten slotte werd ook een ad random analyse uitgevoerd van het bemonsteringspatroon. Er werd wekelijks feedback gegeven aan de betrokken laboratoria met bepaalde vragen tot actie. Als er bijvoorbeeld werd vastgesteld dat een staalname werd uitgevoerd op een ander (niet geselecteerd) perceel werd de opdracht gegeven om een herstaalname uit te voeren op het juiste, geselecteerde perceel.

3.6.2.2 Terreincontrole van staalnemers

Tussen 1 oktober en 15 november 2011 werden in totaal 27 staalnemers gecontroleerd. De inspecteurs oefenden toezicht uit terwijl de staalnemers de bodemstalen aan het nemen waren.

Bij de terreincontrole van de staalnemers wordt in eerste instantie gecontroleerd of de staalnemer bereikbaar is en op het juiste perceel aanwezig is. De inspecteur gaat na of er voldoende boringen zijn uitgevoerd en of de boringen gebeurden tot een diepte van 90 cm. Daarnaast wordt ook de spreiding van de deelstalen en het vermijden van extremiteiten bij de bemonstering nagegaan. Verder gaat bijzondere aandacht naar het apart bewaren van de verschillende bodemlagen en het verwijderen van de bovenste laag van 2 cm bij de bemonstering van de 30-60 cm en 60-90 cm bodemlagen. Ten slotte wordt de etikettering en de bewaring in een koelbox tijdens het transport nagegaan.

Wanneer vastgesteld wordt dat de criteria niet nageleefd worden door de staalnemers, dan onderneemt de Mestbank actie. Zo geeft ze de staalnemers bijvoorbeeld een aanmaning of legt hen op om één perceel of alle percelen van een bepaalde dag opnieuw te bemonsteren. Bij zware overtredingen kan de Mestbank ook staalnemers laten schorsen. Hoe zwaar het gevolg is, hangt af van de aard van de inbreuk. Als de Mestbank een inbreuk vaststelt bij herhaling, dan is de sanctie zwaarder dan bij de eerste vaststelling.

In 2011 was de controle op de staalnemers een beperkte actie omdat de GPS-signalen reeds intensief opgevolgd werden. Er werden drie aanmaningen gegeven voor lichte overtredingen. Er werd echter ook een zware overtreding vastgesteld. Deze staalnemer werd direct geschorst en zijn stalen werden nietig verklaard. De situatie was dermate ernstig dat er zowel door de Mestbank als door het laboratorium zelf een uitgebreid onderzoek gevoerd werd naar de groep staalnemers waar deze staalnemer toe behoorde en als gevolg hiervan werd de groep staalnemers geschorst. De in totaal 750 stalen die door deze groep staalnemers genomen waren, werden nietig verklaard. Bij ongeveer 1/3de van deze staalnames werden nieuwe staalnames uitgevoerd.

Opleggen en innen van heffingen en boetes

Heffingen & boetes

4

4 Opleggen en innen van heffingen en boetes

4.1 Opgelegde boetes in 2011

In Tabel 60 wordt een overzicht gegeven van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011.

De kolom bedrag geeft het totaal weer van het aantal boetes, rekening houdend met eventuele kwijtscheldingen en verminderingen in de periode van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011. De laatste 2 kolommen geven de ontvangsten van de boetes weer voor de betreffende periode en het openstaande bedrag op 31 december 2011.

4.2 Overzicht per heffing of boete

De Mestbank heeft een vrij groot bedrag aan openstaande vorderingen van heffingen en boetes in het kader van het Mestdecreet, namelijk 17.909.009 euro (stand van zaken 31 december 2011). Een groot aandeel van het totale openstaande bedrag kan niet binnen de normale termijn, zijnde 1 maand na de oplegging van een boete en 2 maanden na de oplegging van een heffing, worden geïnd. In heel wat dossiers wordt immers de verplichting tot betaling uitgesteld of worden afbetalingsplannen toegestaan. Het uitstel van de verplichting tot betaling is een gevolg van :

- wettelijke bepalingen : uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling voor de superheffing mestverwerking, uitstel verkregen in het kader van de compensatie aanvraag voor de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten en dossiers in behandeling bij de Rechtbank van eerste aanleg;
- beslissing Mestbank : bezwaar ingediend tegen de boetes en toegestane afbetalingsplannen;
- faillissementen, collectieve schuldenregelingen, gerechtelijke reorganisaties en vereffeningen.

Tabel 60 Overzicht van het initieel aantal opgelegde boetes voor de periode van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011 samen met de opgelegde, ontvangen en openstaande bedragen op 31 december 2011

Aanslagjaar 2011	Opgelegd		Ontvangen	Openstaand
	Aantal dossiers	Bedrag (euro)*	Bedrag (euro)	Bedrag (euro)
boete verzuim aangifteplicht landbouwers	1.333	358.850	259.638	99.212
boete verzuim aangifteplicht erkend mestvoerder	2	500	500	0
boete verzuim aangifteplicht be-/verwerkers	15	4.500	4.500	0
boete verzuim aangifteplicht andere meststoffen	9	2.250	2.000	250
boete verzuim aangifteplicht verzamelpunten	9	3.000	2.000	1.000
boete verzuim aangifteplicht diervoederproducenten	43	11.125	11.125	0
boete nitraatresidu	5	1.250	750	500
boete melding/afmelding vervoer	25	1.900	1.650	250
boete geen bewijs verzending/overhandiging burenregeling	1	100	100	0
boete niet afsluiten/melden burenregeling	2	400	400	0
boete vervoer zonder verplichte documenten	15	1.600	1.300	300
boete AGR-GPS	52	109.290	22.995	86.295
boete laattijdig namelden transport	122	18.945	17.845	1.100
boete vervoer zonder juist en volledig mestafzetdocument	54	24.000	19.800	4.200
boete foutieve aangifte	7	2.100	2.100	0
boete niet bijhouden register	2	500	500	0
boete mestuitscheidingsbalansen	7	13.440	834	12.606
boete balans stikstof en fosfaat	1.042	3.461.975	729.490	2.732.485
boete overbemesting perceel	26	9.048	4.433	4.615
boete niet bewezen afzet niet-landbouwers	2	77.862	0	77.862
boete overschrijden nutriëntenemissierechten	2.108	2.834.038	1.489.170	1.344.868
boete mestverwerking	601	712.439	366.378	346.061
boete niet bewezen mestafzet	2	44.188	0	44.188

* Inclusief kwijtscheldingen en verminderingen voor de periode van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011

Heffingen & boetes

4

Hieronder is een financieel overzicht gegeven van een aantal belangrijke thema's zoals de superheffing mestverwerking, de superheffing nutriëntenhalte, de boetes voor niet bewezen mestafzet en overbemesting, de boetes wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten, de balansboetes voor stikstof en fosfaat en de boetes wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht (Tabel 61 t.e.m. Tabel 70).

De gegevens van faillissementen, collectieve schuldenregelingen, gerechtelijke reorganisaties en vereffeningen zijn niet beschikbaar per thema en worden daarom alleen vermeld in 4.2.7.

4.2.1 Superheffing mestverwerking

Het totaal te innen bedrag van de superheffing mestverwerking (aanslagjaren 2001 tot en met 2007) bedraagt 16.104.379 euro. Hiervan is 68 % geïnd (Tabel 61). Er zijn 446 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 3.862.696 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 76 % van het totaal openstaand bedrag en 24 % van het te innen bedrag. In totaal is 10.999.931 euro ontvangen.

Tabel 61 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing mestverwerking

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	16.104.379	
Totaal ontvangen	-	10.999.931	68
Totaal openstaand bedrag	-	5.104.448	32
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	446	3.862.696	24
Waarvan uitstel verkregen in het kader van de uitstel- en afstelregeling	362	3.116.086	19
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	37	454.104	3
Waarvan afbetalingsplan lopende	47	292.506	2
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag		1.241.752	8

4.2.2 Superheffing nutriëntenhalte

Het totaal te innen bedrag van de superheffing nutriëntenhalte (aanslagjaren 2003 tot met 2007) bedraagt 17.632.593 euro. Hiervan is 91 % geïnd (Tabel 62). Er zijn 102 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 969.413 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 59 % van het totaal openstaand bedrag en 5 % van het te innen bedrag. In totaal is 15.985.197 euro ontvangen.

Tabel 62 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de superheffing nutriëntenhalte

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	17.632.593	
Totaal ontvangen	-	15.985.197	91
Totaal openstaand bedrag	-	1.647.396	9
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	102	969.413	5
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	55	698.929	4
Waarvan afbetalingsplan lopende	47	270.484	1
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	677.983	4

4.2.3 Boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting

Het totaal te innen bedrag van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting (aanslagjaren 1999 tot en met 2011) bedraagt 8.197.651 euro. Hiervan is 70 % geïnd (Tabel 63). Er zijn 80 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 1.244.756 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 50 % van het totaal openstaand bedrag en 15 % van het te innen bedrag. In totaal is 5.716.800 euro ontvangen.

Tabel 63 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de boetes niet bewezen mestafzet en overbemesting

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	8.197.651	
Totaal ontvangen	-	5.716.800	70
Totaal openstaand bedrag	-	2.480.851	30
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	80	1.244.756	15
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	34	1.033.593	13
Waarvan afbetalingsplan lopende	46	211.163	2
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	1.236.095	15

Heffingen & boetes

4

4.2.4 Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten

4.2.4.1 Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten opgelegd in 2009

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten (NER-boete) opgelegd in 2009 (productiejaar 2008) bedraagt 1.752.771 euro. Hiervan is 94 % geïnd (Tabel 64). Er zijn 25 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 59.532 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 54 % van het totaal openstaand bedrag en 3 % van het te innen bedrag. In totaal is 1.643.445 euro ontvangen.

Tabel 64 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de NER-boete opgelegd in 2009

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	1.752.771	
Totaal ontvangen	-	1.643.445	94
Totaal openstaand bedrag	-	109.326	6
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	25	59.532	3
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	1	20.218	1
Waarvan aanvraag tot compensatie ingediend dat nog moet behandeld worden	1	4.527	1
Waarvan afbetalingsplan lopende	23	34.787	1
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	49.794	3

4.2.4.2 Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten opgelegd in 2010

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten opgelegd in 2010 (productiejaar 2009 + compensaties productiejaar 2008) bedraagt 1.831.867 euro. Hiervan is 84 % geïnd (Tabel 65). Er zijn 49 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 117.463 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 41 % van het totaal openstaand bedrag en 7 % van het te innen bedrag. In totaal is 1.542.656 euro ontvangen.

Tabel 65 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de NER-boete opgelegd in 2010

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	1.831.867	
Totaal ontvangen	-	1.542.656	84
Totaal openstaand bedrag	-	289.211	16
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	49	117.463	7
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	6	29.431	1
Waarvan aanvraag tot compensatie ingediend dat nog moet behandeld worden	4	11.050	1
Waarvan afbetalingsplan lopende	38	66.852	4
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	1	10.130	1
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	171.748	9

4.2.4.3 Administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegelaten nutriëntenemissierechten opgelegd in 2011

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het houden van meer dieren dan de toegekende nutriëntenemissierechten opgelegd in 2011 (voornamelijk productiejaar 2010 + compensaties productiejaar 2009) bedraagt 2.834.038 euro. Hiervan is 53 % geïnd (Tabel 66). Er zijn 539 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 1.012.992 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 75 % van het totaal openstaand bedrag en 36 % van het te innen bedrag. In totaal is 1.489.170 euro ontvangen.

Heffingen & boetes

4

Tabel 66 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de NER-boete opgelegd in 2010

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	2.834.038	
Totaal ontvangen	-	1.489.170	53
Totaal openstaand bedrag	-	1.344.868	47
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	539	1.012.992	36
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	105	312.530	11
Waarvan aanvraag tot compensatie ingediend dat nog moet behandeld worden	360	520.497	18
Waarvan afbetalingsplan lopende	74	179.965	7
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	331.876	11

4.2.5 Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving (balansboete voor stikstof en fosfaat)

4.2.5.1 Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving opgelegd in 2009

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest opgelegd in 2009 (productiejaar 2007) bedraagt 940.190 euro. Hiervan is 75 % geïnd (Tabel 67). Er zijn 26 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 61.480 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 27 % van het totaal openstaand bedrag en 7 % van het te innen bedrag. In totaal is 708.514 euro ontvangen.

Tabel 67 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de balansboete opgelegd in 2009

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	940.190	
Totaal ontvangen	-	708.514	75
Totaal openstaand bedrag	-	231.676	25
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	26	61.480	7
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	1	1.372	1
Waarvan afbetalingsplan lopende	21	32.078	3
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	4	28.030	3
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	170.196	18

4.2.5.2 Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving opgelegd in 2010

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest opgelegd in 2010 (productiejaar 2008) bedraagt 1.291.893 euro. Hiervan is 66 % geïnd (Tabel 68). Er zijn 61 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 132.600 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 30 % van het totaal openstaand bedrag en 10 % van het te innen bedrag. In totaal is 853.991 euro ontvangen.

Tabel 68 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de balansboete opgelegd in 2010

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	1.291.893	
Totaal ontvangen	-	853.991	66
Totaal openstaand bedrag	-	437.902	34
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	61	132.600	10
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	13	37.002	3
Waarvan afbetalingsplan lopende	44	73.704	6
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	4	21.894	1
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	305.302	24

Heffingen & boetes

4

4.2.5.3 Administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest volgens de geldende mestwetgeving opgelegd in 2011

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete voor het niet afzetten van de geproduceerde of de ontvangen mest opgelegd in 2011 (productiejaren 2009 en 2010) bedraagt 3.461.975 euro. Hiervan is 21 % geïnd (Tabel 68). Er zijn 214 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 1.116.526 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 41 % van het totaal openstaand bedrag en 32 % van het te innen bedrag. In totaal is 729.490 euro ontvangen.

Tabel 69 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de balansboete opgelegd in 2011

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	3.461.975	
Totaal ontvangen	-	729.490	21
Totaal openstaand bedrag	-	2.732.485	79
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	214	1.116.526	32
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	159	986.323	28
Waarvan afbetalingsplan lopende	55	130.203	4
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	1.615.959	47

4.2.6 Administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht

4.2.6.1 Administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht opgelegd in 2010

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht opgelegd in 2010 (productiejaar 2007) bedraagt 502.955 euro. Hiervan is 79 % geïnd (Tabel 70). Er zijn 8 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 43.476 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 41 % van het totaal openstaand bedrag en 9 % van het te innen bedrag. In totaal is 396.481 euro ontvangen.

Tabel 70 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de boete mestverwerkingsplicht opgelegd in 2010

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	502.955	
Totaal ontvangen	-	396.481	79
Totaal openstaand bedrag	-	106.474	21
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	8	43.476	9
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	1	23.099	5
Waarvan afbetalingsplan lopende	6	5.941	1
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	1	14.436	3
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	62.998	12

4.2.6.2 Administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht opgelegd in 2011

Het totaal te innen bedrag van de administratieve geldboete wegens het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht opgelegd in 2011 (productiejaren 2008 en 2009) bedraagt 712.439 euro. Hiervan is 51 % geïnd (Tabel 71). Er zijn 36 bedrijven die een gerechtvaardigd uitstel van betaling hebben voor een bedrag van 115.771 euro. Dit bedrag vertegenwoordigt 33 % van het totaal openstaand bedrag en 16 % van het te innen bedrag. In totaal is 366.378 euro ontvangen.

Tabel 71 Overzicht van het aantal dossiers, het te innen, ontvangen en openstaand bedrag en het aandeel ten opzichte van het te innen bedrag in het kader van de boete mestverwerkingsplicht opgelegd in 2011

	Aantal	Bedrag (euro)	Aandeel t.o.v. van het te innen bedrag (%)
Te innen bedrag	-	712.439	
Totaal ontvangen	-	366.378	51
Totaal openstaand bedrag	-	346.061	49
Gerechtvaardigd openstaand bedrag	36	115.771	16
Waarvan bezwaarschrift ingediend dat nog moet behandeld worden	22	79.492	11
Waarvan afbetalingsplan lopende	13	23.819	3
Waarvan dossier bij Rechtbank van eerste aanleg	1	12.460	2
Niet gerechtvaardigd openstaand bedrag	-	230.290	33

Heffingen & boetes

4

4.2.7 Conclusies over de openstaande bedragen

Van het totale openstaande bedrag van 17.909.009 euro uit heffingen en boetes op 31 december 2011 is er 62 %, zijnde 11.136.845 euro, waarvoor er een gerechtvaardigd uitstel van betaling is. In realiteit is het aandeel nog groter omdat enkel de heffingen en boetes voor belangrijke thema's deel uitmaakten van de analyse. Het grootste aandeel in dit gerechtvaardigd bedrag is de superheffing mestverwerking met 34 % (Tabel 72).

Wanneer een debiteur failliet verklaard is, toegelaten is tot een collectieve schuldenregeling, in gerechtelijke reorganisatie is of in vereffening is, verloopt de inning volgens wettelijk vastgelegde procedures. De Mestbank heeft voor deze dossiers schuldvorderingen ingediend voor een totaal openstaand bedrag van 2.400.140 euro.

Tabel 72 Overzicht van de gerechtvaardigde openstaande bedragen van de belangrijkste thema's van boetes en heffingen opgelegd tot en met 31 december 2011

Heffing of boete	Bedrag (euro)	Aandeel (%)
Superheffing mestverwerking	3.862.696	34
Superheffing nutriëntenhalte	969.413	9
Boetes overbemesting en niet bewezen mestafzet	1.244.756	11
Boete overschrijden nutriëntenemissierechten	1.189.987	11
Boete balans stikstof en fosfaat	1.310.606	12
Boete mestverwerkingsplicht	159.247	1
Subtotaal uitstel-afstelregeling, compensatieaanvraag, Rechtbank 1° aanleg, bezwaarschrift en afbetalingsplannen	8.736.705	78
Faillissement, CSR, gerechtelijke reorganisatie, vereffening	2.400.140	22
Totaal	11.136.845	

Voor de inning van het resterende openstaande bedrag van ongeveer 6,8 miljoen euro worden verschillende invorderingsmethodes toegepast. Na het verzenden van herinneringsbrieven wordt via deurwaarders stappen ondernomen om de openstaande bedragen te innen.

In de periode van 1 januari 2011 tot 31 december 2011 werden er 626 nieuwe dwangbevelen betekend. Deze dwangbevelen geven een uitvoerbare titel, zodat kan overgegaan worden tot in beslagname en verkoop van roerende goederen indien nodig. Voor de periode 2011 werd regeling bekomen voor in totaal 643 dossiers. Het betreft hier alle dwangbevelen die werden opgelegd tot en met 31 december 2011. Voor 124 van de 643 dossiers werd regeling bekomen nadat er een uitvoerend roerend beslag werd gelegd.

Levert bovenstaande procedure nog geen inning op, dan kan de VLM een wettelijke hypotheek nemen op het onroerend goed van de debiteur. Er werden in bovenvermelde periode 7 inschrijvingen genomen voor een totaal bedrag van 91.681 euro. De inschrijving werd tot op heden enkel gebruikt als drukkingsmiddel. Er werd nog niet tot uitvoering overgegaan.

Er kan tevens beslag gelegd worden op de nutriëntenemissierechten van de debiteur. Voor 13 dossiers werd bewarend beslag gelegd op de NER. Hoewel hier nog nooit tot uitvoering werd overgegaan, werd voor 5 gevallen hiermee snel resultaat geboekt (volledige betaling of aanvang van betaling in schijven).

Bijlagen

5

Bijlagen

Bijlagen

5

Tabel 73 Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2011

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	28.277	12.810	27.258	6.188	28.411	102.944
Vervangingsvee 1-2 j	27.009	12.404	26.983	5.974	27.505	99.875
Melkkoeien	66.348	30.940	64.796	13.983	74.810	250.877
Zoogkoeien	14.589	14.613	49.389	18.721	68.852	166.164
Mestkalveren	121.943	19.569	4.910	12.601	13.546	172.569
Runderen < 1 j	17.607	14.462	50.724	17.848	67.214	167.855
Runderen 1-2 j	16.338	12.465	49.697	16.127	65.684	160.311
Andere runderen	29.053	18.668	55.422	18.734	68.284	190.161
Totaal runderen	321.164	135.931	329.179	110.176	414.306	1.310.756
Biggen 7-20 kg	273.992	134.546	300.596	41.615	876.365	1.627.114
Beren	821	490	1.126	130	3.274	5.841
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	65.545	34.593	81.322	11.302	232.964	425.726
Andere varkens 20-110 kg	641.628	287.615	751.602	104.107	2.292.444	4.077.396
Andere varkens > 110 kg	12.735	5.600	14.563	1.572	41.524	75.994
Totaal varkens	994.721	462.844	1.149.209	158.726	3.446.571	6.212.071
Legkippen	2.226.948	688.522	1.180.361	114.308	2.253.667	6.463.806
Legkippen (groot)ouderdieren	43.866	30	6.369	0	32.752	83.017
Opfokpoeljen van legkippen	627.811	210.104	256.045	12.551	969.463	2.075.974
Slachtkuikens	4.918.144	2.293.036	3.076.777	703.132	5.174.038	16.165.127
Slachtkuiken ouderdieren	554.842	43.798	308.590	8.990	609.688	1.525.908
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	319.579	43.077	125.713	105	399.660	888.134
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	156	0	15	5	133	309
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	46	5	137	188
Struisvogels 0-3 maanden	0	0	30	0	196	226
Kalkoenen slachtdieren	23.738	17	6.406	26	188.559	218.746
Kalkoenen ouderdieren	11	0	21	5	4.719	4.756
Ander pluimvee	1.202	9.013	10.392	185	47.020	67.812
Totaal pluimvee	8.716.297	3.287.597	4.970.765	839.312	9.680.032	27.494.003
Paarden > 600 kg	770	578	1.055	592	933	3.928
Paard-pony 200-600 kg	8.367	4.568	7.867	5.714	7.066	33.582
Paard-pony < 200 kg	2.234	1.175	2.155	1.391	1.746	8.701
Geiten < 1 j	2.271	839	1.796	306	674	5.886
Geiten > 1 j	5.412	2.845	5.558	803	2.183	16.801
Schapen < 1 j	3.027	2.902	3.602	4.450	7.631	21.612
Schapen > 1 j	4.633	4.896	6.711	5.108	12.020	33.368
Konijnen gesloten	4.871	1.420	437	67	3.382	10.177
Konijnen kwekerij	876	26	96	54	57	1.109
Konijnen vetmesterij	2.158	17	193	2.940	128	5.436
Nertsen gesloten	6.661	302	19.850	2.400	11.348	40.561
Nertsen vetmesterij	0	0	3.900	0	0	3.900
Totaal andere dieren	41.280	19.568	53.220	23.825	47.168	185.061
Totaal alle dieren	10.073.462	3.905.940	6.502.373	1.132.039	13.588.077	35.201.891

Bijlagen

5

Tabel 74 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2011 in kg N

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	933.141	422.730	899.514	204.204	937.563	3.397.152
Vervangingsvee 1-2 j	1.566.522	719.432	1.565.014	346.492	1.595.290	5.792.750
Melkkoeien	7.610.532	3.524.808	7.273.998	1.488.345	8.631.070	28.528.753
Zoogkoeien	948.285	949.845	3.210.285	1.216.865	4.475.380	10.800.660
Mestkalveren	1.280.402	205.475	51.555	132.311	142.233	1.811.975
Runderen < 1 j	392.636	322.503	1.131.145	398.010	1.498.872	3.743.167
Runderen 1-2 j	947.604	722.970	2.882.426	935.366	3.809.672	9.298.038
Andere runderen	2.237.081	1.437.436	4.267.494	1.442.518	5.257.868	14.642.397
Totaal runderen	15.916.203	8.305.198	21.281.431	6.164.111	26.347.948	78.014.891
Biggen 7-20 kg	606.926	311.435	697.842	102.592	2.052.246	3.771.041
Beren	16.999	10.422	23.982	2.882	70.199	124.483
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	1.415.474	776.827	1.726.425	253.688	5.021.372	9.193.786
Andere varkens 20-110 kg	7.275.811	3.382.609	8.383.060	1.221.916	25.558.535	45.821.931
Andere varkens > 110 kg	274.546	125.703	305.301	35.488	899.898	1.640.936
Totaal varkens	9.589.756	4.606.996	11.136.610	1.616.566	33.602.250	60.552.178
Legkippen	1.722.170	546.741	925.928	93.588	1.797.686	5.086.111
Legkippen (groot)ouderdieren	35.531	24	5.159	0	26.529	67.244
Opfokpoeljen van legkippen	208.848	70.373	86.295	4.267	326.740	696.523
Slachtkuikens	2.638.616	1.205.289	1.672.005	390.246	2.910.605	8.816.761
Slachtkuiken ouderdieren	666.008	51.475	348.928	10.249	722.490	1.799.149
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	117.107	17.610	51.980	55	180.316	367.067
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	2.808	0	270	90	2.394	5.562
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	396	43	1.178	1.617
Struisvogels 0-3 maanden	0	0	105	0	686	791
Kalkoenen slachtdieren	40.355	29	10.890	44	320.550	371.868
Kalkoenen ouderdieren	22	0	42	10	9.438	9.512
Ander pluimvee	288	2.163	2.494	44	11.285	16.275
Totaal pluimvee	5.431.753	1.893.704	3.104.491	498.636	6.309.896	17.238.480
Paarden > 600 kg	50.050	37.570	68.575	38.480	60.645	255.320
Paard-pony 200-600 kg	418.350	228.400	393.350	285.700	353.300	1.679.100
Paard-pony < 200 kg	78.190	41.125	75.425	48.685	61.110	304.535
Geiten < 1 j	9.902	3.658	7.831	1.334	2.939	25.663
Geiten > 1 j	56.826	29.873	58.359	8.432	22.922	176.411
Schape < 1 j	13.198	12.653	15.705	19.402	33.271	94.228
Schape > 1 j	48.647	51.408	70.466	53.634	126.210	350.364
Konijnen gesloten	36.143	10.536	3.243	497	25.094	75.513
Konijnen kwekerij	2.768	82	303	171	180	3.504
Konijnen vetmesterij	1.420	11	127	1.935	84	3.577
Nertsen gesloten	15.320	695	45.655	5.520	26.100	93.290
Nertsen vetmesterij	0	0	2.730	0	0	2.730
Totaal andere dieren	730.813	416.011	741.768	463.789	711.855	3.064.236
Totaal alle dieren	31.668.524	15.221.909	36.264.301	8.743.102	66.971.950	158.869.785

Bijlagen

5

Tabel 75 Reële dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diercategorie in 2011 in kg P₂O₅

Diercategorie	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	282.770	128.100	272.580	61.880	284.110	1.029.440
Vervangingsvee 1-2 j	518.573	238.157	518.074	114.701	528.096	1.917.600
Melkkoeien	2.463.679	1.137.369	2.344.849	476.977	2.792.948	9.215.821
Zoogkoeien	408.492	409.164	1.382.892	524.188	1.927.856	4.652.592
Mestkalveren	438.995	70.448	17.676	45.364	48.766	621.248
Runderen < 1 j	123.249	101.234	355.068	124.936	470.498	1.174.985
Runderen 1-2 j	313.690	239.328	954.182	309.638	1.261.133	3.077.971
Andere runderen	857.064	550.706	1.634.949	552.653	2.014.378	5.609.750
Totaal runderen	5.406.511	2.874.506	7.480.270	2.210.337	9.327.784	27.299.407
Biggen 7-20 kg	283.152	151.247	305.892	47.417	900.586	1.688.294
Beren	8.961	5.616	12.606	1.518	38.074	66.775
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	755.012	409.937	914.828	131.103	2.646.471	4.857.351
Andere varkens 20-110 kg	2.715.164	1.292.730	3.069.601	457.796	9.093.408	16.628.699
Andere varkens > 110 kg	147.223	66.034	160.553	18.146	468.277	860.232
Totaal varkens	3.909.512	1.925.563	4.463.481	655.979	13.146.816	24.101.351
Legkippen	959.463	300.554	511.242	51.384	990.065	2.812.707
Legkippen (groot)ouderdieren	19.740	14	2.866	0	14.738	37.358
Opfokpoeljen van legkippen	111.225	37.111	45.625	2.259	171.772	367.991
Slachtkuikens	996.747	450.734	651.381	150.277	1.141.606	3.390.746
Slachtkuiken ouderdieren	354.515	26.779	181.711	5.394	376.128	944.526
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	59.828	8.433	26.860	27	91.238	186.386
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	1.529	0	147	49	1.303	3.028
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	0	0	207	23	617	846
Struisvogels 0-3 maanden	0	0	51	0	333	384
Kalkoenen slachtdieren	24.925	18	6.726	27	197.987	229.683
Kalkoenen ouderdieren	16	0	31	7	6.937	6.991
Ander pluimvee	228	1.712	1.974	35	8.934	12.884
Totaal pluimvee	2.528.216	825.354	1.428.821	209.484	3.001.657	7.993.531
Paarden > 600 kg	23.100	17.340	31.650	17.760	27.990	117.840
Paard-pony 200-600 kg	175.707	95.928	165.207	119.994	148.386	705.222
Paard-pony < 200 kg	26.808	14.100	25.860	16.692	20.952	104.412
Geiten < 1 j	3.906	1.443	3.089	526	1.159	10.124
Geiten > 1 j	22.406	11.778	23.010	3.324	9.038	69.556
Schapen < 1 j	5.206	4.991	6.195	7.654	13.125	37.173
Schapen > 1 j	19.181	20.269	27.784	21.147	49.763	138.144
Konijnen gesloten	23.186	6.759	2.080	319	16.098	48.443
Konijnen kwekerij	1.638	49	180	101	107	2.074
Konijnen vetmesterij	969	8	87	1.320	57	2.441
Nertsen gesloten	8.659	393	25.805	3.120	14.752	52.729
Nertsen vetmesterij	0	0	1.560	0	0	1.560
Totaal andere dieren	310.766	173.058	312.507	191.958	301.428	1.289.717
Totaal alle dieren	12.155.005	5.798.481	13.685.078	3.267.758	25.777.685	60.684.007

Bijlagen

5

Tabel 76 Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per diercategorie en type uitscheidingsbalans in 2011

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Verskil bruto- en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Verskil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Vervangingsvee < 1 j	Forfaitair	7.736	102.944	3.397.152	3.397.152	33,000	0	1.029.440	1.029.440	10,000	0
Vervangingsvee 1-2 j	Forfaitair	7.801	99.875	5.792.750	5.792.750	58,000	0	1.917.600	1.917.600	19,200	0
Melkkoeien	Forfaitair	7.491	250.877	28.528.753	28.528.753	113,716	0	9.215.821	9.215.821	36,734	0
Zoogkoeien	Forfaitair	13.304	166.164	10.800.660	10.800.660	65,000	0	4.652.592	4.652.592	28,000	0
Mestkalveren	Forfaitair	7.248	172.569	1.811.975	1.811.975	10,500	0	621.248	621.248	3,600	0
Runderen < 1 j	Forfaitair	14.748	167.855	3.743.167	3.743.167	22,300	0	1.174.985	1.174.985	7,000	0
Runderen 1-2 j	Forfaitair	14.697	160.311	9.298.038	9.298.038	58,000	0	3.077.971	3.077.971	19,200	0
Andere runderen	Forfaitair	16.015	190.161	14.642.397	14.642.397	77,000	0	5.609.750	5.609.750	29,500	0
Totaal runderen		89.040	1.310.756	78.014.891	78.014.891	/	0	27.299.407	27.299.407	/	0
Biggen 7-20 kg	Forfaitair	773	16.348	35.639	35.639	2,180	0	25.012	25.012	1,530	0
	Conv. enkel P	549	197.473	430.491	430.491	2,180	0	302.134	240.917	1,220	61.217
	Regressierechte	2.420	1.407.863	3.069.141	3.292.139	2,338	-222.998	2.154.030	1.417.360	1,007	736.670
	Andere voeders en voedertechnieken	4	5.430	11.837	12.773	2,352	-935	8.308	5.005	0,922	3.303
Beren	Forfaitair	748	563	13.512	13.512	24,000	0	8.164	8.164	14,500	0
	Conv. enkel P	5	10	240	240	24,000	0	145	120	12,000	25
	Conv. Nutriëntenarmvoeder	253	536	12.864	12.596	23,500	268	7.772	6.432	12,000	1.340
	Regressierechte	2.055	4.722	113.328	97.956	20,745	15.372	68.469	51.966	11,005	16.503
	Andere voeders en voedertechnieken	4	10	240	180	17,962	60	145	93	9,294	52
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	Forfaitair	810	4.998	119.952	119.952	24,000	0	72.471	72.471	14,500	0
	Conv. enkel P	6	678	16.272	16.272	24,000	0	9.831	8.136	12,000	1.695
	Conv. Nutriëntenarmvoeder	330	38.189	916.536	897.442	23,500	19.095	553.741	458.268	12,000	95.473
	Regressierechte	2.306	380.479	9.131.496	8.134.417	21,379	997.079	5.516.946	4.305.958	11,317	1.210.987
	Andere voeders en voedertechnieken	5	1.382	33.168	25.703	18,599	7.465	20.039	12.517	9,057	7.522
Andere varkens 20-110 kg	Forfaitair	542	25.732	334.516	334.516	13,000	0	137.152	137.152	5,330	0
	Conv. enkel N	5	560	7.280	6.647	11,870	633	2.985	2.985	5,330	0
	Conv. enkel P	9	5.160	67.080	67.080	13,000	0	27.503	24.562	4,760	2.941
	Conv. Nutriëntenarmvoeder	749	356.859	4.639.167	4.235.916	11,870	403.251	1.902.058	1.698.649	4,760	203.410
	Regressierechte	4.460	3.675.175	47.777.275	41.040.281	11,167	6.736.994	19.588.683	14.711.524	4,003	4.877.159
	Andere voeders en voedertechnieken	10	13.910	180.830	137.490	9,884	43.340	74.140	53.829	3,870	20.312
Andere varkens > 110 kg	Forfaitair	594	528	12.672	12.672	24,000	0	7.656	7.656	14,500	0
	Conv. enkel P	6	86	2.064	2.064	24,000	0	1.247	1.032	12,000	215
	Conv. Nutriëntenarmvoeder	251	6.238	149.712	146.593	23,500	3.119	90.451	74.856	12,000	15.595
	Regressierechte	2.065	68.822	1.651.728	1.473.728	21,414	178.000	997.919	773.823	11,244	224.096
	Andere voeders en voedertechnieken	4	320	7.680	5.879	18,372	1.801	4.640	2.866	8,955	1.774
Totaal varkens		18.965	6.212.071	68.734.721	60.552.178	/	8.182.543	31.581.640	24.101.351	/	7.480.288

Bijlagen

5

Diercategorie	Balanstype	Aantal exploitaties	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Productie per dier (kg N/dier)	Vershil bruto- en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P ₂ O ₅)	Reële productie (kg P ₂ O ₅)	Productie per dier (kg P ₂ O ₅ /dier)	Vershil bruto- en reële productie (kg P ₂ O ₅)
Legkippen	Forfaitair	373	4.413.057	3.574.576	3.574.576	0,810	0	1.985.876	1.985.876	0,450	0
	Regressierechte	74	2.047.039	1.658.102	1.509.879	0,738	148.222	921.168	825.985	0,404	95.182
	Andere voeders en voedertechnieken	2	3.710	3.005	1.656	0,446	1.349	1.670	846	0,228	823
Legkippen (groot) ouderdieren	Forfaitair	17	83.017	67.244	67.244	0,810	0	37.358	37.358	0,450	0
Opfokpoeljen van legkippen	Forfaitair	133	1.812.618	616.290	616.290	0,340	0	326.271	326.271	0,180	0
	Regressierechte	9	263.356	89.541	80.233	0,305	9.308	47.404	41.720	0,158	5.684
Slachtkuikens	Forfaitair	278	4.198.354	2.560.996	2.560.996	0,610	0	1.091.572	1.091.572	0,260	0
	Conv. enkel P	5	66.479	40.552	40.552	0,610	0	17.285	13.296	0,200	3.989
	Conv. Nutriëntenarmvoeder	134	2.858.632	1.743.766	1.572.248	0,550	171.518	743.244	571.726	0,200	171.518
	Regressierechte	321	8.984.382	5.480.473	4.612.607	0,513	867.866	2.335.939	1.707.851	0,190	628.089
	Andere voeders en voedertechnieken	1	57.280	34.941	30.358	0,530	4.582	14.893	6.301	0,110	8.592
Slachtkuiken ouderdieren	Forfaitair	51	569.709	746.319	746.319	1,310	0	393.099	393.099	0,690	0
	Regressierechte	69	956.199	1.252.621	1.052.830	1,101	199.790	659.777	551.427	0,577	108.351
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	Forfaitair	44	240.975	125.307	125.307	0,520	0	62.654	62.654	0,260	0
	Regressierechte	37	647.159	336.523	241.760	0,374	94.763	168.261	123.733	0,191	44.528
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	Forfaitair	28	309	5.562	5.562	18,000	0	3.028	3.028	9,800	0
Struisvogels slachtdieren van 3-14 maanden	Forfaitair	12	188	1.617	1.617	8,600	0	846	846	4,500	0
Struisvogels 0-3 maanden	Forfaitair	12	226	791	791	3,500	0	384	384	1,700	0
Kalkoenen slachtdieren	Forfaitair	65	218.746	371.868	371.868	1,700	0	229.683	229.683	1,050	0
Kalkoenen ouderdieren	Forfaitair	17	4.756	9.512	9.512	2,000	0	6.991	6.991	1,470	0
Ander pluimvee	Forfaitair	99	67.812	16.275	16.275	0,240	0	12.884	12.884	0,190	0
Totaal pluimvee		1.781	27.494.003	18.735.879	17.238.480	/	1.497.399	9.060.287	7.993.531	/	1.066.756
Paarden > 600 kg	Forfaitair	1.396	3.928	255.320	255.320	65,000	0	117.840	117.840	30,000	0
Paard-pony 200-600 kg	Forfaitair	4.200	33.582	1.679.100	1.679.100	50,000	0	705.222	705.222	21,000	0
Paard-pony < 200 kg	Forfaitair	2.166	8.701	304.535	304.535	35,000	0	104.412	104.412	12,000	0
Geiten < 1 j	Forfaitair	192	5.886	25.663	25.663	4,360	0	10.124	10.124	1,720	0
Geiten > 1 j	Forfaitair	358	16.801	176.411	176.411	10,500	0	69.556	69.556	4,140	0
Schapen < 1 j	Forfaitair	1.346	21.612	94.228	94.228	4,360	0	37.173	37.173	1,720	0
Schapen > 1 j	Forfaitair	1.812	33.368	350.364	350.364	10,500	0	138.144	138.144	4,140	0
Konijnen gesloten	Forfaitair	92	10.177	75.513	75.513	7,420	0	48.443	48.443	4,760	0
Konijnen kwekerij	Forfaitair	35	1.109	3.504	3.504	3,160	0	2.074	2.074	1,870	0
Konijnen vetmesterij	Forfaitair	22	5.436	3.577	3.577	0,658	0	2.441	2.441	0,449	0
Nertsen gesloten	Forfaitair	24	40.561	93.290	93.290	2,300	0	52.729	52.729	1,300	0
Nertsen vetmesterij	Forfaitair	2	3.900	2.730	2.730	0,700	0	1.560	1.560	0,400	0
Totaal andere dieren		11.646	185.061	3.064.236	3.064.236	/	0	1.289.717	1.289.717	/	0
Totaal alle dieren		121.432	35.201.891	168.549.727	158.869.785	/	9.679.942	69.231.051	60.684.007	/	8.547.044

Bijlagen

5

Tabel 77 Aantal dieren en stikstofverliezen (kg N) per diercategorie in 2011, samen met het aandeel van de stikstofverliezen ten opzichte van de reële N-productie (% vanreële productie), het aandeel van de diercategorie in de stikstofverliezen per diersoort (% diercategorie N-verlies) en het aandeel van de diersoort in het totale stikstofverlies (% diersoort verlies)

Diercategorie	Aantal dieren	Reële N-productie	N-verliezen				Netto N-productie
			kg N	% reële productie	% diercategorie	% diersoort	
Vervangingsvee < 1 j	102.944	3.397.152	555.951	16%	5%		2.841.201
Vervangingsvee 1-2 j	99.875	5.792.750	714.983	12%	6%		5.077.767
Melkkoeien	250.877	28.528.753	3.342.606	12%	29%		25.186.147
Zoogkoeien	166.164	10.800.660	1.861.711	17%	16%		8.938.950
Mestkalveren	172.569	1.811.975	395.183	22%	3%		1.416.791
Runderen < 1 j	167.855	3.743.167	690.623	18%	6%		3.052.543
Runderen 1-2 j	160.311	9.298.038	1.668.373	18%	14%		7.629.665
Andere runderen	190.161	14.642.397	2.366.533	16%	20%		12.275.864
Totaal runderen	1.310.756	78.014.891	11.595.963	15%		36%	66.418.928
Biggen 7-20 kg	1.627.114	3.771.041	783.140	21%	5%		2.987.902
Beren	5.841	124.483	38.515	31%	0%		85.968
Zeugen inclusief biggen < 7 kg	425.726	9.193.786	1.771.607	19%	12%		7.422.179
Andere varkens 20-110 kg	4.077.396	45.821.931	11.665.549	25%	80%		34.156.382
Andere varkens > 110 kg	75.994	1.640.936	281.675	17%	2%		1.359.261
Totaal varkens	6.212.071	60.552.178	14.540.486	24%		45%	46.011.692
Legkippen	6.463.806	5.086.111	1.489.512	29%	27%		3.596.599
Legkippen (groot)ouderdieren	83.017	67.244	27.078	40%	0%		40.166
Opfokpoeljen van legkippen	2.075.974	696.523	271.394	39%	5%		425.129
Slachtkuikens	16.165.127	8.816.761	2.345.385	27%	43%		6.471.376
Slachtkuiken ouderdieren	1.525.908	1.799.149	961.970	53%	17%		837.179
Opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	888.134	367.067	223.937	61%	4%		143.130
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	309	5.562	1.415	25%	0%		4.147
Struisvogels slachtdieren 3-14 maanden	188	1.617	505	31%	0%		1.112
Struisvogels 0-3 maanden	226	791	167	21%	0%		624
Kalkoenen slachtdieren	218.746	371.868	174.559	47%	3%		197.309
Kalkoenen ouderdieren	4.756	9.512	3.643	38%	0%		5.869
Ander pluimvee	67.812	16.275	0	0%	0%		16.275
Totaal pluimvee	27.494.003	17.238.480	5.499.565	32%		17%	11.738.916
Paarden > 600 kg	3.928	255.320	41.087	16%	7%		214.233
Paard-pony 200-600 kg	33.582	1.679.100	250.858	15%	44%		1.428.242
Paard-pony < 200 kg	8.701	304.535	39.764	13%	7%		264.771
Geiten < 1 j	5.886	25.663	8.182	32%	1%		17.481
Geiten > 1 j	16.801	176.411	55.611	32%	10%		120.799
Schape < 1 j	21.612	94.228	22.909	24%	4%		71.320
Schape > 1 j	33.368	350.364	58.394	17%	10%		291.970
Konijnen gesloten	10.177	75.513	30.735	41%	5%		44.779
Konijnen kwekerij	1.109	3.504	1.586	45%	0%		1.919
Konijnen vetmesterij	5.436	3.577	1.413	40%	0%		2.163
Nertsen gesloten	40.561	93.290	60.842	65%	11%		32.449
Nertsen kwekerij	0	0	0		0%		0
Nertsen vetmesterij	3.900	2.730	1.950	71%	0%		780
Totaal andere dieren	185.061	3.064.236	573.329	19%		2%	2.490.907
Totaal alle dieren	35.201.891	158.869.785	32.209.342	20%			126.660.442

Vlaamse Landmaatschappij
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel
Tel: 02 543 72 00 - Fax: 02 543 73 99

www.vlm.be